

Latvijas Universitāte
Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte

IVETA BOGE

**VALODU POLITIKAS ĪSTENOŠANAS VADĪBA
LATVIJAS VALSTS AUGSTSKOLĀS**

Promocijas darbs

Vadībzinātnes doktora zinātniskā grāda iegūšanai
Izglītības vadības apakšnozarē

Promocijas darba zinātniskā vadītāja:
profesore *Dr. paed.* Dainuvīte Blūma

Rīga, 2012

Šis darbs izstrādāts ar Eiropas Savienības Sociālā fonda atbalstu projektā „**Atbalsts doktora studijām Latvijas Universitātē**”

Vienošanās Nr. **2009/0138/1DP/1.1.2.1.2/09/IPIA/VIAA/004**

SATURS

APZĪMĒJUMU SARAKSTS	4
IEVADS	5
TEORĒTISKI PĒTNIECISKĀ DAĻA	22
1. NODAĻA. VALODU POLITIKA AUGSTSKOLĀ.....	22
1.1. Valodu politikas būtība	22
1.2. Valodu politika Eiropas augstskolās	26
2. NODAĻA. VALODU POLITIKAS ĪSTENOŠANAS VADĪBA	40
2.1. Vadības jēdziens izglītības politikā	40
2.2. Valodu politikas vadība.....	49
2.3. Valodu politikas īstenošanas vadība augstskolā..	51
2.4 Politiskā vadība: Starptautiskās (ES) nostādnes valodu politikā	55
2.5. Politiskā vadība: nacionālās (Latvijas) nostādnes valodu politikā	62
2.6. Profesionālā vadība: augstskolas valodu politikas īstenošana studiju procesā	67
PRAKTISKI PĒTNIECISKĀ DAĻA	78
3. NODAĻA. LR VALSTS AUGSTSKOLU VALODU POLITIKAS UN TĀS ĪSTENOŠANAS VADĪBAS IZPĒTE	78
3.1. Pētījuma organizācija un metodoloģija	78
3.2. Aptauja-anketēšana – Valodu politikas izpēte LR valsts augstskolu vadošo darbinieku skatījumā	81
3.3. Dokumentu kontentanalīze – Valodu piedāvājuma izpēte LR valsts augstskolās Latvijā	88
3.4. Aptauja-anketēšana - LR valsts augstskolu studentu valodu mācīšanās un pilnveides izpēte	94
3.4.1. Anketēšanas datu primārā analīze	97
3.4.2. Studentu atbilžu par valodu mācīšanos salīdzinājums ar kompetenču skalām	104
3.5. Latvijas Universitātē izstrādātā valodu politikas dokumenta izpēte	109
3.6. Latvijas Universitātē izdotā rīkojuma „Par valodu politikas	

īstenošanu” izpēte.....	114
SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI	118
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS.....	126
PIELIKUMI	145
1. pielikums. Augstskolu vadītāju anketa	145
2. pielikums. Kodu sistēma augstskolu vadītāju anketai	148
3. pielikums. Augstskolu vadītāju anketa: standartnovirze	150
4. pielikums. Kodu sistēma augstskolu bakalaura programmu dokumentu kontentanalīzei	151
5. pielikums. Pilotanketa LR valsts augstskolu studentiem par svešvalodu mācīšanos valodu politikas ietvaros	152
6. pielikums. Anketa LR valsts augstskolu studentiem par svešvalodu mācīšanos valodu politikas ietvaros	156
7. pielikums. Kodu sistēma studentu anketai	160
8. Profesionālās svešvalodas mērījums (pēc I.Lūkas, 2007, 2008) ..	162
9. pielikums. LU valodu politikas dokumenta kopija	163
10. pielikums. Informatīvo materiālu par Eiropas augstskolu valodu politikām un LU valodu politikas dokumenta satura apraksti	167
11. pielikums. Valodu politiku informatīvā materiāla analīze. Biežumi (AQUAD izdruka)	171
12. pielikums. LU rīkojuma „Par valodu politikas īstenošanu” kopija	177

APZĪMĒJUMU SARAKSTS:

1. CEFR – Common European Framework of Reference (Eiropas kopējās vadlīnijas valodu mācīšanā, apguvē un valodas prasmju vērtēšanā)
2. CLIL – Content and language integrated learning (integrētā svešvalodas un kāda cita studiju priekšmeta apguve)
3. ECTS – European Credit Transfer and Accumulation System (Eiropas kredītpunktu pārneses un uzkrāšanas sistēma)
4. OECD – Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomiskās Sadarbības un attīstības organizācija)
5. AIKNC – Augstākās Izglītības kvalitātes novērtēšanas centrs
6. EKI – Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūra
7. EKK – Eiropas Kopienu komisija
8. EKV - Eiropas kopējās vadlīnijas
9. ES - Eiropas Savienība
10. EVP - Eiropas Valodu Padome
11. IZM – Izglītības un zinātnes ministrija
12. IT - informācijas tehnoloģijas
13. KP - kredītpunkti
14. LR – Latvijas Republika
15. LU – Latvijas Universitāte
16. MK – Ministru Kabinets
17. SP – studiju programma

IEVADS

Promocijas darbs veltīts Latvijas Republikas (LR) valsts augstskolu valodu politikas izpētei un valodu politikas īstenošanas vadīšanai.

Pētījuma aktualitāti nosaka vairāki apstākļi: valodu mācīšanās, valodu kompetences pilnveidošana un valodu politikas nepieciešamība, kas mūsdienā augstskolā ir ļoti svarīgi jautājumi.

Dažādu svešvalodu lietošana mūsdienās kļūst arvien aktuālāka. Svešvalodu zināšanas un prasmes ir bagātība, kas ļauj cilvēkam izmantot daudzas iespējas. Saprotot citu valodu, var labāk iepazīt cilvēkus, kuriem tā ir dzimtā valoda, un viņu kultūru. Mūsdienās arvien vairāk ir situāciju, kad cilvēkiem jārunā citā valodā, nekā dzimtā valoda. To sekmē pieaugošā cilvēku migrācija un tūrisms, jo ir lielākas iespējas ceļot no vienas valsts uz citu. Augstskolās studenti piedalās apmaiņas programmās, un arī darbā nepieciešama saziņa dažādās valodās. Tādēļ mūsdienās, globalizācijas apstākļos, pieaug nepieciešamība prast vairākas svešvalodas (Balčus, 2010; Deimante–Hartmane, 2010). Valodu mācīšanās veicina Eiropas pilsoņu savstarpējo sapratni un starpkultūru kontaktu veidošanu gan to ikdienas dzīvē, gan darbā (Vankevič, 2010). I. Vankeviča (Vankevič, 2010) norāda, ka spēja saprast un sazināties vairāk nekā vienā valodā ir dzīves prasme, ko vajadzētu attīstīt visiem Eiropas pilsoņiem. I. Vankeviča (Vankevič, 2010) uzskata, ka citu valodu mācīšanās un lietošana:

- iedrošina būt atklātākiem pret citiem, viņu kultūru un uzskatiem;
- attīsta izziņas prasmes;
- stiprina dzimtās valodas prasmes;
- iedrošina strādāt un mācīties citās Eiropas valstīs.

Tādēļ ir vajadzība Eiropas pilsoņiem veidot un pilnveidot valodu kompetenci.

Pastāv vairāki faktori, kas nosaka valodu kompetences pilnveidošanas un valodu politikas augstskolā nepieciešamību mūsdienās.

Valodu kompetences pilnveidošanas un valodu politikas nepieciešamību augstskolā nosaka tas, ka valodas mūsdienās ir līdzeklis informācijas un zināšanu ieguvei pasaules mērogā (Spolsky, Shohamy, 2000; Delors, 1996). Šobrīd profesionālās darbības īstenošanā izmanto vairākas valodas, kuras visvairāk lieto informācijas, zināšanu ieguves un saziņas

procesā. Galvenās valodas pasaulē ir angļu, franču, vācu, spāņu un krievu (James, 2009). Augstskolā valodu kompetence nodrošina pilnvērtīgu studiju procesu ar pieeju jaunākajai informācijai un dod iespēju studentam attīstīt savas komunikācijas un starpkultūru saskarsmes prasmes (Deimante-Hartmane, 2010). Mūsdienās angļu valodas kompetencei ir liela nozīme. Globalizācijas procesa ietekmē angļu valodu arvien vairāk izmanto kā līdzekli studiju kursu satura mācīšanai, lai nākotnē varētu iegūt labāku darbu (Hornberg/Vaish, 2009). Palielinoties ekonomiskajai sadarbībai ar Āzijas valstīm, arvien vairāk sāk mācīties ķīniešu un japāņu valodu (Spolsky, Shohamy, 2000; Nugent, 2000; Tochon, 2009, Wächter, 2008; Phillipson, 2000). Lai sekmētu ekonomikas izaugsmi un konkurētspēju, ES uzskata, ka Eiropā ir svarīgi saglabāt arī to pasaules mēroga valodu zināšanu bāzi, kas nav Eiropas valodas (Council conclusions of 22 May 2008 on multilingualism, 2008). Līdz ar Boloņas deklarācijas (The Bologna Declaration on the European space for higher education, 1999) mērķi radīt Eiropas augstākās izglītības telpu, palielinās vajadzība pēc augstākas valodu kompetences augstākajā izglītībā.

Valodu kompetences pilnveidošanas nepieciešamību nosaka arī ekonomiskais faktors. Jau 2000. gadā Lisabonas stratēģijā (The Lisbon Strategy, 2000) izskanēja aicinājums Eiropas Savienības dalībvalstīm risināt problēmas, kas saistītas ar ES lēno ekonomisko attīstību un nepietiekamo darba ražīgumu. Mūsdienā Eiropā ekonomikai jāmainās, un to var panākt, veicinot iedzīvotāju prasmju attīstīšanu, tajā skaitā – valodu prasmju. Novatoriska, progresīva un kvalitatīva izglītība ir viens no ekonomiskās konkurētspējas galvenajiem faktoriem (Presidency Conclusions, Stockholm European Council, 2001; Making a European Area of Lifelong Learning a Reality, 2001; Parlamenta un Padomes ieteikums (2006. gada 18. decembris) par pamatprasmēm mūžizglītībā, 2006; EK paziņojums. Pieaugušo izglītība. Mūžu dzīvo – mūžu mācies, 2006; European Youth Pact, 2005). Mūsdienā sabiedrībā ir nepieciešami prasmīgi darbinieki, kuriem ir nepieciešamās prasmes un kompetences ne tikai atrast darbu, bet arī to iegūt un veiksmīgi tajā strādāt (Coyne, 2008). ES valstu attīstības prognozē līdz 2020. gadam parādās vajadzība pēc kvalificēta un pielāgoties spējīga darbaspēka, kam ir transversālas kompetences, kas ietver spēju risināt problēmas, analītisko spēju, saziņas prasmes un valodu kompetenci (New Skills for New Jobs – anticipating and matching labour market and skills needs, 2008; Towards a comprehensive strategy for multilingualism in the European Union, 2007). Mūsdienās uzņēmēji, vērtējot augstskolu beidzēju profesionālo gatavību darba tirgū, izvirza augstas profesionālās kompetences (Garleja, 2005), ieskaitot valodu kompetenci. Cilvēkam ar vairāku valodu prasmēm ir plašākas darba izvēles iespējas, viņš spēj atrast sev vietu darba tirgū un strādāt profesionāli

pilnvērtīgāk. Mūsdienās valodu kompetence var būt par izšķirošo faktoru cilvēkam, lai viņš iekārtoties jaunā darbā un pat izdzīvotu (Deimante–Hartmane, 2010; Multilingualism: an asset for Europe and a shared commitment, 2008; Rimšāne, 2010). Valodu kompetence ir nepieciešama darbā, un tā ir vērtība darba tirgū. Valodu kompetence nereti ir viens no darbā pieņemšanas kritērijiem (Beacco/Byram, 2003).

Augstskolām jāveido elastīgas, mūsdienīgas studiju programmas, kas atbilst šodienas darba tirgus vajadzībām (Kelo, 2008). Valodu kompetence palielina pilsoņu mobilitāti ES valstīs. Cilvēkam vismaz daļēji jāpārvalda tās valsts valoda, kurā viņš vēlas strādāt vai ar kuru viņš grib slēgt sadarbības līgumus (Tochon, 2009). ES dokuments *Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Jauna daudzvalodības pamatstratēģija"* (2006) aicina ES dalībvalstis veicināt valodu mācīšanos, apguvi un lietošanu. Eiropas Komisija izvirza trīs mērķus:

- veicināt valodu apguvi un sekmēt valodu daudzveidību sabiedrībā;
- sekmēt efektīvu daudzvalodu ekonomiku;
- padarīt iedzīvotājiem pieejamus Eiropas Savienības tiesību aktus, procedūras un informāciju viņu dzimtajā valodā.

Šobrīd Eiropas valstīs atzīst, ka Eiropas uzņēmumiem ir nepieciešamas gan Eiropas Savienības, gan visā pasaulē esošo tirdzniecības partneru valodu prasmes un ka lielākajā daļā Eiropas valstu strauji attīstās ar valodām saistītās tautsaimniecības nozares.

Mūsdienās efektīvai ekonomiskajai sadarbībai starp valstīm vajadzīgi profesionāli cilvēki, kuri zina arī vairākas valodas, tādēļ viens no ES valstu mērķiem ir daudzvalodības veicināšana (Spolsky, Shohamy, 2000). Daudzvalodība ir spēja lietot vairākas valodas un vairāku valodu līdzāspastāvēšana konkrētā sabiedrībā (*plurilinguism*). ES definē daudzvalodību (*multilingualism*) kā:

- dažādu valodu piedāvājumu konkrētā izglītības iestādē vai sistēmā;
- indivīdu pamudināšanu mācīties vairāk kā vienu svešvalodu;
- angļu valodas dominēšanas samazināšanu starptautiskajā saziņā (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment, 2001).

I. Vankeviča (Vankevič, 2010) uzskata, ka daudzvalodība sekmē labāku cilvēku sapratni un sadarbību. Valodu prasmēm ir būtiska nozīme gan Eiropas, gan pasaules pilsoņu dzīvē. Cilvēki ar valodu prasmēm ir konkurētspējīgāki, un tiem ir labākas darba un

sadarbošanās iespējas. Daudzvalodības veicināšana šobrīd ir viens no galvenajiem ES politikas uzdevumiem dažādās sfērās – kultūras, izglītības, nodarbinātības, u.c. Vairāku valodu zināšana un lietošana veicina lielāku Eiropas ekonomikas konkurētspēju (Vankevič, 2010). Valodu uzskata ne tikai par saziņas līdzekli, bet arī par līdzekli pasaules uztverei (Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Jauna daudzvalodības pamatstratēģija"", 2006). Gan valdībām, gan starptautiskajām organizācijām ir jāplāno valodu veicināšana un aizsargāšana, un tādēļ liela nozīme ir valodu politikai (Grin, 2003). Augstskolu studenti ir topošie darbinieki, tādēļ augstskolas studijās īpaši svarīgi mācīties valodas un pilnveidot valodu kompetenci.

Kā norāda M. Kelo (Kelo, 2008), Eiropas augstākā izglītība vienmēr ir bijusi starptautiska – ar mērķi apgūt zināšanas studenti ir devušies studēt uz citu valstu augstskolām. Taču mūsdienās starptautisko studentu skaits un to izcelsme ir mainījies: M. Kelo min, ka apmēram puse no visiem ārvalstu studentiem Eiropas augstākajā izglītībā nāk no citām Eiropas valstīm, bet palielinās arī ārvalstu studentu skaits no Āzijas. B. Vehters (Wächter, 2008) uzsver, ka augstskolu internacionalizācija ir kļuvusi par galveno vadlīniju Eiropas augstskolu politikā. Internacionalizācija ir internacionālās, starpkulturālās jeb globālās dimensijas integrēšanas process pēc-vidējās izglītības mērķos, funkcijās un realizācijas procesā. Internacionalizācija ir pārmaiņu process augstākajā izglītībā, pārejot no mācību procesa nacionālā līmenī uz internacionālu jeb starptautisku līmeni (Wächter, 2008).

Pēc N. Kempa (Kemp, 2008) domām, augstākās izglītības politikas veidotājiem izglītības internacionalizēšanai ir šādi motīvi:

- uzlabot valsts politikas, pētniecības, ekonomikas, tirdzniecības, sociālās un izglītības jomas ar augstskolu beidzēju palīdzību, kas atgriežas strādāt savā zemē; piesaistīt ārvalstu studentus, lai gūtu ekonomisku labumu valstij studiju maksu veidā;
- piesaistīt ārvalstu studentus, lai kompensētu konkrētu ekonomisko prasmju trūkumu valstī;
- iekļaut starptautisko dimensiju augstskolas studiju plānos, veicinot savas valsts studentus gūt pieredzi citās valstīs, tādā veidā konkurējot Eiropā un pasaulē.

Pētnieki B. Vehters un M. Kelo (Wächter, 2008; Kelo, 2008) min sešus rādītājus, kas raksturo internacionalizāciju:

- studentu mobilitāti;
- grādu un citu kvalifikāciju atzīšanu Eiropas valstīs;

- studiju programmas reformu, iekļaujot starptautiskus elementus (starptautiski studenti, starpkultūru studijas, divu vai vairāku augstākās izglītības institūciju, kas atrodas dažādās valstīs, kopēja grāda iegūšana) un studiju programmas (programmas citā valodā kā konkrētās valsts oficiālā studiju valoda; visbiežāk angļu valodā);
- transnacionālu izglītību (nevis students dodas uz citu valsti, bet izglītības piedāvājums nāk no citas valsts);
- izglītības piedāvājuma reklamēšanu ārvalstīs (bieži vien izglītības izstāžu formā), lai piesaistītu ārvalstu studentus;
- Eiropas augstākās izglītības zonas noteiktās aktivitātes (trīs ciklu grādu struktūras pieņemšana, kopējo vadlīniju pieņemšana kvalitātes nodrošināšanā un akreditēšanā).

Pēc B. Vehtera (Wächter, 2008) domām, viens no galvenajiem internacionalizācijas rādītājiem ir mobilitāte, kas studentiem nodrošina attīstības iespējas ne vien attiecībā uz akadēmisko ieguvumu, bet arī starpkultūru un lingvistiskās kompetences veidošanos. B. Vehters (Wächter, 2008) norāda, ka pastāv dažādi studentu mobilitātes veidi:

1) mobilitāte var būt īstermiņa vai ilgtermiņa atkarībā no tā, vai mobilitātes students citas valsts augstskolā iegūst grādu vai tikai noteiktu kredītpunktu skaitu;

2) mobilitāte starp valstīm ar vienāda līmeņa augstākās izglītības sistēmas attīstību (horizontālā mobilitāte, piemēram, Erasmus programma);

3) mobilitāte no valstīm ar zemāk attīstītu augstākās izglītības sistēmu uz valstīm ar augstāk attīstītu augstākās izglītības sistēmu (vertikālā mobilitāte, piemēram, attīstības valstu studenti dodas uz OECD–tipa augstskolām).

Jebkurā gadījumā internacionālais (starptautiskais) mobilitātes raksturs izpaužas faktā, ka students studiju nolūkos dodas no vienas valsts uz citu un iegūst atšķirīgu valodas, mācību stilu, kultūrvides, arī citu izglītības kvalitāti. B. Vehters (Wächter, 2008) uzsver ilgtermiņa (gads un vairāk) mobilitātes nozīmīgumu, studentiem apgūstot bakalaura vai maģistra studiju programmas.

Lai gan katru gadu arvien vairāk un vairāk studentu iesaistās apmaiņas programmās, pētnieki N. Modebadze un T. Mikeladze (Modebadze/Mikeladze, 2010) norāda, ka pastāv apstākļi, kas traucē studentiem piedalīties apmaiņas programmās. Šādi apstākļi ir finansiālās problēmas, programmu neelastīgums, informācijas trūkums, un kā pirmo pēc nozīmīguma studenti min valodu barjeru.

Grādu un citu kvalifikāciju atzīšanu Eiropas valstīs arī uzskata par starptautisku aktivitāti, jo viena no tās funkcijām ir mobilitātes veicināšana (Wächter, 2008).

Studiju programmu internacionalizācijas process Eiropā sākās jau 1970. gados, piedāvājot profesionālās jomas studijas kopā ar valodu studijām. Bet, sākot ar 2000. gadu, Eiropas valstu augstskolas sāka veidot studiju programmas citā valodā nekā šo augstskolu studiju valoda, un vairumā gadījumu – angļu valodā (Saarinen, 2010).

Studiju programmu internacionalizācijai ir vairāki veidi:

1. Lielākā daļa studiju programmu svešvalodā ir maģistra studiju programmas (to ilgums 1 – 2 gadi), bet piedāvā arī bakalaura studiju programmas (3 – 4 gadi). Pēc B. Vehtera (Wächter, 2008) domām, svešvalodā īstenotajām studiju programmām ir liela nozīme mobilitātes veicināšanā, samazinot valodu barjeras.

2. Studiju programmu internacionalizācijas otrs virziens ir starptautiski salīdzinošo un starptautisko studiju (piemēram, Eiropas studijas, Starptautiskā politika u.c.) iekļaušana studiju programmā.

3. Vēl cits virziens ir tā sauktā kopējo grādu veidošana: divas vai vairāk augstskolu no vismaz divām valstīm izveido un nodrošina internacionālu (starptautisku) mācību plānu kā, piemēram, Erasmus Mundus Programmas. Erasmus Mundus Programmas nodrošina atbalstu augstskolām, kā arī studentiem, zinātniekiem un docētājiem individuāli, kuri vēlas ieviest kopīgas programmas pēcdiploma studiju līmenī vai izveidot starptautisku sadarbību starp Eiropas augstskolām un trešajām valstīm (Wächter, 2008; Eiropas Parlamenta un Padomes lēmums Nr. 1298/2008/EK, 2008).

Transnacionāla, sadarbības jeb pārrobežu izglītība ir izglītības forma, kad nevis students dodas uz citu valsti, bet izglītības piedāvājums nāk no citas valsts. Transnacionāla izglītība tiek realizēta dažādos veidos:

- kā studiju programmu eksportēšana tālmācības veidā,
- mācībspēku individuālā mobilitāte,
- augstskolas filiāle citā valstī.

Izglītības programmu eksportēšana dod iespēju izglītoties tiem citu valstu studentiem, kuri dažādu praktisku iemeslu dēļ (darbs, ģimene, finanses) nevar doties projām no savas valsts (Wächter, 2008; Kelo, 2008; Kemp, 2008).

Eiropas valstis veic arī valsts valdības atbalstītus, plaša mēroga pasākumus, lai reklamētu savas valsts izglītības piedāvājumu, mudinot augstskolas uzņemt lielu skaitu starptautisko studentu ne tikai Eiropas, bet pasaules mērogā, veicinot augsta līmeņa

darbaspēka piesaistīšanu Eiropai. Tās izmanto tādas formas kā izglītības reklamēšanu interneta saitēs, izbraucienos un izglītības izstādēs (Wächter, 2008; Kelo, 2008).

B. Vehters (Wächter, 2008) uzskata, ka šādas aktivitātes ir internacionalizācijas sastāvdaļas:

- trīs ciklu grādu struktūras pieņemšana,
- kopējo vadlīniju pieņemšana attiecībā uz kvalitātes nodrošināšanu un akreditāciju,
- Eiropas Reģistra izveidošana u.c.

Tās ir internacionalizācijas sastāvdaļas, kas izstrādātas un pieņemtas starptautiskā līmenī.

N. Kemps (Kemp, 2008) min šādus augstskolu internacionalizācijas pasākumus:

– starptautisko studentu piesaistīšanu gan pilna garuma programmās, gan īstermiņa apmaiņā;

- savas augstskolas studentu mudināšanu studēt ārvalstīs;
- mācībspēku mudināšanu strādāt starptautiski gan studiju procesā, gan pētniecībā;
- ārvalstu mācībspēku iesaistīšanu darbā vai mobilitātē;
- studiju programmu un studiju materiālu izstrādāšanu;
- valodu programmu piedāvāšanu;
- starptautisku projektu konsultēšanu;
- kopēju studiju programmu veidošanu;
- starptautiskās sadarbības veicināšanu pētniecībā;
- transnacionālās izglītības piedāvāšanu;
- starptautisku pasākumu un konferenču organizēšanu.

M. Kelo un N. Kemps (Kelo, 2008; Kemp, 2008) uzsver starptautisko sadarbību pētniecībā kā vienu no internacionalizācijas rādītājiem. Augstskola var būt ieinteresēta gan studentu starptautiskās pieredzes gūšanā, gan arī docētāju tālākajā profesionālajā attīstībā, izmantojot sadarbību pētniecībā. Lai nostiprinātu pētniecības bāzi, daudzas valstis izmanto starptautiskās sadarbības iespējas pētniecībā.

N. Kemps (Kemp, 2008) uzsver vairākas internacionalizācijas stratēģijas:

1. Starptautisko studentu uzņemšana augstskolā. Tā ir viena no svarīgākajām internacionalizācijas stratēģijām. Starptautiskie studenti rada lielāku dažādību studentu vidū, un arī augstskola gūst finansiālu labumu.
2. Savas valsts studentu starptautiskās pieredzes gūšana, piedaloties apmaiņas programmās.
3. Augstskolas programmu internacionalizēšana: specifisku studiju iekļaušana un studiju programmu veidošana un realizēšana svešvalodās.

4. Valodu studiju paplašināšana.

Literatūras avoti par starptautiskajām studijām galveno uzmanību pievērš starptautisko studentu un docētāju pieredzei daudzvalodu vidē (Haberland/Mortensen/Fabricius/Preisler/Risager/Kjaerbeck, 2008).

Tāpat internacionalizācija augstākajā izglītībā ir mūsdienu process, kas ietver dažādas aktivitātes izglītībā: studentu, arī docētāju vai pētnieku mobilitāte, kas ir viena no galvenajām internacionalizācijas stratēģijām, citu valstu studentu uzņemšana augstskolā, studiju programmu svešvalodā veidošana un realizēšana, izglītības produkta eksports, tā reklamēšana citās valstīs, starptautiska sadarbība (kopējas programmas, grādi, projekti). Izglītības process notiek citā – starptautiskā līmenī. Šī procesa aktivitātes vai stratēģijas var īstenoties, tikai balstoties uz valodu kompetenci. Tādēļ liela loma studējošo valodu kompetences attīstīšanā ir valodu politikai augstskolās.

Nepieciešamību uzlabot LR valsts augstskolu studentu un augstskolas personāla valodu (valsts valodas un svešvalodu) kompetenci, īstenojot LR valsts augstskolās valodu politiku, nosaka šādi apstākļi:

- internacionalizācijas procesi augstākajā izglītībā ES;
- ekonomiskais faktors – speciālistam ar vairāku valodu prasmēm ir plašākas darba izvēles iespējas, viņš spēj atrast sev vietu darba tirgū un strādāt profesionāli pilnvērtīgāk;
- valodas mūsdienās ir līdzeklis informācijas un zināšanu ieguvei pasaules mērogā;
- mūsdienās, globalizācijas apstākļos pieaug cilvēku pārvietošanās (mobilitāte, tūrisms u.c.) ES valstu robežās.

Pētījuma robežas. Ar valodām saistītus jautājumus pēta vairākas zinātnes. Sociolingvistu uzmanības centrā ir jautājums, kā valodu politika ietekmē valodu, bet politikas zinātnieki apskata valodu no sociālā un politiskā aspekta. Izglītības pētniekus interesē, kā valodas tiek lietotas praktiski, valodu politika attiecībā uz to apgūšanu un valodas statusa politiku (Spolsky/Shohamy, 2000). Valodu apgūšana ir viens valodas statusa plānošanas aspekts: ja tiek noteikts valodas standarts, tam seko valodas mācīšana vai mācīšanās (Fetess, 1997). Valodu apgūšanas plānošana attiecas uz visām plānošanas aktivitātēm, kas saistītas ar valodu mācīšanu vai mācīšanos, nevis valodu vispārējiem attīstīšanas un statusa aspektiem (Fetess, 1997).

Promocijas darbā tiks pētīti aspekti – valodu politika augstskolā attiecībā uz valodu apgūšanu un to statusu.

LR valsts augstskolās studijas notiek valsts (latviešu) valodā, un valsts valoda un profesionālā terminoloģija tiek pilnveidota ikdienas studijās visas studiju programmas laikā. Tādēļ promocijas darba praktiskajā daļā tiks pētīti valodu politikas pasākumi attiecībā uz svešvalodu piedāvājumu, bet netiks pētīts valsts valodas piedāvājums.

Pētījuma mērķis: pētīt un analizēt valodu politikas būtību un īstenošanas vadību LR valsts augstskolās, lai sekmētu valodu mācīšanos un valodu kompetences pilnveidi.

Pētījuma objekts: valodu politikas īstenošanas vadība LR valsts augstskolās.

Pētījuma jautājumi

1. Kāda ir LR valsts augstskolu valodu politika, un kāda ir tās īstenošana?
2. Kā LR valsts augstskolās tiek nodrošināta valodu politikas īstenošanas vadība?
3. Kā LR valsts augstskolās veicināt valodu mācīšanos un valodu kompetences pilnveidi?

Pētījuma uzdevumi

Lai realizētu darba mērķi, izvirzīti šādi pētījuma uzdevumi:

1. Analizēt tēmai atbilstošu teorētisko literatūru par valodu politiku, tās vadību un īstenošanu LR un Eiropas augstskolās.
2. Pētīt valodu politikas īstenošanu LR valsts augstskolās:
  - 1) pētīt svešvalodu studiju kursu piedāvājumu studiju programmas ietvaros;
  - 2) pētīt studiju programmās iekļautās papildu iespējas svešvalodu apguvei;
  - 3) pētīt apmaiņas (mobilitātes) programmu studentu svešvalodu kompetences pilnveides iespējas;
  - 4) pētīt valodu politikas īstenošanu augstskolu izglītības vadītāju (studiju daļas vadītāju, valodu katedru vai centru vadītāju u.c.) skatījumā;
  - 5) pētīt Latvijas Universitātē (LU) izstrādāto valodu politikas dokumentu saskaņā ar valodu politikas teorētisko modeli;
  - 6) pētīt LU pieņemto rīkojumu „Par valodu politikas īstenošanu”.

Pētījuma bāze:

Kā pētījuma bāze izmantotas 15 LR valsts augstskolas, kurās tiek īstenotas akadēmiskā un profesionālā bakalaura studiju programmas, 319 trešā studiju gada studenti, 15 augstskolu vadošie darbinieki.

Pētījuma posmi

Pētījums tika veikts vairākos posmos:

I. Pētījuma sagatavošana (2007 – 2008): analizēta promocijas darbam atbilstoša zinātniskā un teorētiskā literatūra par jēdzieniem valodu politika, valodu kompetence, daudzvalodība, vadība, izglītības vadība, analizēti LR dokumenti par izglītības un valodu politikas nostādņēm, analizēti ES dokumenti par daudzvalodību, valodu prasmju un kompetences pilnveidi un valodu politiku; formulēti pētnieciskie jautājumi, pētījuma objekts, pētījuma mērķis un uzdevumi, apzināta pētījuma bāze.

II. Pētījuma veikšana un datu analīze (2009 – 2010): veikta LR valsts augstskolu profesionālā un akadēmiskā bakalaura studiju programmu izpēte, lai noskaidrotu svešvalodu piedāvājumu, iegūti kvantitatīvi un kvalitatīvi dati par svešvalodu studiju kursu piedāvājumu LR valsts augstskolu profesionālo un akadēmisko bakalaura studiju programmu A un B daļā; veikts pētījums 11 LR valsts augstskolās par studentu svešvalodu mācīšanos un pilnveidi, iegūti kvantitatīvie un kvalitatīvie dati par studiju programmās iekļautajām svešvalodu apguves papildu iespējām un studentu svešvalodu apguvi ārpus studiju programmām; veikts gadījuma pētījums 15 LR valsts augstskolās par valodu politikas reālo situāciju, iegūti empīriski/kvalitatīvie dati; veikta datu apstrāde, analīze un iegūto rezultātu un secinājumu aprobācija starptautiskās konferencēs.

III. Pētījuma rezultātu analīze (2010 – 2011): veikta iegūto datu analīze, interpretācija un iegūto rezultātu un secinājumu aprobācija starptautiskās konferencēs; promocijas darba noformēšana un priekšizstāvēšana.

Tēzes promocijas darba aizstāvēšanai

1. Valodu politikas vadību augstskolā veido noteiktu vadības procesu kopums: valodu politikas stratēģijas izstrādāšana un apstiprināšana, īstenošanas plānošana un organizēšana, īstenošanas kontrole un vērtēšana. Tajā iesaistīti valodu politikas veidotāji, īstenoņāji un mērķgrupas, kas ir savstarpējā mijiedarbībā, un tiek īstenoti valodu politikas pasākumi: valodu studiju piedāvājums valodu studiju kursu formā – valsts valodas un svešvalodu studiju kursi, studiju kursi svešvalodā un jaunas mācību vides piedāvājums.

2. Valodu politiku valsts augstskolā nosaka gan LR izglītības politiskā, gan augstskolas profesionālā vadība. LR izglītības politiskā vadība izvirza nacionālās nostādnes attiecībā uz valodu politiku. Augstskolas profesionālā vadība izvirza un īsteno katras atsevišķas augstskolas prioritātes.

3. Valodu politika Latvijas valsts augstskolās ir fragmentāra un tās īstenošanas pasākumi ir savstarpēji nesaistīti.

Pētījuma zinātniskā novitāte

Mūsdienās arvien vairāk un vairāk augstākajā izglītībā noris internacionalizācijas procesi, kas rada nepieciešamību augstskolu studentiem un personālam pilnveidot valodu (valsts valodas un svešvalodu) kompetenci. Valodu politikas īstenošana augstskolās ir veids, kā praktiski risināt šo jautājumu. Līdz šim nav bijis pētījuma par to, kas pēc būtības ir valodu politika augstskolā un vai LR valsts augstskolās tā tiek īstenota.

Promocijas darbā ir analizēta vadībzinātnes un pedagoģiskā teorētiskā literatūra, LR Izglītības un zinātnes ministrijas dokumenti un ES dokumenti par valodu politiku, tās vadību un īstenošanu augstskolā Latvijā un Eiropā, lai sekmētu valodu mācīšanos un valodu kompetences pilnveidi. Praktiski izpētīta valodu politika un tās īstenošana LR valsts augstskolās.

Autore ir izveidojusi augstskolas valodu politikas modeli un veikusi situācijas izpēti LR valsts augstskolās par valodu politikas īstenošanas vadību un svešvalodu mācīšanu un mācīšanos.

Pētījuma praktiskais nozīmīgums

- Veiktais teorētiski analītiskais zinātnisko darbu un empīrisko pētījumu apkopojums par valodu politikas vadības īstenošanu un valodu mācīšanu un mācīšanos LR valsts augstskolās ir uzskatāms par nozīmīgu informatīvo bāzi Latvijas izglītības vadības zinātnē.
- Pētījuma praktisko nozīmību nosaka iegūtie praktiskie secinājumi par valodu politikas īstenošanas vadību un valodu mācīšanu un mācīšanos LR valsts augstskolās.

Pētījuma metodoloģiskais pamats:

- Valodu politikas teorētiskie aspekti (Ager, 1996; Beacco/Byram, 2003; Block, 2008; Fetess, 1997; Grin, 2003; Phillipson, 2008; Rahimi/Faravardin, 2009; Ricento, 2000; Spolsky, 2005; Spolsky/Shohamy, 2000; Tollefson, 2008);
- Vadības teorijas (Appannaiah/Ramanath, 2009; Dombrovska, 2009; Drucker, 2007; Fayol, 1949; Kreitner, 1983; Leiks, 2002; Līdumnieks, 1996; Nelson/Economy, 2005; Praude/Beļčikovs, 2001; Ramasamy, 2010; Smith/Boyns, 2005; Ukolovs, Mass, Bistrjakovs, 2006);
- Izglītības vadības teorijas (Barth, 1997; Bell, 2002; Bell/Bolam, 2010; Bennett/Crawford/Riches, 1992; Blūma, 2004; Briggs, 2010; Briggs/Sommerfeldt, 2002; Broks, 2000; Bush, 2003; Fjelds, 1994; Fullan, 1992; Garleja, 2005; Golubeva, 2010; Krūmiņa/Krūmiņš, 2009; Vilkaste, 2003);

- ES un LR nostādnes par daudzvalodības veicināšanu, valodu mācīšanos un valodu kompetences pilnveidi (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment, 2001; Council conclusions of 22 May 2008 on multilingualism, 2008; Multilingual Universities for a Multilingual Europe Open to the World, 2006; Multilingualism: an asset for Europe and a shared commitment., 2008; Promoting Language Learning and Linguistic Diversity: An Action Plan 2004–2006, 2003; Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning, 2006; Izglītības attīstības koncepcija 2007.–2013.gadam, 2006; Izglītības likums, 1999; Izglītības un zinātnes ministrijas darbības stratēģija 2007.–2009. gadam, 2007; Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam, 2010; Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju, 2010; Profesiju standarti, 2010; Valsts valodas likums, 1999);
- Kompetences kā valodu politikas rezultāts (Baxter, 1997; Beacco/Byram, 2003; Byram, 2000; Canale/Swain, 1980; Chomsky, 1969; Golubeva, 2010; Green, 2009; Hymes, 1972; Lūka, 2007, 2008; McKay, 2002; Richards/Rodgers, 2001; Risager, 2000; Skrinda, 2003; Spencer/Spencer, 1993; Zašcerinska, 2010; Zēberga, 2001).

Pētījuma metodes

1. Teorētiskās metodes: zinātniskās literatūras analīze vadībā, izglītības vadībā un pedagoģijā; nacionālo un starptautisko dokumentu analīze.
2. Datu ieguves empīriskās metodes: rakstiska studentu aptauja (anketēšana), lai izpētītu valodu politikas pasākumus LR valsts augstskolās; rakstiska LR valsts augstskolu vadošo darbinieku aptauja (anketēšana) par valodu politiku LR valsts augstskolās.
3. Kvalitatīvo datu apstrādes un analīzes metodes: leksisko grupu identifikācija, datu kodēšana, biežuma noteikšana, izmantojot AQUAD 6 programmu, dokumentu kontentanalīze.
4. Kvantitatīvo datu apstrādes un analīzes metodes: izmantojot SPSS 18.0 programmu: datu grafiska attēlošana, datu biežuma noteikšana, Kronbaha alfa koeficienta aprēķināšana skalu iekšējās saskaņotības noteikšanai, datu sadalījuma atbilstības normālsadalījumam noteikšana (Kolmagorova–Smirnova tests), nozīmīgu atšķirību novērtēšana neatkarīgām kopām (Kruskola–Valisa tests), korelāciju analīze, dokumentu (bakalaura studiju programmu) kontentanalīze.

Promocijas darba struktūra: Promocijas darbu veido izmantoto apzīmējumu saraksts, ievads, teorētiski pētnieciskā daļa un praktiski pētnieciskā daļa, kurās kopā ir 3 nodaļas, secinājumi un priekšlikumi, izmantotās literatūras un avotu saraksts un 12 pielikumi. Kopumā

izanalizēti 213 literatūras avoti latviešu, angļu un krievu valodā. Teorētisko un praktisko atziņu rezultāti vizualizēti 8 tabulās un 16 attēlos.

Ievadā pamatota tēmas izvēle un tās nozīmība valodu kompetences pilnveidē, noteikts pētījuma objekts, mērķis, formulēti pētnieciskie jautājumi, pētījuma uzdevumi, metodes, atklāta pētījuma zinātniskā novitāte un praktiskā nozīmība, aprakstīta pētījuma eksperimentālā bāze un pētījuma organizēšana.

Izmantojot kvalitatīvo literatūras avotu analīzi, **1. nodaļā „Valodu politika augstskolā”** noskaidrots valodu politikas jēdziens un valodu politikas funkcijas. Šajā nodaļā pētīta valodu politika Eiropas valstu augstskolās, kas to veido un nosaka, uz ko tā vērsta, un izveidots Eiropas augstskolu valodu politikas modelis.

Valodu politika ir virziens valodas(–u) attīstības procesā, lēmums, ko pieņem valodu politikas veidotāji, par kādas valodas(–u) statusu, funkciju sadalījumu un apguves attīstīšanu konkrētā kontekstā. Valodu politika var noteikt valodas statusu, tās sastāvu, tās apgušanu jeb mācīšanu, vai tās izplatīšanos citās valstīs.

Valodu politika Eiropas augstskolās ietver divus virzienus: 1) valsts valodas mācīšanos, valsts valodas kompetences attīstīšanu un paaugstināšanu līdz atbilstošam akadēmiskajam līmenim; 2) pirmās svešvalodas kompetences pilnveidi, otrās (trešās utt.) svešvalodas mācīšanos un kompetences paaugstināšanu. Valodu politiku nosaka izstrādātā stratēģija, lai veicinātu konkrētu mērķgrupu (studentu, docētāju u. c.) valodu, proti, valsts valodas, pirmās svešvalodas, otrās svešvalodas (trešās svešvalodas utt.) prasmes un kompetences pilnveidi.

2. nodaļā „Valodu politikas īstenošanas vadība” noskaidrots vadības jēdziens un funkcijas, vadības jēdziens un funkcijas izglītības politikā, politiskās un profesionālās vadības jēdziens, valodu politikas īstenošanas vadība augstskolā, ietverot tās īstenošanas pasākumus. Šajā nodaļā teorētiski izpētīta politiskā vadība – starptautiskās (ES) un nacionālās (Latvijas) nostādnes valodu politikā, un arī profesionālā vadība – valodu politikas īstenošana augstskolā.

Vadības process ietver koncepcijas, mērķa un uzdevumu noteikšanu, stratēģijas izstrādāšanu, darbības plānošanu un organizēšanu, tās kontroli un vērtēšanu.

Izglītības iestādes vadība balstās uz divu veidu vadību – politisko un profesionālo. Politiskā vadība nosaka vispārējos mērķus un pamatlikumu principus, ietverot arī ekonomiskos un cilvēku resursus un ietekmējot skolotāju (docētāju) profesionālās kompetences veidošanu.

Profesionālā vadība ietver to, ko veic mācību procesā, lai sasniegtu valsts un vietējos mērķus. Profesionālā atbildība ietver konkrēta darba saturu un metodes.

No teorētiskajiem pētījumiem par ES nostādnēm valodu politikā var secināt, ka valodu politikas īstenošanas pasākumi ir: valodu studiju piedāvājums: valsts valodas (valsts iedzīvotājiem, cittautiešiem), pirmās svešvalodas, otrās svešvalodas (trešās svešvalodas utt.) studiju kursi, studiju kursi svešvalodā; jaunas mācību vides piedāvājums: valodu mācīšanās apmaiņas programmās, e–studijās.

Latvijas nacionālās nostādnes atspoguļo divus virzienus 1) valsts valodas politikas veidošanu ar mērķi nostiprināt latviešu valodas statusu un nodrošināt ilgtspējīgu valodas attīstību un 2) ļoti vispārējus, nekonkrētus uzdevumus Latvijas iedzīvotāju daudzvalodības jeb valodu kompetences sekmēšanā – LR Latvijas izglītības likums konkrēti orientē uz 3-5 svešvalodu lietošanu.

Valodu politikas augstskolā veidotāji (augstskolas vadība un valodu speciālistu pārstāvji) izstrādā valodu politikas stratēģiju. Valodu politikas oficiālai apstiprināšanai seko tās īstenošana. Valodu politikas īstenošanas vadība noris augstskolas mācību procesā. Valodu politika tiek izstrādāta, lai veicinātu mērķgrupas (studentu, docētāju, arī cita augstskolas personāla) valodu (dzimtās valodas un svešvalodu) kompetenci. Valodu kompetence ietver daudzvalodu komunikatīvo kompetenci, starpkultūru kompetenci un profesionālās darbības kompetenci. Valodu politikas realizēšanā liela nozīme ir tās īstenošanai – valodu un citu studiju kursu docētājiem.

Mūsdienās, studenti arvien vairāk un vairāk piesakās apmaiņu programmās studēt kādu periodu ārzemēs, tādēļ augstskolu studiju vide kļūst par daudzvalodu vidi.

Praktiski pētnieciskās daļas 3. nodaļā „LR valsts augstskolu valodu politikas un tās īstenošanas vadības izpēte” dota pētījuma organizācija un metodoloģijas pamatojums. Īpaša uzmanība pievērsta kvalitatīvu un kvantitatīvu datu apstrādes metožu pamatojumam.

Veikts pētījums, lai noskaidrotu valodu politiku LR valsts augstskolās un tās īstenošanas vadību, izmantojot kvalitatīvi kvantitatīvās (bakalaura programmu kontentanalīze), kvalitatīvās (valodu politikas satura salīdzinājums) un kvantitatīvās (studentu, vadītāju ankešu analīze) datu apstrādes metodes.

Anketējot LR valsts augstskolu vadītājus (n=15), noskaidrots, ka LR valsts augstskolās nav izstrādāts un oficiāli ar dokumentu apstiprināts konkrēts studentu svešvalodu veicināšanas plāns vai stratēģija, kurā aprakstīta augstskolas valodu politika. Valodu politika pārējās augstskolās nav izstrādāta, jo ir uzskats, ka gan svešvalodu, gan profesionālās svešvalodas piedāvājums studiju programmas A, B un C daļā ir pietiekams. Divi svarīgākie faktori, kas kavē palielināt svešvalodu piedāvājumu un mācīšanos ir tas, ka mācību programmu aizpilda citi studiju kursi un ir nepietiekams finansējums.

Veiktajā bakalaura akadēmisko un profesionālo programmu (15 LR valsts augstskolu 203 studiju programmas) kontentanalīzē noskaidrots, ka šīs programmas piedāvā svešvalodu studiju kursus. Lai gan svešvalodu piedāvājums vairumam augstskolu ir atbilstošs mūsdienu vajadzībai zināt vairāk par vienu svešvalodu, reāli lielākajā daļā augstskolu studenti pilnveido savu valodu kompetenci tikai vienā svešvalodā, kas neatbilst ne ES nostādnei par multilingvālās jeb daudzvalodu kompetences pilnveidošanu un valodu daudzveidīgas mācīšanās nodrošināšanu augstskolās, ne mūsdienu darba tirgus prasībām.

Anketējot studentus, noskaidrota augstskolas valodu politikas īstenošanas pasākumu – svešvalodu studiju piedāvājuma un jaunas studiju vides piedāvājuma īstenošana LR valsts augstskolās. Izpētīts LR valsts augstskolu studentu svešvalodu piedāvājums profesionālās un akadēmiskās bakalaura studiju programmas (C daļas) ietvaros, iespējas izmantot svešvalodu kā līdzekli studiju kursu apguvei (svešvalodā vadītu vieslektoru nodarbību piedāvājumu un studiju materiālu izmantošana svešvalodā), profesionālās svešvalodu kompetences pilnveide un svešvalodu apguve studentu apmaiņas programmā, un iespējas mācīties svešvalodas un pilnveidot valodu kompetenci patstāvīgi.

Ar kontentanalīzes palīdzību, izmantojot AQUAD 6 kvalitatīvās pētniecības datu apstrādes programmu, veikta salīdzinošā Eiropas valstu valodu politiku informatīvā materiāla un LR valsts augstskolas valodu politikas dokumenta satura analīze, kas ļauj izdarīt secinājumus par LR valsts augstskolas valodu politikas dokumenta satura atbilstību Eiropas augstskolas valodu politikas teorētiskajam modelim. Veikta LR valsts augstskolas dokumenta – rīkojuma „Par valodu politikas īstenošanu” kontentanalīze, kas ļauj izdarīt secinājumus par valodu politikas īstenošanas posmiem augstskolā.

Izdarīti **secinājumi** un **priekšlikumi**.

Gūto atziņu aprobācija. Zinātniskās **publikācijas**:

1. Boge I. (2009) Eiropas Savienības nostādnes jautājumā par pamatkompetencēm izglītībā, LSPA Zinātniskie raksti 2008, Rīga: LSPA, 16.–22. lpp., ISBN 978–9984–9204–3–6.
2. Boge I. (2009) Valodu loma un politika Eiropas augstskolās, LSPA Zinātniskie raksti 2009, Rīga: LSPA, 59.–64. lpp., ISBN 005–09921–766
3. Boge I. (2010) Historical development of foreign language competence in relation to changes in European education policy, Perspective on European Education Policy and Practice (PEEP), Papers from the Erasmus Intensive Programme Summer School, Haapsalu, Estonia 16 to 28 August 2008, ed. By Garland P., Sheffield Hallam University, pp. 49–65, ISBN 978–1–84387–329–7.

4. Boge I. (2010) Foreign Language Offer at State Higher Education Institutions of Latvia, XXIV CESE Conference 16-19 August, Uppsala, Sweden, CD publication XXIV CESE Conference: Papers Comparative Education Society in Europe, pp. 33–42.
5. Boge I. Development of Student Foreign Language Competence at State Teacher Training Higher Education Institutions in Latvia (Comparative Study), Sabiedrība, integrācija, izglītība, Starptautiskās zinātniskās konferences materiāli 2011. gada 27.–28. maijs, I daļa Augstskolu pedagoģija, sociālā un speciālā pedagoģija, veselība un sports, Rēzekne: RA Izdevniecība, 64.–77.lpp., ISBN 978–9984–44–064–4, ISSN 1691–5887. Raksts piedāvāts iekļaušanai Thomson Reuters Web of Knowledge ISI Conference Proceedings datu bāzē <http://www.isiwebofknowledge.com/>
6. Boge I. (2011) Language Policy at State Higher Education Institutions in Latvia, Comparative Education, Teacher Training, Education Policy, Social Inclusion, History of Education, Volume 9, Edit. N.Popov, C.Wolhuter, B.Leutwyler, M.Mihova, J.Ogunleye, Bureau for Educational Services, Bulgaria, pp.213–218, ISBN 978–954–9842–17–3.
7. Boge I. (2011) Svešvalodu apguve Latvijas valsts augstskolās, 10 lpp., iesniegts publicēšanai krājumā „Valodu apguve: problēmas un perspektīvas” VIII, Liepājas Universitāte.
8. Blūma D., Boge I. (2011) Management of Language Policy at a Higher Education Institution (A Comparative Study), 6 lpp., iesniegts publicēšanai krājumā „LASE Journal of Sport Science”, p-ISSN: 1691–7669, e-ISSN: 1691–9912, Indexed in IndexCopernicus.

Referāti starptautiskajās konferencēs:

2009. gada 7.–8. aprīlī Rīgā: Starptautiskajā Zinātniskajā konferencē sporta zinātnē Latvijas Sporta pedagoģijas akadēmijā, referāts „Valodu loma un politika augstskolā” (publicēts).
2010. gada no 29. aprīļa – 1. maijam Rīgā: Latvijas Sporta pedagoģijas akadēmijas organizētajā 3.Baltijas Sporta zinātnes konferencē „Physical Activity and Sport in Changing Society”, referāts „Language Offer at Latvia State Higher Education Institutions” (nepublicēts).
2010. gada 16.–19. augustā Upsalā, Zviedrijā: XXIV CESE konferencē „Enlightenment, Creativity, and Education: Politics, Politics, and Performances”, referāts „Foreign Language Offer at State Higher Education Institutions of Latvia” (publicēts).
2010. gada 19. novembrī Šauļos, Lietuvā: Starptautiskajā Zinātniskajā konferencē „Teachers’ Training in the XXI Century: Changes and Perspectives”, referāts „Development of Student Foreign Language Competence at Teacher Training Higher Education Institutions in Latvia” (publicēts).

2011. gada 7.–8. aprīlī Liepājā: 8. Starptautiskajā Zinātniski metodiskajā konferencē „Valodu apguve: problēmas un perspektīva” VIII, referāts „Teaching and Learning of Foreign Languages at State Higher Education Institutions in Latvia” (iesniegts publicēšanai).

2011.gada 5.–9. jūlijā Sofijā, Bulgārijā: 9. Starptautiskajā konferencē „Comparative Education and Teacher Training”, referāts „Language Policy at State Higher Education Institutions in Latvia” (publicēts).

2011.gada 5. septembrī Rīgā: LSPA 90 gadu jubilejas Starptautiskajā Zinātniskajā konferencē, referāts „Valodu politikas loma valodu kompetences pilnveidē augstskolā” (nepublicēts).

Citās konferencēs:

2009. gada 3. februārī Rīgā: Latvijas Universitātes 67. zinātniskajā konferencē, Izglītības vadības sekcijas sēdē, referāts „Valodas visiem” augstskolā Eiropas kontekstā” (nepublicēts).

2010. gada 5.–6. maijā Rīgā: Latvijas Universitātes 68. zinātniskajā konferencē „Pedagoģija, psiholoģija, vadības zinātne”, referāts „Studentu un docētāju mobilitāte kā valodu politikas augstskolā sastāvdaļa” (nepublicēts).

2011. gada 4. februārī Rīgā: Latvijas Universitātes 69. zinātniskajā konferencē, Izglītības vadības sekcijas sēdē, referāts „Svešvalodu profesionālās kompetences pilnveides un svešvalodu mācīšanās iespējas valsts augstskolās Latvijā” (nepublicēts).

„Ja valoda un politika būtu valsts, tad izglītība būtu tās galvaspilsēta, lielā centralizētā un centralizējošā metropole, kurai cauri iziet visi, no kurienes valsts tiek pārvaldīta un kur nosaka tās nākotnes ceļu.”

(Džozefs Džons Ē. „Valoda un politika”, 2008:67)

TEORĒTISKI PĒTNIECISKĀ DAĻA

1. NODAĻA. VALODU POLITIKA AUGSTSKOLĀ

1.1. Valodu politikas būtība

Termins *valodu politika* tiek uzskatīts par samērā jaunu, jo tas pirmoreiz parādījās 1945. gadā (Spolsky/Shohamy, 2000) un 1960. gados kļuva par pētījumu jomu (Tollefson, 2008; Ricento, 2000). Runājot par valodu politiku, tiek lietoti arī šādi termini: *valodu politikas veidošana*, *valodu plānošana*, *valodu politika un plānošana*.

Terminu *valodu plānošana* 1959. gadā sāka lietot, lai aprakstītu jauna nacionālās valodas standarta veidošanas procesu Norvēģijā pēc tam, kad tā kļuva neatkarīga no Dānijas. Tālāk pētot attīstošos valstu valodu problēmas, valodu plānošana tika atzīta par patstāvīgu disciplīnu (Ager, 1996).

Pastāv vairākas pieejas jautājumā par to, vai *valodu politika* un *valodu plānošana* ir divi atšķirīgi termini vai apzīmē vienu un to pašu. F. Grins (Grin, 2003) norāda, ka *valodu politika* ir plašāks un vispārīgāks termins, tajā pašā laikā atzīstot, ka šie termini lielā mērā pārklājas, tādēļ tos nevajadzētu īpaši nodalīt. M. Fetess (Fetess, 1997) norāda, ka dažādu ietekmīgu grupu un institūciju vairāk vai mazāk apzināta ietekme uz sociālingvistiskajām normām ir *valodu plānošana*. *Valodu plānošana* nosaka standartus, bet *valodu politika* pārbauda plānoto praksē, lai varētu veidot vēl labākus valodu plānošanas modeļus. Tomēr M. Fetess (Fetess, 1997) atzīst, ka labāk būtu lietot terminu *valodu politika un plānošana*. Arī B. Spoļskis un E. Šohemija (Spolsky/Shohamy, 2000) tos nenodala un lieto *valodu politika un plānošana*, bet uzsver šo terminu sakarību: *valodu politika* kā oficiāls lēmums par kādas valodas lietojuma noteikšanu, *valodas praktiskais lietojums* kā valodas(u) ar likumu noteikts praktisks lietojums konkrētā sabiedrībā un *valodas ideoloģija* kā šīs konkrētās sabiedrības pieņemtais uzskats par valodu (Spolsky/Shohamy, 2000).

Dž. Tolefsons (Tollefson, 2008) uzskata, ka *valodu plānošana* ir pārdomāta darbība, cenšoties ietekmēt valodu sastāvu, funkcijas un to apgūšanu. Izglītībā svarīgākie lēmumi valodu plānošanā ir jautājumā par to, kādas valodas izvēlēties par līdzekli mācību satura apguvei. Ja valodu plānošanu veic oficiālas institūcijas, piemēram, Izglītības ministrija, tad rezultāts būs valodu politika izglītībā, kas nozīmē mērķu un līdzekļu noteikšanu vadlīnijām vai nolikumiem, lai noteiktu valodu sastāvu, lietošanu, apgūšanu izglītības iestādēs.

Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca (2007) sniedz šādu jēdziena *valodas politika* definīciju: valodas politika ir „valsts nacionālās politikas sastāvdaļa, kas nosaka valstī lietoto valodu statusu un funkciju sadalījumu starp tām un konkrētu valodu runātāju lingvistiskās tiesības, kā arī sekmē valodu izpēti un attīstīšanu”.

F. Grins (Grin, 1996) valodu politiku definē kā centienus sabiedrības līmenī izmainīt lingvistisko vidi, lai paaugstinātu kopējo labklājību. Valodu politiku īsteno oficiālās varas iestādes, tā attiecas uz visiem konkrētajā teritorijā dzīvojošajiem vai kādu to daļu.

Valodu politika, pirmkārt, izpaužas kā formulējums oficiālā dokumentā.

Pēc D. Eidžera (Ager, 1996) interdisciplinārās pieejas (sk. 1.1. tab.) valodu politikas pamatjautājumi ir šādi:

- Kas plāno? Izglītībā valodu politikas plānotāji ir izglītības politikas veidotāji. Tie ir gan centrālie, piemēram, Izglītības ministrija, reģionālie, piemēram, pilsētas vai novada izglītības nodaļa, gan vietējie izglītības vadītāji, piemēram, augstskolu vadošie darbinieki sadarbībā ar valodu docētājiem vai skolas vadošie darbinieki kopā ar valodu skolotājiem.
- Ko plāno? Valodu politikā valodu politikas plānotāji nosaka valodu statusu un izvēlas, gan kuras valodas mācīt, gan kurās valodās mācīt. Valodu politikas plānotāji arī nosaka resursus, kurus izmantot valodu politikas īstenošanā.
- Kam? Valodu politikā svarīgi ir noteikt mērķgrupas jeb kam mācīs valodas. Izglītībā augstskolā tie ir studenti un docētāji (skolā – skolēni un skolotāji), var būt arī izglītības iestādes apkalpojošais personāls.
- Kāpēc? Valodu politikas plānotājiem ir jānosaka mērķi valodu politikas īstenošanai izglītības iestādē. Tie var būt: mācīties kādu valodu(–as), pilnveidot kādu valodu(–as), mācīties, izmantojot kādu valodu(–as) par līdzekli mācību priekšmeta satura apguvei u.c.
- Kādos nosacījumos? Izglītības jomā valodu politiku īsteno izglītības sistēmas ietvaros.

- Ko vēlas ietekmēt? Valodu politikas īstenošanā svarīgs ir rezultāts jeb ko tā ietekmēs. Valodu politikas rezultāts var būt akadēmisko sasniegumu līmeņa paaugstināšana, valodu kompetences pilnveide, daudzvalodu veicināšana, integrācijas veicināšana.

1.1.tabula

Valodu politikas pamatjautājumi pēc D. Eidžera (Ager, 1996)

interdisciplinārās pieejas

Disciplīna	Izglītībā
Kas?	Izglītības politikas veidotāji: centrālie, reģionālie vai vietējie izglītības vadītāji
Ko dara?	Izvēlas, kuras valodas mācīt, un nosaka resursus, kurus izmantot
Kam?	Studentiem un pedagogiem
Kāpēc?	Lai mācītos
Kādos nosacījumos?	Izglītības sistēmā
Lai kaut ko ietekmētu?	Eksāmenu rezultātus, akadēmisko sasniegumu līmeni, integrāciju

Valodu politika ir saistīta ar valodu izvēli (Spolsky, 2005; Spolsky/Shohamy, 2000; Rahimi/Faravardin, 2009). Tā, piemēram, jebkurš cilvēks vai cilvēku grupa var izvēlēties lietot kādu valodu, un arī autoritatīvu cilvēku grupa var censties ietekmēt citu cilvēku valodu (–as) izvēli un attīstīšanu kādos konkrētos apstākļos.

Politikas veidošana sastāv no piecām saistītām pakāpēm (Grin, 2003):

- 1) problēmas atrašana un tās strukturēšana;
- 2) problēmas definēšana un paredzamā politiskā iznākuma formulēšana;
- 3) politiskā lēmuma pieņemšana, ieskaitot nepieciešamās rekomendācijas situācijas maiņai;
- 4) politikas īstenošana un tās radītās ietekmes novērošana;
- 5) politikas izvērtēšana.

Valodu politiku veido konkrētas valsts kontekstā, un tās pamatā ir konkrēti principi, piemēram, nacionālās identitātes, demokrātijas u.c. (Beacco/Byram, 2003). Valodu politika ir saistīta ar cilvēku sabiedrības sociālo, politisko, ekonomisko, kultūras un ideoloģisko kontekstu (Spolsky, 2005).

Valodu politika var noteikt:

- valodas statusu,
- tās sastāvu,
- tās mācīšanu,
- vai tās izplatīšanos citās valstīs (Spolsky/Shohamy, 2000; Tollefson, 2008).

Valodu politika, kas nosaka valodas(-u) statusu, parasti ir likuma vai nolikuma veidā, kas formulē atļautās vai vajadzīgās valodas konkrētās situācijās, piemēram, valdībā, plašsaziņas līdzekļos, tiesā, skolās utt., piemēram, oficiālās valodas pasludināšana valstī vai mācību valodas noteikšana izglītības iestādē. Valodas statusa plānošana ir vienas vai vairāku valodu adaptēšana par vienu vai vairākām oficiālām valodām (Fetess, 1997). Pēc Dž. Džozefa (Džozefs, 2008) domām, jautājums par to, kura valoda vai valodas būs izglītības valodas, nav viegls. LR latviešu valoda ir valsts valoda (LR Valsts valodas likums, 1999). LR Augstskolu likumā (56. pants (3)1995) ir noteikts, ka „valsts dibinātās augstskolās studiju programmas īsteno valsts valodā”, tas ir, latviešu valodā.

Valodu politika attiecībā uz tās sastāvu nosaka atzītās valodas formas - oficiālus atzītās rakstības, terminu, gramatikas likumu u.c. sarakstus.

Valodas sastāva plānošanai ir mērķis – noteikt un veidot nacionālo standartu. Tai ir arī šādi uzdevumi (Fetess, 1997):

- dažādu valodas variantu rakstības sistēmas veidošana,
- „pareizas” valodas definēšana jeb standartizācija,
- jaunu terminu jauniem jēdzieniem jeb modernizācija.

Valodu politika attiecībā uz valodas apgūšanu jeb mācīšanu nosaka prasības, situācijas vai iespējas, lai mācītos vēlamo vai vajadzīgo valodu vai valodas. LR Augstskolu likumā (56. pants (3)1995) ir paredzēta svešvalodu lietošana noteiktos gadījumos:

- studiju programmās, kuru īstenošana svešvalodā ir nepieciešama studiju programmas mērķu sasniegšanai – valodu un kultūras studijās, valodu programmās;
- ES oficiālajās valodās var īstenot studiju programmas, kuras ārvalstu studējošie apgūst Latvijā, un studiju programmas, kuras īsteno ES programmu un starpvalstu līgumos paredzētās sadarbības ietvaros. Ārvalstu studējošajiem studiju kursu obligātajā apjomā iekļaujama valsts valodas apguve, ja studijas Latvijā ir paredzamas ilgāk par sešiem mēnešiem vai pārsniedz 20 kredītpunktus;
- ne vairāk par vienu piekto daļu no studiju programmas kredītpunktu apjoma var īstenot ES oficiālajās valodās. Šajā daļā nevar ietilpt gala un valsts pārbaudījumi, kā arī kvalifikācijas, bakalaura un maģistra darba izstrāde.

Valodu politika attiecībā uz tās izplatīšanos citās valstīs ir valodu politikas attiecībā uz tās apgūšanu jeb mācīšanu apakšgrupa. Tāda citas valsts institūcija kā Britu padome, kuras uzdevums ir atbalstīt un veicināt savas zemes valodu citās valstīs, iesaistās valodas izplatīšanas politikā.

Valodu apgūšanas politika nosaka, kurai subjektu (studentu, docētāju utt.) daļai vai īpašai grupai jāpavada noteikts laiks, apgūstot konkrētu valodu kompetences līmeņus (Spolsky/Shohamy, 2000). Kā uzsver Spoļskis (Spolsky, 2005), valodu politikai ir ļoti liela nozīme izglītības iestādē, jo viens no izglītības iestādes uzdevumiem ir valodu kompetences attīstīšana. Runājot par augstāko izglītību, šis ir jautājums par to, cik daudz valodu un kādas valodas studentiem jāmacās, kurosursos vai programmās, kādai studentu daļai, kāds ir studiju nodarbību skaits vai apgūstamo kredītpunktu skaits. Šo jautājumu izlemšanu ietekmē gan izglītības, gan politiskie un citi faktori.

Ļoti svarīgs jautājums ir valodu izvēle. To ietekmē valsts politika attiecībā uz valsts valodu un svešvalodu mācīšanu/mācīšanos. Ja valsts oficiālā valoda nav viena no „pasaules valodām”, tad parasti studiju programmās iekļauj vismaz vienu no pasaulē lietotākajām valodām (Spolsky/Shohamy, 2000). Mūsdienās visvairāk izvēlētas valodas ir angļu, vācu, franču, spāņu un krievu valoda. Paplašinoties tirdzniecībai ar Āzijas valstīm, arvien populārāka kļūst ķīniešu un japāņu valoda (Block, 2008; Phillipson, 2008; Nugent, 2008).

Tātad valodu politika ir virziens valodas(–u) attīstības procesā, lēmums, ko pieņem valodu politikas veidotāji, par kādas valodas(–u) statusu, funkciju sadalījumu un apguves attīstīšanu konkrētā kontekstā. Šajā promocijas darbā tiek pētīts valodu politikas aspekts attiecībā uz valodas(–u) apgūšanu saistībā ar valodu politikas aspektu, kas nosaka tās statusu. Valodu apgūšanas politikas galvenie jautājumi ir par to, kam jāmacās valodas, kādu laiku daļu jāpavada tās mācoties, kādas valodas jāmacās un kāpēc jāmacās valodas.

Līdz ar valodu kompetences pilnveides nepieciešamības aktualizēšanos, Eiropas augstskolas ir izstrādājušas un īsteno valodu politiku. Lai izpētītu, vai LR valsts augstskolas realizē valodu politiku, vispirms jāiepazīstas ar Eiropas augstskolu pieredzi valodu politikas jautājumā un teorētiski jāizpēta, kāds ir Eiropas augstskolu valodu politikas saturs.

1.2. Valodu politika Eiropas augstskolās

21. gadsimta pirmajā gadu desmitā, lai veicinātu daudzvalodību un lai iekļautos internacionalizācijas procesos, Eiropas valstu augstskolas ir izstrādājušas un īsteno valodu politiku. Šādas valodu politikas pamatu veido vajadzības augstskolām nodrošināt studentus – topošos speciālistus ar zināšanām, prasmēm un kompetenci, kas nepieciešamas sekmīgai profesionālajai darbībai Eiropas darba tirgū saskaņā ar tā mūsdienu prasībām.

Teorētiski izpētot dažādu Eiropas valstu augstskolu valodu politikas, var izšķirt divus valodu politikas realizēšanas virzienus:

1. Eiropas augstskolas, kuras, sadarbojoties ar valodu centriem, veicina studentu, docētāju un cita personāla valodu kompetences pilnveidi;

2. Eiropas augstskolas, kuras veicina studentu, docētāju un cita personāla valodu kompetences pilnveidi, īstenojot pasākumus augstskolas studiju programmu ietvaros bez valodu centru līdzdalības.

Pirmo virzienu raksturo augstskolu sadarbība ar valodu centriem. Tā, piemēram, Berlīnes Brīvā Universitāte (Free University Berlin jeb FU Berlin) Vācijā, dibināta 1948.g., ir pasaulē atzīta universitāte, kuras viens no galvenajiem mērķiem ir internacionalizācija, līdz ar to šajā augstskolā studē daudzi starptautiski studenti (16% no kopējā studentu skaita: dažādu apmaiņas programmu studenti, Erasmus programmas studenti, studenti no Rietumu un Austrumu Eiropas valstīm, un doktora studiju programmas studenti no visas pasaules). Valodu centrs (The Language Centre of the Free University Berlin) ir galvenā institūcija, kura ir atbildīga par šīs universitātes studentu valodu apguvi (Ortiz, 2011). Valodu centrā mācās gan studenti, kuriem valodu apguve ir obligāts studiju programmas kurss, gan citi dažādu specialitāšu studenti, kuri izvēlas valodu kā izvēles studiju kursu. Studenti apgūst vai nu valodu moduļus vai atsevišķus valodu kursus, un, tos pabeidzot, saņem noteiktus KP (ECTS). Valodu studiju kursu vērtējums atbilst CEFR līmeņiem. Valodu centrs piedāvā apgūt pavisam 12 valodas, un studenti var izvēlēties līdz 3 valodu studiju kursiem semestrī. Valodu moduļu programmas nodrošina studentus arī ar komunikatīvajām prasmēm, kuras nepieciešamas darbā, apmaiņas programmās un studijās. Valodu studiju kursu apgūvē tiek izmantota arī jauna mācību vide: informācijas tehnoloģijas un tālmācība, un tiek sekmēta studentu patstāvīga mācīšanās.

Berlīnes Brīvajai Universitātei ir arī kopīga programma (Tandem programme) ar Neatkarīgo Valodu mācību centru (Independent Language Learning Centre) (Tassinari, 2011). Šī valodu mācību centra studenti ietver Berlīnes Brīvās Universitātes ārvalstu studentus un Universitātes studentus (gan valodu studiju programmu, gan visu pārējo studiju programmu studenti). Viņi var izvēlēties mācīties savu dzimto valodu vai citas valodas. Valodu mācību centrs piedāvā 25 – 30 valodas. Studenti apgūst valodas saistībā ar studiju kursiem un to lietošanu konkrētā kontekstā.

Arī Freiburgas Universitātē (University of Freiburg), Vācija, dibināta 1457.g., kura ir viena no vadošajām Eiropas universitātēm, studentu valodu apguvi īsteno Valodu Mācību centrs (Language Teaching Center) (Reiser, 2011). Freiburgas Universitāte atrodas netālu no Šveices un Francijas robežas, un tās ģeogrāfiskais stāvoklis veicina sadarbību ar kaimiņvalstu augstskolām – augstskolas veido apmaiņas un sadarbības programmas. Atrāšanās

kaimiņvalstu tuvumā veicina valodu politiku Freiburgas Universitātē. Valodu Mācību centrs finansiāli ir neatkarīgs, bet atbild par universitātes visu valodu studiju kursu nodrošināšanu gan visu studiju virzienu studentiem, gan docētājiem. Valodu Mācību centrā studenti var apgūt 25 dažādas svešvalodas, un ārvalstu studenti var mācīties vācu valodu kā svešvalodu. Studenti izvēlas gan svešvalodas studiju kursus, gan profesionālās svešvalodas studiju kursus. To vērtējums atbilst CEFR līmeņiem.

Vīnes Universitātes Valodu centrs (Language Center of the University of Vienna), dibināts 2001.g., sniedz lielu ieguldījumu daudzvalodības veicināšanā (Winklbauer, 2011). Tas nodrošina kvalitatīvas valodu mācības gan Vīnes Universitātes studentiem un docētājiem, gan arī visiem citiem, kas vēlas mācīties valodas. Tomēr studenti izvēlas mācīties valodas papildus universitātes studiju programmai. Valodu centrs piedāvā apgūt 25 valodas. Pabeidzot valodas kursu, studenti kārtu pārbaudījumu, un vērtējums atbilst CEFR līmeņiem. Valodu centrs piedalās arī universitātes pētnieciskajos projektos par valodu mācībām.

Priekšrocība šim virzienam ir tāda, ka valodu centri var piedāvāt apgūt lielu valodu klāstu ar esošajiem resursiem – valodu skolotājiem, kas tajos strādā. Bet šāda politika ir vairāk vērsta uz studentu valodu kompetences pilnveidi.

Otrajā virzienā iekļaujas augstskolas, kas realizē valodu piedāvājumu tieši, bez sadarbības ar valodu centriem. Tā, piemēram, Varšavas Universitāte valodu politiku realizē universitātes līmenī (Urbanikowa, 2011). Sākot ar 2001. gadu, Universitāte sāka palielināt valodu piedāvājumu, izveidojot vairākas valodu fakultātes (piem., Moderno valodu fakultāti, Poļu valodas studiju fakultāti, Austrumu valodu fakultāti u.c.). Lai nodrošinātu valodu studiju īstenošanu, tika ievēlēts Valodu studiju prorektors un fakultāšu koordinatori. Universitātes prasības ir šādas: visiem studentiem ir jābūt kompetencei vismaz divās svešvalodās B2 līmenī (pēc CEFR), bet studenti, ja vēlas, var papildus apgūt vēl citas svešvalodas. Pavisam Varšavas Universitāte piedāvā valodu studiju kursus 50 dažādās valodās.

Arī Greifsvaldas Universitātes (University of Greifswald) valodu politika ietver valodu studiju kursu piedāvājuma paplašināšanu studiju programmas ietvaros (Peters, 2011). Šī universitāte piedāvā apgūt sešas svešvalodas, un studenti var brīvi izvēlēties, kuru no tām apgūt. Par 30 apgūtām stundām studenti saņem vienu KP, un B1 līmeņa (pēc CEFR) sasniegšanai vajag apgūt 720 stundas. Dažām studiju programmām valodu apguve ir obligāta (piem., bakalaura humanitārajās zinātnēs programmā, jurista un skolotāja profesijas studentiem), bet citām tā ir kā izvēles kursi (piem., ekonomikas, ģeogrāfijas u.c.). Universitāte realizē sadarbības projektus ar citām Eiropas universitātēm, veicina studentu patstāvīgo

valodu mācīšanos (izmantojot IT, pašmācības centrus), un arī organizē intensīvos sagatavošanas kursus starptautiskajiem studentiem.

Augstskolu internacionalizācijas procesu palielināšanās, daudzvalodības un daudz kultūru vides pieaugums sabiedrībā un augstskolā ir veicinājis arī Skandināvijas valstu augstskolas izstrādāt un realizēt valodu politiku. Autore teorētiski izpētījusi šādas Skandināvijas valstu augstskolas, kurām ir izstrādāta un kurās īsteno valodu politiku: Juvaskolas Universitāti un Helsinku Universitāti Somijā; Gēteborgas Universitāti Zviedrijā; Kopenhāgenas Biznesa skolu (CBS) Dānijā; Oslo Universitāti Norvēģijā.

Juvaskolas Universitātes valodu politika (pieņemta universitātes Senātā 2004. g. 6. oktobrī) nosaka valodu lietošanas pasākumus, un arī valodu mācīšanu augstskolā. Valoda tiek apskatīta no valodas lietotāja viedokļa. Zināt valodu nozīmē spēju lietot dzimto valodu un vienu vai vairākas svešvalodas (citu nekā dzimtā valoda) saziņā ar dažādiem mērķiem dažādos kontekstos un vidēs. Valodu kompetenci uzskata par vienu no akadēmiski izglītota cilvēka pamatkompetencēm. Zināšanas uztver ar valodu, tāpēc katram augstskolas docētājam jābūt atbildīgam par pareizu valodas lietojumu savā jomā. Labas dzimtās valodas prasmes uzskata par pamatu, lai sekmīgi mācītos svešvalodas. Studentam jābūt atbildīgam par dzimtās valodas un svešvalodu kompetences attīstīšanu. Juvaskolas Universitātes valodu politikas veidotāji uzskata, ka labu valodas mācību rezultātu pamatā jābūt studentu atbildībai par valodu mācīšanos, par mācīšanos mācīties un par iegūtās kompetences pašizvērtēšanu. Pedagoģiskajā procesā īpaša uzmanība jāpievērš vispusīgai dzimtās valodas un svešvalodu komunikatīvajai kompetencei (Jyvaskylä University Language Policy, 2004).

Gēteborgas Universitātes valodu politika (2004. g.) paredz vairāk zviedru (dzimtās) valodas attīstīšanu, iekļaujot profesionālās valodas studijas un svešvalodu studiju kursus Bakalaura studiju līmenī. Maģistra studiju līmenī prasa vēl augstāku profesionālās valodas līmeni un citu valodu lietošanu atbilstošā līmenī. Disertācijām, kuras uzrakstītas citās valodās, jāiekļauj plašs kopsavilkums zviedru valodā. Visās zinātnes jomās jālieto atbilstoša terminoloģija gan zviedru, gan angļu valodā (Language Policy for Göteborg University, 2004).

Helsinku Universitātes valodu politiku (pieņemta universitātes Senātā 2007. g. 14. martā) nosaka stratēģisks dokuments darbības programmu izveidei attiecībā uz valodu mācībām universitātē. Helsinku Universitātes pamatkonceptija ir šāda: divvalodība un daudzvalodība ir universitātes stiprā puse gan studentiem, gan personālam. Valodu politiku šajā augstskolā lielā mērā nosaka internacionalizācijas procesi. Stratēģijas ietvaros izveidotas četras valodu politikas programmas šādos virzienos:

- mācību un studiju attīstīšana;
- administrēšanas un atbalsta pakalpojumu attīstīšana;
- politika attiecībā uz cilvēkresursiem;
- politika attiecībā uz pētījumiem universitātē.

Valodu politikas izstrādē ņemtas vērā ES rekomendācijas politikas izveidei. Helsinku Universitātes valodu politika balstās uz šādiem stratēģiskajiem virzieniem:

- valodas augstskolā ir resurss jeb iespēja, kas nepieciešama darbībai daudzvalodu vidē un internacionalizācijas procesos; valodu prasmes ir studentu un docētāju līdzeklis, lai saprastu ārvalstu kultūru un popularizētu savas valsts kultūru;
- ir nepieciešams uzturēt un atbalstīt abas valsts valodas (somu un zviedru) pētniecībā un akadēmiskajā vidē.

Helsinku Universitātes valodu politikas mērķis ir gan veicināt svešvalodu kompetenci internacionalizācijas kontekstā, gan divu valsts valodu attīstību (University of Helsinki Language Policy, 2007).

Kopenhāgenas Biznesa skola (CBS) ir universitāte ar izteiktu internacionalizācijas politiku studijās un pētniecībā. Tā ir viena no vadošajām universitātēm Dānijā studentu apmaiņas programmu īstenošanā un studiju kursu mācīšanā, izmantojot angļu valodu par studiju valodu. Kopenhāgenas Biznesa skolas valodu politikas mērķis ir paaugstināt studentu valodu kompetenci un veicināt starpkultūru kompetenci, lai palielinātu viņu konkurētspēju starptautiskajā darba tirgū. Studentu valodu kompetencei augstskolā ir jābūt augstākā līmenī nekā skolā, īpaši pievēršot uzmanību rakstīšanas prasmēm. Valodu kompetence Kopenhāgenas Biznesa skolā ietver dzimtās valodas kompetenci, angļu valodas kompetenci, vienas vai vairāk citu valodu kompetenci (CBS Language Policy, 2006).

Oslo Universitātes valodu politikas stratēģija paredz studijas norvēģu valodā un angļu vai kādā citā valodā atkarībā no akadēmiskajām vajadzībām. Studiju procesā kā līdzekli satura apguvei var izmantot norvēģu, zviedru un dāņu valodu. Valodu politika nosaka, ka mācību procesā un saziņā universitātes vidē jāuzlabo valodas kompetence, un uzsver terminoloģijas pārzināšanu norvēģu valodā un angļu vai kādā citā valodā (Language policy guidelines for the University of Oslo, 2010).

Eiropas augstskolās ir šādi valodu politikas mērķi:

- pievērst lielāku uzmanību valodu un komunikatīvo prasmju attīstīšanai augstskolā (Jyväskylä University Language Policy, 2004; University of Helsinki Language Policy, 2007), kā arī starpkultūru kompetences attīstīšanai,

palielināt augstskolas studentu un darbinieku valodu (dzimtās un svešvalodu) kompetenci gan akadēmiskajā vidē, gan ārpus tās (Language Policy for Göteborg University, 2004; CBS Language Policy, 2006);

- parādīt valodas kā neatņemamas studenta tālākās profesionālās darbības sastāvdaļas nozīmi (Jyvaskylä University Language Policy, 2004), veicināt studentu un docētāju mobilitāti, nodarbinātību un konkurētspēju, piedāvājot dzimtās valodas un svešvalodu studijas (Language Policy of Göteborg University, 2004; (University of Helsinki Language Policy, 2007; CBS Language Policy, 2006);
- veicināt valsts valodas politiku, valodu mācīšanās politiku un valodu plānošanu atkarībā no izmaiņām savā valstī un ārvalstīs (Jyvaskylä University Language Policy, 2004); līdz ar daudzvalodu un daudz kultūru vides attīstību augstskolā, veicināt valodu mācīšanās politiku (University of Helsinki Language Policy, 2007);
- veicināt dzimtās valodas (somu - Juvaskolas Universitāte) attīstīšanu un lietošanu (Jyvaskylä University Language Policy, 2004), veicināt dzimtās valodas (zviedru – Gēteborgas Universitāte) lietošanu pētniecības jomās (medicīnā, dabas zinātnēs, tehniskajās zinātnēs); atbalstīt valsts valodu (somu, zviedru) lietošanu studiju procesā, vadības procesos, pētniecībā, pakalpojumu sniegšanā un saziņā (University of Helsinki Language Policy, 2007); veicināt dzimtās valodas (norvēģu valodas) un tehniskās terminoloģijas lietošanu dzimtajā valodā (Language policy guidelines for the University of Oslo, 2010);
- paplašināt studentu svešvalodu kompetenci, nodrošinot ne tikai angļu, bet arī citu svešvalodu mācīšanās iespējas (Jyvaskylä University Language Policy, 2004; CBS Language Policy, 2006; Language policy guidelines for the University of Oslo, 2010); veicināt dažādu valodu lietošanu (University of Helsinki Language Policy, 2007);
- piedalīties starptautiskā sadarbībā ar Eiropas un citām pasaules valstīm, lai veicinātu valodu politiku un valodu programmas augstākajā izglītībā (Jyvaskylä University Language Policy, 2004), piesaistīt augstskolu studijām citu valstu pētniekus, docētājus, studentus (Language Policy for Göteborg University, 2004; CBS Language Policy, 2006);

- atbalstīt ārvalstu studentus un docētājus valsts (dāņu) valodas apgūvē (CBS Language Policy, 2006);
- veicināt augstskolā daudzvalodību (Language Policy for Göteborg University, 2004), starptautisku studiju vidi (CBS Language Policy, 2006);
- veicināt mobilitāti, paaugstināt pētījumu un izglītības kvalitāti saskaņā ar Boloņas procesa uzdevumiem (Language Policy for Göteborg University, 2004; CBS Language Policy, 2006).

Valodu politikai augstskolā ir šādi uzdevumi:

- nodrošināt resursus patstāvīgai valodu prasmju attīstīšanai (Jyväskylä University Language Policy, 2004);
- izveidot valodu programmas atbilstoši izmaiņām akadēmiskajā darba vidē (Jyväskylä University Language Policy, 2004);
- izglītot kompetentus ekspertus, kuri zina, kā pareizi lietot dzimto valodu gan mutiski, gan rakstiski, gan profesionālajā, gan pētniecības jomā, kā arī prot informēt citu nozaru ekspertus un cilvēkus, kas saistīti ar akadēmisko vidi, un kuri prot kompetenti mutiski un rakstiski lietot vismaz vienu svešvalodu (Jyväskylä University Language Policy, 2004); izglītot ekspertus ar daudzvalodu prasmēm, kuras tie prafis lietot dažādās situācijās (University of Helsinki Language Policy, 2007);
- uzlabot studentu valsts valodas kompetenci, īpaši rakstīšanas prasmes (CBS Language Policy, 2006)
- piedāvāt tādu izglītību, lai augstskolas absolventi varētu sekmīgi strādāt starptautiskā darba tirgū un multikulturālā darba vidē, un lai viņi spētu mērķtiecīgi attīstīt savas valodu prasmes (Jyväskylä University Language Policy, 2004; CBS Language Policy, 2006); nodrošināt iespējas valodu kompetences attīstīšanai un darbam daudzvalodu vidē (University of Helsinki Language Policy, 2007);
- piedāvāt iespēju docētājiem attīstīt valodu un komunikatīvās prasmes (Jyväskylä University Language Policy, 2004; CBS Language Policy, 2006), veicināt visu docētāju spēju mācīt vai nu angļu valodā, vai bilingvāli ar vizuālajiem uzskates līdzekļiem angļu valodā (Language Policy for Göteborg University, 2004);

- veicināt apgūstamās jomas terminoloģijas apguvi gan dzimtajā, gan svešvalodās (Jyväs kylä University Language Policy, 2004; Language Policy for Göteborg University, 2004; University of Helsinki Language Policy, 2007; Language policy guidelines for the University of Oslo, 2010);
- atbalstīt un nodrošināt pētījumu rezultātu publicēšanu starptautiskās valodās, kā arī valsts valodās (Jyväs kylä University Language Policy, 2004; University of Helsinki Language Policy, 2007; CBS Language Policy, 2006); veicināt visu augstskolas zinātnieku publicēšanos angļu vai citās svešvalodās, kā arī piedalīšanos starptautiskās konferencēs (Language Policy for Göteborg University, 2004); veicināt mācības un pētniecību citās valodās, jo labas valodu prasmes ir pētnieka kvalifikācijas rādītājs (University of Helsinki Language Policy, 2007);
- vairāk veicināt doktora disertāciju rakstīšanu angļu valodā ar plašu kopsavilkumu dzimtajā (zviedru) valodā. Ja disertācija ir dzimtajā (zviedru) valodā, prasīt plašu kopsavilkumu angļu valodā (Language Policy for Göteborg University, 2004); iekļaut kopsavilkumu dzimtajā (norvēģu) un angļu valodā (Language policy guidelines for the University of Oslo, 2010);
- veicināt studentu un docētāju iespējas lasīt un saprast zinātnisko literatūru citās valodās nekā zviedru un angļu (Language Policy for Göteborg University, 2004);
- veicināt apkalpojošā personāla valsts valodu un svešvalodu prasmju uzlabošanu (University of Helsinki Language Policy, 2007; CBS Language Policy, 2006).

Valodu politika paredz valodu studiju kursu mācīšanu:

- topošajiem valodu skolotājiem un valodu ekspertiem, iekļaujot studijas un praksi, pēc kurām students saņem kredītpunktus (Jyväs kylä University Language Policy, 2004);
- izmantojot svešvalodu par līdzekli satura apguvei:
  - ja docētāja valodas līmenis ir pietiekams (otrs augstākais līmenis sešu līmeņu skalā), lai lietotu interaktīvās mācību metodes (Jyväs kylä University Language Policy, 2004);
  - palielinot studiju kursu un studentu skaitu, izmantojot angļu valodu par mācību valodu un studiju materiālus angļu valodā, sākot ar bakalaura studijām un

palielinot tos pēcdiploma studijās (Language Policy for Göteborg University, 2004); mācīt, izmantojot svešvalodas, īpaši angļu valodu (University of Helsinki Language Policy, 2007; CBS Language Policy, 2006);

- valsts valodā un iepazīšanos ar valsts kultūru ārvalstu studentiem – gan apmaiņas programmu, gan konkrētu studiju programmu studentiem, kā arī svešvalodu studijas ārvalstu studentiem (Jyvaskylä University Language Policy, 2004; CBS Language Policy, 2006); ārvalstu studentiem un docētājiem valsts valodu apgūšanā (University of Helsinki Language Policy, 2007; Language policy guidelines for the University of Oslo, 2010);
- attiecīgās svešvalodas studijas savas valsts studentiem, kas piedalīsies apmaiņas programmā (Jyvaskylä University Language Policy, 2004);
- ne tikai angļu, bet arī citu svešvalodu studiju kursus, lai mācītos, uzturētu vai attīstītu valodu kompetenci (Jyvaskylä University Language Policy, 2004; Language Policy for Göteborg University, 2004);
- valsts valodas – somu – un svešvalodu studijas pēcdiploma studiju studentiem un mācībspēkiem (Jyvaskylä University Language Policy, 2004);
- veicinot svešvalodu (skandināvu, igauņu un krievu, kā arī vācu, franču, spāņu un ķīniešu valodas) mācīšanos (University of Helsinki Language Policy, 2007);
- veicinot dažādu valodu (somu, zviedru, angļu, u.c.) lietošanu un sapratni dažādās situācijās (University of Helsinki Language Policy, 2007).

Augstskolas paredz, kā praktiski veicināt valodu mācīšanos un pilnveidi docētājiem un studentiem:

- nodrošinot pedagoģiskās saziņas kursus dzimtās valodas veicināšanai (Jyvaskylä University Language Policy, 2004);
- pievēršot uzmanību mācību līdzekļu un tekstu, ko sagatavo gan docētāji, gan studenti (studentu referāti, studiju programmas u.c.) valodai (Jyvaskylä University Language Policy, 2004); nodrošinot mācību un pētniecisko literatūru dažādās valodās (University of Helsinki Language Policy, 2007);
- nodrošinot fakultāšu, katedru un valodu centru sadarbību, realizējot valodu un komunikācijas studijas (Jyvaskylä University Language Policy, 2004);
- izmantojot jaunu mācību vidi, lai veidotu modeļus valodu un komunikatīvo prasmju attīstīšanai (Jyvaskylä University Language Policy, 2004), piedāvāt

studiju moduļus, lai uzlabotu studentu runāšanas un rakstīšanas prasmes gan dzimtajā, gan angļu valodā (Language Policy for Göteborg University, 2004);

- piedāvājot studiju programmas svešvalodā gan savas valsts, gan ārvalstu studentiem (Jyvässkylä University Language Policy, 2004);
- piedāvājot dzimtās valodas un svešvalodu studijas augstskolas docētājiem, kā arī iespējas mācīties valodas patstāvīgi (Jyvässkylä University Language Policy, 2004);
- piedāvājot informāciju mājas lapā un izdodot saistošos dokumentus un publikācijas ne tikai dzimtajā, bet arī citās valodās (Jyvässkylä University Language Policy, 2004; Language Policy for Göteborg University, 2004) – somu, zviedru un angļu valodā (University of Helsinki Language Policy, 2007), arī angļu valodā – (Language policy guidelines for the University of Oslo, 2010), nodrošinot nepieciešamos resursus materiālu tulkošanai.

Juvaskolas Universitātes valodu politika paredz, ka studentiem, kas stājas augstskolā, jābūt labām rakstīšanas prasmēm dzimtajā valodā, labām pamatprasmēm zviedru valodā un labām prasmēm vismaz vēl vienā svešvalodā. Laba vairāku valodu kompetence tiek izvirzīta par vienu no iestāšanās kritērijiem. Arī uzņemot darbā jaunus mācītājus, tiek ņemta vērā profesionālā angļu vai citas valodas kompetence (Jyvässkylä University Language Policy, 2004; Language Policy for Göteborg University, 2004; CBS Language Policy, 2006).

Valodu un komunikatīvo prasmju (gan akadēmisko, gan profesionālo) veicināšanu Juvaskolas Universitātē uzskata par neatņemamu sastāvdaļu visu līmeņu studiju programmās. Studentiem jāparāda laba dzimtās valodas kompetence ne tikai ar to saistītajos studijuursos, bet arī dažāda veida komunikatīvajos uzdevumos studiju laikā. Docētājiem jāvar mācīt svešvalodā lingvistiski heterogēnas studentu grupas (Jyvässkylä University Language Policy, 2004).

Helsinki Universitātes Senāts apstiprināja valodu politiku 2007. gada 14. martā. Valodas jautājumi šajā augstskolā tiek skatīti nacionālās divvalodības (somu un zviedru valoda ir valsts valodas) un internacionalizācijas kontekstā. Helsinki Universitātē uzskata, ka divvalodība un daudzvalodība ir priekšrocība un resurss.

Valodu kompetences novērtēšanai fakultātes kopā ar valodu centriem izstrādā vienotus pārbaudes kritērijus. Dž. Brindlijs (Brindley, 2001) jēdzienu *novērtēšana* definē kā dažādus veidus, kā ievākt informāciju par indivīda valodu kompetenci. Novērtēt var pēc izstrādātajiem kritērijiem.

Svešvalodu novērtēšanas kritēriji izstrādāti, pamatojoties uz Eiropas kopējām vadlīnijām (EKV) valodu mācīšanā, apguvē un valodas prasmju vērtēšanā (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment (CEFR)) (Jyvāskylā University Language Policy, 2004). Gēteborgas Universitāte nosaka, ka studiju beigšanas sertifikātā jāuzrāda jebkura valodas kompetence. Valodu kompetences līmeņa noteikšanai jāizmanto Eiropas Valodu Pases kritēriji (Language Policy for Göteborg University, 2004; CBS Language Policy, 2006).

Skandināvijas valstīs valodu politiku nodrošina vai nu Valodu katedra, vai Skolotāju izglītošanas katedra (Jyvāskylā University Language Policy, 2004) sadarbībā ar Valodu centriem.

Juvaskolas Universitātei ir Valodu politikas komisija, kas uzrauga valodu politikas ieviešanu, veicina administratīvo vienību sadarbību valodu jautājumā. Tajā ietilpst administratīvie darbinieki, kas atbildīgi par valodu mācīšanu, administrācijas darbinieki un Studentu apvienības pārstāvji.

Pozitīvais šim virzienam ir tas, ka to raksturo valodu politika, kas ietver valodu pasākumu plānošanu un realizēšanu augstskolā, iesaistot ne tikai studentus, bet arī docētājus un pārējo personālu, un tajā tiek veikti pasākumi ne tikai svešvalodu, bet arī dzimtās (pirmās) valodas kompetences pilnveidei.

Izanalizējot iepriekš apskatīto Eiropas augstskolu valodu politiku, īpaši Skandināvijas valstu valodu politikas dokumentus, var secināt:

Eiropas (Skandināvijas) augstskolu valodu politikas pamatā ir lēmums (augstskolas Senātā pieņemts dokuments) par valodu lietošanu, mācīšanu un mācīšanos, valodu kompetences paaugstināšanu augstskolā. Valodu kompetence šajā kontekstā ir kompetence, kas ietver valsts valodu, pirmās svešvalodas, otrās svešvalodas (trešās svešvalodas utt.) kompetenci.

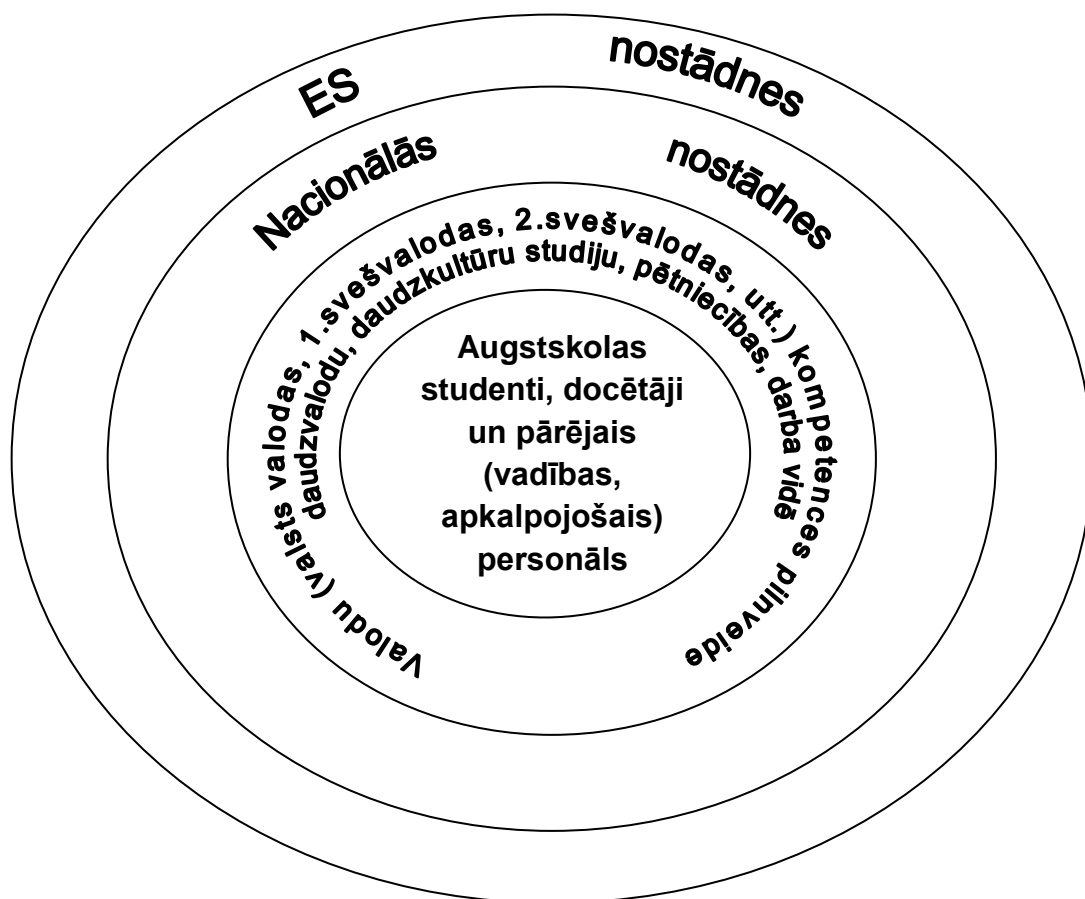
Izstrādātā dokumenta teorētisko pamatu veido ES direktīvas un rekomendācijas valodu kompetences pilnveides veicināšanai. Valodu politika attiecas uz studentiem (savas valsts, ārvalstu), docētājiem un zinātniekiem (savas valsts, ārvalstu), vadības un apkalpojošo personālu daudzvalodu un daudz kultūru studiju, pētniecības un darba vidē.

Valodu politika ietver divus virzienus: 1) valsts valodas mācīšanos, valsts valodas kompetences attīstīšanu un paaugstināšanu; 2) pirmās svešvalodas kompetences pilnveidi, otrās (trešās utt.) svešvalodas mācīšanos un kompetences paaugstināšanu.

Valsts valodas kompetence kā rezultāts ietver valsts valodas lietošanu gan mutiski, gan rakstiski atbilstošā akadēmiskā līmenī mācību procesā, ikdienas situācijās mācību, darba un pētniecības vidē, pareizas terminoloģijas lietošanu.

Svešvalodu kompetence kā rezultāts ietver pirmās svešvalodas, otrās svešvalodas (trešās svešvalodas utt.) lietošanu gan mutiski, gan rakstiski mācību procesā, ikdienas situācijās mācību, darba un pētnieciskajā vidē, profesionālās svešvalodas un terminoloģijas lietošanu. Svešvalodu kompetences izvērtēšanā izmanto vienotus pārbaucēju kritērijus, kas izstrādāti pamatojoties uz EKV valodu mācīšanās, apguvē un valodas prasmju vērtēšanā kritērijiem.

Valodu politiku, ko īsteno Eiropas (Skandināvijas) augstskolās, var attēlot ar shematisku modeli (sk. 1.1. att.).

1.1.att. **Augstskolas valodu politikas shematiskais modelis** (I.Boge)

Augstskolas valodu politikas shematiskais modelis parāda, ka valodu politika ir vērsta uz indivīdu, kam nepieciešama valodu kompetences pilnveide. Augstskolā tie ir studenti, docētāji un pārējais (vadības, apkalpojošais) personāls.

Augstskolas valodu politika ietver valodu kompetences pilnveides nodrošināšanu augstskolas daudzvalodu, daudz kultūru studiju, pētniecības un darba vidē. Valodu kompetence ietver valsts (dzimtās, pirmās) valodas, pirmās svešvalodas, otrās svešvalodas, (trešās svešvalodas utt.) kompetenci. Valodu kompetences pilnveide ir valodu lietotāja valodu kompetences pilnveide un jaunu valodu mācīšanās jeb kompetences veidošana, valodu kompetence ietver arī valodu lietotāja pareizas terminoloģijas pārzināšanu.

Augstskola funkcionē konkrētā valstī, kurai ir sava noteikta izglītības valodu politika (nacionālās nostādnes valodu politikas jautājumā), kas veido nacionālo kontekstu augstskolas valodu politikai.

ES sastāvā ir 27 dalībvalstis, kuras ES ietvaros izstrādā rekomendācijas izglītības valodu politikai dalībvalstu augstskolām, kas veido starptautisko kontekstu augstskolas valodu politikai.

Tātad augstskolas valodu politika ietver:

- valodu kompetences (valsts (dzimtās, pirmās) valodas, pirmās svešvalodas, otrās svešvalodas (trešās svešvalodas utt.) kompetences) pilnveidi.
- mērķgrupas, uz ko valodu politika attiecas, ir studenti (savas valsts, ārvalstu), docētāji, pētnieki (savas valsts, ārvalstu) un arī vadība un apkalpojošais personāls.
- valodu politikas īstenošanu daudzvalodu un daudz kultūru studiju, pētniecības un darba vidē.
- valodu politikas kontekstu veido ES un nacionālās nostādnes valodu politikā.

Zinot valodu politikas vispārējo modeli, ir jānoskaidro, kā notiek tās īstenošanas vadība augstskolā.

1. nodaļas secinājumi

Līdz ar nepieciešamību augstskolu absolventiem – jaunajiem speciālistiem – būt konkurētspējīgiem Eiropas un pasaules tirgū, ietverot valodu kompetenci kā vienu no kompetencēm, kas nepieciešamas jaunajiem speciālistiem, liela nozīme ir augstskolas valodu politikai.

Valodu politika ir virziens valodas(–u) attīstības procesā, lēmums, ko pieņem valodu politikas veidotāji, par kādas valodas(–u) statusu, funkciju sadalījumu un apguves attīstīšanu konkrētā teritorijā.

Valodu politika, kas nosaka valodu statusu parasti ir likuma vai nolikuma veidā, kas formulē atļautās vai vajadzīgās valodas konkrētās situācijās, piemēram, valdībā, plašsaziņas

līdzekļos, tiesā, skolās utt., piemēram, oficiālās valodas pasludināšana valstī vai mācību valodas noteikšana izglītības iestādē.

Valodu politika attiecībā uz valodas apgušanu un mācīšanu nosaka prasības, situācijas vai iespējas, lai mācītos vēlamo vai vajadzīgo valodu vai valodas.

Eiropas augstskolu valodu politikas pamatā ir augstskolas Senātā pieņemts dokuments par valodu lietošanu, mācīšanu un mācīšanos, valodu kompetences paaugstināšanu augstskolā. Valodu kompetence šajā kontekstā ir kompetence, kas ietver valsts valodu, pirmās svešvalodas, otrās svešvalodas (trešās svešvalodas utt.) kompetenci.

Izstrādātā dokumenta teorētisko pamatu veido ES un nacionālie izstrādātie dokumenti un rekomendācijas valodu kompetences pilnveides veicināšanai. Valodu politika attiecas uz studentiem (savas valsts, ārvalstu), docētājiem un zinātniekiem (savas valsts, ārvalstu), vadības un apkalpojošo personālu daudzvalodu un daudz kultūru studiju, pētniecības un darba vidē.

Valodu politika ietver divus virzienus: 1) valsts valodas mācīšanos, valsts valodas kompetences attīstīšanu un paaugstināšanu līdz labam akadēmiskajam līmenim; 2) pirmās svešvalodas kompetences pilnveidi, otrās (trešās utt.) svešvalodas mācīšanos un kompetences paaugstināšanu.

Valsts valodas kompetence kā rezultāts ietver valsts valodas lietošanu gan mutiski, gan rakstiski labā akadēmiskajā līmenī mācību procesā, un arī pareizas terminoloģijas lietošanu ikdienas situācijās mācību, darba un pētniecības vidē.

Svešvalodu kompetence kā rezultāts ietver pirmās svešvalodas, otrās svešvalodas (trešās svešvalodas utt.) lietošanu gan mutiski, gan rakstiski studiju procesā, ikdienas situācijās mācību, darba un pētnieciskajā vidē, profesionālās svešvalodas un terminoloģijas lietošanu. Svešvalodu kompetences vērtēšanā izmanto vienotus pārbaucēju kritērijus, kas izstrādāti, pamatojoties uz EKV valodu mācīšanā, apguvē un valodas prasmju vērtēšanā kritērijiem.

2. NODAĻA. VALODU POLITIKAS ĪSTENOŠANAS VADĪBA

2.1 Vadības jēdziens izglītības politikā

Izglītība ir sistematizētu zināšanu, prasmju un attieksmju veidošanas process, darbības sfēra, kurā notiek informācijas nodošana un uztveršana, un tā arī nodrošina personības īpašību, vērtību, pārlicības un attieksmes veidošanos. Izglītība ir līdzeklis katra indivīda spēju īstenošanai un pilnveidošanai, un arī pakalpojums, kuru saņem studenti (Garleja, 2005; Krūmiņa/Krūmiņš, 2009).

Izglītības vadība ir virzīta uz konkrētu izglītības mērķu un uzdevumu sasniegšanu. Izglītības sistēmas mērķis ir dot iespēju indivīdam iegūt noderīgu izglītību (Kalve, 2008).

Ar vadību saprot sistēmu, kas nodrošina veiksmīgu organizācijas darbību, saglabāšanu un attīstību (Ukolovs/Mass/Bistrjakovs, 2006).

Vadības procesu var raksturot kā noteiktu darbību kopumu. A. Līdumnieks (Līdumnieks, 1996) tajā ietver koncepcijas, mērķa un uzdevumu noteikšanu, stratēģijas izstrādāšanu, darbības plānošanu un organizēšanu, tās kontroli un vērtēšanu. V. Praude un J. Beļčikovs (Praude/Beļčikovs, 2001) uzsver plānošanu, organizēšanu, motivēšanu un kontroli, bet H. Apanaija un H. Ramanats (Appannaiah/Ramanath, 2009) vēl papildus min personāla atlasi. B. Nelsons un P. Ekonomijs (Nelson/Economy, 2005) izdala šādas darbības: plānošanu, organizēšanu, vadīšanu jeb motivēšanu un kontroli. T. Ramasamijs (Ramasamy, 2010) definē vadību kā mākslu, kad cilvēku grupa veic kādu uzdevumu, efektīvi izmantojot pieejamos resursus; kā darbību kopumu, kas ietver plānošanu un politiku veidošanu, cilvēku, finanšu un materiālo resursu organizēšanu, lai sasniegtu izvirzītos mērķus. T. Ramasamijs vadībā ietver plānošanu, organizēšanu, personāla atlasi, norīkošanu un kontroli.

H. Apanaija un H. Ramanats (Appannaiah/Ramanath, 2009) raksturo vadību kā:

- darbību (vadība kā organizētas darbības process, kurā ir svarīgi efektīvi izmantot organizācijas resursus – cilvēkus, materiālus, finanses u.c.);

- mērķtiecīgu darbību (skaidri definēta mērķa sasniegšana, izmantojot plānošanu, organizēšanu, personāla izvēli, kontroli);
- cilvēku stimulēšanu un motivēšanu, lai tie strādātu ar maksimālu atdevi;
- formālu cilvēku grupu organizēšanu darbībai, lai sasniegtu izvirzīto uzdevumu (piem., saražotu kādu produktu);
- ekonomikas principu pielietošanu, kas pamatojas uz cilvēkresursu un materiālo resursu kontroli;
- lēmumu pieņemšanas procesu;
- universālu, jo jebkura līmeņa vadītājs jebkāda veida iestādē var izmantot vadības principus;
- kā dinamisku, jo tā pielāgojas sociālajām izmaiņām un ievieš inovācijas.

R.Kreitners (Kreitner, 1983) norāda, ka vadība ir process, kurā, sadarbojoties ar citiem un ar citu cilvēku darbību, sasniedz organizācijas izvirzītos mērķus, mainīgā vidē izmantojot ierobežotus resursus. R. Kreitners uzsver astoņas vadības funkcijas: plānošanu, lēmumu pieņemšanu, organizēšanu, personāla atlasi, komunikāciju, motivēšanu, vadīšanu (līderēšanu) un kontroli. Savukārt Ukolovs (Ukolovs/Mass/Bistrjakovs, 2006) kā pamatfunkcijas min arī regulēšanu, uzskaiti un analīzi.

Veiksmīga izglītības iestādes darbība sekmē augstu izglītības pakalpojuma kvalitāti, tādēļ arī izglītības iestādēs jāīsteno stratēģiskās vadīšanas funkcijas: plānošana, organizēšana un koordinēšana, motivēšana un kontrole. Stratēģiskā vadīšana ietver sistēmpieejas īstenošanu visiem izglītības iestādē notiekošajiem procesiem, un arī visu izglītības iestādes struktūrvienību kā sistēmas elementu vadīšanu un vērtēšanu (Krūmiņa/Krūmiņš, 2009)

Izglītības vadībai jāveicina mācīšana un mācīšanās. Lai sekmīgi īstenotu izvirzītos mērķus, augstskola plāno savu attīstību (Fjelds, 1994). Vadība sākas ar plānošanu, un tā ir sākuma funkcija, kad organizācija nosaka savas darbības virzienu (Kreitner, 1983). Plānošana ietver organizācijas mērķu noteikšanu, tās nākotnes vīzijas un misijas veidošanu, un arī konkrētas taktikas izstrādāšanu, lai sasniegtu šos mērķus (Nelson/Economy, 2005). Lai sasniegtu izvirzītos mērķus, organizācija plāno ko darīt, kad darīt, kā darīt un kas darīs (Ramasamy, 2010).

Mērķa definēšana ir viens no svarīgākajiem jautājumiem vadībā vispār un, protams, arī izglītības vadībā (Bush, 2003; Līdumnieks, 1996). Pēc P. Drukera (Drucker, 2007) domām divi svarīgākie vadības uzdevumi ir organizācijas mērķu, misijas noteikšana un panākumu sasniegšana. N. Benets, M. Kroforda un K. Ričess (Bennett/ Crawford/Riches, 1992) norāda,

ka vadības darbība ietver virzību uz noteiktu mērķu un uzdevumu sasniegšanu ar minimālu aizkavēšanos, cenšoties rast labāko vai vismaz labu rīcības veidu. Stratēģisko mērķu formulēšana izglītības iestādē ir viens no izglītības iestādes kvalitātes rādītājiem (Krūmiņa/Krūmiņš, 2009).

Plānojot jebkuras iestādes stratēģiju, vadība risina jautājumus, ko ieviest, uz ko būs vērsta šī stratēģija un kādus resursus un metodes izmantot (Dombrovska, 2009). N.Leiks (Leiks, 2002) stratēģiskās plānošanu saprot kā sava pašreizējā stāvokļa apzināšanos, informācijas vākšanu par vēlamu nākotni un lēmumu pieņemšanu, lai to tuvinātu. Viņš izvirza astoņus stratēģiskā plāna posmus: stratēģisko domāšanu, stratēģiskā konteksta noskaidrošanu, savas darbības apzināšanos, analīzi un lēmumu pieņemšanu, misijas, vīzijas, vērtību un mēru formulēšanu, darbības plānošanu, plāna dokumentēšanu un plāna realizēšanu. Ar stratēģisko plānošanu saprot procesu, kurā nosaka, kā ar pieejamajiem resursiem sasniegt organizācijas ilgtermiņa mērķus (Kreitner, 1983). R.Kreitners izvirza četrus stratēģiskās plānošanas posmus:

- galvenās stratēģijas formulēšanu;
- stratēģisko plānu formulēšanu (konkrētu plānu izstrādāšanu);
- stratēģisko plānu īstenošanu;
- stratēģisko kontroli.

A. Krūmiņa un O. Krūmiņš (Krūmiņa/Krūmiņš, 2009) stratēģiskās plānošanu izglītības iestādē raksturo kā kompleksu un sistemātisku procesu, kurā tiek veidoti plāni. Tie dod iespēju uzturēt saistību starp izglītības iestādes misiju, mērķiem un iespējām. Stratēģiskajos plānos ietver galvenās problēmas un to risinājumus. Stratēģiskā plānošana ir „radošs un aktīvs alternatīvo darbības variantu meklēšanas process, labāko variantu izvēle, stratēģiju realizācija un kontrole” (Bell, 2002; Krūmiņa/Krūmiņš, 2009:144). Izglītības iestādes stratēģiskās plānošanas procesa posmi ietver:

- vīzijas, misijas un mērķu definēšanu;
- iekšējā un ārējās vides faktoru noteikšanu un vērtēšanu;
- prioritāšu definēšanu, alternatīvo stratēģiju formulēšanu un vērtēšanu;
- stratēģiju izvēli; lēmumu pieņemšanu par stratēģisko mērķu sistēmu;
- stratēģisko plānu īstenošanu;
- stratēģiju novērtēšanu, plānu īstenošanas kontroli.

Stratēģisko plānu saturs ietver stratēģiskos mērķus, kuru īstenošana virzīta uz izglītības iestādes misijas (izglītības iestādes vispārējā mērķa) sasniegšanu, un darbības virzienus jeb

stratēģijas, kuru īstenošana virzīta uz mērķu sasniegšanu. Izglītības iestādes vīziju (darbības ideālo mērķu), misiju un stratēģijas izstrādā augstākajā vadības līmenī, bet specifiskos mērķus – vidējā līmenī (Krūmiņa/Krūmiņš, 2009).

Vadības procesu īsteno konkrētā organizācijā, kas izglītībā ir izglītības iestāde. A. Līdumnieks organizāciju definē kā sistēmu, kas ir „savstarpēji iedarbojošos vadāmu elementu kopība, kas veido vienotu organismu, kuram ir jaunas īpašības: tādas, kādas nepiemīt tās atsevišķiem elementiem. Elementus sistēmā vieno darbības mērķi un uzdevumi” (Līdumnieks, 1996:12). Organizēšana nozīmē organizatorisku struktūru, sistēmu un procesu veidošanu, lai ar noteiktiem resursiem (cilvēkresursiem, finanšu resursiem u.c.) īstenotu plānoto (Nelson/Economy, 2005). Organizēšana ir apzināta cilvēku koordinēšana mērķa sasniegšanai (Ramasamy, 2010). Organizēšanu raksturo cilvēku koordinēšana konkrētai darbībai, kopējs mērķis, pienākumu (darba) sadale un hierarhistiska vadība (pēc tradicionālajām organizēšanas teorijām) (Kreitner, 1983).

Kā jebkurā iestādē, arī izglītības iestādē vadības procesā liela loma ir vadītājam. Vadītājam ir jāmotivē darbinieki, lai tie ātri un efektīvi sasniedz iestādes mērķus (Nelson/Economy, 2005). A. Golubeva uzsver, ka izglītības iestādē vadītāju uzdevums ir cilvēku darbības un uzvedības ietekmēšana, lai viņus vadītu un motivētu kopīgu mērķu sasniegšanai. Tā ir sadarbība, mijiedarbība starp vadītāju un darbiniekiem. Konkurētspējīgas izglītības iestādes vadītājam jāpiemīt stratēģiskajai domāšanai (Krūmiņa/Krūmiņš, 2009). „Vadītājs veic darbību, ko dēvē par vadīšanu – procesu, kas tiek organizēts noteiktā virzienā, uz noteiktu mērķi, uzņemoties atbildību par vadīšanas norisi un tās rezultātiem” (Golubeva, 2010:49). Vadītājs ir tas, kas virza, koordinē un motivē darbinieku (Ramasamy, 2010). Vadītājs nosaka savus uzdevumus un uzdevumus, kurus deliģēs izpildītājiem, izstrādā instrukcijas, nosaka uzdevumu apjomu un raksturu, novērtē darbinieku spējas, veic rezultātu kontroli (Ukolovs, Mass, Bistrjakovs, 2006).

Liela nozīme kopīgā mērķa sasniegšanā ir personāla izvēlei. Tā ietver kompetentu cilvēku izvēli uzdevumu (darba) veikšanai, viņu pilnveidi un novērtēšanu (Ramasamy, 2010). Personāla izvēles funkcija ietver trīs darbības: cilvēkresursu plānošanu, cilvēkresursu izvēli jeb atlasī un to mācības (Kreitner, 1983, Ukolovs, Mass, Bistrjakovs, 2006).

Izglītībā, tāpat kā citās nozarēs, ir nepieciešami profesionāli darbinieki. L.Bārts (Barth, 1997) uzskata, ka izglītības darbinieks ir profesionālis, ja viņam ir skaidra izglītības koncepcija, vērtības un uzskati. Tāds darbinieks uzņemas atbildību par ilgtspējīgu izglītību un kopā ar studējošajiem, izglītības iestādes vadītājiem veido kopīgu izglītības vidi.

S.E. Fjelds (Fjelds, 1994) uzskata, ka vadīšana ir to mehānismu, kādi ir administrācijas rīcībā, lietošana, lai sasniegtu izvirzītos uzdevumus. Centrālie mehānismi ir likumi un noteikumi, finanses, programmas, izvērtēšana un pārskati, vadība un vadības sagatavošana, projekti un eksperimentāls darbs, skolotāju sagatavošana un to tālākizglītības pilnveidojošie kursi, informācija, konsultēšana, atbalsts.

Kā norāda S.E. Fjelds (Fjelds, 1994), izglītības vadība balstās uz divu veidu vadību:

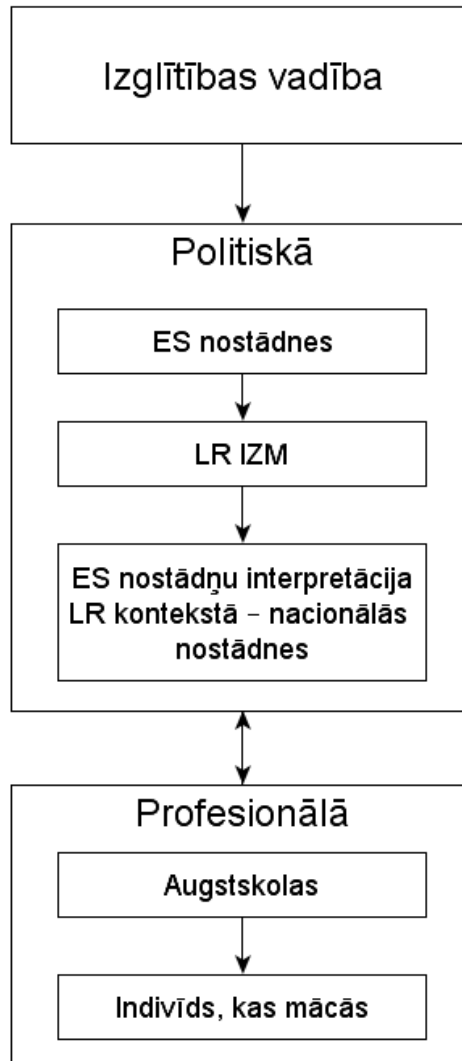
- politisko,
- profesionālo.

Politiskā vadība nosaka vispārējos mērķus un pamatlikumu principus, ietverot arī ekonomiskos un cilvēku resursus un ietekmējot skolotāju (docētāju) profesionālās kompetences veidošanu.

Profesionālā vadība ietver darbības, ko veic mācību procesā, lai sasniegtu valsts un vietējos mērķus. Profesionālā atbildība ietver konkrēta darba saturu un metodes (Fjelds, 1994).

Arī A. Broks (Broks, 2000) norāda, ka izglītojošās darbības īstenošana norit starptautiskajā, valsts, pašvaldības, izglītības iestādes, pedagoga un izglītojošās personas līmenī. Ja ir darbības saskaņa visos izglītojošās darbības hierarhijas līmeņos, tad darbs tiek veikts iespējami efektīvi un lietderīgi.

Balstoties uz iepriekš minētajiem viedokļiem, izglītības vadību var attēlot shematiski (sk. 2.1. att.).

2.1. att. **Politiskās un profesionālās izglītības vadības vispārēja shēma** (I.Boge)

Tātad konkrētas politikas ieviešanu un īstenošanas vadību augstskolā nosaka reālās vajadzības. Izglītības vadība ietver politisko vadību, ko nosaka starptautiskās un nacionālās nostādnes, un profesionālo vadību, ko realizē vadības politikas izstrādātāji un īstenotāji. Vadība ir virzīta uz studentu, kura mācīšanos nosaka dzīves nepieciešamība.

Viens no attīstības veidiem ir mācīšanās sekmēšana (Vadībzinības, Rokasgrāmata, Viss par uzņēmējdarbību un vadību, 2004). Zināšanas mūsdienās ir visnozīmīgākais resurss, līdzeklis efektivitātes sekmēšanai, kā arī sociālās, kulturālās un tehniskās attīstības līdzeklis (Kropp/Wagner, 2010).

Vadības process ir konkrēta darbība, ar ko iegūst paredzamus vai neparedzamus rezultātus. Tas ir dinamisks process, ko ietekmē dažādi savstarpēji mijiedarbojošies faktori (Fullan, 1992). Fullans M. (Fullan, 1992) tos grupē trīs svarīgās kategorijās:

- vajadzība vadīt kādu procesu un skaidrība – vai īstenotāji pareizi izprot savas darbības mērķus un līdzekļus. Šo faktoru raksturo arī sarežģītība – jebkura stratēģijas u.c. īstenošana ietver vajadzību mainīt mācību stratēģijas, uzskatus jeb vērtības, jo var būt nepieciešamas citas prasmes, citi mācību materiāli, un tas padara īstenošanas procesu sarežģītu;
- lokālie raksturojošie faktori (vietējās izglītības autoritātes, mikrorajons jeb sabiedrība, iestādes vadītājs, pedagogs) raksturo institūcijas vidi, kurā notiek vadīšanas process: vietējās izglītības administratori izrāda atbalstu un zināšanas vadības procesa realizēšanā praksē. Sabiedrība var izrādīt gan vienaldzību, gan aktīvu iesaistīšanos. Iestādes vadītājs atbalsta pedagogus veikt vadības procesu gan psiholoģiski, gan ar resursiem. Pedagogu individuālajām īpašībām, kā arī kolektīvajiem faktoriem (koleģialitāte, palīdzība, uzticība u.c.) ir svarīga nozīme vadības procesā;
- ārējie faktori ir valdība un citas institūcijas (izglītības departaments, reģionālās institūcijas), kas nosaka prioritātes, rosina īstenot jaunas politikas vai programmas.

Gan sabiedrība ar savām interesēm, gan attiecības, kas veidojas organizācijas iekšienē un ar citām organizācijām vadīšanas procesā, ietekmē vadāmās sistēmas organizāciju. Tas kopā nosaka organizācijas darbības mērķus, principus, formas, metodes, kas mainās atbilstoši izmaiņām organizācijas iekšējā un ārējā vidē (Līdumnieks, 1996). Galvenie organizācijas darbības nosacījumi un faktori veido tās iekšējo vidi. Organizācijas iekšējās vides faktori ir savstarpēji saistīti un ietver:

- tās mērķus (stratēģiju, uzdevumus);
- darbiniekus (viņu zināšanas, iemaņas, prasmes, u.c.);
- struktūru (darba un funkciju sadali un izpildi);
- organizācijas kultūrvērtības, vadības stilu;
- tehnoloģiju (informācijas sistēmas, iekārtas).

Tomēr organizācijas mērķu sasniegšanu ietekmē arī ārējā vide. V.Praude un J.Beļčikovs definē ārējo vidi kā organizācijas funkcionēšanas nosacījumus un faktoros, kas ir neatkarīgi no tās vadības, bet var ietekmēt organizācijas darbību (Praude/Beļčikovs, 2001:82). Ārējo vidi iedala tieši ietekmējošā un netieši ietekmējošā. Tieši ietekmējošo ārējo vidi raksturo šādi faktori:

- patērētāji;

- konkurenti;
- valsts likumdošana’;
- sabiedriskās organizācijas u.c.

Netieši ietekmējošo ārējo vidi raksturo:

- valsts ekonomiskais stāvoklis;
- valsts politika;
- zinātnes progress,
- starptautiskās attiecības (Praude/Beļčikovs, 2001).

Savukārt A. Krūmiņa un O. Krūmiņš (Krūmiņa/Krūmiņš, 2009), runājot par izglītības iestādi, izšķir izglītības iestādes ārējos klientus un iekšējos klientus. Ārējie klienti izglītības iestādes vadīšanu ietekmē netieši, un tie ir pašvaldības, dibinātāji, izglītības vadīšanas un metodiskās iestādes, sabiedrība u.c. Izglītības iestādes iekšējie klienti ir tās kolektīvs, struktūrvienības, docētāji, studenti, palīgpersonāls, izglītības iestādes vadītāji u.c.

Mūsdienās, īpaši internacionalizācijas kontekstā, izglītības vadība nenotiek tikai atsevišķās augstskolās, bet sadarbībā ar citām augstskolām, lai studentiem būtu pieejama dažāda izglītība. Sadarbība izglītībā ietver vairākas organizācijas, grupas un indivīdus, kas strādā kopā, lai sasniegtu kopējus mērķus (Briggs, 2010).

Izglītības iestādes strādā politiskā kontekstā, kurš ārēji nosaka jaunu stratēģiju īstenošanas procesus, kas jāveic valsts vai vietējo vadītāju vadībā, lai paaugstinātu sasniegumus (Bell/Bolam, 2010). Tā augstskolas risina valodu politikas jautājumus politiskā kontekstā, jo valodu politikas mērķis ir pilnveidot studentu, docētāju un citu augstskolas darbinieku valodu kompetenci. Izglītības iestādei ir jāveido savs redzējums, kā ieviest jaunu stratēģiju un realizēt to ar saviem resursiem atbilstoši izglītības iestādes kopējai stratēģijai. Darbības stratēģijas izstrādāšana ir viens no svarīgākajiem organizācijas vadības principiem (Līdumnieks, 1996). Nepārtraukta profesionālā attīstība ir viens no galvenajiem vadības uzdevumiem. Nepārtraukta profesionālā attīstība ir process, kurā skolotāji mācās, pilnveido un lieto zināšanas, prasmes un vērtības (Bell/Bolam, 2010).

Lai sasniegtu izvirzītos mērķus, ir jāizstrādā darbības standarti, veiktā darbība ir jāizvērtē (kontrole), un, ja nepieciešams, jāveic izmaiņas (Nelson/Economy, 2005; Ramasamy, 2010). Kontroles funkcija ir process, kurā veic nepieciešamās izmaiņas, lai sasniegtu izvirzītos mērķus iespējami efektīvākā veidā (Kreitner, 1983).

V.Ukolovs, A.Mass un I.Bistrjakovs (Ukolovs/Mass/Bistrjakovs, 2006) uzsver kontroles universālo un visaptverošo funkciju. Viņuprāt kontrole ietver organizācijas attīstības

novērošanu saskaņā ar noteikto virzienu. Kontroles ideja ir „noskaidrot faktisko lietu stāvokli, salīdzināt to ar projektējamiem mērķiem un uzdevumiem, objektīvi novērtēt situāciju un nepieciešamības gadījumā veikt attiecīgas korekcijas” (Ukolovs/Mass/Bistrjakovs, 2006:223). Efektīvai kontrolei jāievēro šādi principi: jābalstās vērtējuma sistēmā, kura satur pamata rādītājus, objektivitāte, noteiktība, nepārtrauktība, iedarbība, laicīgums, ekonomiskums, principu savstarpējā saikne un atgriezeniskā saite.

Viens no vadības teorijas pamatlicējiem H. Feijols (Fayol, 1949) uzskata, ka kontrolēt nozīmē pārbaudīt, vai īstenošana noris saskaņā ar pieņemto plānu. Pēc viņa domām kontrole attiecas uz lietām, cilvēkiem un darbību. Turpretī J. Smits un T. Boins (Smith/Boyns, 2005) uzsver, ka kontrole klasiskajā izpratnē ietver plānošanu, kurā nosaka mērķus, uzdevumus, un paveiktā noteikšanu.

Vienotas izglītojošās darbības veseluma kopskatījums ietver izglītības mērķu un rezultātu saturisko aspektu un izglītības procesuālo aspektu (Broks, 2000). Saturiskās struktūras pamatelementi ir izglītības programmas, bet izglītības satura dokumentācija ietver izglītības satura izklāstu izglītības programmās un valsts izglītības standartos.

Izglītības programmu pamatu nosaka skaidri definēti akadēmiskie un profesionālie standarti, kuros aprakstīts, kas studentiem ir jāzina un jāprot veikt katra līmeņa un katra studiju kursa ietvaros. Augstskolas izstrādā izglītības programmas, ievērojot vajadzības pēc noteiktām profesijām un darbavietām (Briggs/Sommerfeldt, 2002:13). Latvijā akadēmiskās izglītības saturu nosaka Valsts akadēmiskās izglītības standarts (LR Noteikumi par valsts akadēmiskās izglītības standartu, 2002), bet profesionālās izglītības saturu reglamentē Valsts profesionālās izglītības standarts, profesijas standarts un profesionālās izglītības programmas (LR Profesionālās izglītības likums, 1999).

Brigas un Sommerfeldtas (Briggs/Sommerfeldt, 2002) skatījumā izglītības programmas satura izvēli var noteikt:

- nacionālā līmenī: centrālā valdība, ministri, ierēdņi, profesionālo standartu izstrādātāji u.c.;
- vietējā līmenī: vietējā valdība, vietējie darba devēji u.c.;
- iestādes līmenī: augstskola, tās vadība, docētāji, studenti, arī darba devēji u.c.;
- nodaļas līmenī: nodaļu (katedru) vadītāji, studiju kursu koordinatori u.c.;
- individuālā līmenī: docētāji.

Procesuālais jeb funkcionālais aspekts ietver izglītības kā mērķtiecīgas darbības sistēmisku organizāciju.

Sistēmteorijas skatījumā A. Broks (Broks, 2000) izglītības vadībā ietver trīs darbību grupas:

- izglītības politiku jeb sabiedrības izglītības vajadzību apzināšanu un izglītības mērķa izstrādi,
- izglītības pārvaldi un ekonomiku jeb izglītības mērķa sasniegšanas organizāciju,
- izglītības kvalimetriju jeb izglītības mērķtiecības un lietderības vērtēšanu.

Tātad, runājot par izglītības vadību kā sistēmu, A. Broks (Broks, 2000) izglītības iekšējā vadībā izšķir izpildes procesu organizēšanu un darbības vērtēšanas procesu. Savukārt izglītības tiešā izpilde ietver mācības kā personu intelektuālās izaugsmes nodrošinājumu.

Mērķtiecīgas darbības ārējā vadībā A. Broks (Broks, 2000) iekļauj sabiedrības izglītības vajadzības, sabiedrības līdzekļus izglītības vajadzībām un sabiedrības izglītības vajadzību apmierinājumu.

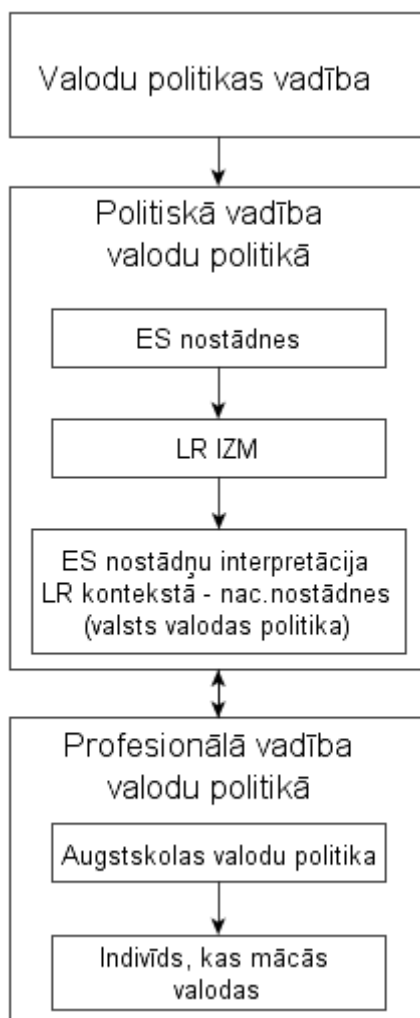
Tātad, izanalizējot vadības teorijas, var secināt, ka izglītības iestādes strādā politiskā kontekstā, kurš ārēji nosaka izmaiņas, kas jāveic valsts vai vietējo vadītāju vadībā. Izmaiņas mērķtiecīgā izglītības iestādes darbībā nosaka pārmaiņu īstenošanas vajadzība. Vadības process ietver koncepcijas, mērķa un uzdevumu noteikšanu, stratēģijas izstrādāšanu, darbības plānošanu un organizēšanu, tās kontroli un vērtēšanu. Izglītības vadība sastāv no politiskās vadības, ko nosaka starptautiskās un nacionālās nostādnes, un profesionālās vadības, kas ir vadības politikas izstrādātāji un īstenotāji. Vadība ir virzīta uz studentu, kura mācīšanos nosaka dzīves nepieciešamība.

2.2 Valodu politikas vadība

Mūsdienās, globalizācijas apstākļos, īpaši Eiropas kontekstā, izvirzās nepieciešamība prast vairākas svešvalodas (Balčus, 2010; Deimante–Hartmane, 2010) un pilnveidot valodu kompetenci. Augstākajā izglītībā arvien palielinās vajadzība pēc augstākas valodu kompetences. Tādēļ gan valdībām, gan starptautiskajām organizācijām ir jāplāno valodu mācīšanās un valodu kompetences pilnveide. Valodu kompetences pilnveidi regulē valodu politika (Grin, 2003).

Valodu politikas vadība kopumā ietver reālo vajadzību pilnveidot valodu kompetenci. Tā sastāv no politiskās vadības valodu politikā, ko nosaka starptautiskās un nacionālās nostādnes daudzvalodu veicināšanā, un profesionālās vadības, kas ir valodu politikas izstrādātāji un īstenotāji. Vadība ir virzīta uz indivīdu, kura mācīšanos nosaka dzīves nepieciešamība pēc valodu kompetences.

Arī valodu politikas vadību var attēlot shematiski (sk.2.2. att.).

2.2. att. Politiskās un profesionālās valodu politikas vadības shēma (I.Boge)

Pastāv reāla nepieciešamība – mūsdienu dzīves situācija, kas izvirza vajadzības jaunajam speciālistam mācīties valodas un paaugstināt valodu kompetenci. Lai pēc augstskolas absolvēšanas viņš veiksmīgi atrastu darbu un to varētu veikt, viņam ir jābūt valodu kompetencei. ES nostādnes rekomendē, ko darīt, lai studenti attīstītu profesionālo valodu kompetenci (rekomendācijas, nostādnes, programmas, piemēram, ERASMUS), nacionālie politiķi (Izglītības ministrs u.c. atbildīgās personas) lemj par valodu politiku Latvijā (Latvijas Republikas likumi un nostādnes) un saskaņā ar tām profesionālā augstskolas vadība īsteno valodu mācības augstskolā, kas ir virzītas uz studentiem, topošajiem jaunajiem speciālistiem, un arī citiem indivīdiem (personālu), kas mācās valodas.

2.3. Valodu politikas īstenošanas vadība augstskolā

Eiropas Valodu Padome (EVP) (The Conseil Européen pour les Langues/European Language Council) ir norādījusi, ka svarīga loma ir augstskolu valodu politikai studentu kvalitatīvas un ilgtspējīgas valodu kompetences pilnveides sekmēšanā. EVP atzīst, ka lingvistiskā situācija un prasības valodu apgūvē dažādu Eiropas valstu dažādās augstskolās atšķiras, tādēļ nav iespējams un nevajag veidot vienu kopēju modeli augstskolas valodu politikai, bet ir izveidotas rekomendācijas, lai palīdzētu augstskolām izstrādāt un ieviest savu specifisku valodu politiku. Tās aptver šādas jomas un jautājumus (Nancy Declaration, 2006):

- augstskolas valodu plāna vai stratēģijas izstrādāšanu, uzsverot internacionalizācijas stratēģiju un atsaucoties uz Boloņas procesa reformām;

Runājot par pētījumiem Eiropā attiecībā uz valodu politiku augstskolās, A. Čembersa (Chambers, 2003) uzsver, ka viens no rādītājiem ir izstrādāta valodu politika vai valodu plāns. Ja to nav, tad valodu politika var būt integrēta citos augstskolas dokumentos. Lai skaidri definētu valodu politiku, jāizstrādā oficiāli apstiprināts dokuments, kurā aprakstīta konkrētās augstskolas valodu politika, kas balstās uz ES un nacionālajām nostādnēm daudzvalodu veicināšanā.

- visu augstskolas izglītības politikas vadītāju konsultēšanos, lai veidotu augstskolas struktūras valodu mācību atbalstīšanai;

Valodu studiju kursu plānošanā vajadzētu piedalīties arī citu studiju kursu docētājiem (Chambers, 2003). Bez tam arī studentiem vajadzētu piedalīties valodu politikas veidošanas aktivitātēs, jo students ir pilnvērtīgs partneris augstskolas jautājumu risināšanā (Nancy Declaration, 2006).

- valodu integrēšanu akadēmiskajās studiju programmās;

Valodu politikas veidošanai rekomendē studijās iekļaut vēl divas citas valodas papildus dzimtajai valodai, tajā skaitā pieļaujot, ka tās nav ES valstu valodas. Rekomendē mācīt arī profesionālo svešvalodu, lai studenti apgūtu prasmes, kas nepieciešamas nākotnes profesijā. Studiju programmā iekļautajiem valodu studiju kursiem jābeidzas ar pārbaudījumu. Moduļu un kredītpunktu sistēmas ir labs līdzeklis nespecialitātes studiju kursu, piemēram, valodu moduļa iekļaušanai studiju programmās. Kā negatīvs Boloņas procesa reformu rezultāts, augstskolām pārveidojot 4–5 gadu studiju programmas par 3 gadu studiju programmām, tiek minēta valodu studiju kursu izslēgšana no studiju programmām, kas ir pretstatā Boloņas nostādnēm (Chambers, 2003; ENLU – European Network for the Promotion of Language Learning Among all Undergraduates, 2003; Nancy Declaration, 2006; White Paper on

Education and Training, 1996). Augstskolām jāpiedāvā moduļi, kuri studentiem būtu apgūstami svešvalodās.

- kvalitātes nodrošināšanu un veicināšanu;

Daudzās Eiropas augstskolās ir nepietiekama valodu piedāvājuma kvalitāte, kas prasa no augstskolas izglītības vadītājiem piešķirt lielāku prioritāti valodu studijām. Kvalitātes paaugstināšana attiecībā uz augstskolas valodu studijām ietver tādus līdzekļus kā moduļu un kredītpunktu sistēmu, iestājprasību definēšanu, studiju rezultātu kā kompetenču definēšanu, mācību metožu, novērtēšanas pilnveidošanu. Svarīga arī valodu docētāju profesionālās pilnveides veicināšana. Valodu programmu un piedāvājuma jautājumus vajadzētu iekļaut augstskolas iekšējā un ārējā pašvērtējumā.

- pedagoģiska rakstura jautājumus kā studiju rezultāti, mācību metodes, mācīšanas un novērtēšanas norise, kā arī jaunas mācību vides izmantošana.

Valodu politikā vēlams izmantot e–studijas kā jaunu mācību vidi, kā arī dažādu līmeņu starpaugstskolu sadarbību resursu izmantošanā, mācību materiālu izstrādāšanā vai studiju kursu vadīšanā. Pieaugošā Eiropas studentu mobilitāte un kopīgo programmu izstrāde ir veicinājusi angļu valodas kā līdzekļa studiju kursa satura apguvei izmantošanu valstīs, kurās angļu valoda nav valsts valoda. Tomēr augstskolās jāveido šādas studijas vēl vairāk (Nancy Declaration, 2006; Leeuwen, 2003). A. Čembersa (Chambers, 2003) uzsver, ka jāveicina arī nākotnes Eiropas pilsonim nepieciešamās pamatprasmes. Tās ietver komunikatīvās prasmes, starpkultūru komunikatīvās prasmes, kā arī prasmes patstāvīgi mācīties un novērtēt savas zināšanas.

Valodu politikas ietvaros, ja nepieciešams, vajadzētu izstrādāt vārdnīcas un speciālo tekstu krājumus; mācot studiju programmā iekļautos studiju kursus, vajadzētu atsaukties arī uz literatūras avotiem svešvalodās; augstskolu valodu centriem būtu jāveido resursi patstāvīgām valodu mācībām; augstskolu valodu centriem iesaka izsniegt sertifikātus, kas apliecinātu valodu zināšanas un prasmes, ko studenti varētu izmantot gan stājoties studiju programmās (maģistra, doktora), gan stājoties darbā u.c.; augstskolu valodu centriem iesaka nodrošināt studentus gan ar valodu nodarbībām (vispārējās un speciālās svešvalodas), gan ar docētājiem šo nodarbību vadīšanai; iesaka arī iekļaut programmā dzimtās valodas studijas kā izvēles studiju kursu, lai studenti uzlabotu mutvārdu un rakstveida komunikācijas prasmes akadēmiskajā līmenī (Chambers, 2003).

A. Čembersa (Chambers, 2003) atzīst, ka iespējami trīs valodu politikas modeļi:

- valodu katedras līmenī;

- augstskolas vadības līmenī;
- kā integrēta modeļa daļa.

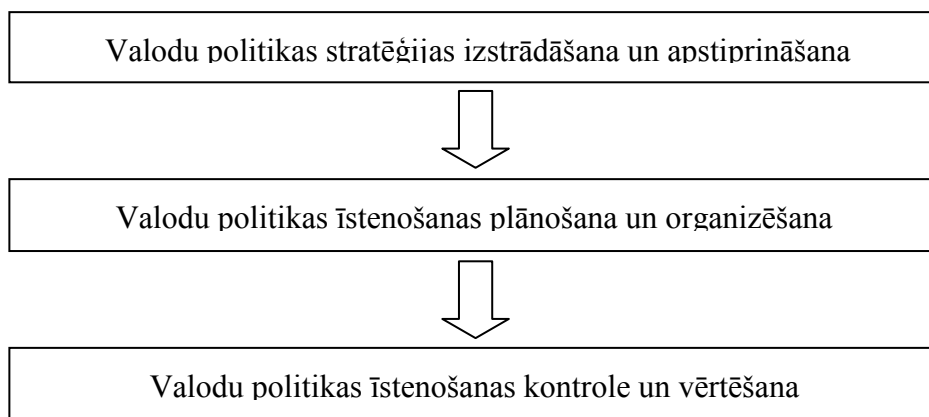
Valodu politikā valodu katedras līmenī iesaistās valodu docētāji un veido valodu politiku šajā katedras līmenī. Bet viņi nekontrolē, kā citu fakultāšu studenti mācās valodas, cik liela loma valodām ir viņu studiju programmās, kādas ir viņu finansēšanas iespējas, ieviešot valodu politikas stratēģiju, un kādas struktūras ir izveidotas, lai pētītu veiktās darbības. Šis līmenis negarantē veiksmīgu valodu politikas ieviešanu.

Valodu politikā augstskolas vadības līmenī ir lielākas veiksmīgas valodu politikas ieviešanas iespējas, jo tas tiek veikts vadības līmenī, un politiku veido komanda, kas sastāv no augstskolas vadības un valodu speciālistu pārstāvjiem. Arī citas katedras un fakultātes tiek iesaistītas šajā procesā. Lielākajā daļā valodu studiju kursu studenti mācās profesionālās svešvalodas. Lielākā daļa valodu docētāju piedalās valodu studiju kursu realizēšanā visā augstskolā. Augstskolu valodu politika tiek sistemātiski plānota un ieviesta.

Ja valodu politiku īsteno kā integrēta modeļa daļu, tad studenti var mācīties bilingvāli, iegūstot 25% kredītpunktu, nokārtojot pārbaudījumus otrajā valodā. Var būt arī tā, ka students mācās studiju kursu otrajā valodā, bet kārtu pārbaudījumu dzimtajā valodā. Augstskola veicina bilingvālu studentu mācīšanos.

To, vai augstskolā ir konkrēta valodu politika, parāda izstrādāts valodu plāns vai politika, kas oficiāli apstiprināts ar dokumentu, kurā skaidri definēta konkrētās augstskolas valodu politika. Valodu politikas stratēģiju izstrādā valodu politikas veidotāju grupa, un tālāk tā tiek īstenota studiju procesā.

Tātad valodu politika augstskolā ir autoritatīvu cilvēku izstrādāta stratēģija, kas apstiprināta ar oficiālu dokumentu, kas pieņemts augstskolas senātā, lai veicinātu konkrētu mērķgrupu (studentu, docētāju u. c.) valodu, proti, valsts valodas, pirmās svešvalodas, otrās svešvalodas (trešās svešvalodas utt.) prasmju un kompetenču veidošanu.

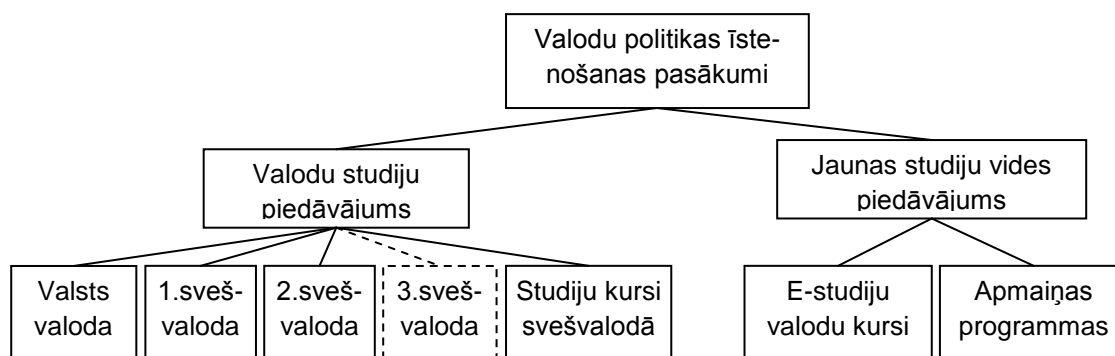
2.3. att. Valodu politikas vadības procesu kopums

Saskaņā ar izanalizēto literatūru un izglītības vadības teorijām (sk. 2.1. apakšnod.), valodu politikas vadība ir procesu kopums, kas ietver (sk. 2.3 att.): valodu politikas stratēģijas izstrādāšanu un apstiprināšanu augstskolas senātā ar valodu politikas dokumentu; valodu politikas īstenošanas plānošanu un organizēšanu; valodu politikas īstenošanas kontroli un vērtēšanu.

2.4. att. Valodu politikas vadībā iesaistītās grupas (I.Boge)

Valodu politikas dokumentu (stratēģiju) izstrādā valodu politikas veidotāji (administrācijas pārstāvji, valodu speciālisti), bet to realizē valodu politikas īstenoņtāji (valodu speciālisti, arī citi docētāji). Valodu politika attiecas uz konkrētām mērķgrupām (studentiem, docētājiem, pārējo personālu) (sk. 2.4.att.).

2.5.att. **Valodu politikas īstenošanas pasākumi** (I.Boge)

Tad, kad augstskolā ir apstiprināts valodu politikas dokuments, kas paredz valodu politikas mērķus, stratēģiju, resursus un mērķgrupas, nākošais solis ir šīs politikas īstenošana. Valodu politika tiek īstenota, izmantojot šādus pasākumus (sk. 2.5. att.): valodu studiju piedāvājumu valodu studiju kursu formā – valsts valodas (valsts iedzīvotājiem; cittautiešiem), pirmās svešvalodas, otrās svešvalodas (trešās svešvalodas utt.) studiju kursus, studiju kursus svešvalodā un jaunas mācību vides piedāvājumu – valodu mācīšanās apmaiņas programmās un e–studijās – formā.

Tātad 2. nodaļas 3. apakšnodaļā ir teorētiski pierādīta 1. tēze:

Valodu politikas vadību augstskolā veido noteiktu vadības procesu kopums: valodu politikas stratēģijas izstrādāšana un apstiprināšana, īstenošanas plānošana un organizēšana, īstenošanas kontrole un vērtēšana. Tajā iesaistīti valodu politikas veidotāji, īstenoņi un mērķgrupas, kas ir savstarpējā mijiedarbībā, un tiek īstenoti valodu politikas pasākumi: valodu studiju piedāvājums valodu studiju kursu formā – valsts valodas un svešvalodu studiju kursi, studiju kursi svešvalodā un jaunas mācību vides piedāvājums.

2.4. Politiskā vadība: starptautiskās (ES) nostādnes valodu politikā

Līdz ar vispārējām pārmaiņām Eiropas izglītības jomā pagājušā gadsimta 90. gados, palielinājās arī valodu mācīšanās nozīme un valodu kompetenču attīstīšana. Eiropas Komisijas izstrādātajās rīcības vadlīnijās dzīvei uz zināšanām balstītā sabiedrībā 21. gadsimtā tika izvirzīts uzdevums – mācīties un pilnveidot ES valodas ar vēlamu rezultātu – prast vismaz trīs svešvalodas (White Paper on Education and Training, 1995). Arī augstākajā izglītībā līdz ar Boloņas deklarācijas (The Bologna Declaration on the European space for higher education, 1999) pieņemšanu 1999. gadā un tās mērķi radīt konkurētspējīgu Eiropas augstākās izglītības telpu (Eiropas augstākā izglītības telpa – mērķu sasniegšana, 2005; London Comunique, 2007), kā arī līdz ar Lisabonas stratēģijas (The Lisbon strategy, 2000)

uzdevumiem veidot Eiropas Savienību par konkurētspējīgāko, dinamiskāko un uz zināšanām balstītāko reģionu pasaulē, Eiropas Komisija rekomendēja paaugstināt nepieciešamās prasmes, ieskaitot arī valodu kompetenci.

Šī gadsimta pirmajā desmitgadē ES ir pieņēmusi daudzus dokumentus, lai sekmētu izglītības attīstību, mūžizglītību un nepieciešamo kompetenču, ieskaitot svešvalodu, pilnveidi (Mūžizglītības memorands, 2000; Communication from the Commission. Making a European Area of Lifelong Learning a Reality, 2001; Education and training 2010 work programme, Council conclusions on development of skills and competences, lifelong learning programme, Council resolution on mobilising brainpower in Europe: Education, 2005; Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning, 2006; Council conclusions of 22 May 2008 on multilingualism, 2008). Jaunas pamatprasmes un kompetences (saziņa dzimtajā valodā; saziņa svešvalodās; matemātiskās kompetences un pamatkompetences dabaszinībās un tehnoloģijās; digitālā kompetence; mācīšanās mācīties; sociālās un pilsoniskās kompetences; pašiniciatīva un uzņēmējdarbība; kultūras izpratne un izpausme) ir būtisks pamats aktīvai pilsonībai un nodarbināmībai 21. gadsimta Eiropā, jo ekonomiskās un sociālās izmaiņas pārveido un palielina to pamatprasmju un kompetenču aprakstu, kas katram minimāli nepieciešamas, lai nodrošinātu aktīvu līdzdalību dzīvē – sākot ar vietējo sabiedrību un beidzot ar Eiropas Kopieni (Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning, 2006).

Pamatkompetence – saziņa svešvalodās – balstās uz spēju saprast, izteikt un interpretēt jēdzienus, domas, jūtas, faktus un viedokļus, izmantojot visus četrus valodas aspektus (klausīšanos, runāšanu, lasīšanu un rakstīšanu). Tai nepieciešamas vārdu krājuma funkcionālās gramatikas un valodas funkciju zināšanas un izpratne par galvenajiem verbālās mijiedarbības un valodas diapazonu veidiem. Būtiskas prasmes saziņai svešvalodās ietver spējas saprast runāto vēstījumu, sākt, uzturēt un nobeigt sarunas, kā arī lasīt, saprast un veidot tekstus. Šai kompetencei nepieciešamas arī tādas prasmes kā informācijas atlase un starpkultūru izpratne. Pozitīva attieksme ir kultūras daudzveidības novērtējums un interese par valodām un starpkultūru saziņu.

Valodu apguve ir svarīga izglītības kvalitātes paaugstināšanā – cilvēks ar valodu zināšanām spēj labāk izmantot izglītības un darba iespējas, tādēļ jāveicina valodu mācīšanās visos izglītības līmeņos, ieskaitot augstāko izglītību (Promoting Language Learning and Linguistic Diversity: An Action Plan 2004–2006, 2003; Higher Education Language Policy in Europe: a Snapshot of Action and Trends, 2005). Valodu prasme ir viena no Eiropas pilsoņu

pamatkompetencēm, lai aktīvi iesaistītos zināšanu sabiedrībā (Council conclusions of 22 May 2008 on multilingualism, 2008). Tādēļ ES aicina Eiropas augstskolas veidot savu valodu politiku (Promoting Language Learning and Linguistic Diversity: An Action Plan 2004–2006, 2003).

Viens no augstskolas uzdevumiem valodu politikas ietvaros ir valodu mācīšana un mācīšanās veicināšana. Berlīnes Deklarācijā norādīts, ka daudzvalodu kompetence, kas ir komunikatīvā kompetence vairākās valodās un spēja mācīties valodas, kļūst par svarīgu aspektu Eiropas augstskolu absolventu nodarbinātības, pilsonības un personības attīstībā (Realising the European Higher Education Area, 2003). Valodu un kultūru daudzveidība šodien ir Eiropas pilsoņu vairākuma ikdienas dzīves būtiska iezīme. Valodu prasme ir vēlama dzīves prasme, lai brīvi pārvietotos pa ES un pasaules valstīm. Lai gan Eiropas sabiedrībā vēl arvien nav pietiekami ņemtas vērā ar valodām saistītās vajadzības (Council conclusions of 22 May 2008 on multilingualism, 2008), augstskolā ir jānodrošina valodu daudzveidība un valodu mācīšanās (Realising the European Higher Education Area, 2003), jānodrošina visu studiju virzienu studenti ar iespējām uzlabot valodu zināšanas, prasmes un kompetenci. Vēlamais rezultāts visiem Eiropas augstskolu absolventiem ir prasme bez pirmās (dzimtās) valodas lietot vēl vismaz divas citas valodas (ENLU – Creating A New European Network, 2003; Nancy Declaration, 2006). Kompetence vairākās valodās ir ļoti nozīmīga Eiropas integrācijas un zināšanu sabiedrības veidošanas procesā. Augstskolu studentiem jāmacās jaunas valodas un jākļūst patstāvīgākiem valodu apguvē. Augstskolu absolventiem:

- jāzina, kā pilnveidot savu valodu kompetenci,
- jāzina, kā vajadzības gadījumā mācīties jaunu valodu,
- jāuzdrošinās to darīt (Nancy Declaration, 2006).

Valodu mācīšanās un lingvistiskā daudzveidība jāveicina, ne tikai runājot par ES oficiālajām valodām, bet arī par reģionu un minoritāšu valodām, kā arī to valstu valodām, kuras nav ES (Promoting Language Learning Among Undergraduates of All Disciplines, 2003).

Studentiem, docētājiem, zinātniekiem un administratīvajiem darbiniekiem, piedaloties apmaiņas (mobilitātes) programmās, ir nepieciešama valodu kompetences pilnveide. Mobilitāte ir viens no galvenajiem Boloņas procesa mērķiem (The Bologna Process 2020 – The European Higher Education Area in the new decade, 2009). Tā sekmē personības izaugsmi, indivīdu un augstskolu sadarbības attīstību un paaugstina augstākās izglītības un pētniecības kvalitāti (London Comunique, 2007). Eiropas augstskolām jāveicina:

- studentu mobilitāte,
- augstskolu sadarbība,
- absolventu nodarbinātība.

Apmaiņas programmās augstskolai ir jāizlemj, vai mācīt studentus zināmā svešvalodā (piemēram, angļu valodā), vai augstskolas studiju valodā. No vienas puses, valodu jomā augstskolām jāatbalsta iebraucošie mobilitātes studenti mācīties to valodu, kurā šajā valstī notiek studijas, no otras puses, jāpalīdz sagatavoties valodas jomā tiem studentiem, kuri dodas studijās apmaiņas programmās (Realising the European Higher Education Area, 2007). Mobilitāte sekmē valodu kompetenci un otrādi – valodu prasmes ir mobilitāti sekmējošs faktors (Council conclusions of 22 May 2008 on multilingualism, 2008). Studentiem jāzina, kā mācīties jaunas valodas, un jābūt pārliecinātiem, ka var iemācīties jaunu valodu, ja rodas vajadzība vai iespēja. Studentiem jābūt vismaz minimālai darba, mācību un sadarbības pieredzei citās valstīs, kā arī jāiepazīst citas kultūras un jāveido starpkultūru kompetence. Valodu studiju kursi kopējā augstskolas plānā nenodrošina svešvalodas zināšanas pietiekamā līmenī sekmīgai saziņai starpkultūru vidē (Bologna with student eyes – ESIB’s Bologna Analysis, 2005; Multilingualism: an asset for Europe and a shared commitment, 2008; Nancy Declaration, 2006).

Lai sekmētu valodu mācīšanos un valodu daudzveidību augstskolu līmenī, valodu apguves procesā svarīgs ir jautājums par valodu politikas īstenošanas pasākumiem. Vispirms augstskolai ir jāizstrādā valodu politikas stratēģija un jāplāno tās īstenošanas pasākumi. Augstskola var plānot:

- palielināt studentu skaitu, kas mācās valodas;
- palielināt apgūstamo valodu skaitu;
- valodu apguvei izmantot tālmācības un e-studijas, jo daudzu valodu, arī retāk mācītu, materiāls pieejams, izmantojot tehnoloģiskos līdzekļus;
- izmantot svešvalodu kā līdzekli satura apgūvē (CLIL) (Towards a comprehensive strategy for multilingualism in the European Union, 2007);
- veicināt studentu un docētāju mobilitāti (ENLU – European Network for the Promotion of Language Learning Among all Undergraduates, 2003; Nancy Declaration, 2008).

Augstskolām aktīvi jā piedalās valodu studiju procesā, nodrošinot iespējas jeb organizējot pasākumus, lai visiem studentiem būtu iespējas pilnveidot valodu kompetenci (Bologna with student eyes – ESIB’s Bologna Analysis, 2005) un jāveicina patstāvīga un

kooperatīva mācīšanās, lai studenti spētu mācīties valodas mūžizglītības kontekstā (Nancy Declaration, 2006).

Kvalitātes joma augstskolas valodu studiju procesā ietver izmantojamus līdzekļus un jēdzienus, kas saistīti ar Boloņas procesa noteiktajiem uzdevumiem: moduļus, kredītpunktus, iestāšanās prasības, sasniegtās kompetences, mācību metožu novērtējumu, mācīšanu un novērtējumu (mācību sasniegumi) saistībā ar plānotajiem sasniegumiem. Kvalitatīvas mācības ir svarīgs priekšnoteikums sekmīgām studijām, tādēļ valodu docētājiem labi jāpārvalda valoda, ko tie māca, kā arī jānodrošina iespējas augstas kvalitātes studijām, tādēļ būtiska nozīme ir augstskolas valodu docētāju profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanai. Valodu docētājiem aktīvi jāpiedalās ES dalībvalstu savstarpējās apmaiņas programmās (Council conclusions of 22 May 2008 on multilingualism, 2008). Vajadzētu veikt augstskolas valodu mācību procesa, valodu programmas un piedāvājumu iekšējo un ārējo kvalitātes vērtējumu (Nancy Declaration, 2006).

Eiropas Padomes darbība mūsdienu valodu un valodu politiku jomā atspoguļojas vairākos dokumentos (Recommendations of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning, 2006; Opinion of the European Economic and Social Committee on the "Proposal for a Recommendation of the European Parliament and of the Council on the establishment of the European Qualifications Framework for lifelong learning", 2006; Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment, 2001). Ž. K. Bīko un M. Bairams (Beacco/Byram, 2003) iesaka „Rokasgrāmatu valodu izglītības politiku attīstīšanai Eiropā: no lingvistiskās daudzveidības uz daudzvalodu izglītību” kā vadlīnijas, kas palīdzētu ES valstīm reorganizēt valodu mācīšanu īpaši izglītības sistēmās, sekojot ES valstu kopējiem principiem un vērtībām. Jaunu izglītības politiku ieviešana ir nepieciešama un saistīta ar attīstības procesiem Eiropā un pasaulē. Valodu izglītības politika nosaka valodas statusu un mācīšanu dažādu izglītības līmeņu iestādēs.

ES valodu politikas galvenais pamatprincips ir daudzvalodība. Daudzvalodība ir spēja lietot vairākas valodas dažādos apguves līmeņos un dažādiem mērķiem (Beacco/Byram, 2003). ES definē daudzvalodu un daudz kultūru kompetenci, kas ir spēja lietot valodas komunikācijas mērķiem un lai piedalītos starpkultūru darbībā. Individam ir vairāku valodu kompetence dažādos līmeņos un vairāku kultūru pieredze. Daudzvalodu un daudz kultūru kompetence ir kompleksa, bet tā ir viena kompetence (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment, 2001).

Daudzvalodības kontekstā ES valstis aicina par valodu izglītības mērķi noteikt valodu kompetences attīstīšanu, kas ietver dažādu valodu – dzimtās valodas, valsts valodas(–u), mazākumtautību valodu, Eiropas valstu un citu valstu valodu kompetences attīstīšanu. Valodas nav jāapgūst vienādā līmenī, jo valodu mācīšanās var ilgt visa mūža garumā, tomēr tā ir intensīvāka formālās izglītības laikā. Tātad Eiropas izglītības valodu politika orientē attīstīt dzimtās (valsts) valodas un vairāku svešvalodu kompetenci kā daudzvalodu kompetenci.

Valodu mācīšanas metodes mūsdienās atšķiras no tām, ko izmantoja iepriekšējā paaudze (Beacco/Byram, 2003). Tā uzskatīja, ka valodu mācīšana ir:

- intelektuāla darbība,
- darbība, kuras pamatā ir vingrinājumi un atkārtošana,
- darbība, kurā galvenais ir gramatika un likumu iemācīšanās,
- darbība, kura ietver daudz tulkošanas,
- darbība, kura galvenokārt vērsta uz rakstīšanas prasmju pilnveidi, bet mazāk uz runāšanas pilnveidi.

Tāpat valdīja uzskats, ka:

- valodas apgūšana prasa ilgu laiku,
- paraugs, kam līdzināties, bija valodas lietotājs, kuram šī valoda ir dzimtā valoda (runāšana bez akcenta, bez kļūdām),
- tikai tie, kuri apguvuši valodu tādā līmenī, kā tas, kuram šī valoda ir dzimtā valoda, zina valodu.

Izmantojot mūsdienu mācību metodes, runāšanas prasmēm pievērš lielāku uzmanību un gramatikai mazāku. Mācību saturs iekļauj materiālu, ko lieto ikdienas saziņā. Ļoti svarīgi, ka mūsdienu valodu mācīšanas metodika pieļauj to, ka valodas lietotājam var būt atšķirīgs apgūto valodu prasmju līmenis un saziņā viņš var izmantot dažādas valodas.

Cita pieeja valodu kompetences attīstīšanā ir mācīt mācību priekšmetus, izmantojot valodu par līdzekli cita, nevis valodas mācību priekšmeta apguvei. Šādu mācīšanas formu var izmantot gan skolā, gan augstskolā.

Valodu mācīšanās procesā valodu kompetences attīstīšanā liela nozīme ir starpkultūru kompetences veidošanai.

Daudzvalodības kontekstā valodu mācīšanas procesā svarīga loma ir valodu skolotājiem, kuriem jāpilnveido sava kompetence un jāvar mācīt ne tikai viena valoda, bet

- divas vai vairākas svešvalodas dažādos līmeņos,

- viena svešvaloda un kāds cits mācību priekšmets.

Par valodu skolotājiem var arī strādāt:

- apmaiņas programmas skolotājs,
- svešvalodā runājošs darbinieks, kas nav skolotājs,
- skolotājs, kurš ir atbildīgs par starptautiskajiem sakariem u.c.

Valodu mācību rezultāts ir kompetence, kuru var izvērtēt, izmantojot kopīgus indikatorus, kuri der jebkuras valodas vērtēšanai. Eiropas kopējās vadlīnijas valodu mācīšanā, apguvē un valodas prasmju vērtēšanā (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment, 2001) nodrošina vairākus indikatorus.

Bieži vien augstskolās māca valodas, bet nodarbību skaits ir ierobežots, tādēļ vajadzētu mācīt valodas saskaņā ar apgūstamo studiju virzienu, lai attīstītu profesionālo valodu kompetenci, un atvēlēt laiku netulkota teksta lasīšanai svešvalodā savā specialitātē.

Lai studiju procesā apgūtu pasaules pieredzi dažādās zinātņu nozarēs un lai studenti spētu lietot vairāk kā divas valodas, augstskolas savā piedāvājumā varētu iekļaut vairāk valodu studiju kursus. Lai to nodrošinātu, vajadzētu izveidot valodu centrus. Valodu studiju kursu piedāvājums sekmētu studentu interesi par valodām un to apgūšanu.

Valodu piedāvājums augstskolās šobrīd ietver:

- profesionālās valodas studijas,
- valodu (gan dzimtās/pirmās/valsts valodas, gan svešvalodu) studiju kursus,
- studiju kursu mācīšanu svešvalodā (izmantojot valodu par līdzekli studiju kursu satura apguvei),
- iespējas, ko nodrošina augstskolu sadarbība starptautiskā līmenī: studentu un docētāju apmaiņas programmas, studijas starptautisko līgumu ietvaros, ārvalstu studentu klātbūtni, periodiskas prakses ārvalstīs,
- e-studiju piedāvājumu.

Tāpat teorētiskie pētījumi par ES nostādņām valodu politikā apstiprina valodu politikas:

- vadības procesus (valodu politikas veidošanu, īstenošanu un kontroli),
- iesaistītās grupas (valodu politikas veidotājus, īstenoņājus un mērķgrupas),
- īstenošanas pasākumus (valodu studiju piedāvājumu: valsts valodas (valsts iedzīvotājiem; cittautiešiem), pirmās svešvalodas, otrās svešvalodas (trešās svešvalodas utt.) studiju kursus, studiju kursus svešvalodā; jaunas mācību vides piedāvājumu: valodu mācīšanos apmaiņas programmās, e–studijās.

2.5. Politiskā vadība: nacionālās (Latvijas) nostādnes valodu politikā

Politisko vadību izglītībā Latvijā īsteno Izglītības un Zinātnes Ministrija, kas, ņemot vērā ES nostādnes un Latvijas valsts vajadzības un situācijas, izstrādā valsts mērķus, izvēlas metodes un līdzekļus darbības ietekmēšanai un regulēšanai un seko uzdevumu izpildei. IZM nosaka arī resursu izmantošanu un katru gadu izglītības vadībai domāto resursu daudzumu. IZM, dažādu projektu ietvaros sadarbojoties ar augstskolu speciālistiem, attīsta jēdzienus, koncepcijas, definīcijas un sistēmas, kas jālieto augstskolām un skolām, un izstrādā izglītības likumdošanu.

Izglītības politiku Latvijā nosaka 1998.gadā pieņemtais LR Izglītības likums, kas stājies spēkā 1999. gadā, un 2001. gada 5. jūlijā pieņemti grozījumi, kuri nosaka, ka pieaugušo izglītībai var piedāvāt formālās un neformālās izglītības programmas. Formālā izglītība ir sistēma, kas ietver pamatizglītības, vidējās izglītības un augstākās izglītības pakāpes, kuru programmu apguvi apliecina valsts atzīts izglītības vai profesionālās kvalifikācijas dokuments (LR Grozījumi Izglītības likumā, 20.07. 2001., 05.10. 2001.) Formālās izglītības programmu īstenošanas kārtību nosaka LR „Vispārējās izglītības likums” (1999), „Profesionālās izglītības likums” (1999) un „Augstskolu likums” (1995) un citi dokumenti.

Latvija ir maza Eiropas valsts. Tās galvenais uzdevums ir saglabāt, aizsargāt un attīstīt latviešu (valsts) valodu (Valsts valodas likums, 1999), tādēļ LR izglītības politiku reglamentējošie dokumenti valodu jautājumu vairāk skata attiecībā uz valsts valodu, bet mazāk attiecībā uz svešvalodām.

2005. gada Izglītības satura reforma parāda izmaiņas, kas vērstas uz izglītības kvalitātes uzlabošanu, akcentējot teorētisko zināšanu lietošanu praksē, konkurētspējīgas izglītības veicināšanu, kas vērsta uz jaunu mācīšanās metožu apgūšanu (No zināšanām uz darbību. Latvijas izglītības reforma Eiropas kontekstā, 2005). Latvijas izglītības likums orientē uz personības kvalitāti – tādu personību, kas spēj integrēties mainīgajā pasaulē un kuru raksturo izvēle, patstāvība, atbildība, radošums un svešvalodu (3–5) lietojums (Izglītības likums, 1999).

IZM plānošanas dokuments, kas ietver IZM kompetencē esošos politikas plānošanas dokumentos noteiktos mērķus un rezultātus izglītības, zinātnes, valsts valodas un sporta jomās ir „Izglītības un zinātnes ministrijas darbības stratēģija 2007.–2009. gadam” (2007). Šī stratēģija parāda, ka IZM darbības vidi ietekmē ārējie un iekšējie faktori, tostarp Latvijas un

ES ilgtermiņa plānošanas dokumentu nostādnes minētajās jomā. Darbības virzienā „Valsts valodas politika un pārvalde” par galvenajiem uzdevumiem noteikti:

- valsts valodas politikas veidošana ar mērķi nostiprināt latviešu valodas statusu un nodrošināt ilgtspējīgu valodas attīstību;
- valsts valodas politikas īstenošanas organizēšana, t.sk. nodrošinot valsts valodas apguvi, starptautisko dokumentu pieejamību valsts valodā, koordinējot valsts valodas politikas īstenošanu un sekmējot Latvijas iedzīvotāju daudzvalodību.

Tāpat Latvijas sabiedrības integrācijas politikas modelis paredz valsts valodu kā vienu no integrācijas balstiem.

Latvijas iedzīvotāju izglītības un pētniecības mobilitātes sekmēšana ES izglītības un pētniecības programmu un starptautiskās sadarbības projektu un programmu ietvaros ir viens no darbības virziena „Izglītības, zinātnes, sporta un valsts valodas politikas īstenošanas vispārējā vadība un caurviju pasākumi” apakšmērķiem. Lai piedalītos mobilitātē, ļoti svarīga ir valodu mācīšanās un valodu kompetences pilnveide, lai gan tā šajā virzienā nav precīzāk formulēta.

Darbības virziena „Augstākās izglītības un zinātniskās darbības kvalitāte, politika un pārvalde” mērķi ir:

- nodrošināt augstākās izglītības, zinātnes un pētniecības kvalitāti, izglītību ilgtspējīgai attīstībai, konkurētspēju un attīstību kopējā Eiropas augstākās izglītības un zinātnes telpā;
- sekmēt zinātnes un pētniecības lomas palielināšanos augstskolās;
- sagatavot valstī augsti kvalificētus speciālistus.

Labai pētniecības kvalitātei, izpausmei un konkurētspējai Eiropas augstākās izglītības un zinātnes telpā zinātniekiem (docētājiem, kā arī studentiem) ir nepieciešams gan augsts valsts valodas, gan svešvalodu kompetences līmenis. Lai piedalītos starptautiskās zinātniskās konferencēs, zinātniekiem ir jābūt augsta līmeņa valodu kompetencei. Kvalificētu speciālistu profesionālās kompetences ietver profesionālo valodu kompetenci.

Valsts valodas jautājums tiešāk atspoguļots darbības virzienā „Valsts valodas politika, kvalitāte un pārvalde”. Lai gan mūsdienu pasaulē pieaug daudzvalodības, globālās informācijas apmaiņas sistēmu eksistences, ekonomiskās integrācijas nozīme, valodu jautājumā LR svarīga ir valsts valodas saglabāšana, lai nodrošinātu:

- latviešu valodas kvalitāti;

- valstij un sabiedrībai nepieciešamo ES, NATO u.c. tiesību aktu kvalitatīvus tulkojumus latviešu valodā.

Svarīgs izglītības plānošanas dokuments par Izglītības attīstības pamatnostādņem 2007.–2013.gadam ir „Izglītības attīstības koncepcijā 2007.–2013.gadam” (2006). Runājot par izglītības attīstības politikas mērķiem, noteikts, ka Latvijas izglītības sistēma pēdējo gadu laikā ir kļuvusi par Eiropas izglītības sistēmas sastāvdaļu, un tādēļ tās attīstība tiek plānota saskaņā ar starptautiski noteiktām pamatnostādņem izglītības jomā. Eiropas valstu izglītības ministri ir vienojušies par trīs galvenajiem mērķiem, kas līdz 2010.gadam būtu jāsasniedz iedzīvotāju un visas Eiropas Savienības (ES) labā:

- jāuzlabo ES izglītības un mācību sistēmu kvalitāte un efektivitāte;
- jānodrošina, lai ES izglītības un mācību sistēmas būtu pieejamas visiem;
- jānodrošina plašākas izglītības un mācību iespējas.

Izstrādājot Izglītības attīstības pamatnostādnes 2007.–2013.gadam, ir ņemti vērā Lisabonas izglītības stratēģijā noteiktie mērķi un rekomendācijas, arī Eiropas augstākās izglītības telpas veidošanas (Boloņas procesa) nostādnes un prioritātes augstākajā izglītībā, kā arī Eiropas valstu pieredze. Izglītībā attiecībā uz valodām ir jāveic uzlabojumi pamatprasmēs un valodu apguvē. Tātad attiecībā uz valodu pilnveidošanu ir minētas pamatprasmes, kas ietver saziņu dzimtajā valodā un saziņu svešvalodā, kā arī valodu apguvi. Augstākās izglītības absolventu nodarbinātības nodrošināšanā būtiska nozīme ir valodu kompetencei. Izglītības attīstības mērķis – paaugstināt izglītojamo vispārējo zināšanu, vērtībuzglītības un dzīvesprasmju apguves kvalitāti – ir vispārīgs, bet attiecas arī uz valodu kompetences pilnveidi, jo valodu prasmes ir vienas no dzīvesprasmēm. Mūsdienu ekonomiskajos un sociālajos apstākļos atbilstoša izglītība ietver valodu mācīšanos un valodu kompetences pilnveidi.

2010. gadā LR Saeima apstiprināja „Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju līdz 2030. gadam” (2010). Vīzijas – Latvija 2030. gadā – raksturojums parāda, ka „Nācijas stiprums sakņosies .. latviešu valodas bagātībā un citu valodu zināšanās” (Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam, 2010:10). Arī turpmākajos gadu desmitos viens no Latvijas uzdevumiem būs saglabāt un attīstīt savu identitāti un valodu, un arī izmantot valodu daudzveidības potenciālu.

Izglītības sistēmas attīstībā valsts ilgtermiņa mērķis ir virzība uz zināšanām balstītu sabiedrību, kuras kultūras, sociālo un ekonomisko izaugsmi nosaka augsts iedzīvotāju intelektuālais līmenis. Sadarbībai starp dažādiem mūžizglītības dalībniekiem gan Latvijā, gan starptautiski ir būtiska nozīme mūžizglītības attīstībā. „Mūžizglītības politikas

pamatnostādnes 2007.–2013. gadam” (2007) uzsver izglītības būtisko nozīmi gan atsevišķu cilvēku, gan sabiedrības attīstībā. Mūsdienu sabiedrības attīstības procesā strauji mainās zināšanas un to lietojums, kompetences, kuras nepieciešamas darba tirgū un sabiedrībā kopumā.

Pamatnostādnes nosaka rīcības, kas Latvijā veido sabiedrību, kas mācās un ar izglītības starpniecību pilnveido demokrātiju, uzlabo šīs sabiedrības labklājību un konkurētspēju starptautiskā kontekstā. Latvijas iedzīvotāju konkurētspēja lielā mērā ir atkarīga no izglītības līmeņa, pamatprasmēm un kompetencēm.

Lai noteiktu valdības politikas mērķus un prioritātes zinātnes un tehnoloģiju attīstībā un sekmētu uz zināšanām balstītas sabiedrības veidošanu valstī, 2001. gadā IZM izstrādāja „Augstākās izglītības, zinātnes un tehnoloģiju attīstības vadlīnijās 2002.–2010.gadam”. Viens no uzdevumiem studiju kvalitātes un efektivitātes celšanai ir studiju procesa reorganizācija, lai sagatavotu absolventus brīvai darbaspēka kustībai ES. Lai augstskolu absolventi varētu sekmīgi strādāt ES darba tirgū, jābūt gan profesionālās valodas, gan valodu kompetencei.

LR Labklājības Ministrija ir izstrādājusi „Profesiju standartus” (2010), kuros katrai profesijai ir noteikts profesionālās kvalifikācijas līmenis (no pirmā līdz piektajam). Katrai profesijai ir konkrēti definētas profesionālās darbības veikšanai nepieciešamās profesionālās kompetences, profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai nepieciešamās prasmes un profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai nepieciešamās zināšanas. Piektā un ceturtā profesionālā kvalifikācijas līmeņa profesijām šī kompetence ietver arī valodu profesionālo kompetenci – spēju sazināties valsts valodā un divās svešvalodās (daļai profesiju – vismaz divās svešvalodās), kurā iekļautas zināšanas valsts valodas un divu svešvalodu saziņas līmenī, prasmes pārvaldīt valsts valodu un divas svešvalodas saziņas līmenī un lietot profesionālo terminoloģiju valsts valodā un divās svešvalodās. Trešā, otrā un pirmā profesionālā kvalifikācijas līmeņa profesijām valodu profesionālā kompetence ietver spēju sazināties valsts valodā un vienā svešvalodā (izņemot piecas profesijas, piemēram, ceļojumu konsultants, kurās valodu kompetence ietver spēju sazināties valsts valodā un divās svešvalodās). Šajā dokumentā ir konkrēti noteikta LR pilsoņiem nepieciešamā profesionālā kompetence valsts valodā un svešvalodās.

Bakalaura un maģistra studiju programmu veidošanu augstskolās nosaka „Noteikumi par valsts akadēmiskās izglītības standartu” (2002), un jautājums par valodu studiju kursu iekļaušanu tajās ir augstskolas profesionālās vadības kompetencē.

Ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Eiropas Padomes ieteikumus par Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras (EKI) izveidošanu mūžizglītībai, un lai nodrošinātu Latvijas

izglītības sistēmas piesaisti EKI, arī LR ir izstrādāta Latvijas izglītības klasifikācija (Grozījumi MK 2008. g. 2. decembra noteikumos Nr. 900 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju”, 2010). Šajā klasifikācijā katram izglītības programmas veidam norādīts atbilstošs EKI līmenis, kā arī katram EKI līmenim definēts vispārīgo zināšanu, prasmju un kompetences līmenis. Katrā EKI nākamajā līmenī ir ietvertas EKI iepriekšējam līmenim noteiktās zināšanas, prasmes un kompetence. Attiecībā par valodām:

- vidējās izglītības pakāpē (4. EKI līmenis) definēta prasme – spēja sazināties vismaz divās valodās rakstiski un mutiski gan pazīstamā, gan nepazīstamā kontekstā, un kompetence – indivīds ir motivēts turpmākās karjeras veidošanai, izglītības turpināšanai, mūžizglītībai uz zināšanām orientētā demokrātiskā, daudzvalodu un daudz kultūru sabiedrībā Eiropā un pasaulē;
- Augstākās izglītības pakāpē (5.–8. EKI līmenis) valodu prasmes un kompetence nav tieši definētas, bet indivīdam jāspēj mācīties tālāk, pilnveidojot savas kompetences. Maģistra līmenī (7. EKI līmenis) indivīdam jāspēj patstāvīgi virzīt savu kompetenču pilnveidi. Doktora līmenī (8. EKI līmenis) indivīdam jāspēj īstenot būtiska apjoma oriģinālu pētījumu, no kura daļa ir starptautiski citējama publikāciju līmenī. Indivīdam jāspēj gan mutiski, gan rakstiski komunicēt par savu zinātniskās darbības jomu ar plašākām zinātniskajām aprindām. Doktora līmenī indivīdam jābūt kompetentam vadīt liela apjoma zinātniskus projektus, tajā skaitā starptautiskus projektus. Lai to spētu, ir nepieciešama augsta līmeņa valodu kompetence.

LR nacionālās nostādnes atspoguļo divus virzienus 1) valsts valodas politikas veidošanu ar mērķi nostiprināt latviešu valodas statusu un nodrošināt ilgtspējīgu valodas attīstību un 2) vispārēji mērķi Latvijas iedzīvotāju daudzvalodības jeb valodu kompetences sekmēšanā – LR Latvijas izglītības likums konkrēti orientē uz 3–5 svešvalodu lietošanu; LR Labklājības Ministrijas izstrādātie „Profesiju standarti” (2010) nosaka profesionālās kompetences nepieciešamību valsts valodā un svešvalodās; LR izglītības kvalifikācijas ietvarstruktūra vidējās izglītības pakāpē definē spēju sazināties vismaz divās valodās rakstiski un mutiski (tātad dzimtā valoda un viena svešvaloda) un augstākās izglītības pakāpē paredz šo kompetenču pilnveidi.

Latvijas kontekstu valodu politikas veidošanas jautājumā raksturo LR nacionālās nostādnes:

- valsts valodas politikas veidošanu ar mērķi nostiprināt latviešu valodas statusu un nodrošināt ilgtspējīgu valodas attīstību;
- Latvijas iedzīvotāju daudzvalodības un valodu kompetences sekmēšana – no 1–5 svešvalodu lietošanu.

Tāpat 2. nodaļas 5. apakšnodaļā ir teorētiski pierādīta **2. tēzes** daļa par LR nacionālajām nostādnēm valodu politikā:

Valsts līmenī politiskā vadība (IZM), ievērojot ES rekomendācijas un direktīvas, izvirza nacionālās nostādnes valodu politikas jautājumā, un augstskolas veido valodu politiku šajā kontekstā.

2.6 Profesionālā vadība: valodu politikas īstenošana augstskolas studijās

Valodu politikas veidotāji (augstskolas vadība un valodu docētāji katrā atsevišķā augstskolā) izstrādā valodu politikas stratēģiju. Valodu politikas oficiālajai apstiprināšanai seko tās īstenošana. Valodu politikas īstenošanas vadība noris augstskolas studiju procesā.

Mūsdienās ir svarīga efektīva izglītības vadība, kas nodrošina veiksmīgu mācību procesu (Bush, 2003). To raksturo jaunas metodes un līdzekļi, jauna infrastruktūra, prasme sadarboties un efektīvi izmantot esošos resursus, jaunu un citādāku prasmju, spēju un attieksmju veidošanos, jaunus darba novērtēšanas kritērijus (Vilkaste, 2003).

Augstskolas valodu politiku izstrādā, lai veicinātu mērķgrupas (studentu, docētāju, arī pārējā augstskolas personāla), valodu (dzimtās valodas un svešvalodu) kompetences pilnveidi.

L. Spensere un S. Spensere (Spencer/Spencer, 1993) kompetences jēdzienu definē kā indivīda īpašību, attieksmju, prasmju, zināšanu un spēju kopumu, kas nodrošina veiksmīgu darba izpildi.

Ļoti nozīmīgs ir L. Zēbergas (Zēberga, 2001) atzinums, ka kompetence nav kaut kas nemainīgs, bet tā ir attīstāma un pilnveidojama visas profesionālās darbības laikā.

Savukārt Dž. Ričards un T. Rodžers (Richards/Rodgers, 2001) skata kompetenci plašāk. Viņi to apraksta kā zināšanas, prasmes, attieksmes un uzvedību, kas nepieciešama efektīvai darbībai reālajā pasaulē. Tāda darbība attiecas uz jebkuru dzīves jomu, gan darba jomu, gan izdzīvošanu jaunā vidē.

A. Beksteram (Baxter, 1997) kompetence ir zināšanu, prasmju un attieksmju kopums kā mācīšanās mērķis un rezultāts.

Arī P. Grīns (Green, 2009) kompetencē ietver cenšanos sasniegt kādu mērķi. Viņš kompetenci raksturo kā zināšanu un prasmju kopumu, kas tiek izmantots mērķu sasniegšanai un iekļauj četras iezīmes:

- zināšanas un specifisko informāciju, kas iegūta formālās izglītības ceļā,
- prasmes, kas iegūtas speciālās izglītības ceļā vai neformāli, vingrinoties darbībā,
- spējas,
- kaut ko citu, kas ietver specifiskas raksturīgas vajadzības konkrēta darba veikšanai.

I. Lūka (Lūka 2007, Lūka, 2008) uzsver pieredzi. Pēc viņas domām, kompetences struktūru veido pieredze, kas ietver zināšanas, prasmes un attieksmi, un spējas, kas nosaka gatavību darbībai.

Globalizācijas un mūsdienu dzīves kontekstā kompetence ir vairāk nekā tikai zināšanas un prasmes. Tā ietver spēju noteiktā situācijā tikt galā ar sarežģītiem jautājumiem, mobilizējot psiholoģiskos resursus, kas iekļauj prasmes un attieksmes (The Definition and Selection of Key Competences, 2005).

Mūžizglītības kontekstā pamata kompetences ir zināšanu, prasmju un attieksmju kopums, kas indivīdam nepieciešams personības pašpilnveidei, lai sekmētu sociālo iekļaušanos un nodarbinātību (Mūžizglītības politikas pamatnostādnes, 2007).

Prognozējot ES valstu attīstību laikā no 2006. līdz 2020. gadam, Eiropas Kopienu komisija saskata darba ņēmēju pieaugošo pieprasījumu pēc transversālajām (caurviju) pamatkompetencēm, tādām kā problēmu risināšanas un analītiskā spēja, sava darba organizēšana un saziņas prasmes, valodu prasmes (Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions „New Skills for New Jobs – Anticipating and matching labour market and skills needs”, 2008).

ES pamatkompetences definē kā zināšanu, kompetenču un attieksmju kopumu, kas atbilst konkrētai situācijai. Pamatkompetences ir tās, kas ir nepieciešamas personiskai izaugsmei un attīstībai, pilsoniskai aktivitātei, sociālai iekļautībai un nodarbinātībai. (Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning, 2006).

Tātad kompetences jēdziens ir kopums, kas ietver zināšanas, prasmes un attieksmes kā mācīšanās mērķi un rezultātu kādā jomā, personības īpašības un uzvedību, kas nepieciešama efektīvai darbībai reālajā pasaulē, un arī profesionālo pieredzi.

Valodu politikas galvenais mērķis ir pilnveidot valodu kompetenci un sekmēt daudzvalodību.

N. Čomskis ir formulējis valodas jeb lingvistisko kompetenci. Tās ir valodas lietotāja zināšanas par pareizu lingvistisko formu uztveršanu un veidošanu (Chomsky, 1969). Tomēr laika gaitā lingvistiskā kompetence tika paplašināta un sāka lietot jēdzienu komunikatīvā kompetence.

Valodas komunikatīvā kompetence ietver lingvistisko kompetenci un ir plašāks jēdziens. D.Haimsa definīcijā valodas komunikatīvā kompetence ir spēja veidot pareizus teikumus un lietot tos atbilstošās situācijās (Hymes, 1972).

M. Kaneile un M.Sveina komunikatīvajā kompetencē ietver trīs komponentus:

- gramatisko kompetenci (vārdus un likumus),
- sociolingvistisko kompetenci (atbilstošu lietošanu),
- stratēģisko kompetenci (atbilstošu komunikācijas stratēģiju lietošanu) (Canale/Swain, 1980).

21. gadsimtā ES nostādnes valodas komunikatīvajā kompetencē iekļauj lingvistisko (leksisko, gramatisko, semantisko, fonoloģisko, ortogrāfisko, ortoēpisko) kompetenci, sociolingvistisko (valodas lietošana sociālkultūras apstākļos) un pragmatisko (lingvistisko resursu funkcionāla lietošana un mijiedarbība) kompetenci (Common European Framework of Reference for Languages, 2001).

ES pamatkompetenču kopumā (Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning, 2006) noteiktas astoņas pamatkompetences, tajā skaitā saziņa dzimtajā valodā un saziņa svešvalodās. Abas šīs valodu pamatkompetences definētas kā spēja saprast, izteikt un interpretēt jēdzienus, domas, jūtas, faktus un viedokļus gan mutiski, gan rakstiski, lingvistiski iekļaujoties sociālajā un kultūras kontekstā.

Kompetences saziņa dzimtajā valodā pamatā ir dzimtās valodas apguve. Indivīdam nepieciešamas pamata vārdu krājuma, funkcionālās gramatikas un valodas funkciju zināšanas, prasme sazināties mutiski un rakstiski dažādās saziņas situācijās, kā arī spējas meklēt un apstrādāt informāciju, pārlicinoši formulēt un izteikt savus mutiskos un rakstiskos

argumentus. Attieksme pret saziņu dzimtajā valodā ietver izpratni par nepieciešamību saprast un lietot valodu pozitīvi un sociāli atbildīgi.

Kompetence saziņa svešvalodās ietver svešvalodas vārdu krājuma, funkcionālās gramatikas un valodas funkciju zināšanas un izpratni par galvenajiem verbālās mijiedarbības un valodas diapazonu veidiem, informācijas atlasē un starpkultūru izpratnes prasmes, kā arī pozitīvu attieksmi, novērtējot kultūras daudzveidību, interesi un zinātkāri par valodām un starpkultūru saziņu.

J. Zaščerinska (Zaščerinska, 2010) komunikatīvo kompetenci raksturo kā indivīda spējas un pieredzi, kas balstītas sociālajā mijiedarbībā un izziņā, kas nodrošina konstruktīvu mijiedarbību ar citiem cilvēkiem.

Mūsdienu sabiedrībā strauji mainās zināšanas, prasmes un kompetences, kuras nepieciešamas darba tirgū un sabiedrībā kopumā. ES definē daudzvalodu un daudz kultūru kompetenci, kas ir spēja lietot valodas komunikācijai un lai piedalītos starpkultūru darbībā. Indivīdam ir kompetence vairāku valodu dažādos līmeņos un vairāku kultūru pieredze. Daudzvalodu un daudz kultūru kompetence ir kompleksa, bet tā ir viena kompetence (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment, 2001).

21. gadsimtā pieaug cilvēku mobilitāte gan saistībā ar darbu, gan brīvo laiku un ceļošanu. Līdz ar to starpkultūru izglītība un starpkultūru kompetence kļūst ļoti svarīga. Lai gūtu panākumus daudz nacionālā pasaulē, cilvēkiem ir jāpilnveido starpkultūru kompetence. K. Kremša (Kramsh, 2001) uzskata, ka cilvēku mobilitāte Eiropas un pasaules mērogā ir iemesls, kādēļ valodu mācīšanās ir jāietver arī starpkultūru komunikācija.

Starpkultūru kompetenci var definēt kā spēju izprast kultūras sarežģītību mikrokontekstā un makrokontekstā (Risager, 2000). M. Bairems (Byram, 2000) starpkultūru kompetencē ietver attieksmi, zināšanas, interpretācijas un saistīšanas prasmes, atklāšanas un mijiedarbības prasmes un kritisku kultūras apzināšanos. Valodas lietotājam jāpilnveido ne tikai valodas kompetence, bet arī jāpārzina savas tautas un tās tautas, kuras valodu viņš lieto, kultūra, paražas un tradīcijas, jo tām ir nozīmīga ietekme uz valodas attīstību (McKay, 2002).

Ž. Kl. Bīko un M. Bairems (Beacco/Byram, 2003) uzsver starpkultūru kompetences veidošanas nozīmību valodu mācīšanās procesā. Pēc viņu domām, starpkultūru kompetenci veido:

- zināšanas par citām sabiedrībām,
- spēja identificēt informāciju, kas saistīta ar citām kultūrām,

- spēja interpretēt un izvērtēt šo informāciju,
- attieksme, kuru raksturo spēja spriest par citām kultūrām ar līdzīgu izpratni par tām.

I. Lūka starpkultūru kompetenci interpretē kā „spēju saskatīt un izprast atšķirības savā un citās kultūrās un valstīs, pieņemt tās un atbilstoši darboties, sarunā un izturēšanās veidā neuzvedoties aizskaroši vai neizsakoties nievājoši vai apvainojoši par citas kultūras pārstāvjiem. Vienlaikus tā ietver arī savas tautas un valsts kultūras zināšanas, to vērtību apzināšanos, saglabāšanu un attīstību” (Lūka I. 2008:51).

A. Skrinda uzsver, ka valodas kompetencei ir jāietver starpkultūru komunikatīvā kompetence (Skrinda, 2003). Starpkultūru komunikatīvo kompetenci veido komunikatīvā kompetence un starpkultūru kompetence (Dirba, 2002, 2003, Tarone/Yule, 1989).

Mūsdienās studentiem un docētājiem augstskolā ļoti svarīgi ir pilnveidot profesionālo valodu kompetenci.

Balstoties uz dažādu autoru profesionālās angļu valodas kompetences definīcijām, I. Lūka savā promocijas darbā sniedz šādu mūsdienu prasībām atbilstošu tūrisma speciālistu profesionālās angļu valodas kompetences definīciju:

„Profesionālās angļu valodas kompetence ir mācoties iegūtās pieredzes, attieksmes un spēju individuāla kombinācija, kas ļauj speciālistam, ievērojot dažādu kultūru tradīcijas un īpatnības, radoši lietot valodu gan receptīvā, gan produktīvā līmenī komunikācijā un profesionālajā darbībā, atbildīgi attīstot tūrisma nozari un piedāvājot klientam savu produktu viņam saprotamā un pieņemamā veidā” (Lūka, 2007:88; Lūka, 2008:58).

I. Lūka (Lūka, 2007; Lūka, 2008) piedāvā profesionālās angļu valodas kompetences modeli, kuru veido valodas komunikatīvā kompetence (gramatiskā, pragmatiskā, diskursā, sociolingvistiskā un stratēģiskā kompetence), starpkultūru kompetence (attieksmes, kultūras aspektu deklaratīvās zināšanas un spēja darboties citā kultūrvidē) un profesionālās darbības kompetence (kognitīvā, personīgā un profesionālā tehnoloģiskā kompetence), kuru struktūrkomponenti ir mijiedarbībā.

I. Lūkas izstrādāto profesionālās angļu valodas kompetences definīciju var attiecināt uz jebkuru svešvalodu un ne tikai uz tūrisma jomu, bet uz jebkuru citu profesionālo jomu.

Tāpat valodu kompetence ietver daudzvalodu komunikatīvo kompetenci (lingvistisko, sociolingvistisko un pragmatisko kompetenci), starpkultūru kompetenci (attieksmes, kultūras aspektu zināšanas un spēju darboties citā kultūrvidē) un profesionālās darbības kompetenci (kognitīvo, personīgo un profesionālo tehnoloģisko kompetenci).

Valodu studiju process

Valodu politikas ietvaros augstskolām visu studiju virzienu studenti ir jānodrošina ar iespējām uzlabot valodu zināšanas, mācīties jaunas valodas un kļūt patstāvīgākiem valodu apguvē.

Studijas augstskolā ir pieaugušo izglītība. Zinātnieki G. Darkenvalds un S. Meriams (Darkenwald/Meriam, 1982) definē pieaugušo izglītību kā procesu, kurā studējošo sociālās lomas atbilst pieaugušo statusam, un viņi iesaistās sistemātiskās un ilgstošās mācīšanās aktivitātēs ar mērķi izraisīt izmaiņas savās zināšanās, vērtībās, attieksmēs vai prasmēs.

Pēc J. Stašānes (Stašāne, 2007) domām, pieaugušo izglītība ir zināšanu, iemaņu, kompetenču attīstības un pieredzes apmaiņas process. Tas veicina personības attīstību tās veselumā un sabiedrības dzīves uzlabošanu. Pieaugušo izglītības būtība ir sociālo pārmaiņu nodrošināšana un individuālo mērķu sasniegšana, un to var panākt, papildinot izglītību atbilstoši interesēm un vajadzībām, padziļinot izglītību un saņemot atbalstu izglītošanās procesā.

Lai augstskolas studenti varētu doties apmaiņas programmās un lai viņi būtu konkurētspējīgi gan savas valsts, gan ārvalstu darba tirgū, studentiem jābūt labi sagatavotiem valodu jomā. Tādēļ liela nozīme studentu valodas kompetences pilnveidošanā ir valodu studiju procesam (Leeuwen, 2003).

Valodas mācīšanās ir process, kurā indivīds apgūst valodu. Tas parasti ir organizēts process augstskolas studijās, kurā piedalās studenti un docētājs (Nunan, 2001).

Studenti mācās valodas un pilnveido valodu kompetenci gan valodu studiju procesā, gan saskarē ar citiem cilvēkiem ārpus studiju procesa. Valodu lieto jebkurā saziņā ar citiem cilvēkiem. Viens no valodu mācīšanās mērķiem ir palīdzēt studentam sagatavoties noteiktām lomām jaunas valodas lietošanā un jaunā kultūrvidē (Kramiņa, 2002). R. Kriaučiūniene (Kriaučiūniene, 2006) uzsver, ka valodu mācīšanās process jāorganizē ne tikai racionāli kognitīvā līmenī, bet arī emocionāli-afektīvā līmenī. Tas nozīmē, ka valodu mācīšanās procesā studenti ne tikai pilnveido valodu kompetenci, bet arī attīsta vērtības, kas nepieciešamas sekmīgai saziņai starptautiskā līmenī, piemēram, toleranci, gatavību sadarbībai. Mācoties valodas, studenti:

- mācās citu, nevis dzimto, valodu un kultūru;
- gatavojas dzīvot daudznacionālā, daudz kultūru un daudzvalodu pasaulē (Kriaučiūniene, 2006).

Viens no veidiem, kā attīstīt studentu valodu kompetenci, ir piedāvāt studiju kursus svešvalodā jeb izmantot svešvalodu par līdzekli studiju kursa mācīšanā (*Content-based instruction*). Šādas mācīšanās pamatā ir princips, ka cilvēki iemācās otro valodu labāk, kad lieto to kā līdzekli informācijas iegūšanai (Richards/Rodgers, 2001).

Augstskolā liela nozīme ir profesionālo valodu apguvei (gan dzimtās valodas, gan svešvalodu). Profesionālo svešvalodu (*Foreign languages for specific or academic purposes*) māca, pamatojoties uz studenta praktiskajām vajadzībām un mērķiem (Dudley–Evans, 2001; Hamp–Lyons, 2001; Leeuwen, 2003).

Valodu politikas īstenošanā ļoti nozīmīgi ir tās īstenotāji – valodu un citu studiju kursu docētāji.

Docētāja kā pedagoga autoritāte ir pedagoģiskā procesa obligāts nosacījums. Pedagoga autoritāte ir pedagoģiskās mijiedarbības atsevišķu notikumu kopums, kuros viņš iesaistās kā personība un kā profesionālis (Kincāns, 2009).

Mūsdienās docētājs vada studiju procesu, nevis tikai nodod tālāk zināšanas (Blūma, 2004; Bush, Middlewood, 2005; Freeman, 2001). No skolotāja kvalifikācijas lielā mērā ir atkarīga izglītības mērķu īstenošana, tādēļ skolotāja darba vērtēšanas kritērijs ir viņa prasme realizēt izglītības likumā noteiktos mērķus un uzdevumus (Blūma, 2000). Augstai skolotāju (docētāju) kvalifikācijai, patstāvīgai tālākizglītībai un profesionālās meistarības pilnveidošanai ir liela nozīme izglītības iestādes veiksmīgā darbībā (Vilkaste, 2003). Kā norāda A. Kangro (Kangro, 2004), docētāju izglītība un tālākizglītība ir būtisks izglītības kvalitāti noteicošs faktors. Iespējas pilnveidot iepriekšējās un iegūt jaunas prasmes, mācīties un lietot praksē jauno, ir svarīgs veids, kā gūt pārlicību darboties mainīgās situācijās (Bush/Middlewood, 2005). Docētāju profesionālo meistarību raksturo mācīšanas kvalitāte, tās ietekme uz mācīšanās kvalitāti un studentu sasniegumi (Bush/Middlewood, 2005).

L. Bišofa definē mūsdienu studiju procesu augstskolā kā studentcentrētu, kurā „students patstāvīgi konstruē savas zināšanas, prasmes, attieksmes” (Bišofa, 2010:44), aktīvi piedalās informācijas izpratnē un studiju formu izvēlē, bet docētājs ievirza studiju procesu, parāda teorētiskās nostādnes un pētniecības jautājumus.

Studentu valodu kompetenci lielā mērā ietekmē docētāja mācīšanas kvalitāte (Rimšāne, 2009). Kvalitatīva mācīšana ir svarīgs priekšnoteikums sekmīgām studijām, un valodu docētājiem ir jābūt augsta līmeņa profesionāļiem un jānodrošina iespējas augstas kvalitātes studijām.

Izglītības kvalitāte ir nosakāma kā izglītības procesa un rezultātu atbilstība izvirzītajiem mērķiem. Mērķi var noteikt gan attiecībā uz izglītības procesu, gan tā rezultātu. Kvalitāte var būt arī kā pozitīvas pārmaiņas vai kā uzlabojums (Kangro, 2000).

Eiropas standarti un vadlīnijas iekšējai kvalitātes nodrošināšanai augstskolās nosaka pamatprincipus attiecībā uz kvalitātes nodrošināšanu:

- augstskolas vadībai jāuzņemas atbildība par sava piedāvājuma kvalitāti un tās nodrošināšanu;
- akadēmisko programmu kvalitāte ir jāattīsta un jāuzlabo studentu un citu augstākās izglītības saņēmēju interesēs;
- jābūt efektīvām organizatoriskām struktūrām, lai varētu realizēt un atbalstīt studiju programmas (Standarti un vadlīnijas kvalitātes nodrošināšanai_Eiropas augstākās izglītības telpā, 2005).

L. Bišofa uzsver, ka studentu augstākajā izglītībā mūsdienās raksturo nespēja patstāvīgi mācīties, jo, pavadot daudz laika globālā tīmekļa vidē, viņš nav radis patstāvīgi organizēt savu studiju procesu. Tādēļ, runājot par valodu mācībām, īpaši svarīga ir augstskolas loma valodu mācīšanās iespēju nodrošināšanai. Lai sekmētu studentu patstāvīgo mācīšanos, būtisks ir augstskolas valodu e-studiju kursu piedāvājums un atbalsts apmaiņas programmu studentiem valodu apguvē.

Palielinās arī tādu mācību situāciju iespējamība, kad mazinās docētāju klātbūtne (Bush/Middlewood, 2005), tādēļ svarīgs ir izglītības institūcijas labs materiāli tehniskais nodrošinājums (Vilkaste, 2003). Ikvienam, kas vēlas mācīties valodas, Internets piedāvā iespējas uzlabot valodu un komunikatīvo kompetenci (Hanson-Smith, 2001; Warschauer, 2001). Daudzu valodu, arī retāk mācītu, materiāls pieejams, izmantojot tehnoloģiskos līdzekļus. Tādēļ augstskolai vajadzētu piedāvāt e-studiju valodu kursus.

Mūsdienās, kad arvien pieaug studentu un docētāju dalība apmaiņu programmās un internacionalizācijas ietvaros arvien palielinās tendence pieņemt darbā ārvalstu docētājus un savas augstskolas docētājiem doties sadarbības programmu ietvaros strādāt citas valsts augstskolās, palielinās nepieciešamība pēc valodu kompetences. Studenti arvien vairāk un vairāk piesakās apmaiņu programmās studēt kādu periodu ārzemēs, tādēļ augstskolu studiju vide kļūst par daudzvalodu vidi (Knapp/Schumann, 2008). 60% no pasaules iedzīvotājiem lieto vairākas valodas, un daudzvalodība ir kļuvusi par ikdienas normu (Richards/Rodgers, 2001).

ES uzskata daudzvalodību par vienu no pamatvērtībām, jo valodu kompetence sniedz cilvēkiem labākas karjeras iespējas, uzlabo savas un citu kultūru izpratni un veicina mobilitāti (Framework for the European survey on language competence. Communication from the Commission to the Council, 2007).

Daudzvalodība (*multilingualism*) ietver vairāku valodu zināšanu (Vankevič, 2010). ES definē daudzvalodību (*multilingualism*) kā valodu piedāvājuma palielināšanu izglītībā vai studējošo pamudināšanu mācīties vairāk nekā vienu svešvalodu. Individīdiem, kam ir vairāku valodu kompetence, ir daudz vieglāk mācīties jaunas valodas un ir lielāka pārliecība, lietojot valodas. Labāk apgūta dzimtā valoda sekmē labāku citu valodu apgūšanu un lietošanu (Dewaele, 2007). Tas parāda, ka valodu kompetences pilnveidē liela nozīme ir dzimtās valodas attīstīšanai.

A. Lema (Lam, 2001) definē divvalodību kā spēju komunicēt divās valodās. No šī viedokļa var teikt, ka daudzvalodība ir spēja komunicēt trijās vai vairāk valodās.

Ar jēdzienu *daudzvalodība (multilingualism)* apzīmē arī vairāku valodu lietojumu kādā konkrētā teritorijā (Beacco/Byram, 2003), bet valodu kompetences paaugstināšana ietver iepriekš minēto nozīmi – vairāku valodu zināšanu un lietošanu, jo galvenais ir valodu lietotājs nevis pašas valodas.

ES sniedz plašāku interpretāciju daudzvalodības jēdzienam, ko apzīmē ar *plurilingualism*. Daudzvalodība nozīmē indivīda valodu pieredzi kultūru kontekstā un tiek saistīta ar komunikatīvo kompetenci (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment, 2001; A Rewarding Challenge: How the Multiplicity of Languages Could Strengthen Europe, 2008). Daudzvalodība ir spēja lietot vairākas valodas dažādos apguves līmeņos dažādiem mērķiem (Beacco/Byram, 2003).

2. nodaļas secinājumi.

Ja augstskolā ir valodu politika, kas paredz valodu politikas mērķus, stratēģiju, resursus un mērķgrupas, nākamais solis ir šīs politikas īstenošana, kas ietver valodu politikas vadības procesu augstskolā.

Izglītība ir sistematizētu zināšanu, prasmju un attieksmju veidošanas process. Izglītības vadības darbība ietver virzību uz noteiktu mērķu un uzdevumu sasniegšanu, cenšoties rast labāko rīcības veidu. Vadības process ietver koncepcijas, mērķa un uzdevumu noteikšanu, stratēģijas izstrādāšanu, darbības plānošanu un organizēšanu, tās kontroli un vērtēšanu.

Izglītības iestādes strādā politiskā kontekstā, kurš ārēji nosaka izmaiņas, kas jāveic valsts vai vietējo vadītāju vadībā. Izmaiņas mērķtiecīgā izglītības iestādes darbībā nosaka pārmaiņu īstenošanas vajadzība. Izglītības vadība sastāv no politiskās vadības, ko nosaka

starptautiskās un nacionālās nostādnes, un profesionālās vadības, kas ir vadības politikas izstrādātāji un īstenotāji.

ES nostādnes rekomendē, ko darīt, lai studenti attīstītu profesionālo valodu kompetenci (rekomendācijas, nostādnes, programmas, piemēram, ERASMUS), nacionālie politiķi (Izglītības ministrs u.c. atbildīgās personas) lemj par valodu politiku Latvijā (Latvijas Republikas likumi un nostādnes) un saskaņā ar to profesionālā augstskolas vadība īsteno valodu politiku augstskolā, kas ir virzīta uz studentu, topošo jauno speciālistu izglītošanu.

Viens no valodu politikas īstenošanas uzdevumiem augstskolā paredz veicināt valodu un daudzvalodības mācīšanu un mācīšanos. Otrs jautājums, kas saistīts ar valodu apguvi, ir studentu, docētāju, zinātnieku un administratīvo darbinieku mobilitātes attīstīšana. Mobilitāte ir viens no galvenajiem Boloņas procesa mērķiem. Tā ir nepieciešama personības izaugsmei, indivīdu un augstskolu sadarbības attīstībai, un paaugstina augstākās izglītības un pētniecības kvalitāti.

Valodu politika augstskolā ir autoritatīvu cilvēku izstrādāta stratēģija, kas apstiprināta ar oficiālu dokumentu, kas pieņemts augstskolas senātā, lai veicinātu konkrētu mērķgrupu (studentu, docētāju u. c.) valodu, proti, valsts valodas, pirmās svešvalodas, otrās svešvalodas (trešās svešvalodas utt.) prasmes un kompetences.

Valodu politikas vadību LR valsts augstskolās veido noteiktu vadības procesu kopums (valodu politikas stratēģijas izstrādāšana un apstiprināšana augstskolas senātā ar valodu politikas dokumentu; valodu politikas īstenošanas plānošana un organizēšana; valodu politikas īstenošanas kontrole un vērtēšana), valodu politikas veidotāji, īstenotāji un mērķgrupas, kas ir savstarpējā mijiedarbībā; un valodu politikas īstenošanas pasākumi (valodu studiju piedāvājums valodu studiju kursu formā – valsts valodas (valsts iedzīvotājiem; cittautiešiem), pirmās svešvalodas, otrās svešvalodas (trešās svešvalodas utt.) studiju kursi, studiju kursi svešvalodā, un jaunas mācību vides piedāvājums (valodu mācīšanās apmaiņas programmās, e–studijās utt. formā)).

Latvija ir maza Eiropas valsts. Tās galvenais uzdevums ir saglabāt, aizsargāt un attīstīt latviešu (valsts) valodu (Valsts valodas likums, 1999), tādēļ LR izglītības politikas reglamentējošos dokumentos valodu jautājums ir vairāk skatīts attiecībā uz valsts valodu, bet mazāk – attiecībā uz svešvalodām.

Latvijas nacionālās nostādnes atspoguļo divus virzienus: 1) valsts valodas politikas veidošanu ar mērķi nostiprināt latviešu valodas statusu un nodrošināt ilgtspējīgu valodas attīstību un 2) ļoti vispārējus, nekonkrētus uzdevumus Latvijas iedzīvotāju daudzvalodības jeb valodu kompetences sekmēšanai. Tikai LR Latvijas izglītības likums konkrēti orientē uz 3–5

svešvalodu lietošanu, un arī LR Labklājības Ministrijas izstrādātie „*Profesiju standarti*” (2010), kas nosaka profesionālās kompetences nepieciešamību valodā un svešvalodās.

Valodu politikas veidotāji (augstskolas vadība un valodu speciālistu pārstāvji) izstrādā valodu politikas stratēģiju. Valodu politikas oficiālai apstiprināšanai seko tās īstenošana. Valodu politikas īstenošanas vadība noris augstskolas studiju procesā.

Valodu politika tiek izstrādāta, lai veicinātu mērķgrupas (studentu, docētāju, arī cita augstskolas personāla) valodu (dzimtās valodas un svešvalodu) kompetenci. Valodu kompetence ietver daudzvalodu komunikatīvo kompetenci (lingvistisko, sociolingvistisko un pragmatisko kompetenci), starpkultūru kompetenci (attieksmes, kultūras aspektu zināšanas un spēju darboties citā kultūrvidē) un profesionālās darbības kompetenci (kognitīvo, personīgo un profesionālo tehnoloģisko kompetenci).

Valodu politikas īstenošanā liela nozīme ir tās īstenošanai – valodu un citu studiju kursu docētājiem.

Mūsdienās augstskolu studiju vide kļūst par daudzvalodu vidi. Daudzvalodība augstskolās nozīmē vairāku valodu mācīšanās piedāvājuma palielināšanu un indivīda valodu pieredzi kultūru kontekstā.

PRAKTISKI PĒTNIECISKĀ DAĻA

3. NODAĻA. LR VALSTS AUGSTSKOLU VALODU POLITIKAS UN TĀS ĪSTENOŠANAS VADĪBAS IZPĒTE

3.1. Pētījuma organizācija un metodoloģija

Promocijas darbā pētīta valodu politika un valodu politikas īstenošanas vadība LR valsts augstskolās.

Empīriskā pētījuma mērķis bija noskaidrot:

- vai LR valsts augstskolas īsteno konkrētu valodu politiku?
- kādus valodu politikas pasākumus LR valsts augstskolas īsteno un kādā apjomā?
- kā augstskolas valodu politika tiek īstenota?

Pētījums veikts vairākos posmos:

I. Pētījuma sagatavošana (2007 – 2008): analizēta promocijas darbam atbilstoša zinātniskā un teorētiskā literatūra par jēdzieniem valodu politika, valodu kompetence, daudzvalodība, vadība, izglītības vadība, analizēti LR normatīvie dokumenti par izglītības un valodu politikas nostādņēm, analizēti ES normatīvie dokumenti par daudzvalodību, valodu kompetences pilnveidi un valodu politiku; formulēti pētnieciskie jautājumi, pētījuma objekts, pētījuma mērķis un uzdevumi, apzināta pētījuma bāze.

II. Pētījuma veikšana un datu analīze (2009 – 2010): veikta LR valsts augstskolu profesionālā un akadēmiskā bakalaura studiju programmu izpēte, lai noskaidrotu svešvalodu piedāvājumu, iegūti kvantitatīvi un kvalitatīvi dati par svešvalodu studiju kursu piedāvājumu LR valsts augstskolu profesionālo un akadēmisko bakalaura studiju programmu A un B daļā; veikts pētījums LR valsts augstskolās par studentu svešvalodu mācīšanos un pilnveidi, iegūti kvantitatīvi un kvalitatīvi dati par studiju programmās iekļautajām svešvalodu apguves papildu iespējām un studentu svešvalodu apguvi ārpus studiju programmām; veikts gadījuma pētījums 15 LR valsts augstskolās par valodu politikas īstenošanas reālo situāciju, iegūti empīriski/kvalitatīvi dati; veikta datu apstrāde, analīze un iegūto rezultātu un secinājumu aprobācija starptautiskās konferencēs.

III. Pētījuma rezultātu analīze (2010 – 2011): veikta iegūto datu analīze, interpretācija un iegūto rezultātu un secinājumu aprobācija starptautiskās konferencēs; promocijas darba noformēšana un priekšizstāvēšana.

Pētījuma metodoloģija veidota, izmantojot Dz. Albrehtas (Albrehta, 1998), A. Bjuļu un R. Cefeļa (Бюлюль/Цефель, 2005), A. Braimena (Bryman, 2004), J. Dravnieka (Dravnieks, 2008); F. Francozi (Francozi, 2004), A. Geskes un A. Grīnfelda (Geske/Grīnfelds, 2001, Geske/Grīnfelds, 2006), A. Kroplija un M. Raščevskas (Kropļijs/Raščevska, 2004), P. Meiringa (Mayring, 2004), D. Mjuija (Muijs, 2004), M. Raščevskas un S. Kristapsones (Raščevska/Kristapsons, 2000), A. Lasmaņa (Lasmanis, 1999; Lasmanis, 2002), Dž. Palantes (Pallant, 2007), S. Stemlera (Stemler, 2001), R. Vēbera (Weber, 1990) un V. Viersmas (Wiersma, W., 2000) izstrādātās teorētiskās nostādnes izglītības pētījuma plānošanā, norisē, iegūto datu apstrādē un rezultātu interpretācijā.

Promocijas darbs ir lietišķs pētījums ar kvantitatīvā un kvalitatīvā pētījuma iezīmēm par valodu politikas būtību un īstenošanas vadību LR valsts augstskolās. Kvalitatīvajā pētījumā iegūtie dati ir vairāk vārdiskā formā, bet kvantitatīvajos pētījumos tie ir skaitliskā izteiksmē. Kvalitatīvajā pētījumā izmanto materiāla kodēšanu un interpretēšanu (Bryman, 2004).

Kvalitatīvie pētījumi tika veikti ar kvalitatīvās pētīšanas metodēm: dokumentu kontentanalīzi, analīzi un apstrādi, izmantojot kvantitatīvo datu apstrādes programmu AQUAD 6, bet kvantitatīvajos pētījumos tika izmantotas kvantitatīvo pētījumu metodes: anketēšana un statistisko datu analīze un apstrāde ar kvalitatīvo datu apstrādes programmu SPSS 18.

Pētījuma dati tika iegūti ar autores tiešu līdzdalību, izmantojot dokumentu kontentanalīzi un ar netiešu līdzdalību, izmantojot anketēšanu.

Operatīvie pētījuma jautājumi

Lai izpētītu, vai LR valsts augstskolās ir valodu politika, tiek īstenoti valodu politikas pasākumi un vai saturiski LR valsts augstskolā izstrādātais valodu politikas dokuments atbilst citiem Eiropas augstskolu valodu politikas dokumentiem, tika izvirzīti šādi operatīvie jautājumi:

- Kāda LR valsts augstskolās ir reālā valodu politikas situācija?
- Kāds svešvalodu piedāvājums ir LR valsts augstskolu profesionālās un akadēmiskās bakalaura studiju programmas A, B daļas ietvaros?
- Kāds svešvalodu piedāvājums ir LR valsts augstskolu profesionālās un akadēmiskās bakalaura studiju programmas C daļas ietvaros?

– Kādas ir LR valsts augstskolu studentu iespējas izmantot svešvalodu kā līdzekli studiju kursu apguvei (vieslektoru vadītu nodarbību piedāvājums svešvalodā un studiju materiālu izmantošana svešvalodā)?

– Kā mobilitāte ietekmē studentu profesionālās valodu kompetences pilnveidi un valodu apguvi?

– Kā LR valsts augstskolu studenti izmanto iespējas mācīties valodas un pilnveidot valodu kompetenci patstāvīgi?

– Kāds ir LR valsts augstskolā izstrādātais valodu politikas dokuments salīdzinājumā ar Eiropas augstskolu valodu politikas dokumentiem un informatīvo materiālu par to?

– Ko ietver LR valsts augstskolā izstrādātās valodu politikas īstenošanas vadība?

Pētījuma instrumenti:

– augstskolu dokumentu analīze: LR valsts augstskolu bakalaura studiju programmas, LU valodu politikas dokumenta, informatīvā materiāla par Eiropas augstskolu valodu politikas dokumentiem, LU dokumenta – rīkojuma „Par valodu politikas īstenošanu” analīze;

– LR valsts augstskolu studentu aptauja;

– LR valsts augstskolu vadošo darbinieku aptauja.

LR ir 18 valsts augstskolas, kas realizē akreditētas profesionālā un akadēmiskā bakalaura studiju programmas. Tās ir: Daugavpils Universitāte (realizē 62 studiju programmas, no tām 22 bakalaura studiju programmas), Latvijas Lauksaimniecības universitāte (realizē 76 studiju programmas, no tām 24 bakalaura studiju programmas), Latvijas Universitāte (realizē 162 studiju programmas, no tām 54 bakalaura studiju programmas), Liepājas Universitāte (realizē 44 studiju programmas, no tām 16 bakalaura studiju programmas), Rīgas Stradiņa universitāte (realizē 57 studiju programmas, no tām 20 bakalaura studiju programmas), Rīgas Tehniskā universitāte (realizē 138 studiju programmas, no tām 41 bakalaura studiju programmas), Banku augstskola (realizē 15 studiju programmas, no tām 4 bakalaura studiju programmas), Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmija (realizē 13 studiju programmas, no tām 8 bakalaura studiju programmas), Latvijas Jūras akadēmija (realizē 10 studiju programmas, no tām 4 bakalaura studiju programmas), Latvijas Kultūras akadēmija (realizē 3 studiju programmas, no tām 1 bakalaura studiju programma), Latvijas Mākslas akadēmija (realizē 3 studiju programmas, no tām 1 bakalaura studiju programma), Latvijas Sporta pedagoģijas akadēmija (realizē 7 studiju programmas, no tām 1 bakalaura studiju programma), Rēzeknes Augstskola (realizē 39 studiju programmas, no tām 16 bakalaura studiju programmas), Rīgas Ekonomikas augstskola (realizē 2 studiju programmas, no tām 1 bakalaura studiju programma), Rīgas Juridiskā augstskola (realizē 9 studiju

programmas, no tām 2 bakalaura studiju programmas), Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija (realizē 30 studiju programmas, no tām 10 bakalaura studiju programmas), Ventpils Augstskola (realizē 13 studiju programmas, no tām 5 bakalaura studiju programmas), Vidzemes Augstskola (realizē 18 studiju programmas, no tām 7 bakalaura studiju programmas).

Pētījums netika veikts Rīgas Ekonomikas augstskolā un Rīgas Juridiskajā augstskolā, jo studijas tajās notiek angļu valodā, kā arī augstskolu vadošo darbinieku anketēšanas dati netika iegūti no Ventpils Augstskolas, bet, veicot bakalaura programmu analīzi, netika iegūti dati no Latvijas Kultūras akadēmijas (studiju programmu plāni nebija pieejami).

3.2. Aptauja-anketēšana – Valodu politikas izpēte LR valsts augstskolu vadošo darbinieku skatījumā

Lai izpētītu, vai LR valsts augstskolās ir konkrēta, dokumentēta valodu politika, tika veikta aptauja – anketēšana.

Aptauja ir bieži izmantota empīriskās pētīšanas metode informācijas ievākšanai, kas tiek izmantota gan nelielu, gan plašu jautājumu izpētei, kad informācijas nesējs ir cilvēks (Albrehta, 1998; Geske/Grīnfelds, 2006; Kristapsone, 2008; Muijs, 2004). Aptauja – anketēšana valodu politikas izpētei LR valsts augstskolās tika izvēlēta tāpēc, ka informāciju sniedz tieši pētāmās problēmas nesējs, un tā dod iespēju diezgan īsā laikā aptaujāt anketēšanas dalībniekus (Kristapsone, 2008).

Anketēšanas mērķis – noskaidrot, kāda ir reālā valodu politikas situācija LR valsts augstskolās, proti, vai tā ir izstrādāta un oficiāli apstiprināta.

Anketēšanas uzdevumi:

- noskaidrot, vai LR valsts augstskolās ir valodu politika un ja nav, kādi tam ir iemesli;
- izpētīt augstskolu valodu politikas pasākumu pilnveides iespējas augstskolu vadītāju skatījumā;
- noskaidrot faktorus, kas LR valsts augstskolās kavē valodu piedāvājumu palielināšanu un valodu politikas izstrādāšanu.

Lai veiktu aptauju (anketēšanu), balstoties uz valodu politikas teoriju, tika izveidota anketa (sk. 1.,2. piel.). Tā tika veidota, galvenokārt balstoties uz A. Čembersas (Chambers, 2003) rakstu, kurā atspoguļoti pētījumu Eiropā attiecībā uz valodu politiku augstskolās rezultāti. Tajā iekļauti 17 slēgtie un pusslēgtie jautājumi. Anketēšana tika veikta elektroniski

16 LR valsts augstskolās, kurās realizē akreditētas akadēmiskās un profesionālās bakalaura studiju programmas. Dati netika iegūti no vienas LR valsts augstskolas, kurā realizē tikai trīs šajā pētījumā interesējošas bakalaura studiju programmas. Aptauja tika adresēta studiju prorektoram, bet ja viņš uzskatīja, ka cits vadošais darbinieks ir kompetentāks atbildēt, tad lūdza atbildēt tam. Respondentu kopējais skaits (n=15; 94%) ietver Latvijas valsts augstskolu:

- studiju prorektoros (n=5),
- rektora palīgu (n=1),
- studiju programmu vadītājus (n=3),
- studiju programmas un valodu institūta vadītāju (n=1),
- studiju programmu metodiķi (n=1),
- studiju daļas vadītāju (n=1),
- valodu katedras vai centra vadītājus (n=3).

Iegūtie dati tika analizēti ar SPSS 18 programmu, izmantojot datu apstrādes primārās matemātiskās statistiskās metodes (Geske/Grīnfelds, 2006; Lasmanis, 2002; Lasmanis/Kangro, 2004; Muijs, 2004; Pallant, 2007).

Ar aprakstošās statistikas palīdzību raksturo pētāmās pazīmes vidējo vērtību (vidējo aritmētisko), variāciju (standartnovirzi un variācijas koeficientu) un to, cik labi izlases kopa reprezentē ģenerālkopu (standartklūdu). Pazīmes variāciju raksturo, apskatot varianšu izkliedi ap vidējo aritmētisko – standartnovirzi (s). Mazāka standartnovirze atbilst blīvākiem, vienveidīgākiem rezultātiem (Dravnieks, 2008). Aprēķināta vadītāju anketas atbilžu standartnovirze (sk. 3. piel.).

Ja augstskolā ir valodu politika, tad ir izstrādāts konkrēts valodu veicināšanas plāns vai stratēģija, kas oficiāli apstiprināta ar dokumentu. Lai to uzzinātu, respondentus lūdza atbildēt uz jautājumu, vai augstskolā ir izstrādāts šāds plāns vai stratēģija, kas oficiāli apstiprināta ar dokumentu. 87% respondentu atbildēja, ka šāda dokumenta nav, bet 2 augstskolu respondenti jeb 13% sniedza šādas pozitīvas atbildes: vienā augstskolā līdz 2009. gadam ir bijis rektora rīkojums, kas svešvalodu apguvi studējošajiem paredzējis papildus studiju plānā iekļautajām nodarbībām, bet šis rīkojums zaudējis spēku 2009. gadā sakarā ar finanšu līdzekļu samazināšanos; otrā augstskolā 2010. gada aprīlī/maijā noritējusi Valodu politikas plāna/stratēģijas publiska apspriešana, bet respondents nezināja teikt, vai dokuments ir pieņemts. Pēc anketas saņemšanas, konkrētā augstskola Senāta sēdē oficiāli apstiprināja valodu politikas dokumentu (sk. 9.piel.). Jautājot, kā valodu politika tiek vadīta šajās abās

augstskolās, tika noskaidrots, ka vienā augstskolā augstskolas vadības līmenī, bet otrā – augstskolas vadības un Valodu katedras līmenī. Citā augstskolā valodu politika nav izstrādāta, bet Leonardo da Vinči projekta ietvaros, balstoties uz Eiropas kopējām vadlīnijām valodu mācīšanā, apguvē un valodas prasmju vērtēšanā (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment, 2001), izstrādāta „Rokasgrāmata eksāmenu materiālu izstrādāšanā un eksāmenu organizēšanā svešvalodā”. Valodu politikas teorētiskās nostādnes orientē uz vienotu kritēriju izmantošanu valodu kompetences izvērtēšanā.

Tātad var apgalvot, ka

- tikai vienā LR valsts augstskolā (Latvijas Universitātē) ir izstrādāta un oficiāli ar dokumentu apstiprināta valodu politika,
- citā augstskolā līdz 2009. g. studentiem ir bijusi ar rektora rīkojumu paredzēta svešvalodu apguve papildus studiju plānam,
- bet pārējās izpētītajās LR valsts augstskolās valodu politika nav izstrādāta un netiek arī realizēta.

Pieļaujot faktu, ka valodu politika LR valsts augstskolās nav izstrādāta, bija būtiski noskaidrot, kādu iemeslu dēļ tas ir tā. Tika iegūtas atbildes, kuru apkopojums dots 3.1. tabulā.

3.1. tabula

Valodu politikas trūkuma iemesli LR valsts augstskolās

Nr.	Iemesls	Respondentu atbildes (%)	Augstskolas N=15
1.	Nav bijusi vajadzība pēc šāda dokumenta	13	2
2.	Finansiālo resursu trūkums	13	2
3.	Svešvalodu prasmes ir daļa no prasmju un zināšanu kopuma	7	1
4.	Programmā ir profesionālo svešvalodu un filoloģiju kursi	7	1
5.	Jautājums integrēts citos dokumentos	7	1
6.	Valodu pilnveide iekļauta kopējos mērķos un politikā	7	1
7.	Svešvalodu apguve ir studiju programmas būtiska sastāvdaļa	7	1
8.	Stratēģija ir vairāk Sociālo zinātņu fakultātes līmenī	7	1
9.	Programmā ir svešvalodu studiju kursi	7	1
10.	Valodu politikas izstrāde pašlaik nav augstskolas darba plānā	7	1

Uzrādītos iemeslus var iedalīt trijās grupās:

1. Svešvalodu apguve pietiekamā daudzumā ir iekļauta studiju programmā, tā uzskata 42% respondentu.
2. Svešvalodu apguve augstskolas politikā nav prioritāte (27% respondentu).
3. Finansiālo resursu trūkums (13% respondentu).

No iegūtajiem rezultātiem var secināt, ka augstskolu politikas veidotāji uzskata, ka svešvalodu apguve ir pietiekamā daudzumā iekļauta studiju programmā. Tomēr LR valsts augstskolās akreditēto profesionālo un akadēmisko bakalaura studiju programmu kontentanalīzes rezultāti parādīja, ka reāli lielākajā daļā augstskolu visi studenti pilnveido savu valodu kompetenci tikai vienā svešvalodā, kā arī studentu aptaujas rezultātu analīze ļāva secināt, ka studentiem ir nepieciešamība pilnveidot savu profesionālās svešvalodas kompetenci, lai tā būtu atbilstoša mūsdienu darba tirgus prasībām. Augstskolu politikas veidotāji pauž arī viedokli, ka citu studiju kursu apguve ir svarīgāka par svešvalodu kursu apguvi, kā arī uzskata, ka finansiālo resursu trūkums ir faktors, kas ierobežo svešvalodu apguves iespēju palielināšanu, tāpēc pastāv trīs galvenie faktori, kāpēc LR valsts augstskolās nav izstrādāta valodu politika:

- 1) augstskolu politikas veidotāju uzskats, ka svešvalodu apguve ir iekļauta studiju programmā pietiekamā daudzumā,
- 2) augstskolu politikas veidotāju uzskats, ka citu studiju kursu apguve ir svarīgāka par svešvalodu kursu apguvi,
- 3) finansiālo resursu trūkums, kas ierobežo svešvalodu apguves iespēju palielināšanu.

Paredzot situāciju, ka augstskolām varētu nebūt izstrādāta valodu politika, bet, ka tās pievērš uzmanību studentu svešvalodu pilnveides jautājumam, integrējot to citos augstskolas dokumentos, respondentus lūdza komentēt šo situāciju. 69% respondentu atbildēja, ka studentu svešvalodu pilnveides jautājums ir integrēts citos augstskolas dokumentos, piemēram:

- studiju programmās, plānos (41% respondentu),
- līgumos par dubultajiem diplomiem un sadarbības līgumos ar citām augstskolām (14% respondentu),
- atsevišķās studiju programmās (7% respondentu),
- studiju reglamentā (7% respondentu).

Tātad var teikt, ka augstskolas uzskata, ka svešvalodu apguves jautājums tiek risināts studiju programmās un plānos, kā arī svešvalodu apguve tiek veicināta augstskolu sadarbību ietvaros, t.i., apmaiņas programmās. Anketēšanā iegūtie dati neparāda, kāds ir svešvalodu

piedāvājums un vai tas ir pietiekams LR valsts augstskolās, tāpēc, lai to noskaidrotu, nepieciešams tālāks pētījums.

Studentu svešvalodu pilnveides īstenošanas procesā svarīga ir augstskolas vadītāju konsultēšanās. No 93% respondentu atbildēm uz šo jautājumu 27% apgalvo, ka šāda konsultēšanās notiek vairākas reizes gadā, 27% – ka konsultēšanās notiek vienreiz studiju gadā un 40% apgalvo, ka šāda konsultēšanās vispār nenotiek, kas liecina par to, ka studentu svešvalodu pilnveides jautājums LR valsts augstskolās nav prioritārs.

Lai no augstskolu vadītāju viedokļa izpētītu valodu politikas pasākumu pilnveides iespējas LR valsts augstskolās, respondentus lūdza atbildēt uz jautājumu, kādā veidā augstskolā tiek pilnveidota studentu svešvalodu kompetence. Respondentu atbildes apkopotas 3.2. tabulā.

3.2. tabula

Augstskolu vadītāju viedokļi par studentu svešvalodu kompetences pilnveides iespējām LR valsts augstskolās

Nr.	Studentu svešvalodu kompetences pilnveides iespējas	Respondenti (%)	Augstskolas (n=15)
1.	Svešvalodu studiju kursi studiju programmas A un/vai B daļā	93	14
2.	Profesionālo svešvalodu studiju kursi studiju programmas A un/vai B daļā	80	12
3.	Svešvalodu studiju kursi studiju programmas C daļā	67	10
4.	Profesionālo svešvalodu studiju kursi studiju programmas C daļā	40	6
5.	Studiju kursi svešvalodā vieslektoru un/vai savas augstskolas docētāju vadībā	60	9
6.	E-studiju programma svešvalodā	20	3
7.	Palīdzība uzlabot svešvalodu izbraucošajiem apmaiņas programmu studentiem	53	8

Analizējot rezultātus, redzam, ka augstskolas piedāvā svešvalodu (14 augstskolas) un profesionālo svešvalodu (12 augstskolas) studiju kursus bakalaura studiju programmas A un/vai B daļā. Tas liecina par valodu politikas pasākuma – svešvalodu studiju kursu piedāvājums bakalaura studiju programmas A un/vai B daļā – klātbūtni LR valsts augstskolās, ko apstiprina arī bakalaura akadēmisko un profesionālo studiju programmu kontentanalīze. LR valsts augstskolas piedāvā arī svešvalodu (10 augstskolas) un profesionālo svešvalodu (6 augstskolas) studiju kursus bakalaura studiju programmas C daļā. Tas liecina par valodu politikas pasākuma – svešvalodu studiju kursu piedāvājums bakalaura studiju programmas C

daļā – klātbūtni LR valsts augstskolās, ko apstiprināja arī studentu aptaujas rezultāti (48% aptaujāto studentu izvēlas mācīties studiju programmas C daļā piedāvātos svešvalodu studiju kursus). Vairāk nekā puse LR valsts augstskolu (9 augstskolas) piedāvā studiju kursus svešvalodā vieslektoru un/vai savas augstskolas docētāju vadībā. Tas liecina par valodu politikas pasākuma – studiju kursu svešvalodā piedāvājums – klātbūtni LR valsts augstskolās. Studentu aptaujas rezultāti liecina, ka 61% aptaujāto studentu ir bijusi iespēja uzlabot svešvalodu profesionālo kompetenci, studējot studiju kursus svešvalodā. Bet ir jautājums, cik lielā mērā šis piedāvājums augstskolās tiek realizēts. Tikai 3 LR valsts augstskolas piedāvā e-studiju programmu svešvalodā. Nedaudz vairāk nekā puse (8 augstskolas) LR valsts augstskolu piedāvā palīdzību izbraucošajiem apmaiņu programmu studentiem uzlabot svešvalodu. Bet, runājot par valodu politikas pasākuma – studentu mobilitātes veicināšana – klātbūtni LR valsts augstskolās, pēc studentu aptaujas rezultātiem redzam, ka šis pasākums tomēr LR valsts augstskolās praktiski tiek īstenots vāji.

Valodu pilnveides procesa plānošanā vajadzētu iesaistīties ne tikai valodu docētājiem, bet arī studentiem. Atbildot uz jautājumu par citu studiju kursu docētāju iesaistīšanos svešvalodu pilnveides procesa plānošanā, respondenti atbildēja, ka:

- svešvalodu pilnveides procesa plānošanas jautājums ir tikai valodu docētāju ziņā (60%),
- svešvalodu pilnveides procesa plānošanā piedalās arī citu studiju kursu docētāji (40%).

Runājot par studentu iesaistīšanos svešvalodu pilnveides procesa plānošanā, 67% respondentu atbildēja apstiprinoši, 20% respondentu atbildēja noliedzoši, bet 13% respondentu atbildēja, ka nezina, vai studenti piedalās šajā procesā.

Respondenti atbildēja arī uz jautājumu, vai Bakalaura programmas iestājprasībās ir jautājums par svešvalodu zināšanām. 80% respondentu atbildēja apstiprinoši. 60% respondentu minēja, ka iestājprasībās ņem vērā centralizētā eksāmena svešvalodā rezultātu.

Respondenti deva atbildes arī par to, vai jautājumi par svešvalodu piedāvājumu un mācīšanu ietverti studiju programmu/augstskolas pašvērtējumā. 80% respondentu atbildēja apstiprinoši, 7% – noliedzoši, bet 13% atbildēja „nezinu”.

Svešvalodu pilnveides procesa nodrošināšanā būtiska nozīme ir svešvalodu studiju kursu docētāju darbībai un kvalifikācijai. 100% respondentu atzina, ka svešvalodu studiju kursu docētāji regulāri paaugstina savu kvalifikāciju:

- regulāri piedaloties semināros, konferencēs, kā arī docētāju mobilitātē (73% respondentu),
- regulāri piedaloties semināros un konferencēs (73% respondentu),
- piedaloties docētāju mobilitātē (7% respondentu).

3.3. tabula

**Valodu piedāvājuma palielinājuma un mācīšanos kavējošie faktori LR valsts
augstskolās**

Nr.	Faktori	Respondenti (%)	Augstskolas N=15
1.	Citi studiju kursi aizpilda studiju programmas	53	8
2.	Nepietiekams finansējums, nepietiekama interese par valodām	12	2
3.	Zems studējošo vidējais svešvalodu zināšanu līmenis	7	1
4.	Citi studiju kursi aizpilda studiju programmas, valodu apguve ir studējošo pašu ziņā	7	1
5.	Citi studiju kursi aizpilda studiju programmas, nepietiekams finansējums	7	1
6.	Nepietiekams finansējums, studējošo motivācijas trūkums, pārslodze citos studijuursos	7	1
7.	Nepietiekams mācībspēku skaits	7	1

Runājot par faktoriem, kas, pēc respondentu domām, kavē palielināt valodu piedāvājumu un mācīšanos (sk. 3.3.tab.), vairāk nekā puse jeb 53% respondentu minēja, ka mācību programmu aizpilda citi studiju kursi, 12% respondentu atbildēja, ka ir nepietiekams finansējums un arī nepietiekama studentu interese par valodām. Respondenti minēja arī šādus faktoros: zems studējošo vidējais svešvalodu zināšanu līmenis (7%), citi studiju kursi aizpilda studiju programmas un valodu apguve ir studējošo pašu ziņā (7%), citi studiju kursi aizpilda studiju programmas un ir nepietiekams finansējums (7%), nepietiekams finansējums, studējošo motivācijas trūkums un pārslodze citos studijuursos (7%), nepietiekams mācībspēku skaits (7%).

Tātad LR valsts augstskolās nav izstrādāts konkrēts studentu svešvalodu apguves plāns vai stratēģija, kas oficiāli apstiprināta ar dokumentu, kurā aprakstīta augstskolas valodu politika. Tikai vienā LR valsts augstskolā – Latvijas Universitātē – ir valodu politika, bet līdz 2009. gadam bija citā LR valsts augstskolā (Rēzeknes Augstskolā), paredzot svešvalodu apguvi papildus studiju plānam. Par iemeslu tam, ka šāds atsevišķs valodu politikas

dokuments nav izstrādāts, ir šī jautājuma par svešvalodu mācīšanu un tās pilnveidi ir iekļaušana citos augstskolas dokumentos, kā arī finansiālo līdzekļu trūkums. Augstskolas uzskata, ka gan svešvalodu, gan profesionālās svešvalodas piedāvājums studiju programmas A, B un C daļā ir pietiekams. Divi svarīgākie faktori, kas kavē valodu piedāvājumu palielināšanu un mācīšanos, ir mācību programmu aizpildīšana ar citiem studiju kursiem un nepietiekams finansējums.

LR valsts augstskolu vadošie darbinieki apstiprina šādu valodu politikas īstenošanas pasākumu klātbūtni LR valsts augstskolās:

- svešvalodu un profesionālo svešvalodu studiju kursu piedāvājumu bakalaura studiju programmas A un/vai B daļā;
- svešvalodu un profesionālo svešvalodu studiju kursu piedāvājumu bakalaura studiju programmas C daļā;
- studiju kursu svešvalodā piedāvājumu vieslektoru un/vai savas augstskolas docētāju vadībā;
- e–studiju programmu piedāvājumu svešvalodā, kas kopumā tiek vāji īstenots, jo tikai 3 LR valsts augstskolas piedāvā e–studiju programmas svešvalodā;
- apmaiņu programmas, 8 LR valsts augstskolas piedāvā palīdzību izbraucošajiem apmaiņu programmu studentiem uzlabot svešvalodu.

LR valsts augstskolas nesaskata vajadzību veidot valodu politiku, vai tām trūkst motivācijas un/vai resursu, lai izstrādātu valodu politiku.

Lai noskaidrotu, vai LR valsts augstskolu svešvalodu studiju kursu piedāvājums ir pietiekošs, tika veikta dokumentu kontentanalīze.

3.3. Dokumentu kontentanalīze – valodu piedāvājuma izpēte LR valsts augstskolās

Lai izpētītu, vai LR valsts augstskolās tiek īstenots valodu politikas pasākums – svešvalodu studiju kursi, tika veikts tālākais pētījums. Pētījumā tika izmantota dokumentu kontentanalīzes metode un matemātiskās statistikas apstrādes metode (datu apstrāde ar SPSS-18 kvantitatīvo datu apstrādes programmu).

Dokumentu kontenta (satura) analīze ir kvantitatīva metode, ar kuras palīdzību var pētīt mācību informācijas saturu, dokumentus, kas nosaka pedagoģisko sistēmu darbību. Ar to iegūst objektīvus datus un var apstrādāt lielu informācijas daudzumu (Albrehta, 1998;

Geske/Grīnfelds 2006; Francozi, 2004; Stemler, 2001). Kontentanalīze ir „jēgā balstīta analīze” (Kropļi/Raščevska, 2004:111) satūra izpētei. Dokumentu analīzē var lietot kvantitatīvo pētniecības metodi, t.i., statistisko analīzi, apkopojot datus, tos grupējot un aprēķinot vienkāršākos statistiskos rādītājus (Kristapsone, 2008).

Autore 2009. gadā veica augstākās izglītības kvalitātes novērtēšanas centra (AIKNC) mājas lapā (<http://www.aiknc.lv>) ievietoto augstskolu akreditēto profesionālo un akadēmisko bakalaura studiju programmu kontentanalīzi:

- pavisam kopā tika izanalizētas 15 LR valsts augstskolu 203 no 238 studiju programmām (85%),
- 35 (15%) neanalizētās programmas bija speciālās valodu speciālista programmas un programmas, kurās nebija pieejami visi vajadzīgie dati.

Kvalitatīvā pētījuma iekšējo validitāti parāda pietiekoši liela izlase. Augstskolu bakalaura studiju programmas ir oficiāli dokumenti. Par šo dokumentu ticamību atbild to sagatavotājs (Kristapsone, 2008). Lai no teksta izdarītu ticamus secinājumus, ir svarīgi, lai, kodējot vienu un to pašu tekstu, dažādi cilvēki to veiktu vienādi. Skaidru instrukciju izveidošana kodēšanai ir ticamības nosacījums dokumentu kontentanalīzē (Weber, 1990).

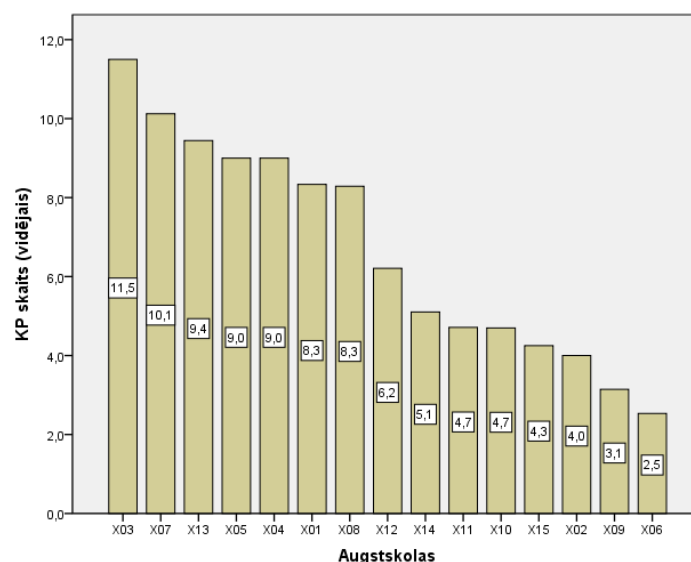
Augstskolu dokumentu, t.i., akreditēto profesionālo un akadēmisko bakalaura studiju programmu analīze tika veikta šādā secībā:

- informācija par augstskolu studiju programmām tika meklēta augstskolu pašnovērtējuma ziņojumos pēc atslēgvārda principa. Šajā gadījumā atslēgvārdi bija: akadēmiskā studiju programma, profesionālā studiju programma, svešvalodas studiju kurss, angļu, vācu u.c. svešvaloda, A un B studiju programmas daļa, kredītpunkti;

- atrastā informācija tika apkopota SPSS-18 kvantitatīvo datu apstrādes programmas sākumdatu failā (sk. 4. piel.);

- atrastā informācija tika apstrādāta (dati tika sagrupēti, attēloti grafiski, aprēķinot vienkāršākos statistiskos rādītājus, standartnovirzi) un analizēta.

Analizējot augstskolu dokumentus, t.i., akreditētās profesionālā un akadēmiskā bakalaura studiju programmas, autore secina, ka LR valsts augstskolu bakalaura studiju programmu A un B daļās, kuras apgūst visi studiju programmu studējošie, piedāvā svešvalodas studiju kursus (sk. 3.1. att.). Tikai 13 (6%) no visām analizētajām studiju

3.1. att. Latvijas valsts augstskolu valodu studiju kursu piedāvājums (KP, vidējais rādītājs)

programmām svešvalodas studiju kurss netiek piedāvāts. Svešvalodu studiju kursu apjoms (vidējais augstskolā) šajās studiju programmās ir no 2,5 līdz 11,5 KP. Salīdzinot ar Augstskolu likumā (56. pants, 2) noteikto, ka valsts augstskolas drīkst realizēt ES oficiālajās valodās ne vairāk par vienu piekto daļu no studiju programmas KP apjoma (4 gadu programma – 32 KP, 3 gadu programma – 24 KP), tāpēc var secināt, ka augstskolas, piedāvājot svešvalodas studiju kursus, neizmanto atļauto KP apjomu (no 20% atļauto KP augstskolas vidēji izmanto 4% KP). Autore secina, ka svešvalodas studiju kursu piedāvājums salīdzinājumā ar Augstskolu likumā atļauto ir ļoti mazs. Tas būtu pietiekams tikai tādā gadījumā, ja augstskolas piedāvātu vēl citas iespējas valodu profesionālās kompetences paaugstināšanai, piemēram, vieslektoru vadītus kursus svešvalodā vai citus studiju kursus svešvalodā.

3.4. tabula

Valodu studiju kursu piedāvājums (KP, vid.) LR valsts augstskolu profesionālajās un akadēmiskajās bakalaura programmās

Nr.	Studiju programmas veids	Procenti (%)
1.	Akadēmiskā programma	5
2.	Profesionālā programma	7

Svešvalodu studiju kursu apjoms (vidējais augstskolā) profesionālajās (7%) un akadēmiskajās (5%) bakalaura studiju programmās būtiski neatšķiras, ņemot vērā to, ka

profesionālo bakalaura studiju programmu, kas vairumā gadījumu ilgst četrus studiju gadus, apjoms ir 160-165 KP, bet akadēmisko bakalaura studiju programmu, kas vairumā gadījumu arī ilgst četrus studiju gadus, apjoms ir 120 KP (sk. 3.4. tab.).

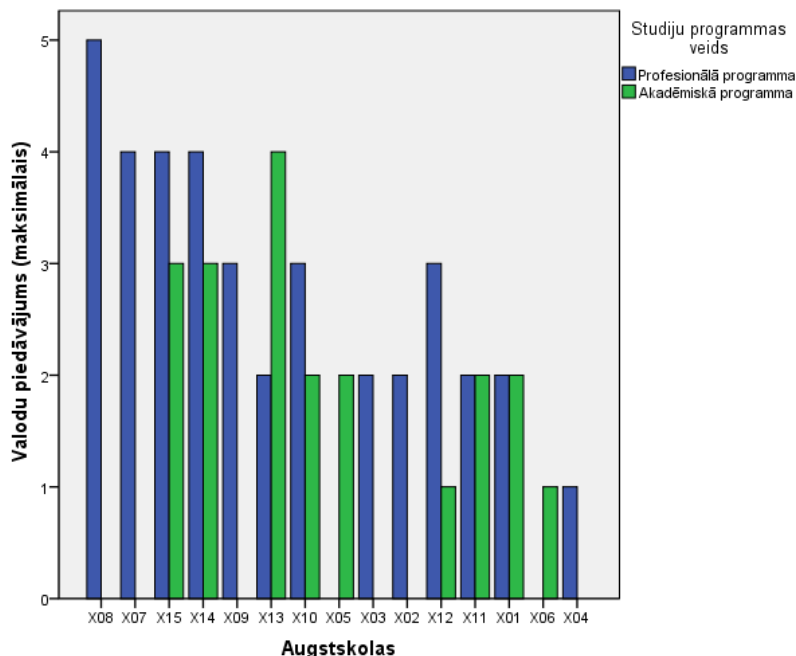
LR valsts augstskolas studentiem piedāvā apgūt deviņas svešvalodas (sk. 3.5. tab.). Vispopulārākā ir angļu valoda, ko piedāvā 182

3.5. tabula

Svešvalodu studiju kursu piedāvājuma spektrs

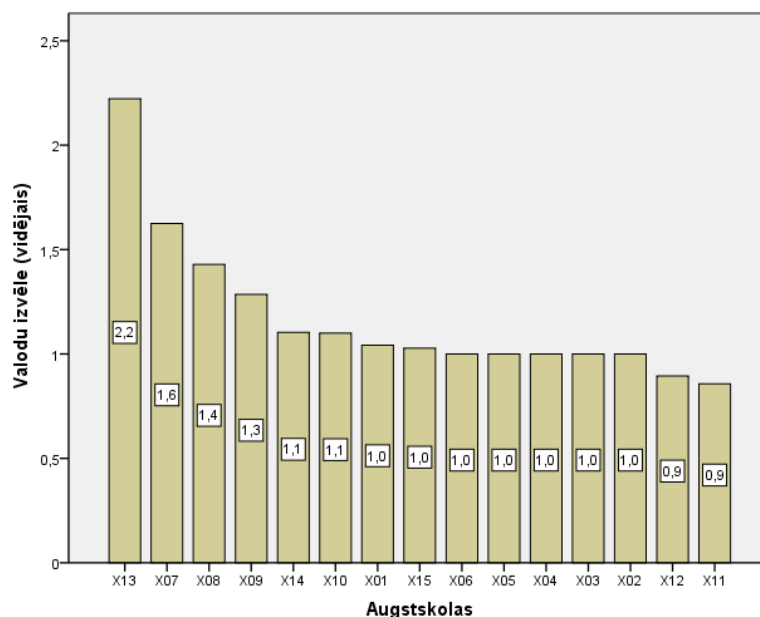
Svešvalodu piedāvājums	Programmu skaits
Angļu vai vācu valoda	75
Angļu valoda	55
Angļu vai vācu, vai franču valoda	16
Angļu un vācu valoda	6
Angļu un latīņu valoda	6
Vācu valoda	4
Angļu un vācu, un franču vai spāņu valoda	4
Latīņu valoda	3
Angļu vai vācu un latīņu valoda	3
Angļu un vācu vai franču vai spāņu valoda	3
Angļu vai vācu, vai krievu valoda	2
Angļu un latīņu-grieķu valoda	2
Angļu un vācu vai franču valoda	2
Angļu un vācu vai krievu, vai franču valoda	2
Angļu vai vācu un itāļu un franču valoda	1
Vācu un latīņu valoda	1
Angļu un vācu vai franču un krievu vai spāņu valoda	1
Angļu un vācu, un franču valoda	1
Angļu un krievu valoda	1
Angļu vai vācu un lietuviešu vai krievu valoda	1
Angļu un franču valoda	1
Nav	13
Kopā	203

studiju programmās (SP), otra visvairāk piedāvātā ir vācu valoda (122 SP), trešā – franču valoda (31 SP), tad – latīņu valoda (15 SP), spāņu valoda (8 SP), krievu valoda (7 SP), latīņu un grieķu valoda (2 SP), itāļu valoda (1 SP) un lietuviešu valoda (1 SP).

3.2. att. Svešvalodu piedāvājums LR valsts augstskolās (maksimālais rādītājs)

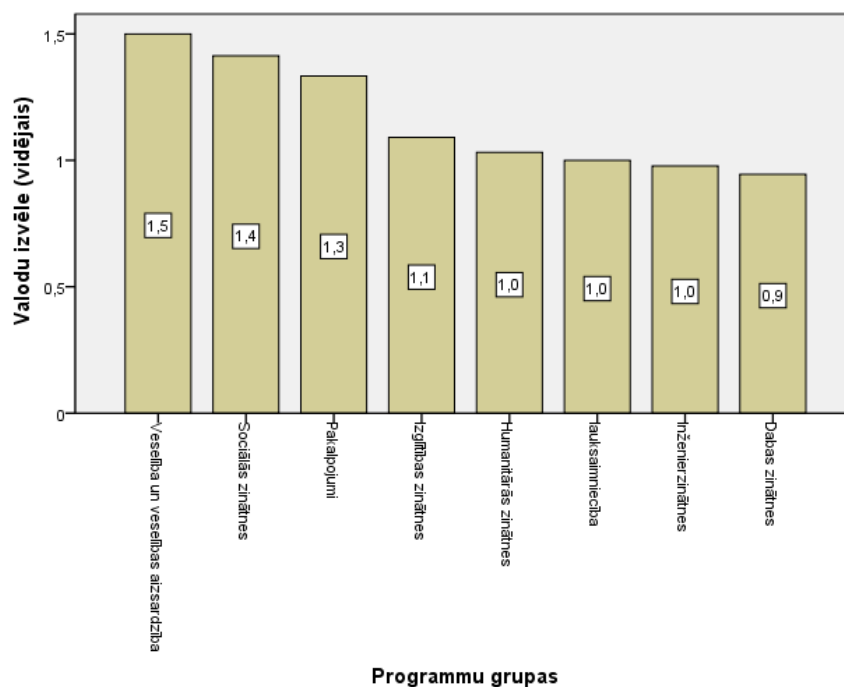
Augstskolās individuāli svešvalodu piedāvājums ir no vienas līdz piecām svešvalodām: divas augstskolas piedāvā tikai vienu svešvalodu, piecas augstskolas – divas svešvalodas, trīs augstskolas – trīs svešvalodas, četras augstskolas – četras svešvalodas un viena augstskola – piecas svešvalodas (3.2. att.). Autore secina, ka svešvalodu piedāvājums vairumam augstskolu ir atbilstošs mūsdienu vajadzībai zināt vairāk par vienu svešvalodu.

3.3. att. Svešvalodu izvēle LR valsts augstskolās (vidējais rādītājs)

Analizējot studentu reālo izvēli, cik svešvalodas augstskolās studiju programmā (pēc vidējā rādītāja) var apgūt (sk. 3.3. att.), pētījumi rāda, ka lielākajā daļā augstskolu – vienpadsmit augstskolās – tā ir viena svešvaloda, trijās augstskolās – divas svešvalodas un vienā augstskolā – trīs svešvalodas. Autore secina, ka studenti lielākajā daļā augstskolu reāli pilnveido savu valodu kompetenci tikai vienā svešvalodā, kas neatbilst ES nostādnei par multilingvālas jeb daudzvalodu kompetences pilnveidošanu un valodu daudzveidīgas mācīšanās nodrošināšanu augstskolās (Berlīnes Komunikē, 2003), ne arī reālajai mūsdienu vajadzībai jaunajam speciālistam zināt divas vai vairākas svešvalodas.

Salīdzinot studentu svešvalodu kursu mācīšanos pa zinātņu grupām (sk. 3.4. att.), var secināt, ka visvairāk profesionālo svešvalodu kompetenci pilnveido veselību un veselības aizsardzību, sociālās zinātnes un pakalpojumus studējošie, jo daudzu šo zinātņu grupu studiju programmu speciālistu darbs pēc augstskolas absolvēšanas var iekļaut saziņu ar ārvalstniekiem. Vismazāk profesionālo svešvalodu kompetenci pilnveido studējošie dabas zinātnes un inženierzinātnes.

3.4. att. Svešvalodu izvēle LR valsts augstskolās, salīdzinot studiju programmu grupas (vidējais rādītājs)

Analizējot profesionālās un akadēmiskās bakalaura studiju programmas, tika iegūta informācija, ka šo programmu brīvās izvēles jeb C daļā augstskolas piedāvā studentiem iespēju apgūt svešvalodas, bet tā kā šie ir tikai izvēles kursi, tad ar dokumentu analīzes palīdzību nevar izpētīt, kādā mērā studenti izmanto šo iespēju.

Latvijas valsts augstskolu akreditēto profesionālo un akadēmisko bakalaura studiju programmu analīze ļauj secināt, ka LR valsts augstskolu bakalaura studiju programmu A un B daļas, kuras apgūst visi studiju programmu studējošie, piedāvā svešvalodas studiju kursus, kas ir viens no valodu politikas īstenošanas pasākumiem. Lai gan svešvalodu piedāvājums vairumam augstskolu ir atbilstošs mūsdienu vajadzībai zināt vairāk par vienu svešvalodu, reāli studenti lielākajā daļā augstskolu pilnveido savu valodu kompetenci tikai vienā svešvalodā, kas neatbilst ne ES nostādnei par multilingvālās jeb daudzvalodu kompetences pilnveidošanu, ne valodu daudzveidīgas mācīšanās nodrošināšanu augstskolās atbilstošu mūsdienu darba tirgus prasībām.

3.4. Aptauja-anketēšana - LR valsts augstskolu studentu valodu mācīšanās un pilnveides izpēte

Teorētiski pētnieciskās daļas 1. nodaļā tika noskaidroti valodu politikas īstenošanas pasākumi. Tie ir:

- Valodu studiju piedāvājums, kas ietver valsts valodas un svešvalodu piedāvājumu;
- Jaunas studiju vides piedāvājums, kas ietver e-studiju valodu kursus un apmaiņu programmas.

Ar dokumentu kontentanalīzes metodi tika noskaidrots valodu politikas īstenošanas pasākums – svešvalodu studiju kursu piedāvājums LR valsts augstskolu bakalaura programmas A un B daļā. Lai izpētītu svešvalodu studiju kursu piedāvājumu profesionālās un akadēmiskās bakalaura studiju programmas (C daļas) ietvaros, iespējas izmantot svešvalodu kā līdzekli studiju kursu apguvei (vieslektoru vadītu nodarbību piedāvājumu svešvalodā un studiju materiālu izmantošanu svešvalodā), profesionālās svešvalodu kompetences pilnveidi un svešvalodu apguvi, izmantojot dalību studentu apmaiņas (mobilitātes) programmā un arī iespējas mācīties valodas un pilnveidot valodu kompetenci patstāvīgi, tika veikts tālākais pētījuma posms, kurā tika izmantota aptaujas (anketēšanas) metode un matemātiskās statistikas apstrādes metode (datu apstrāde ar SPSS–18 kvantitatīvo datu apstrādes programmu).

Anketēšana ir operatīva masveida materiāla ievākšanas metode ar anketas palīdzību. To ļoti bieži lieto datu vākšanai, jo tā vienlaicīgi var aptvert lielu cilvēku skaitu, anketas var labi apstrādāt un skaitliski analizēt (Geske/Grīnfelds, 2006; Kristapsone, 2008; Albrehta, 1998).

Lietojot kvantitatīvās metodes, tādas kā aptauja (anketēšana), vispirms jāizveido mērinstrumenti. Mērinstrumentu komplekta izstrāde ietver šādus galvenos darbības posmus:

- pētījuma mērķu formulēšanu;
- pētījumā iesaistīto dalībnieku noteikšanu;
- mērinstrumentu (aptauju, testu) veidošanu;
- mērinstrumentu pārbaudi un uzlabošanu;
- pētījumam nepieciešamo mērinstrumentu galīgā varianta izstrādāšanu (Grīnfelds, 2000).

Matemātiskā statistika ir matemātikas nozare, kas aplūko matemātikas metodes, kuras zinātniski lieto statistisko datu sistematizēšanā, apstrādāšanā un praktiskiem secinājumiem (Kinner/Gray, 2008, Pallant, 2007).

Pilotanketēšana

Pilotanketēšana tika veikta laika posmā no 2010. gada 1.februāra līdz 31. martam. Pilotanketā tika iekļauti 32 jautājumi (sk. 5. piel.). Lai noteiktu studentu profesionālo svešvalodas kompetenci, no 1. līdz 13. jautājumam autore izmantoja I.Lūkas (Lūka, 2007,

2008) profesionālās angļu valodas kompetences līmeņu apgalvojumus. I.Lūka ir aprobējusi profesionālās angļu valodas kompetences modeli ne tikai tūrisma, bet arī citās jomās, un to var attiecināt ne tikai uz angļu valodu, bet arī uz citām svešvalodām. Pārējos anketas jautājumus (no 14. līdz 32. jautājumam) par svešvalodu mācīšanās iespējām, balstoties uz valodu politikas teoriju, izveidoja pētījuma autore, iekļaujot gan slēgtos apgalvojumus Likerta skalā, gan pusslēgtos jautājumus.

Tika savāktas un apstrādātas 84 LR valsts augstskolu studentu anketas (n=84).

Anketā tika iekļauts jautājums par to, vai respondentam bija grūtības atbildēt uz kādu no anketas jautājumiem, uz kuru tika saņemtas noliedzošas atbildes. Tomēr, lai iegūtu vēl plašāku informāciju, autore nolēma anketā iekļaut vēl papildu jautājumus par vislabāk apgūto svešvalodu un par valodu mācīšanos studentu apmaiņas programmās.

Anketēšana

Anketēšana tika veikta laika posmā no 2010. gada 1. aprīļa līdz 30. jūnijam. Anketā tika iekļauti 37 jautājumi (sk. 6., 7. piel.). LR valsts augstskolu mācību departamentu vadītājiem tika lūgta atļauja veikt anketēšanu, un anketēšana un datu apkopošana tika veikta anonīmi atbilstoši Vīnes civiltiesību konvencijai.

Izlases veidošana:

Tā kā valodu politika, ja tāda augstskolā ir izstrādāta, attiecas uz visām studiju programmām, anketēšana tika veikta pēc ērtuma metodes, t.i., izvēloties studentu grupu (apmēram 30–40 studentu) no katras augstskolas. Anketēšana notika rakstveidā un elektroniski. Pavisam tika iegūtas 319 derīgas anketas. Ar anketēšanu iegūtie dati tika ievadīti un apstrādāti ar SPSS 18.0 kvantitatīvo datu apstrādes programmu, t.i., tika veikta datu biežuma noteikšana un grafiska attēlošana, variācijas rādītāju (standartnovirzes, vidējā aritmētiskā, standartklūdas) noteikšana, Kronbaha alfa koeficienta noteikšana, datu analīze, izmantojot Kolmagorova–Smirnova testu, Kruskola–Valisa testu, Spīrmena rangu korelācijas koeficientu.

Respondentu skaits: n = 319 trešā studiju gada studenti no 11 LR valsts augstskolām, iekļaujot 94 vīriešus un 225 sievietes. Pirms iestāšanās augstskolā, respondenti bija mācījušies gan mazas (47%), gan lielas (52%) pilsētas vidusskolā.

Aprēķināta studentu anketas atbilžu standartnovirze, vidējais aritmētiskais un standartklūda. Vidējā aritmētiskā standartklūda raksturo neprecizitāti, kas rodas, ja vispārina izlases kopas vidējo aritmētisko uz ģenerālkopu. To aprēķina, izmantojot formulu

$s_x = \sqrt{\frac{s^2}{n}} = \frac{s}{\sqrt{n}}$, kur s ir standartnovirze, n – respondentu skaits. Studentu anketas pazīmju

standartnovirze, vidējais aritmētiskais un standartklūda parādīta 3.6. tabulā.

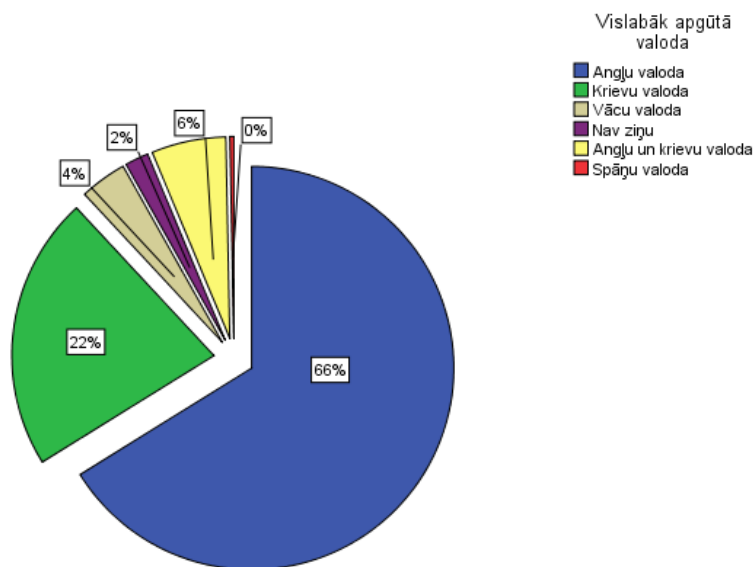
3.6. tabula

Studentu anketas pazīmju standartnovirze, vidējais aritmētiskais un standartklūda

Pazīme	Standartnovirze	Vidējais aritmētiskais	Standartklūda
Valoda profesionālajā darbībā	1,05	3,15	,06
Starpkultūru komunikācija	1,10	2,47	,06
Svešvalodas kompetence	,99	2,93	,06
Kursi svešvalodā	1,16	2,21	,07
Studiju materiāli	1,20	2,68	,21
C daļas valodu kursi	1,32	2,08	,21
Mobilitāte	,53	1,19	,10
Kompetences pilnveide	,29	1,09	,04
Jaunas valodas apguve	,50	1,40	,07
Komunikācija	1,02	1,99	,20
Grāmatu lasīšana	1,02	2,67	,15
Rakstīšana	1,18	2,58	,17
Runāšana	1,16	3,04	,14
Skatīšanās/klausīšanās	1,01	3,92	,06
Docētāju vērtējums	1,01	3,25	,06
Dzimums	,46	1,71	,03
Mācījās vidusskolā	,52	1,54	,03

3.4.1. Anketēšanas datu primārā analīze

Analizējot iegūtos datus, autore secina, ka LR valsts augstskolu studenti vislabāk apguvuši angļu valodu (66 %) un labi apguvuši arī krievu valodu (22 %) (sk. 3.5. att.). 6 % studentu atzīmējuši, ka apguvuši šīs abas svešvalodas vienlīdz labi. 4 % studentu par vislabāk apgūto svešvalodu min vācu valodu, bet 0,3 % – spāņu valodu. Tas parāda, ka Latvijā viena no populārākajām svešvalodām ir angļu valoda. Studenti zina arī krievu valodu. Lai gan tā nav ES valstu valoda, tomēr daudzi jaunieši to ir labi apguvuši. Studenti māc arī vācu un spāņu valodu.

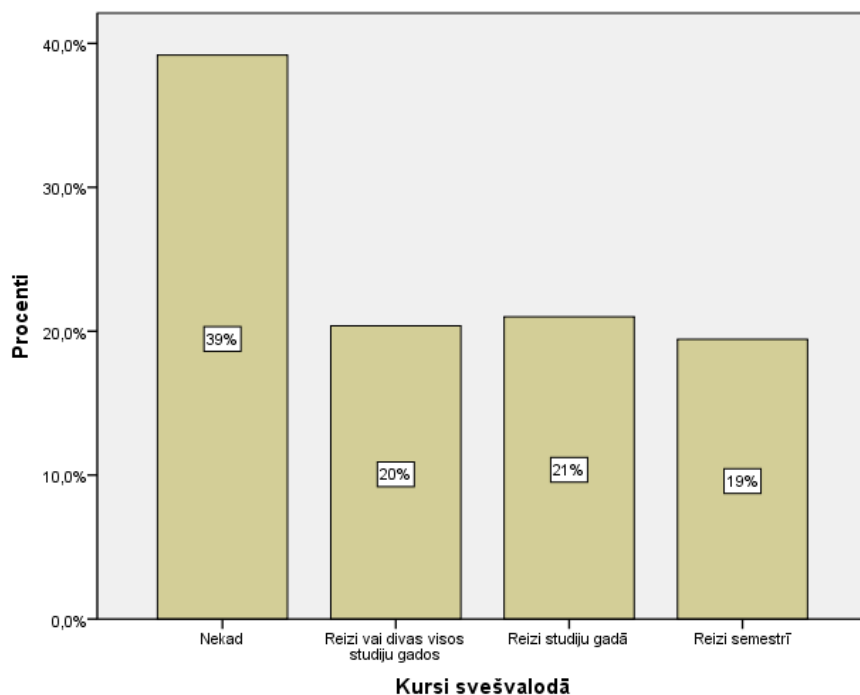

3.5. att. Vislabāk apgūtā svešvaloda

I.Lūkas (Lūka, 2008) profesionālās angļu valodas kompetences līmeņu apgalvojumi tika adaptēti, lai varētu izmērīt dažādu zinātņu jomu studentu profesionālo svešvalodas kompetenci. Studenta vislabāk apgūtās svešvalodas kompetences līmenis tika mērīts pēc I.Lūkas (Lūka, 2007, 2008) izstrādātās sistēmas (sk. 8. piel.): respondents katram anketas jautājumam (no 2.–14.) atzīmēja viņam visatbilstošāko apgalvojumu, kas atbilst augstam, vidējam vai zēmam līmenim, un vidējais rādītājs tika atzīmēts pamatdatu tabulā ailēs: Svešvalodas kompetence (profesionālā svešvalodas kompetence no 2.–14. jautājumam) un starpkultūru kompetence (precīzāk – starpkultūru komunikācijas spējas no 11.–14. jautājumam).

Runājot par vislabāk apgūtās profesionālās svešvalodas kompetenci, tā lielākajai daļai studentu – 75% – ir vidējā līmenī, 14% studentu tā ir augsta, bet 11% studentu šī kompetence ir zema. Tas, ka tik daudz studentu (75%) novērtē savas vislabāk apgūtās svešvalodas kompetenci kā vidēju, liecina par studentu nepieciešamību pilnveidot savu profesionālās svešvalodas kompetenci, lai tā būtu atbilstoša mūsdienu darba tirgus prasībām. Studentu starpkultūru komunikatīvā kompetence jeb precīzāk – starpkultūru komunikācijas spējas – ir nedaudz augstāka, t.i., 45% studentu tās ir vidējā līmenī, 26% – augstā līmenī, 18% – vidējā/augstā, 7% – vidējā/zemā, bet tikai 5% studentu tās ir zemā līmenī.

Analizējot studentu atbildes uz jautājumu par studiju kursiem, kuri augstskolās tiek organizēti, izmantojot svešvalodu par līdzekli kursa satura mācīšanai vieslektora vai savas augstskolas docētāja vadībā (sk. 3.6. att.), 39 % studentu šādu studiju kursu nav bijis,

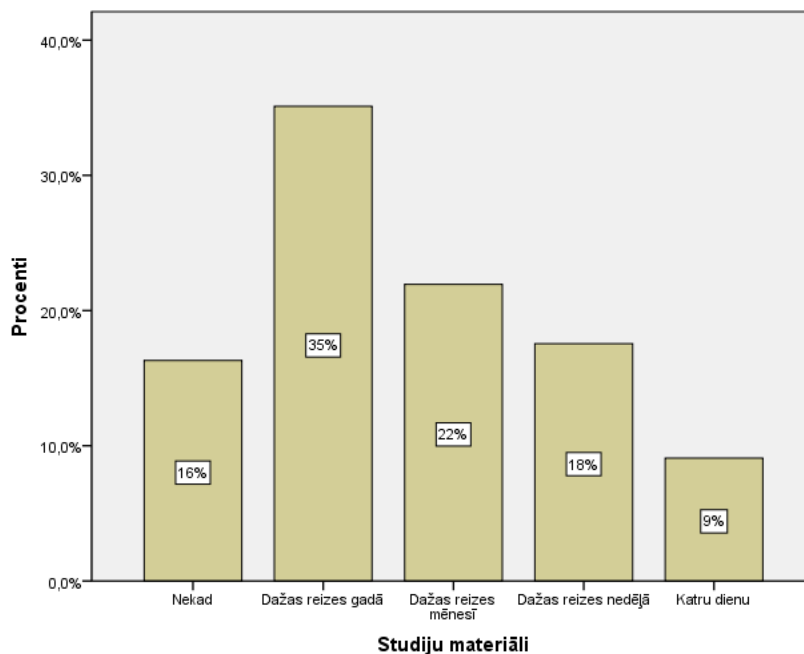
3.6. att. Studentu piedalīšanās studiju kursos svešvalodā (%)

21 % studentu šādosursos ir piedalījušies vienu reizi studiju gadā, 20% studentu – reizi vai divas visos trijos studiju gados un 19 % studentu – reizi semestrī, tātad 61% studentu ir bijusi iespēja uzlabot valodu profesionālo kompetenci, studējot studiju kursus svešvalodā.

Pētījums pierāda, ka Latvijā vislietotākā svešvaloda ir angļu valoda, jo 75% studiju kursu svešvalodā ir notikuši angļu valodā. 12% studiju kursu svešvalodā studentiem ir vadīti gan angļu, gan krievu valodā un 7% studiju kursu svešvalodā – krievu valodā, kas norāda, ka, lai gan krievu valoda nav ES valoda, tā Latvijā tiek daudz lietota. 2% un mazāk studiju kursu ir vadīti arī tādās valodās kā vācu un franču. Tātad Latvijas valsts augstskolu studentiem nav pietiekama piedāvājuma svešvalodu profesionālās kompetences uzlabošanai, t.i., studiju kursu piedāvājums, kuru satura apguve notiek kādā svešvalodā, nav pietiekams.

Analizējot iegūtos datus par to, cik bieži, gatavojoties dažādu studiju kursu (citu nevis svešvalodu studiju kursu) nodarbībām, studenti lasa studiju materiālus svešvalodā, redzam, ka situācija ir labāka: 84% studentu, gatavojoties nodarbībām, lasa studiju materiālus svešvalodā (sk. 3.7. att.), bet tikai 16% studentu nelasa. Skatoties atsevišķi, cik bieži studenti, gatavojoties nodarbībām, lasa studiju materiālus svešvalodā, lielākais vairums studentu (35%)

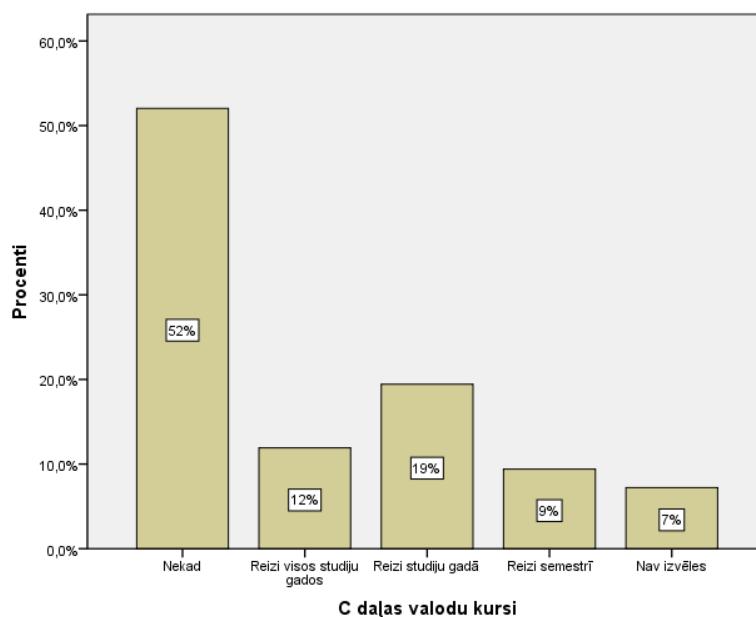
to dara dažas reizes gadā, 22% studentu – dažas reizes mēnesī, 18% studentu – dažas reizes nedēļā, bet tikai 9% studentu, gatavojoties nodarbībām, lasa studiju materiālus svešvalodā katru dienu. Tātad, lai iegūtu labu valodas profesionālo kompetenci, studentiem, gatavojoties nodarbībām, vajadzētu biežāk izmantot studiju materiālus svešvalodā.

3.7. att. Studentu studiju materiālu lasīšana svešvalodā (%)

Pētot studiju kursu materiālu valodu, situācija ir līdzīga: 51% lasīto studiju materiālu ir angļu valodā, 31% – angļu un krievu valodā un 14% – krievu valodā. Nenožīmīgi procentuāli maz materiālu studenti lasa vācu, franču un spāņu valodā.

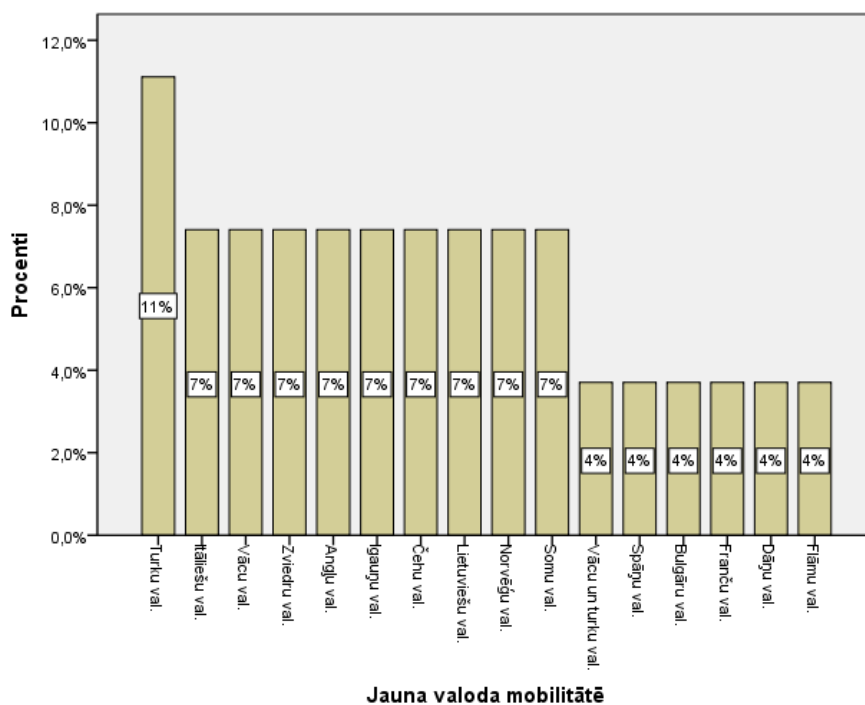
Analizējot iegūtos datus par studiju programmas C daļas svešvalodu studiju kursu izvēli (sk. 3.8. att.), var teikt, ka nedaudz vairāk nekā puse studentu (52%) neizvēlas svešvalodu studiju kursus. No tiem studentiem, kuri ir izvēlējušies mācīties svešvalodu studiju kursus, 19% to ir darījuši vienu reizi studiju gadā, 12% – vienu reizi visos studiju gados, bet 9% – vienu reizi semestrī. 7% studentu nav bijis izvēles mācīties svešvalodu studiju kursus papildus studiju programmas A un B daļai. Autore secina, ka šis rādītājs ir labs, jo gandrīz puse no visiem studentiem papildus studiju programmas A un B daļas studiju kursiem izvēlas mācīties svešvalodas. No visiem studentiem, kas izvēlas papildus mācīties svešvalodas, visvairāk (38%) studenti mācās angļu valodu, 18% – franču valodu, 15% – krievu valodu un 14% spāņu valodu. 92% no visiem studentiem izvēlas papildus mācīties vienu svešvalodu, bet tikai 8% – divas svešvalodas.

3.8.att. **Studentu svešvalodu studiju kursu izvēle studiju programmas C daļā (%)**

Analizējot studentu atbildes uz jautājumu par iesaistīšanos studentu apmaiņas (mobilitātes) programmās, tika iegūti šādi rezultāti: tikai 14% no visiem studentiem piedalās studentu apmaiņas programmās. Lielākā daļa no tiem ir piedalījušies vienu reizi (10%), 3% – divas reizes, bet 1% – trīs vai vairāk reizi. Autore secina, ka šis rādītājs ir ļoti zems, un šī joma Latvijas valsts augstskolās ir stipri neattīstīta. Ja ārvalstu augstskolās piedalīšanās studentu apmaiņas (mobilitātes) programmās ir viens no galvenajiem valodu politikas pasākumiem, tad Latvijas valsts augstskolās tā tas nav. Studentu piedalīšanās studentu apmaiņas programmās teorētiski ir valodu politikas pasākums, bet Latvijā praktiski tas tiek maz īstenots.

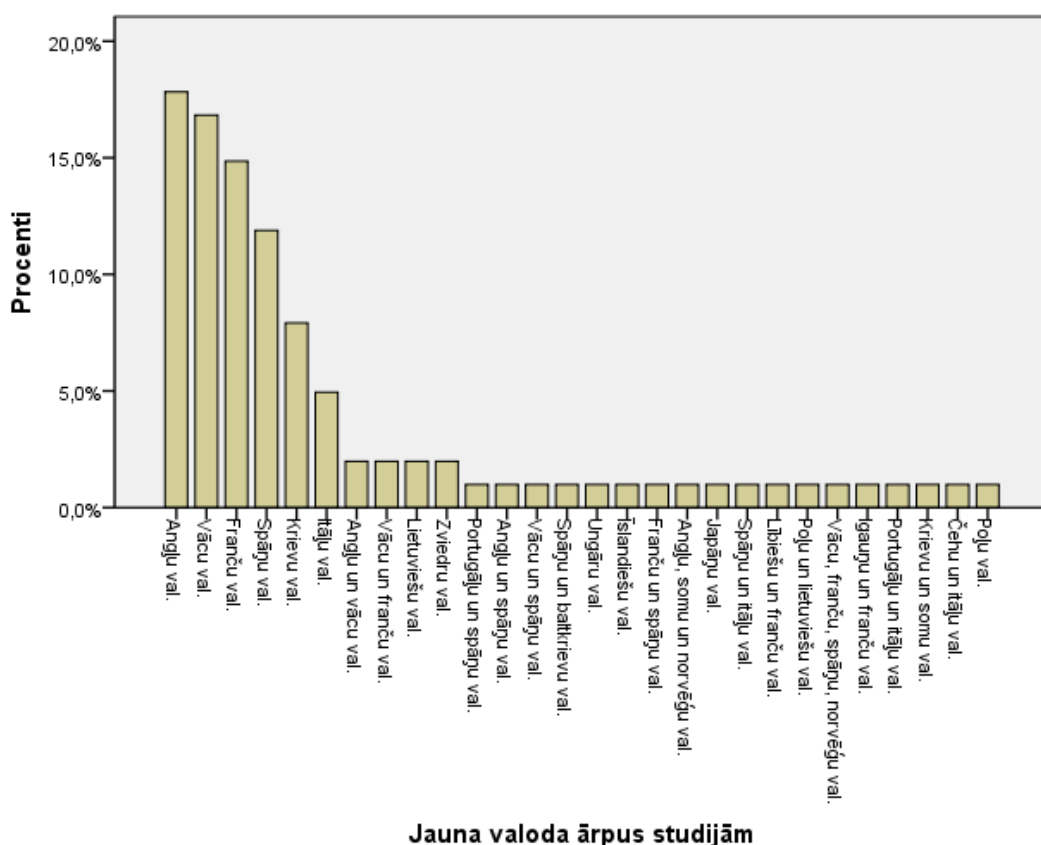
91% studentu, kuri piedalījušies studentu apmaiņas programmās, ir uzlabojuši profesionālās svešvalodas kompetenci. Lielākā daļa (76%) studentu ir uzlabojuši tikai vienas svešvalodas – angļu valodas kompetenci, 24% studentu ir uzlabojuši angļu valodas un vēl otras svešvalodas kompetenci: 10% – angļu un vācu valodas kompetenci, 5% – angļu un franču valodas kompetenci, 3% studentu ir uzlabojuši angļu un lietuviešu, angļu un čehu, angļu un krievu, angļu un norvēģu valodas kompetenci.

3.9. att. Jaunu svešvalodu apguve studentu apmaiņas programmās

Iesaistoties studentu apmaiņas programmās, 60% studentu ir mācījušies arī jaunas svešvalodas (3.9. att.). Visvairāk (11%) studentu ir mācījušies turku valodu, 7% studentu ir mācījušies angļu, čehu, igauņu, itāliešu, lietuviešu, norvēģu, somu, vācu, zviedru valodu un 4% studentu apmaiņas programmās ir mācījušies bulgāru, dāņu, flāmu, franču, spāņu, vācu un turku valodu. Tātad Latvijas valsts augstskolu studenti, kuri piedalās studentu apmaiņas programmās, gan pilnveido savu esošo valodu kompetenci, gan arī apgūst dažādas jaunas pasaules tautu valodas.

Trešā daļa (32%) aptaujāto Latvijas valsts augstskolu studentu atzina, ka mācās dažādas svešvalodas ārpus studijām (sk. 3.10. att.). Visvairāk studentu ir apguvuši angļu valodu (18%), arī vācu (17%), franču (15%), spāņu (12%) un krievu valodu (8%), kā arī mācījušies tādas svešvalodas kā baltkrievu, čehu, igauņu, itāliešu, īslandiešu, japāņu, lietuviešu, norvēģu, poļu, portugāļu, somu, ungāru un zviedru valodu. Lielākoties studenti ir mācījušies vienu svešvalodu (83%), 15% ir mācījušies divas svešvalodas un 1% – trīs un četras svešvalodas. Visvairāk studentu jaunas svešvalodas ir mācījušies valoduursos (44%), patstāvīgi no grāmatām (14%), patstāvīgi no interneta programmām (10%), kā arī izmantojot dažādus citus veidus: sarunājoties ar valodas lietotāju (draugiem), no plašsaziņas līdzekļiem, dzīvojot ārzemēs un mācoties individuāli ar valodas skolotāju. Autore secina, ka trešajai daļai Latvijas valsts augstskolu studentu ir interese un tie spēj patstāvīgi mācīties valodas.

3.10. att. Svešvalodas, kuras LR valsts augstskolu studenti apguvuši ārpus studijām

Jautājumā par komunikāciju ar cittautu studentiem, kas augstskolā mācās studentu apmaiņas vai ārvalstu studentu programmā, 39% studentu atzina, ka viņi nekad nekomunicējas ar cittautu studentiem, 34% – ka komunicējas reti, 19% – dažreiz, 5% – bieži un tikai 3% – ļoti bieži. Tas liecina par to, ka studentiem nav plašu iespēju augstskolā komunicēties ar cittautu studentiem: vai nu augstskolā to ir maz, vai cittautu studenti mācās atsevišķās programmās.

Pētot svešvalodas prasmju pilnveidi ārpus studijām (sk. 3.7.tab.), redzam, ka Latvijas valsts augstskolu studenti visbiežāk klausās radio pārraides un skatās TV pārraides svešvalodā: 33% katru dienu un 39% – dažas reizes nedēļā; studenti sarunājas svešvalodā retāk – 31% dažas reizes gadā un 27% – dažas reizes mēnesī; retāk arī pilnveido rakstīšanas prasmes – 31% dažas reizes gadā un 26% – dažas reizes mēnesī; un lasa svešvalodā arī – 35% dažas reizes gadā un 33% – dažas reizes mēnesī, ko, pēc autores domām, nevar uzskatīt par mūsdienu darba tirgum atbilstošu svešvalodu pilnveides praksi.

Studentu svešvalodu prasmju pilnveide ārpus studijām

Valodas prasmes	Nekad (%)	Dažas reizes gadā (%)	Dažas reizes mēnesī (%)	Dažas reizes nedēļā (%)	Katru dienu (%)
Lasīšana	11	35	33	16	4
Rakstīšana	20	31	26	15	8
Sarunāšanās	7	31	27	22	14
Klausīšanās, skatīšanās	3	5	21	39	33

Latvijas valsts augstskolu studentu aptaujas rezultātu analīze ļauj secināt, ka svešvalodas profesionālā kompetence lielākajai daļai studentu (75 %) ir vidējā līmenī, kas liecina, ka studentiem nepieciešama valodu profesionālajā darbībā kompetences pilnveide, lai tā būtu atbilstoša mūsdienu darba tirgus prasībām. Analizējot aptaujas rezultātus var secināt par valodu politikas pasākumu īstenošanu LR valsts augstskolās, ka:

1) studiju kursu piedāvājums studentu valodu profesionālās kompetences uzlabošanai, kuru apguvei svešvaloda ir līdzeklis studiju kursa satura mācīšanai, nav pietiekams;

2) studiju programmas C daļā augstskolas piedāvā svešvalodu studiju kursus, un nedaudz mazāk kā puse (48%) studentu papildus studiju programmas A un B daļas studiju kursiem izvēlas mācīties svešvalodas;

3) apmaiņas (mobilitātes) programmās iesaistīto studentu skaita rādītājs ir ļoti zems (14%), jo šī joma Latvijas valsts augstskolās nav attīstīta;

4) trešajai daļai Latvijas valsts augstskolu studentu ir interese un tie spēj patstāvīgi mācīties valodas, apgūstot vairāk nekā 18 dažādu pasaules valstu valodas; tomēr svešvalodas prasmju pilnveidi patstāvīgi ārpus studijām nevar uzskatīt par mūsdienu darba tirgum adekvātu svešvalodu pilnveides praksi, kā arī, gatavojoties studiju kursu nodarbībām, studenti nepietiekami izmanto studiju materiālus svešvalodā.

3.4.2. Studentu atbilžu par svešvalodu mācīšanos salīdzinājums ar kompetenču skalām

Lai izpētītu LR valsts augstskolu studentu svešvalodu piedāvājuma izmantošanas, t.i., svešvalodu mācīšanās ietekmi uz viņu valodu kompetenci, tika izveidotas skalas: valoda profesionālajā darbībā, starpkultūru kompetence un svešvalodas kompetence.

Skalas iekšējās saskaņotības noteikšanai tika lietota iekšējās saskaņotības noteikšanas metode (Kronbaha alfa koeficients). Kronbaha alfa koeficients raksturo ar mērinstrumentu iegūto datu iekšējo saskaņotību (Geske/Grīnfelds, 2006). Kronbaha alfa koeficients var būt robežās līdz 1, ideālā gadījumā tam jābūt virs 0,7 (Pallant, 2007), ja tas ir zem 0,6 tiek uzskatīts par neatbilstošu (Raščevska, 2005).

Lai noskaidrotu studentu vislabāk apgūtās profesionālās svešvalodas kompetenci, anketā tika iekļauti no 2.-14.jautājumam (pēc Lūkas, 2007; 2008). Studentu atbildes uz no 2. – 10. jautājumam parāda studentu valodas lietošanas profesionālajā darbībā kompetenci, un studentu atbildes uz no 11 – 14. jautājumam parāda studentu starpkultūru komunikācijas spējas. Studentu atbildes tika apkopotas tabulā (sk. 8. piel.) un to vidējās vērtības (sk. 7. piel.) tika ievadītas pirmdatu tabulā. Valodas lietošanas profesionālajā darbībā kompetences (pirmdatu tabulā kā valoda profesionālajā darbībā), starpkultūru komunikācijas spēju (pirmdatu tabulā kā starpkultūru kompetences) un svešvalodas kompetences skala ietver studentu atbilžu vidējos rādītājus, kas apzīmē kompetences līmeņus: Z 1 – zems līmenis, Z/V 2 – zems/vidējs līmenis, V 3 – vidējs līmenis, V/A 4 – vidējs/augsts līmenis, A5 – augsts līmenis (sk. 6. piel.). Visām trijām skalām ar SPSS 18 programmas palīdzību tika noteikts Kronbaha alfa koeficients ($\alpha = 0,798$), kas norāda uz labu skalas saskaņotību.

Lai analizētu LR valsts augstskolu studentu valodu mācīšanās ietekmi uz viņu valodu kompetenci, ar Kolmagorova-Smirnova testu katram jautājumam tika novērtēts, vai datu sadalījums atbilst normālajam. Ja divpusējā nozīmība ir mazāka par 0.05 (Sig<0,05), dati neatbilst normālajam sadalījumam un to analizē var izmantot neparametriskās metodes. LR valsts augstskolu studentu anketas jautājumu divpusējā nozīmība ir mazāka par 0.05 (Sig>0,00), tātad dati neatbilst normālajam sadalījumam un to analizē var izmantot neparametriskās metodes (Kruskola-Valisa testu, Spīrmena rangu korelācijas koeficientu).

Pētījuma statistiskā hipotēze

Statistiskā hipotēze ir zinātnisks pieņēmums, kas izsaka slēdzienu par statistiskām attiecībām starp divām datu kopām (Raščevska/ Kristapsone, 2000).

Tika izvirzīta šāda statistiskā hipotēze: pastāv šāda statistiski nozīmīga sakarība – studentiem, kuri izmanto vairāk svešvalodu piedāvājumu (apgūst kursus svešvalodā, lasa studiju materiālus svešvalodā, izvēlas programmas C daļas svešvalodas kursus, apgūst svešvalodas, piedalās apmaiņas programmās, ārpus studijām komunicējas ar cittautu studentiem svešvalodā, lasa žurnālus/grāmatas svešvalodā, raksta e–vēstules/vēstules svešvalodā, sarunājas svešvalodā, skatās TV pārraides vai klausās radio pārraides svešvalodā), ir augstāka svešvalodas un starpkultūru kompetence.

Kruskola-Valisa tests

Neparametriskais Kruskola-Valisa tests (*Kruskal-Wallis H Test*) ļauj novērtēt, vai pastāv nozīmīga atšķirība starp trijām vai vairāk neatkarīgām kopām (Raščevska/ Kristapsone, 2000:199).

Kruskola-Valisa tests parādīja statistiski ticamas atšķirības:

1) starp valodu profesionālajā darbībā un kursiem svešvalodā $\chi^2(3, n=319) = 12,24$, $p=,00$ un starp svešvalodas kompetenci un kursiem svešvalodā $\chi^2(3, n=319) = 10,04$, $p=,02$; tas ļauj secināt, ka to studentu, kuri apgūst studiju kursus svešvalodā, valoda profesionālajā darbībā un svešvalodas kompetence atšķiras no to studentu valodas profesionālajā darbībā un svešvalodas kompetences, kuri nekad nav apguvuši kursus svešvalodā (piem., jaut. valoda profesionālajā darbībā: 1. grupa „nekad” – *Mean Rank* =151,38, 4. grupa „reizi semestrī” – *Mean Rank* =179,65);

2) starp valodu profesionālajā darbībā un studiju materiālu svešvalodā lasīšanu $\chi^2(4, n=319) = 29,46$, $p=,00$, starp starpkultūru komunikācijas spējām un studiju materiālu svešvalodā lasīšanu $\chi^2(4, n=319) = 20,54$, $p=,00$; starp svešvalodas kompetenci un studiju materiālu svešvalodā lasīšanu $\chi^2(4, n=319) = 29,51$, $p=,00$; tas ļauj secināt, ka to studentu, kuri gatavojoties dažādu studiju kursu nodarbībām, lasa studiju materiālus svešvalodā, gan svešvalodu kompetence, gan starpkultūru komunikācijas spējas atšķiras no to studentu svešvalodu kompetences un starpkultūru komunikācijas spējām, kuri gatavojoties dažādu studiju kursu nodarbībām, nelasa studiju materiālus svešvalodā; *Mean Rank* rādītājs visiem skalas jautājumiem pieaug no atbildes „nekad” līdz „katru dienu” (piem., jaut. svešvalodu kompetence: 1. grupa „nekad” – *Mean Rank* =128,37, 2. grupa „ dažas reizes gadā” – *Mean Rank* =148,88, 3. grupa „dažas reizes mēnesī” – *Mean Rank* =165,15, 4. grupa „dažas reizes nedēļā” – *Mean Rank* =190,22, 5. grupa „katru dienu” – *Mean Rank* =188,90);

3) starp starpkultūru komunikācijas spējām un C daļas valodu kursu apguvi $\chi^2(3, n=319) = 11,77$, $p=,01$ un starp svešvalodas kompetenci un C daļas valodu kursu apguvi $\chi^2(3, n=319) = 9,47$, $p=,02$; tas ļauj secināt, ka to studentu, kuri apgūst studiju programmas C daļas studiju kursus svešvalodā, svešvalodas kompetence un starpkultūru komunikācijas spējas atšķiras no to studentu svešvalodas kompetences un starpkultūru komunikācijas spējām, kuri nekad neizvēlas apgūt studiju programmas C daļas studiju kursus svešvalodā;

4) starp valodu profesionālajā darbībā un studentu komunikāciju ar cittautu studentiem (komunikācija) $\chi^2(4, n=319) = 22,37$, $p=,00$, starp starpkultūru komunikācijas spējām un studentu komunikāciju ar cittautu studentiem (komunikācija) $\chi^2(4, n=319) = 17,94$, $p=,00$ un starp svešvalodas kompetenci un studentu komunikāciju ar cittautu studentiem

(komunikācija) $\chi^2 (4, n=319) = 20,76, p=,00$; tas ļauj secināt, ka to studentu, kuri komunicējas ar cittautu studentiem, svešvalodas kompetence un starpkultūru komunikācijas spējas atšķiras no to studentu svešvalodas kompetences un starpkultūru komunikācijas spējām, kuri nekomunicējas ar cittautu studentiem svešvalodā;

5) starp valodu profesionālajā darbībā un studentu lasīšanu svešvalodā (lasīšana) $\chi^2 (4, n=319) = 31,17, p=,00$, starp starpkultūru komunikācijas spējām un studentu lasīšanu svešvalodā (lasīšana) $\chi^2 (4, n=319) = 25,53, p=,00$ un starp svešvalodas kompetenci un studentu lasīšanu svešvalodā (lasīšana) $\chi^2 (4, n=319) = 28,99, p=,00$; tas ļauj secināt, ka to studentu, kuri lasa žurnālus/grāmatas svešvalodā, svešvalodas kompetence un starpkultūru komunikācijas spējas atšķiras no to studentu svešvalodas kompetences un starpkultūru komunikācijas spējām, kuri nelasa žurnālus/grāmatas svešvalodā;

6) starp valodu profesionālajā darbībā un studentu rakstīšanu svešvalodā (rakstīšana) $\chi^2 (4, n=319) = 18,14, p=,00$, starp starpkultūru komunikācijas spējām un studentu rakstīšanu svešvalodā (rakstīšana) $\chi^2 (4, n=319) = 27,54, p=,00$ un starp svešvalodas kompetenci un studentu rakstīšanu svešvalodā (rakstīšana) $\chi^2 (4, n=319) = 22,41, p=,00$; tas ļauj secināt, ka to studentu, kuri raksta e-vēstules/vēstules svešvalodā, svešvalodas kompetence un starpkultūru komunikācijas spējas atšķiras no to studentu svešvalodas kompetences un starpkultūru komunikācijas spējām, kuri to nedara;

7) starp valodu profesionālajā darbībā un studentu runāšanu svešvalodā (runāšana) $\chi^2 (4, n=319) = 32,59, p=,00$, starp starpkultūru komunikācijas spējām un studentu runāšanu svešvalodā (runāšana) $\chi^2 (4, n=319) = 16,88, p=,00$ un starp svešvalodas kompetenci un studentu runāšanu svešvalodā (runāšana) $\chi^2 (4, n=319) = 36,21, p=,00$; tas ļauj secināt, ka to studentu, kuri sarunājas svešvalodā, svešvalodas kompetence un starpkultūru komunikācijas spējas atšķiras no to studentu svešvalodas kompetences un starpkultūru komunikācijas spējām, kuri to nedara;

8) starp valodu profesionālajā darbībā un studentu skatīšanos un klausīšanos svešvalodā (skatīšanās/klausīšanās) $\chi^2 (4, n=319) = 20,99, p=,00$, starp starpkultūru komunikācijas spējām un studentu skatīšanos un klausīšanos svešvalodā (skatīšanās/klausīšanās) $\chi^2 (4, n=319) = 13,19, p=,01$ un starp svešvalodas kompetenci un studentu skatīšanos un klausīšanos svešvalodā (skatīšanās/klausīšanās) $\chi^2 (4, n=319) = 20,59, p=,00$; tas ļauj secināt, ka to studentu, kuri skatās TV pārraides vai klausās radio pārraides svešvalodā, svešvalodas kompetence un starpkultūru komunikācijas spējas atšķiras no to studentu svešvalodas kompetences un starpkultūru komunikācijas spējām, kuri to nedara.

Kruskola-Valisa tests neparādīja statistiski ticamas atšķirības starp skalām un studentu atbildēm par piedalīšanos apmaiņas programmās (mobilitāte), jo $p > ,05$ ($p = ,73$; $p = ,07$; $p = ,98$). To varētu skaidrot ar to, ka 274 studenti bija atbildējuši, ka nekad nav piedalījušies apmaiņas programmās, bet tikai 45 studenti bija atbildējuši apstiprinoši.

Spīrmena rangu korelācijas koeficients

Lai noteiktu skalu *Valoda profesionālajā darbībā*, *Starpkultūru kompetence* un *Svešvalodas kompetence* un studentu atbilžu par svešvalodu piedāvājumu izmantošanu korelatīvās sakarības, tika izmantota Spīrmena rangu korelācijas koeficienta metode. Spīrmena rangu korelācijas koeficientu izmanto divu pazīmju savstarpējās atkarības novērtēšanai, ja nav rezultātu atbilstības normālajam sadalījumam (Dravnieks, 2008).

Aprēķināto korelācijas koeficientu (r) noapaļo līdz 3 zīmēm aiz komata. Korelācijas koeficients (r) ir skaitlis, kurš atrodas robežās no (-1) līdz $(+1)$. Jo vairāk korelācijas koeficients tuvojas „1”, jo ciešāka ir pastāvošā korelācija. Ja korelācijas koeficients (r) būs „0”, tad pazīmes būs neatkarīgas, bet ja korelācijas koeficients (r) ir vienāds ar „1”, tad atkarība būs visciešākā un var izdarīt pieņēmumu, ka kopas ir vienādas (Wiersma, 2000).

Korelācijas analīze ļauj noteikt savstarpēju saistību starp visām trijām skalām un studiju materiālu svešvalodā lasīšanu. Korelācijas rādītāju analīze parāda, ka, jo vairāk studenti lasa studiju materiālus svešvalodā, jo labāka ir viņu valoda profesionālajā darbībā ($r = ,301^{**}$, $p < ,05$), starpkultūru komunikācijas spējas ($r = ,218^{**}$, $p < ,05$) un svešvalodas kompetence ($r = ,300^{**}$, $p < ,05$). Pastāv statistiski nozīmīga savstarpēja saistība starp studentu studiju materiālu lasīšanu svešvalodā un viņu valodu profesionālajā darbībā, starpkultūru komunikācijas spējām un svešvalodu kompetenci. Savstarpējā saistība ir pozitīva, vāja. Tas norāda uz to, ka, jo vairāk studenti lasa studiju materiālus svešvalodā, jo labāka ir viņu svešvalodas un starpkultūru kompetence un otrādi.

Korelācijas analīze parāda arī, ka pastāv statistiski nozīmīga savstarpēja saistība starp visām trijām skalām un jautājumiem par studentu komunicēšanos ar cittautiešiem, rakstīšanu, runāšanu un skatīšanos/klausīšanos svešvalodā, kas ir svešvalodas prasmju (runāšana, rakstīšana, klausīšanās) pielietošana. Savstarpējā saistība ir pozitīva, vāja (mazākais $r = ,176^{**}$, lielākais $r = ,322^{**}$, $p < ,05$, sk. 11.piel.). Var teikt, ka, ja studenti vairāk lieto svešvalodas prasmes, jo paaugstinās viņu svešvalodu kompetence un arī starpkultūru komunikācijas spējas un otrādi.

Korelācijas analīze neparāda savstarpēju saistību starp visām trijām skalām un studiju kursiem svešvalodā un C daļas svešvalodas studiju kursiem. Tomēr tā parāda savstarpēju saistību starp studiju kursiem svešvalodā un studiju materiālu lasīšanu svešvalodā (savstarpēju

saistība statistiski nozīmīga, pozitīva, vāja: $r=,230^{**}$, $p<,05$), starp studiju kursiem svešvalodā un C daļas svešvalodas studiju kursiem (savstarpēju saistība statistiski nozīmīga, pozitīva, vāja: $r=,277^{**}$, $p<,05$), un arī starp studiju materiālu lasīšanu svešvalodā un C daļas svešvalodas studiju kursiem (savstarpēju saistība statistiski nozīmīga, pozitīva, vāja: $r=,215^{**}$, $p<,05$). Var teikt, ka piedalīšanās studijuursos svešvalodā veicina studentu studiju materiālu lasīšanu svešvalodā un C daļas svešvalodas studiju kursu izvēli un otrādi.

Var secināt, ka, jo lielāks svešvalodu piedāvājums jeb jo vairāk students iesaistās dažādos svešvalodas apguves pasākumos (lasa studiju materiālus svešvalodā, izvēlas C daļas svešvalodas studiju kursus, komunicējas ar cittautiešiem, raksta, runā, skatās un klausās svešvalodā, jo vairāk viņi pilnveido svešvalodu kompetenci un starpkultūru komunikācijas spējas.

Secinājums par 3.4. nodaļu:

Studentu aptaujas rezultāti liecina, ka LR valsts augstskolu studijās vērojama valodu politikas pasākumu īstenošana, tomēr nevar teikt, ka augstskolām ir un tās īsteno konkrētu valodu politiku.

3.5. Latvijas Universitātes izstrādātā valodu politikas dokumenta izpēte

Pēc pētījuma – LR valsts augstskolu vadītāju anketēšana – tika iegūti dati, ka liecina, ka vienā LR valsts augstskolā ir izstrādāta valodu politika. Tā kā šīs valodu politikas stratēģijas saturs tika prezentēts Latvijas augstskolu studiju prorektoru un Studiju daļu vadītāju 14. seminārā 2010. gada 22. – 23. oktobrī (sk. 9. pielikumu), tad šo augstskolu var nosaukt. Tā ir Latvijas Universitāte (LU). Tika iegūta valodu politikas dokumenta kopija.

Pētījuma uzdevums: izpētīt LU izstrādātā valodu politikas dokumenta saturu saskaņā ar Eiropas augstskolu valodu politikas dokumentu aprakstiem un valodu politikas teorētisko modeli.

LU izstrādātā valodu politikas dokumenta izpēte tika veikta, izmantojot kvalitatīvi kvantitatīvo pētniecības metodi – kontentanalīzi. Kontentanalīzē iegūto informāciju pētnieks interpretē saistībā ar teorētisko koncepciju, ar kuru viņš ir iepazinies (Albrehta, 1998; Francozi, 2004; Kroplijs/Rašcevska, 2004). Kontentanalīzē ar vārdu analīzes metodi var iegūt nodēriģu informāciju par tekstu (Francozi, 2004; Stemler, 2001). Kvalitatīvās pētniecības datu apstrādes programmas AQUAD 6 vidē tika administrēti un organizēti dati, kas tālāk tika

analizēti, izmantojot primāro matemātiski statistisko metodi, tika noteikts biežuma sadalījums – frekvences, un dati tika interpretēti.

Kontentanalīzei tika izmantoti četri informatīvie materiāli par Eiropas augstskolu valodu politikām (Helsinki Universitāte, Somija; Gēteborgas Universitāte, Zviedrija; Kopenhāgenas Biznesa Skola (CBS), Dānija; Oslo Universitāte, Norvēģija) un LU izstrādātā valodu politikas dokumenta kopijas materiāls. Šo materiālu satura aprakstus skatīt 10. pielikumā.

Atbilstoši teorētiskajām pieejām tika izstrādāta kritēriju – atslēgvārdu – vārdu, kas attiecas uz valodu politiku, katalogs. Tas ietver vārdus, kas raksturo:

- 1) valodu politikas dokumentu (politika, dokuments, stratēģija, plāns);
- 2) valodu politikas kontekstu (starptautisks, nodarbinātība, konkurētspējīgs, darba, tirgus);
- 3) valodas (angļu, dzimtā, svešvaloda, valsts, pirmā, otrā, cita, somu, zviedru, norvēģu, dāņu, latviešu, bilingvāli);
- 4) valodu aspektus (kompetence, prasmes, zināšanas, profesionālā, starpkultūru, rakstīšana, runāšana, klausīšanās, lasīšana, terminoloģija, komunikācija);
- 5) mērķgrupas (students, ārvalstu, personāls, zinātnieki, pētnieki, docētāji, apmaiņas, apkalpojošs);
- 6) valodu īstenošanas formas (piedāvājums, kursi, informācija, publicēšana, raksti, kopsavilkums, mājas, lapa, mācīt, mācīties);
- 7) vidi (1. universitāte, zinātne, studijas ; 2. multikulturāls, vide, daudzvalodu, dažādība);
- 8) darbības, kā īstenot valodu politiku (lietošana, palielināt, sekmēt, veicināt, pamudināt, uzlabot, pilnveidot, attīstīt, atbalstīt, nodrošināt, apgūt);
- 9) valodu lietošanas vēlamos standartus (augsta, skaidra, pareiza, standarts, kvalitāte).

Lai izvairītos no subjektivitātes, pētījuma autore datus apstrādāja ar kvalitatīvo datu analīzes programmu AQUAD 6. Visi teksti tika ievietoti AQUAD 6 vidē atbilstoši programmas prasībām. Tālākajā procesā dati tika apstrādāti, t.i., visos četros informatīvajos materiālos par Eiropas augstskolu valodu politikām un LU dokumenta kopijā tika noteikts biežuma sadalījums – frekvences (sk. 11. pielikumu). Šīs izpētes trūkums ir apstākļi, ka no ārvalstu augstskolām tika iegūtas nevis pašu dokumentu kopijas, bet gan informatīvie materiāli par Eiropas augstskolu valodu politikām, un tie bija dažāda apjoma. Tomēr šis trūkums neliedz iespēju spriest par valodu politikas saturu.

Analizējot vārdu biežumu visos četros informatīvajos materiālos par Eiropas augstskolu valodu politikām un LU dokumenta kopijā (sk. 3.8.tab.), redzam, ka vārds *valoda* visu piecu izpētīto augstskolu dokumentos ir visbiežāk lietotais vārds, jo tas attiecas gan uz

3.8. tabula

Valodu politiku aprakstos biežāk lietotie vārdi

Valsts, universitāte	Kopējais vārdu skaits	Biežāk lietotie vārdi (reizes)
Norvēģija, Oslo Universitāte	77	1) valoda (16) 2) universitāte (9) 3) mācīšana (5); studenti (5); svešvaloda (5); lietošana (5); 4) cita (4) 5) politika (3); starptautisks (3); prasmes (3)
Zviedrija, Gēteborgas Universitāte	360	1) valoda (68) 2) universitāte (27) 3) cita (25) 4) studenti (21) 5) pētniecība (15)
Dānija, Kopenhāgenas Biznesa skola	598	1) valoda (113) 2) studenti (78) 3) starptautisks (28) 4) kompetence (27) 5) personāls (25)
Somija, Helsinku Universitāte	602	1) valoda (123) 2) universitāte (98) 3) politika (31) 4) mācīšana (28) 5) cita (23)
Latvija, Latvijas Universitāte	205	1) valoda (43) 2) latviešu (23),

		universitāte (23) 3) studijas (15) 4) angļu (8) 5) studējošie (6)
--	--	--

pašu politikas dokumentu, gan uz valodām – valsts un svešvalodām (angļu tekstā). Četrām augstskolām (Norvēģijas, Zviedrijas, Somijas un LU) otrs biežāk lietotais vārds ir *universitāte*, kas raksturo institūciju, kurā valodu politika tiek īstenota. LU valodu politikas dokumentā otrs biežāk lietotais vārds ir arī *latviešu*, kas raksturo vienu virzienu, uz ko valodu politika ir vērsta – uz latviešu valodas pilnveidi. Bieži lietots vārds ir *studenti*, *studējošie*, kas raksturo valodu politikas īstenošanas galveno mērķgrupu. Dānijas augstskolas valodu politikas dokumentā bieži lietots vārds *personāls*, kas ir otra mērķgrupa. Vēl bieži lietots vārds ir *cita*, kas valodu politikas dokumentos lietots ar nozīmi *cita valoda*, un raksturo valodas. Šis vārds var būt lietots citā nozīmē. Vārdu biežumu analīzē ir jāņem vērā tas, ka dažiem vārdiem var būt vairākas nozīmes (Stemler, 2001). Bieži lietoti ir arī vārdi *mācīšana* un *studijas*, kas raksturo valodu politikas īstenošanas formu. LU valodu politikas dokumentā bieži lietots vārds ir *angļu*, kas raksturo to, ka šajā dokumentā ir uzsvērta angļu valodas kā vienas no svarīgākajām svešvalodām kompetences pilnveide. Vēl bieži lietoti ir vārdi *politika*, *kompetence*, *prasmes*, *svešvaloda*, *lietošana*, kas valodu politikā ir galvenie jēdzieni.

Biežāk lietotie vārdi raksturo galvenos jēdzienus (Stemler, 2001). Analizētajos dokumentos biežāk minētie vārdi valodu politikā raksturo galveno – valodu kompetences pilnveidi augstskolas studijās. Ar vārdu biežumu analīzi tika arī noteikts, vai visas izdalītās vārdu grupas, kas attiecas uz valodu politiku, parādās biežumos (skatīt augstāk izdalītās deviņas vārdu grupas). LU valodu politikas dokumentā:

- no 1. grupas, kas raksturo valodu politikas dokumentu, parādās visi vārdi;
- no 2. grupas, kas raksturo valodu politikas kontekstu, nav vārdi *nodarbinātība* un *tirgus (darba)*, bet ir *konkurētspējīgs* un *starptautisks*. Tā kā LU valodu politikas dokuments ir samērā īss un konkrēts, tad var secināt, ka arī minētajos divos vārdos ir iekļauta visu četru vārdu jēga;
- no 3. grupas, kas raksturo valodas, nav vārdi *pirmā*, *otrā* un *bilingvāli*, bet ir minēta *valsts* valoda un *dzimtā* valoda, un *angļu* valoda, un *svešvaloda*. Tas nozīmē, ka LU valodu politika neparedz mācīt valodas bilingvāli, bet *pirmā*, *otrā* valoda attiecas uz dzimto valodu un svešvalodu;

- no 4. grupas, kas raksturo valodu aspektus, neparādās vārds *zināšanas*, jo acīmredzot domāta valodu kompetence, kas ietver zināšanas, prasmes un attieksmes; nav vārda *profesionālā* (valoda), jo, kā tika secināts no bakalaura studiju programmu izpētes, profesionālā svešvaloda jau ir iekļauta studiju programmās un tiek realizēta; nav *starpkultūru*, bet ir *kultūru*, kas daļēji var attiekties uz vienu un to pašu; nav minētas valodu prasmes *rakstīšana, klausīšanās, lasīšana, runāšana*, bet ir minēta *komunikācija*;
- no 5. grupas, kas raksturo mērķgrupas, nav vārda *docētāji*, bet ir *personāls*, un akadēmiskais personāls ir docētāji; un nav minēts vārds *apmaiņas* (*mobilitātes*), bet ir – *ārvalstu*, kas gan ir plašāks, bet ietver arī apmaiņas; neparādās *apkalpojošs*, var teikt, ka LU valodu politikas dokuments nenosaka pilnveidot valodu kompetenci apkalpojošajam personālam;
- no 6. grupas, kas raksturo valodu īstenošanas formas, neparādās *raksti*, bet ir *publicēšana*; neparādās *mājas, lapa*, bet ir *informācija*; un nav *mācīt, mācīties*, bet ir *apguve, apgūt*, kas būtībā ir viens un tas pats;
- no 7. grupas, kas raksturo vidi, neparādās *daudzvalodu* un *dažādība*, bet minēts angļu *multilingualism*;
- no 8. grupas, kas raksturo darbības, kā īstenojot valodu politiku, nav *uzlabot*, bet ir *pilnveidot*, kas apzīmē to pašu, un nav vārda *atbalstīt*;
- no 9. grupas, kas raksturo valodu lietošanas vēlamos standartus, neparādās neviens no iekļautajiem vārdiem (*augsta, skaidra, pareiza, standarts, kvalitāte*), kas nozīmē to, ka šajā dokumentā nav definēts valodu kompetences rezultāts.

Izanalizējot LU valodu politikas dokumentu pēc vārdu grupām, kas izveidotas, par pamatu ņemot valodu politikas teorētisko izpēti, var secināt, ka LU valodu politika ietver valodu politikas galvenos aspektus:

– valodu kompetences (valsts (dzimtās, pirmās) valodas, pirmās svešvalodas, otrās svešvalodas, (trešās svešvalodas utt.) kompetences) pilnveidi augstskolā, ieskaitot akadēmiskās jomas terminoloģijas pārzināšanu;

– attiecas uz šādām mērķgrupām: studenti (savas valsts, ārvalstu), docētāji, pētnieki (savas valsts, ārvalstu), bet neparedz valodu pilnveidi vadošajam un apkalpojošajam personālam;

– valodu politika tiek īstenota daudzvalodu un daudz kultūru studiju, pētniecības un darba vidē.

3.6. Latvijas Universitātes izdotā rīkojuma „Par valodu politikas īstenošanu” izpēte

Vadības procesu pirmais posms ir stratēģijas izstrādāšana, tālāk seko īstenošanas plānošana un organizēšana.

2011. gada 19. maijā LU izdeva rīkojumu „Par valodu politikas īstenošanu” (sk. 12. pielikumu). Tādēļ tālākais pētījuma uzdevums: izpētīt LU izdotā rīkojuma „Par valodu politikas īstenošanu” saturu, lai gūtu secinājumus par valodu politikas īstenošanu.

LU rīkojuma „Par valodu politikas īstenošanu” dokumenta izpēte tika veikta, izmantojot kvalitatīvi – kvantitatīvu pētniecības metodi – kontentanalīzi. Tika izdalītas leksikas vienības un dati tika interpretēti.

Datu interpretācija

Izpētītais dokuments apstiprina to, ka valodu politika LU ir ilgtermiņa pasākums, jo tā šobrīd paredz pasākumu īstenošanu līdz 2013.gadam. Tā atspoguļo valodu politikas īstenošanas pasākumus:

- brīvās izvēles daļas (C daļas) studiju kursu angļu valodā piedāvājumu (tālāk dokumentā minēts arī citā svešvalodā) studējošajiem, īstenotāji – studiju kursu docētāji (atbildīgie – fakultāšu dekāni);
- ierobežotās izvēles daļā (B daļā) studiju kursu angļu valodā piedāvājumu (4-6 KP apjomā) (tālāk dokumentā minēts arī citā svešvalodā) studējošajiem, īstenotāji – studiju kursu docētāji (atbildīgie – fakultāšu dekāni);
- nozares studijuursos lietoto svarīgāko terminu elektroniskās vārdnīcas izveidi angļu un citās svešvalodās, īstenotāji – studiju programmu padomes;
- latviešu valodas un svešvalodu prasmju prasību iestrādi programmas sasniedzamajos studiju rezultātos atbilstoši studiju programmas līmenim un specifikai un saskaņojot ar Eiropas valodu prasmes līmeņu klasifikāciju, īstenotāji – studiju programmu direktori;
- svešvalodā docēto studiju kursu identificēšanas nodrošināšanu studiju programmu plānos, nodarbību sarakstos un akadēmiskā personāla individuālajos darba plānos, iespējas studējošajiem nodrošināšanu, piesakoties un reģistrējoties

studiju kursu apguvei, izvēlēties studiju valodu angļu vai citā valodā, īstenotāji – LUIS grupa;

- nepieciešamās informācijas pieejamības nodrošināšanu LU portālā latviešu un angļu valodā, šīs informācijas kvalitātes kontrolēšanu, īstenotāji – Sabiedrisko attiecību departaments sadarbībā ar pārējiem departamentiem;
- angļu valodā tulkojamo LU iekšējo normatīvo aktu sarakstu un grafiku sagatavošanu tulkošanai angļu valodā, īstenotāji – Lietvedības departamenta personāls;

Tāpat nākamajiem diviem studiju gadiem LU valodu politikas īstenošanā paredz studiju kursu īstenošanu svešvalodās, galvenokārt angļu valodā, un arī nozares terminu izstrādi svešvalodās. Mērķgrupa ir studējošie. Īstenotāji ir gan akadēmiskais personāls, gan pārējais personāls.

Valodu politikas īstenošanas vadībā var saskatīt sekojošus procesus:

- valodu politikas pasākumu izstrādāšanu un plānošanu (2010./2011. studiju gads);
- valodu politikas pasākumu īstenošanu un kontroli (2011./2012. un 2012./2013. studiju gads).

3. nodaļas secinājumi

Veicot praktisko pētījumu par valodu politiku LR valsts augstskolās un valodu politikas vadīšanu LR valsts augstskolās, var secināt, ka:

LR valsts augstskolās nav izstrādāts konkrēts studentu svešvalodu apguves veicināšanas plāns vai stratēģija, kas oficiāli apstiprināts ar dokumentu, kurā aprakstīta augstskolas valodu politika. Tikai vienā LR valsts augstskolā – Latvijas Universitātē – ir valodu politika, un vēl vienā LR valsts augstskolā līdz 2009. g. ir bijusi paredzēta svešvalodu apguve papildus studiju plānam. Par iemeslu tam, ka šāds valodu politikas dokuments nav izstrādāts, ir tas, ka jautājumi par svešvalodu mācīšanu un tās pilnveidi ir integrēti citos augstskolas dokumentos, kā arī finansiālo līdzekļu trūkums. Augstskolas uzskata, ka ir pietiekams gan svešvalodu, gan profesionālās svešvalodas piedāvājums studiju programmas A, B un C daļā. Divi svarīgākie faktori, kas kavē palielināt valodu piedāvājumu un mācīšanos, ir tas, ka mācību programmu aizpilda citi studiju kursi un ir nepietiekams finansējums.

Var teikt, ka LR valsts augstskolas nesaskata vajadzību veidot valodu politiku, vai tām trūkst motivācijas un/vai resursu, lai izstrādātu valodu politiku.

LR valsts augstskolu bakalaura studiju programmu A un B daļas, kuras apgūst visi studiju programmu studējošie, piedāvā svešvalodas studiju kursus, kas ir viens no valodu politikas pasākumiem. Lai gan valodu piedāvājums vairumam augstskolu ir atbilstošs mūsdienu vajadzībai zināt vairāk par vienu svešvalodu, reāli studenti lielākajā daļā augstskolu pilnveido savu valodu kompetenci tikai vienā svešvalodā, kas neatbilst ne ES nostādnei par multilingvālās jeb daudzvalodu kompetences pilnveidošanu un valodu daudzveidīgas mācīšanās nodrošināšanu augstskolās, ne atbilstoši mūsdienu darba tirgus prasībām.

Valodas profesionālajā darbībā kompetence lielākajai daļai studentu (72 %) ir vidējā līmenī, kas liecina par nepieciešamību studentiem pilnveidot savu valodas profesionālajā darbībā kompetenci, lai tā būtu atbilstoša mūsdienu darba tirgus prasībām. Analizējot aptaujas rezultātus par to, kā LR valsts augstskolās tiek realizēti valodu politikas pasākumi, var secināt, ka:

1) nav pietiekama piedāvājuma studentu valodu profesionālās kompetences uzlabošanai, izmantojot svešvalodu par līdzekli kursa satura mācīšanai;

2) studiju programmas C daļā augstskolas piedāvā svešvalodu studiju kursus, un nedaudz mazāk kā puse (48%) studentu papildus studiju programmas A un B daļas studiju kursiem izvēlas mācīties svešvalodas;

3) apmaiņas (mobilitātes) programmās iesaistīto studentu skaita rādītājs ir ļoti zems, jo šī joma LR valsts augstskolās ir stipri neattīstīta;

4) trešajai daļai LR valsts augstskolu studentu ir interese un tie spēj patstāvīgi mācīties valodas, apgūstot vairāk nekā 18 dažādu pasaules valstu valodas; tomēr valodas prasmju pilnveidi patstāvīgi ārpus studijām nevar uzskatīt par mūsdienu darba tirgum adekvātu valodu pilnveides praksi, arī gatavojoties studiju kursu nodarbībām, studenti nepietiekami izmanto studiju materiālus svešvalodā.

Aptaujas rezultāti liecina, ka LR valsts augstskolu studijās tiek realizēti valodu politikas pasākumi, tomēr nevar teikt, ka augstskolām ir un tās īsteno konkrētu valodu politiku.

LR valsts augstskolas valodu politika ietver valodu politikas galvenos aspektus:

– valodu kompetences (valsts (dzimtās, pirmās) valodas, pirmās svešvalodas, otrās svešvalodas (trešās svešvalodas, utt.) kompetences) pilnveidi augstskolā, ieskaitot akadēmiskās jomas terminoloģijas pārzināšanu;

– attiecas uz šādām mērķgrupām: studenti (savas valsts, ārvalstu), docētāji, pētnieki (savas valsts, ārvalstu), bet neparedz valodu pilnveidi vadošajam un apkalpojošajam personālam;

– valodu politika tiek īstenota daudzvalodu un daudzkultūru studiju, pētniecības un darba vidē.

LU valodu politikas īstenošanā paredz studiju kursu īstenošanu svešvalodās, galvenokārt angļu valodā, un arī nozares terminu izstrādi svešvalodās. Mērķgrupa ir studējošie. Īstenotāji ir gan akadēmiskais personāls, gan pārējais personāls.

Valodu politikas vadībā ir sekojoši procesi – valodu politikas stratēģijas izstrādāšana un pieņemšana, valodu politikas pasākumu plānošana un organizēšana, to īstenošanas kontrole un vērtēšana.

SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI

Pētījuma mērķis ir sasniegts, jo autore ir izpētījusi valodu politikas būtību un tās vadību un īstenošanu Latvijas un Eiropas augstskolās, lai sekmētu valodu mācīšanos un valodu kompetences pilnveidi. Izpētīta valodu politika un tās īstenošanas pasākumu piedāvājums LR valsts augstskolās. Izpētīta Eiropas augstskolu un LU pieredze valodu politikas īstenošanā.

Pierādītas 3 izvirzītās tēzes.

1. tēze. Valodu politikas vadību augstskolā veido noteiktu vadības procesu kopums: valodu politikas stratēģijas izstrādāšana un apstiprināšana, īstenošanas plānošana un organizēšana, īstenošanas kontrole un vērtēšana. Tajā iesaistīti valodu politikas veidotāji, īstenotāji un mērķgrupas, kas ir savstarpējā mijiedarbībā, un tiek īstenoti valodu politikas pasākumi: valodu studiju piedāvājums valodu studiju kursu formā - valsts valodas un svešvalodu studiju kursi, studiju kursi svešvalodā un jaunas mācību vides piedāvājums.

Lai pierādītu 1. tēzi, tika veikts:

1) teorētisks un empīrisks pētījums – dokumentu kontentanalīze – par valodu politiku Eiropas (Skandināvijas valstu) augstskolās;

2) empīrisks pētījums – LU izstrādātā valodu politikas dokumenta izpēte;

3) teorētisks un empīrisks pētījums – LU rīkojuma „Par valodu politikas īstenošanu” izpēte – par izglītības vadības procesiem;

4) empīrisks pētījums – dokumentu kontentanalīze – par svešvalodu piedāvājumu LR valsts augstskolās;

5) empīrisks pētījums – LR valsts augstskolu studentu aptauja–anketēšana par valodu mācīšanos un pilnveidi;

6) empīrisks pētījums – LR valsts augstskolu vadošo darbinieku aptauja par valodu politiku LR valsts augstskolās.

1. Teorētiskie pētījumi par valodu politiku Eiropas (Skandināvijas valstu) augstskolās (1. nod. 2. apakšnod., 2. nod. 3. apakšnod.) ļāva izstrādāt valodu politikas modeli:

- Valodu politikas Eiropas augstskolās pamatā ir augstskolas Senātā pieņemts dokuments par valodu lietošanu, mācīšanu un mācīšanos, valodu kompetences paaugstināšanu augstskolā. Valodu kompetence šajā kontekstā ir kompetence, kas ietver valsts valodu, pirmās svešvalodas, otrās svešvalodas (trešās svešvalodas utt.) kompetenci.

- Izstrādātā dokumenta teorētisko pamatu veido ES direktīvas un rekomendācijas, un nacionālās vadlīnijas valodu kompetences pilnveides veicināšanai.

- Valodu politika attiecas uz studentiem (savas valsts, ārvalstu), docētājiem un zinātniekiem (savas valsts, ārvalstu), vadības un apkalpojošo personālu daudzvalodu un daudz kultūru studiju, pētniecības un darba vidē.

- Valodu politika ietver divus virzienus: 1) valsts valodas mācīšanos, valsts valodas kompetences attīstīšanu un paaugstināšanu līdz atbilstošam akadēmiskam līmenim; 2) pirmās svešvalodas kompetences pilnveidi, otrās (trešās utt.) svešvalodas mācīšanos un kompetences paaugstināšanu.

- Valsts valodas kompetence kā rezultāts ietver valsts valodas lietošanu gan mutiski, gan rakstiski labā akadēmiskā līmenī mācību procesā, ikdienas situācijās mācību, darba un pētniecības vidē, pareizas terminoloģijas lietošanu. Svešvalodu kompetence kā rezultāts ietver pirmās svešvalodas, otrās svešvalodas (trešās svešvalodas utt.) lietošanu gan mutiski, gan rakstiski mācību procesā, ikdienas situācijās mācību, darba un pētnieciskajā vidē, profesionālās svešvalodas un terminoloģijas lietošanu.

- Svešvalodu kompetences izvērtēšanā izmanto vienotus pārbaudes kritērijus, kas izstrādāti pamatojoties uz EKV valodu mācīšanā, apguvē un valodas prasmju vērtēšanā kritērijiem.

2. Empīriskais pētījums – LR valsts augstskolā izstrādātā valodu politikas dokumenta izpēte, pielietojot kontentanalīzes metodi un izmantojot kvalitatīvās pētniecības datu apstrādes programmu AQUAD 6, apstiprina valodu politikas modeli.

Izpētot LU valodu politikas dokumentu, tika konstatēts, ka tas ietver valodu politikas galvenos aspektus:

- valodu kompetences (valsts (dzimtās, pirmās) valodas, pirmās svešvalodas, otrās svešvalodas, (trešās svešvalodas utt.) kompetences) pilnveidi augstskolā, ieskaitot akadēmiskās jomas terminoloģijas pārzināšanu;

- attiecas uz šādām mērķgrupām: studenti (savas valsts, ārvalstu), docētāji, pētnieki (savas valsts, ārvalstu), bet neparedz valodu pilnveidi vadošajam un apkalpojošajam personālam;

- valodu politika tiek īstenota daudzvalodu un daudz kultūru studiju, pētniecības un darba vidē.

3. Teorētisko literatūras avotu izpētē iegūtas atziņas par izglītības vadības procesiem un empīriskā pētījuma – LU rīkojuma „Par valodu politikas īstenošanu” rezultāts ir šāds: valodu

politikas vadībā ir sekojoši galvenie procesi – valodu politikas stratēģijas izstrādāšana un pieņemšana, valodu politikas pasākumu īstenošanas plānošana un organizēšana, to kontrole un vērtēšana.

4. Empīriskais pētījums – dokumentu kontentanalīze (svešvalodu piedāvājuma valsts augstskolās Latvijā izpēte) apstiprināja valodu politikas pasākuma – svešvalodu studiju piedāvājuma bakalaura studiju programmas A un B daļā īstenošanu LR valsts augstskolās. Tika izpētītas 15 LR valsts augstskolu 203 bakalaura studiju programmas.

LR valsts augstskolu akreditēto profesionālā un akadēmiskā bakalaura studiju programmu analīze parādīja, ka LR valsts augstskolu bakalaura studiju programmu A un B daļas, kuras apgūst visi studiju programmu studējošie, piedāvā svešvalodas studiju kursus, kas ir viens no valodu politikas īstenošanas pasākumiem. Lai gan valodu piedāvājums vairumam augstskolu ir atbilstošs mūsdienu vajadzībai zināt vairāk par vienu svešvalodu, reāli studenti lielākajā daļā augstskolu pilnveido savu valodu kompetenci tikai vienā svešvalodā, kas neatbilst ne ES nostādnei par daudzvalodu kompetences pilnveidošanu un valodu daudzveidīgas mācīšanās nodrošināšanu augstskolās, atbilstošu mūsdienu darba tirgus prasībām.

5. Empīriskais pētījums – aptauja–anketēšana (Latvijas valsts augstskolu studentu valodu mācīšanās un pilnveides izpēte) apstiprināja valodu politikas pasākumu – svešvalodu studiju kursu un studiju kursu svešvalodā piedāvājuma, jaunas mācību vides (valodu mācīšanās apmaiņas programmās, e-studijās) piedāvājuma īstenošanu LR valsts augstskolās.

Anketēšanā piedalījās 319 (n = 319) trešā studiju gada studenti no 11 LR valsts augstskolām.

Anketēšanas mērķis bija izpētīt valodu politikas pasākumu īstenošanu LR valsts augstskolās. Tika iegūti šādi rezultāti:

1) augstskolas piedāvā studentiem uzlabot valodu profesionālo kompetenci, studējot studiju kursus svešvalodā, bet piedāvājums nav pietiekams;

2) studiju programmas C daļā augstskolas piedāvā valodu studiju kursus, un nedaudz mazāk kā puse (48%) studentu izvēlas papildus studiju programmas A un B daļas studiju kursiem mācīties valodas;

3) to studentu, kuri iesaistās apmaiņas (mobilitātes) programmās (14%), ir mazs, un LR valsts augstskolām ir jāveicina lielāka studentu aktivitāte dalībai apmaiņas programmās;

Aptaujas rezultāti apstiprina valodu politikas pasākumu – svešvalodu studiju kursu un studiju kursu svešvalodā piedāvājuma, valodu mācīšanās apmaiņas programmās – klātbūtni un īstenošanu Latvijas valsts augstskolu studijās.

Arī empīriskā pētījuma – LR valsts augstskolu vadošo darbinieku aptaujas rezultāti, kas ir atbilde uz aptaujas 9. jautājumu par to, vai augstskolas piedāvā e–studiju programmu svešvalodā, apstiprina, ka arī šis pasākums, lai gan vāji, bet tiek īstenots. Trīs no LR valsts augstskolām piedāvā e–studiju programmu svešvalodā.

6. LR valsts augstskolu vadošo darbinieku aptaujas rezultāti apstiprināja šādu valodu politikas īstenošanas pasākumu klātbūtni LR valsts augstskolās:

- svešvalodu (respondentu atbildes: 93%, 14 augstskolas) un profesionālo svešvalodu (80%, 12 augstskolas) studiju kursu piedāvājumu bakalaura studiju programmas A un/vai B daļā;
- svešvalodu (67%, 10 augstskolas) un profesionālo svešvalodu (40%, 6 augstskolas) studiju kursu piedāvājumu bakalaura studiju programmas C daļā;
- studiju kursu svešvalodā piedāvājumu vieslektoru un/vai savas augstskolas docētāju vadībā (60%, 9 augstskolas);
- e–studiju programmu svešvalodā piedāvājumu, kas kopumā tiek vāji īstenots, jo tikai trīs (20%) LR valsts augstskolas piedāvā e–studiju programmas svešvalodā;
- apmaiņas programmas – nedaudz vairāk kā puse – astoņas (53%) LR valsts augstskolas piedāvā palīdzību izbraucošajiem studentiem (apmaiņas programmās) uzlabot svešvalodu(-as) prasmes.

Tādejādi pētījuma teorētiskajā daļā atsegtās atziņas, kas iegūtas, izanalizējot zinātniski teorētisko literatūru un izglītības dokumentus, un arī empīriskā pētījuma rezultāti apstiprina 1. tēzi.

2. tēze. Valodu politiku LR valsts augstskolā nosaka gan izglītības politiskā, gan profesionālā vadība. LR izglītības politiskā vadība īsteno nacionālās nostādnes attiecībā uz valodu politiku. LR valsts augstskolu izglītības profesionālā vadība īsteno katras atsevišķas augstskolas izvirzītās prioritātes.

Lai pierādītu 2. tēzi tika veikts:

- 1) teorētisks pētījums – LR izglītības dokumentu izpēte;
- 2) empīrisks pētījums – LR valsts augstskolu vadošo darbinieku aptauja par valodu politiku LR valsts augstskolās.

Pētījuma 2. nodaļas 5. apakšnodaļas teorētiskajā daļā veiktā LR izglītības dokumentu analīze pierāda 2. tēzes pirmo daļu par izglītības politisko vadību LR, jo Latvijas kontekstu valodu politikas veidošanas jautājumā raksturo LR nacionālās nostādnes:

- valsts valodas politikas veidošana ar mērķi nostiprināt latviešu valodas statusu un nodrošināt ilgtspējīgu valodas attīstību,
- Latvijas iedzīvotāju daudzvalodības jeb valodu kompetences sekmēšana – no 1-5 svešvalodu lietošana.

Rezultāti, kas tika iegūti empīriskā pētījumā – LR valsts augstskolu vadošo darbinieku aptaujā par valodu politiku LR valsts augstskolās, pierāda 2. tēzes otro daļu par izglītības profesionālo vadību, kas ir izglītības vadība augstskolas studiju procesā.

Anketēšanas rezultāti ir šādi:

LR valsts augstskolās nav izstrādāts konkrēts studentu svešvalodu veicināšanas plāns vai stratēģija, oficiāli apstiprināts ar dokumentu, kura pamatā ir ES direktīvas un rekomendācijas un LR tiesību akti un plānošanas dokumenti un kurā aprakstīta augstskolas valodu politika. Tikai vienā LR valsts augstskolā (Latvijas Universitātē) ir valodu politika, un vēl citā LR valsts augstskolā līdz 2009. g. ir bijusi paredzēta svešvalodu apguve papildus studiju plānam. Galvenie iemesli tam, ka šāds valodu politikas dokuments nav izstrādāts ir šādi: jautājumi par svešvalodu mācīšanu un pilnveidi ir integrēti citos augstskolas dokumentos, un arī finansiālo līdzekļu trūkums. Augstskolas uzskata, ka ir pietiekams gan svešvalodu, gan profesionālās svešvalodas piedāvājums studiju programmas A, B un C daļās, un to prioritātes ir citi (nozaru) studiju kursi. Divi svarīgākie faktori, kas kavē palielināt valodu piedāvājumu un mācīšanos ir tas, ka mācību programmu aizpilda citi studiju kursi (53%) un nepietiekams finansējums (26%).

3. tēze. Valodu politika Latvijas valsts augstskolās ir fragmentāra un tās īstenošanas pasākumi ir savstarpēji nesaistīti.

Lai pierādītu 3. tēzi tika veikts:

- 1) empīrisks pētījums – LR valsts augstskolu studentu aptauja – anketēšana par valodu mācīšanos un valodu kompetences pilnveidi;
- 2) LR valsts augstskolu vadošo darbinieku aptauja;
- 3) dokumentu kontentanalīze – svešvalodu piedāvājuma valsts augstskolās Latvijā izpēte.

Empīrisko pētījumu – Latvijas valsts augstskolu studentu aptaujas – anketēšanas par valodu mācīšanos un tās pilnveidi rezultāti, LR valsts augstskolu vadošo darbinieku aptaujas rezultāti, dokumentu kontentanalīzes (svešvalodu piedāvājuma valsts augstskolās Latvijā izpētes) rezultāti apstiprināja, ka LR valsts augstskolās tiek īstenoti valodu politikas pasākumi. LR valsts augstskolas ir īstenojušas ES ieteikumu par svešvalodas studiju kursu

piedāvājumu visiem studentiem, tiek īstenoti arī profesionālās svešvalodas kursi. Bet, kā liecina LR valsts augstskolu vadošo darbinieku aptaujas rezultāti, tikai viena LR valsts augstskola – Latvijas Universitāte – ir izstrādājusi, pieņēmusi un sākusi īstenot valodu politiku, kas balstās uz mūsdienu ES nostādnēm par daudzvalodu un daudz kultūru studiju, darba un pētniecības vidi augstskolās, kura veicina gan studējošo, gan personāla valodu kompetences attīstīšanu.

Empīriskais pētījums rāda, ka tikai vienā LR valsts augstskolā – Latvijas Universitātē – īsteno valodu politiku.

Iegūtie rezultāti apstiprina 3. tēzi.

Secinājumi:

Lai augstskolas iekļautos internacionalizācijas procesos, lai veicinātu studentu un docētāju mobilitāti, nodarbinātību un konkurētspēju, Eiropas, arī Latvijas, augstskolās ir nepieciešams izstrādāt un īstenot valodu politiku.

Valodu politika ir lēmums, ko pieņem valodu politikas veidotāji, par kādas valodas(-u) statusu, funkciju sadalījumu un apguves attīstīšanu konkrētā kontekstā.

Augstskolas valodu politika veidojas politiskās un profesionālās valodu politikas vadības mijiedarbībā: Eiropas līmenī ES izstrādā rekomendācijas un direktīvas augstskolu valodu politikai, valsts līmenī politiskā vadība (IZM), ievērojot ES rekomendācijas un direktīvas, izvirza nacionālās nostādnes valodu politikas jautājumā, un augstskolas veido valodu politiku šajā kontekstā.

Augstskolas valodu politikas pamatā ir izstrādāta stratēģija par valodu lietošanu, mācīšanu un mācīšanos, lai paaugstinātu valodu kompetenci augstskolā. Valodu politikas mērķgrupas ir studenti (savas valsts, ārvalstu), docētāji un zinātnieki (savas valsts, ārvalstu), vadības un apkalpojošais personāls. Augstskolas valodu politika ietver valodu kompetences pilnveides nodrošināšanu augstskolas daudzvalodu, daudz kultūru studiju, pētniecības un darba vidē. Valodu kompetence ietver valsts (dzimtās, pirmās) valodas, pirmās svešvalodas, otrās svešvalodas, (trešās svešvalodas utt.) kompetenci. Valodu kompetences pilnveide ir valodu lietotāja valodu kompetences pilnveide un jaunu valodu mācīšanās jeb kompetences veidošana, valodu kompetence ietver arī valodu lietotāja pareizas terminoloģijas pārzināšanu. Svešvalodu kompetences izvērtēšanā izmanto vienotus pārbaužu kritērijus, kas izstrādāti pamatojoties uz EKV valodu mācīšanā, apguvē un valodas prasmju vērtēšanā kritērijiem.

Valodu politikas vadībā ir sekojoši galvenie procesi – valodu politikas stratēģijas izstrādāšana un pieņemšana, valodu politikas pasākumu īstenošanas plānošana un organizēšana, to kontrole un vērtēšana.

Kad valodu politikas stratēģija ir pieņemta un valodu politikas pasākumi izplānoti, seko valodu politikas īstenošanas process. Valodu politikas pasākumi, kurus īsteno LR valsts augstskolas ir šādi: svešvalodu studiju piedāvājums bakalaura studiju programmas A un B daļā, svešvalodu studiju piedāvājums bakalaura studiju programmas C daļā, studiju kursu svešvalodā piedāvājums, studentu iesaistīšanos apmaiņas programmās, e–studiju programmu piedāvājums svešvalodā.

LR valsts augstskolas, īstenojot valodu politikas profesionālo vadību, tajā neiekļauj konkrētu valodu veicināšanas stratēģiju. Valodu politika, kas iekļauj konkrētu valodu veicināšanas stratēģiju ir tikai vienā LR valsts augstskolā – Latvijas Universitātē. Pārējās valsts augstskolas vai nu nesaskata vajadzību veidot valodu politiku, vai tām trūkst motivācijas un/vai resursu, lai izstrādātu valodu politiku.

LR valsts augstskolas piedāvā un īsteno valodu politikas pasākumus, bet tie nav savstarpēji saistīti, un tādejādi valodu politiku LR valsts augstskolās var raksturot kā fragmentāru. Valodu politikas pasākumu īstenošana nav pietiekamā līmenī, lai atbilstu mūsdienu augstskolu konkurētspējai Eiropā un valodu kompetences pilnveides vajadzībām. Tikai vienā LR valsts augstskolā – Latvijas Universitātē – valodu politiku īsteno kā konkrētu stratēģiju, kurā vienotā sistēmā tiek plānoti un īstenoti valodu politikas pasākumi.

Priekšlikumi

Ņemot vērā ES un LR virzību augstākajā izglītībā uz augstskolu internacionalizāciju, studentu un docētāju, kuri piedalās starptautiskajās apmaiņas un/vai sadarbības programmās, skaita palielināšanu, un arī nepieciešamību pēc kvalificēta jaunā darbinieka – augstskolas beidzēja –Latvijas, ES un pasaules darba tirgū, LR valsts augstskolām:

- jāpievērš lielāka uzmanība studējošo un personāla valodu kompetences pilnveidei un jācenšas palielināt valodu politikas pasākumu piedāvājumu;
- ievērojot Boloņas procesa ietvaros izvirzītos uzdevumus, jāveicina studējošo (līdz 2020. gadam vismaz līdz 20% un vairāk) un personāla (gan akadēmiskā, gan pārējā) dalība starptautiskajās apmaiņas programmās;
- jāizstrādā sava valodu politika un jānodrošina tās īstenošana.

Lai LR valsts augstskolas varētu veidot valodu politiku un palielināt valodu politikas pasākumu piedāvājumu, iekļaut LR Izglītības likumā šādus punktus:

- LR valsts augstskolām jāveido studiju programmas svešvalodā(s), kuras jāpiedāvā kā obligātas studiju programmas visiem augstskolā studējošajiem;

- LR valsts augstskolām jāpiedāvā izvēles studiju kursi svešvalodā(s), tajā pašā laikā nodrošinot šo pašu studiju kursu īstenošanu arī valsts valodā tiem studentiem, kuri nevēlētos apgūt tos svešvalodā.

Izveidoto valodu politikas modeļi var izmantot privātās augstskolas, arī skolas, un izstrādāt savu valodu politiku.

Tālākās pētniecības perspektīvas

Promocijas darbā ir pētīta valodu politikas stratēģija, kuru izstrādājusi un īsteno Latvijas Universitāte. Tā kā valodu politikas īstenošana LU ir plānota līdz 2012./2013. studiju gada beigām, promocijas darba autore uzskata, ka ir būtiski turpināt izpētīt tālāk valodu politikas īstenošanas procesu LU, tā rezultātus, un arī priekšrocības un trūkumus, jo šī varētu būt ļoti vērtīga pieredze citām Latvijas valsts augstskolām.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

1. LR Augstskolu likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 179, 1995.
2. LR Grozījumi Izglītības likumā [tiešsaiste] : Rīga, 20.07. 2001., 05.10. 2001. [skatīts 2011.g. 6.febr.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv>.
3. LR Grozījumi MK 2008. gada 2. decembra noteikumos Nr. 990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju” [tiešsaiste] : Rīga, 2010. g. 5. okt., noteikumi Nr. 931 [skatīts 2011.g. 20.apr.]. Pieejams: <http://www.mk.gov.lv>.
4. LR Izglītības attīstības pamatnostādnes 2007.-2013. gadam (informatīvā daļa). MK 2006. gada 27. septembra rīkojums Nr. 742, 2006.
5. LR Izglītības likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 343/344, 1998.
6. LR Izglītības un zinātnes ministrijas darbības stratēģija 2007.-2009. gadam [tiešsaiste]: 12.07.2007. MK rīkojums Nr.433 [skatīts 2011.g. 20.febr.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv>.
7. LR Mūžizglītības politikas pamatnostādņēs 2007.–2013. gadam [tiešsaiste] : IZM, MK 23.02.2007. rīk. Nr.111 ar grozījumiem MK 09.12.2009. rīk.Nr.832, 2007 [skatīts 2009.g. 15.apr.]. Pieejams: http://www.izm.izm.gov.lv/upload_file/Izglitiba/Muzizglitiba/Pamatnostadnes.pdf.
8. LR Noteikumi par valsts akadēmiskās izglītības standartu [tiešsaiste] : MK komisijas sēde 2002. gada 3. Janvārī, 2002 [skatīts 2011.g. 25. janv.]. Pieejams: http://www.politika.lv/temas/pilsoniska_sabiedriba/6202/.
9. LR Profesionālās izglītības likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 213/215, 1999.
10. LR Valsts valodas likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 428/433, 1999.
11. LR Vispārējās izglītības likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 213/215, 1999.
12. A Rewarding Challenge: How the Multiplicity of Languages Could Strengthen Europe [tiešsaiste]. Proposals from the Group of Intellectuals for Intercultural Dialogue and the contribution of Multilingualism. Brussels, Commission of the European Communities, 2008 [skatīts 2010.g. 5.aug.]. Pieejams: http://ec.europa.eu/education/languages/archive/doc/maalouf/report_en.pdf.
13. Ager, D. Language Policy in Britain and France: The processes of policy. London; New York: Cassell, 1996.
14. Albrehta, Dz. Pētīšanas metodes pedagoģijā. Rīga : Mācību grāmata, 1998. 104 lpp.
15. Appannaiah, H.R., Ramanath, H.R. Perspective Management. Global Media, 2009. 216p, ISBN 978-93-5024-359-6.

16. Augstākās izglītības, zinātnes un tehnoloģiju attīstības vadlīnijas 2002. – 2010.gadam [tiešsaiste] Ministru kabineta komisijas sēde 2001. gada 16. jūlijā. Rīga, 2001. [skatīts 2011.g. 6.febr.]. Pieejams: http://www.aip.lv/kocept_doc_vadlinijas.htm.
17. Balčus, E. Metamācīšanās stratēģijas svešvalodu apguvē. Sabiedrība, integrācija, izglītība. Starptautiskās zinātniskās konferences materiāli 2010. g. 19. – 20. febr., Rēzekne: RA Izdevniecība. 2010. 173.-180. lpp., ISBN 978-9984-44-034-7.
18. Barth, R.S. Professionalism and School Leaders. Conversations with Education Leaders: Contemporary Viewpoints on Education in America/ed. by Lockwood A., State University of New York Press, 1997, p.127-137, ISBN 9780791432884.
19. Baxter, A. Evaluating Your Students. London: Richmond Publishing, 1997, 96 p
20. Beacco, J.-Cl, Byram, M. Guide for the development of language education policies in Europe: from linguistic diversity to plurilingual education [tiešsaiste] : Strasbourg: Council of Europe, 2003 [skatīts 2010.g. 4.febr.]. Pieejams: [http://www.coe.int/t/dg4/Linguistic/Source/FullGuide_En.pdf+Beacco,+J.-Cl.+%26+Byram,+M.+\(2003\).+Guide+for+the+development+of+language+education+policies+in+Europe:+from+linguistic+diversity+to+plurilingual+education](http://www.coe.int/t/dg4/Linguistic/Source/FullGuide_En.pdf+Beacco,+J.-Cl.+%26+Byram,+M.+(2003).+Guide+for+the+development+of+language+education+policies+in+Europe:+from+linguistic+diversity+to+plurilingual+education).
21. Bell, L. Strategic Planning and School Management. *Journal of Educational Administration*, Vol. 40, 2002, p.407-424.
22. Bell, L., Bolam, R. Teacher Professionalism and Continuing Professional Development: Contested Concepts and Their Implications for School Leaders. The Principles of Educational Leadership and Management/ed. by Bush T., Bell L., Middlewood D. (2nd ed.). Sage Publications, 2010, p. 89-112.
23. Bennett, N., Crawford, M., Riches, C. Introduction: Managing Educational Change: the Centrality of Values and Meanings. *Managing Change in Education: Individual and Organizational Perspectives*/ed. by Bennett N., Crawford M., Riches C. London: The Open University, 1992, p 1 -17.
24. Bišofa, L. Studentu patstāvīgā mācīšanās augstskolā. Sabiedrība, integrācija, izglītība. Starptautiskās zinātniskās konferences materiāli 2010. gada 19. – 20. februāris, Rēzekne: RA Izdevniecība, 2010, 41.-48. Lpp., ISBN 978-9984-44-034-7.
25. Block, D. Language Education and Globalization. *Encyclopaedia of Languages and Education* (2nd ed.), Vol. 1: Language Policy and Political Issues in Education/ed. by May S. and Hornberger N. H. Springer Science + Business Media LLC, 2008, p 31-43.

26. Blūma, D. Skolotāja kvalifikācijas izpratne pārmaiņu procesā. Izglītības kvalitāte un vadība : LU zinātniskie raksti Vol. 626, Rīga, 2000, 135.-153 lpp.
27. Blūma, D. Teaching as Management of Student Learning in Higher Education. Humanities and Social Sciences. Latvia. Education in Management in Latvia. LU scientific papers, Vol.42, N2, Rīga, 2004, p.46-58.
28. Breidbach, S. Plurilingualism, Democratic Citizenship in Europe and the Role of English [tiešsaiste] : Council of Europe, 2003 [skatīts 2011.g. 15.janv.]. Pieejams: <http://www.coe.int>.
29. Briggs, A.K., Sommerfeldt, D. Managing Effective Learning and Teaching. SAGE Publications Ltd, 2002, p. 143, ISBN 9781412931489.
30. Briggs, A.R.J. Leading Educational Partnerships: New Models for Leadership. The Principles of Educational Leadership & Management/ed. by Bush T., Bell L., Middlewood D. SAGE Publications Ltd, 2010, p. 236 – 254.
31. Brindley, G. Assessment. The Cambridge guide to teaching English to speakers of other languages/ Ed. by Carter R. and Nunan D., Cambridge University Press, 2001, p. 137 – 143.
32. Brinton, D. M., Snow, M.A., Wesche, M.B. Content-Based Second Language Instruction. Boston: Heinle and Heinle, 1989.
33. Broks, A. Izglītības sistemoloģija. Monogrāfija, Rīga: IU „RaKa”, 2000, 175 lpp., ISBN 9984-15-147-6.
34. Bryman, A. Social Research Methods. New York: Oxford University Press, 2004, p.500.
35. Bush, T., Midlewood, D. Leading and managing people in education. SAGE Publications Ltd, 2005, p 209.
36. Bush, T. Theories of Educational Leadership and Management. SAGE Publications Ltd, 2003, p 209.
37. Byram, M. Intercultural Communicative Competence – the Challenge for Language Teacher Training. Teaching Towards Intercultural Competence: Conference Proceedings. Sofia: British Council, 1998, p. 92-103.
38. Byram, M. Assessing Intercultural Competence in Language Teaching. Sprongforum, 2000, Vol.18, N 6, p. 8-13.
39. Byram, M., Gribkova, B. Developing the Intercultural Dimension in Language Teaching. Strasbourg: Council of Europe, 2002, p. 41.

40. Canale, M, Swain, M. Theoretical Bases of Communicative Approaches to Second Language Teaching and Testing. *Applied Linguistics* 1, 1980, p. 1-47.
41. Chambers, A. Language Policy in Higher Education in Europe: a Pilot Survey [tiešsaiste]. [skatīts 2009.g. 16.janv.]. Pieejams: http://www.fu-berlin.de/enlu/downloads/Language_policy_in_higher_education_in_EuropeJuly03.doc.
42. Chomsky, N. *Aspects of the Theory of Syntax*. Cambridge, Mass: MIT Press, 1969, p. 261.
43. Chomsky, N. *Language in Mind*. New York: Harcourt Brace Jonanovich, 1972, p.194
44. Cohen, L., Manion, L., Morrison, K. *Research Methods in Education*. Routledge Falmer, 2000.
45. *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment* [tiešsaiste]. Council for Cultural Cooperation, Education Committee, Modern Languages Division, Strasbourg, Cambridge University Press, 2001, ISBN 0 521 80313 6 [skatīts 2011.g. 25.febr.]. Pieejams: <http://www.assets.cambridge.org/>.
46. Council conclusions of 22 May 2008 on multilingualism [tiešsaiste]. *Official Journal of the European Union*, (2008/C 140/10) [skatīts 2009.g. 20.okt.]. Pieejams: <http://www.eur-lex.europa.eu/>.
47. Coyne, D. *Beyond 2010: European higher education and employment in the next decade. Beyond 2010 Priorities and challenges for higher education in the next decade/ ed. by Kelo M.* Bonn: Lemmens Medien GmbH (ACA Papers on International Cooperation in Education), 2008, p 119 – 131.
48. Dam, S. *Content and Language Integrated Learning* [tiešsaiste]. [skatīts 2007.g. 25.jūl.]. Pieejams: <http://www.teachingenglish.org.uk/think/methodology/clil.shtml>
49. Darkenwald, G.G., Meriam, S. B. *Adult Education: Foundations of Practice*. New York, 1982, p.232.
50. Deimante-Hartmane, D. Skolēnu patstāvīgo mācīšanās prasmju veidošanās angļu valodas apgūvē ģimnāzijā. Sabiedrība, integrācija, izglītība, Starptautiskās zinātniskās konferences materiāli 2010. gada 19. – 20. februāris. Rēzekne: RA Izdevniecība, 2010, 189.-196. lpp., ISBN 978-9984-44-034-7.
51. Delors, Ž. *Mācīšanās ir zelts. Ziņojums, ko Starptautiskā komisija par izglītību 21. gadsimtam sniegusi UNESCO*, 2001, 255 lpp.

52. Dewaele, J. M. The effect of multilingualism, sociobiographical, and situational factors on communicative anxiety and foreign language anxiety of mature language learners [tiešsaiste]. *International Journal of Bilingualism*, Vol. 11, Nr 4, 2007, p. 391– 409, SAGE Publications [skatīts 2010.g. 11.dec.]. Pieejams: <http://www.ijb.sagepub.com/content/11/4/391>.
53. Dirba, M. Latvijas identitāte: pedagoģiskais aspekts. Promocijas darbs. Rīga: Latvijas Universitāte, 2002, 126 lpp.
54. Dirba, M. Latvijas identitāte: pedagoģiskais aspekts. Rīga: Izdevniecība RaKa, 2003, 137 lpp.
55. Dombrovska, L. R. Cilvēkresursu kapitāla vadība Teorija un prakse, Apgāds Zvaigzne ABC, 2009, 212 lpp. ISBN 978-9984-40-887-3.
56. Dravnieks, J. MS EXCEL pievienojumprogramma STATISTIKA 2.1. [tiešsaiste]. Rīga, 2008 [skatīts 2011.g. 5.sept.]. Pieejams: <http://www.servis.lspa.lv:333/statistika.pdf>.
57. Drucker, P. Management: Tasks, Responsibilities and Practice. Transaction Publishers, 2007, p. 839.
58. Dudley-Evans, T. English for Specific Purposes. The Cambridge guide to teaching English to speakers of other languages/ Ed. by Carter R. and Nunan D. Cambridge University Press, 2001, p. 131 - 136.
59. Džozefs, Dž. Ē. Valoda un politika. Rīga: Apgāds „Zinātne”, 2008, 207 lpp.
60. Education and training 2010 work programme, Council conclusions on development of skills and competences, lifelong learning programme, Council resolution on mobilising brainpower in Europe Education [tiešsaiste]. Brussels, 17 November 2005 [skatīts 2008.g. 22.janv.]. Pieejams: <http://www.timeshighereducation.co.uk/>.
61. Eiropas augstākā izglītības telpa – mērķu sasniegšana [tiešsaiste]. Eiropas Augstākās izglītības ministru konferences komunikē, Bergena, 2005. gada 19. – 20. maijā [skatīts 2011.g. 18.febr.]. Pieejams: http://www.aic.lv/bolona/Bologna/maindoc/Bergenat_komunike_LATV.pdf.
62. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai Jauna daudzvalodības pamatstratēģija [tiešsaiste]. COM(2005) 596 galīgā redakcija. *ES Oficiālais Vēstnesis* C 324, 30/12/2006 lpp. 0068 – 0073 [skatīts 2011.g. 15.janv.]. Pieejams: <http://www.eur-lex.europa.eu/>.

63. Eiropas Parlamenta un Padomes lēmums Nr. 1298/2008/EK (2008. gada 16.decembris), ar ko izveido rīcības programmu Erasmus Mundus (2009.–2013. gads), kas vajadzīga, lai uzlabotu augstākās izglītības kvalitāti un veicinātu starpkultūru izpratni, sadarbojoties ar trešām valstīm [tiešsaiste]. *ES Oficiālais Vēstnesis*, 19.12.2008., lpp.83.-98. [skatīts 2010.g. 14.janv.]. Pieejams: <http://www.eur-lex.europa.eu/>.
64. ENLU – European Network for the Promotion of Language Learning Among all Undergraduates [tiešsaiste]. Project carried out under European Commission's Call for Proposals EAC/45/03 of 31 July 2003 [skatīts 2008.g. 4.nov.]. Pieejams: <http://www.web.fu-berlin.de/enlu/>.
65. ESIB's Bologna Analysis 2005 – Bologna with student eyes [tiešsaiste]. 2005 [skatīts 2010.g. 27.janv.]. Pieejams: <http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/Bolognastudenteyes2005.pdf>.
66. European Commission Communication. Work Programme on the Follow-up of the Objectives of Education and Training Systems in Europe [tiešsaiste]. [skatīts 2008.g. 15.janv.]. Pieejams: <http://www.europa.eu/scadplus/leg/en/cha/c11086.htm>.
67. European Commission staff working paper. A Memorandum on lifelong learning [tiešsaiste]. Brussels, 30.10.2000 [skatīts 2008.g. 4.nov.]. Pieejams: <http://www.bologna-berlin2003.de/pdf/MemorandumEng.pdf>.
68. European Youth Pact [tiešsaiste]. European Commission Communication of 30 May 2005. [skatīts 2008.g. 15.janv.]. Pieejams: <http://www.europa.eu/scadplus/leg/en/cha/c11081.htm>.
69. Fayol, H. General and Industrial Management (trans.by C.Storrs). London: Pitman, 1949.
70. Fetess, M. Language Planning and Education. Encyclopedia of Languages and Education, Vol. 1: Language Policy and Political Issues in Education/ ed. by Wodak R. and Corson D. Kluwer Academic Publishers, 1997, pp. 13-22.
71. Fjelds, S. E. No parlamenta līdz klasei. Tempus-JEP-7188-94 „Updating of Teacher's In-Service Training in Universities of Latvia” projekts.
72. Flick, U. An Introduction to Qualitative Research. London: SAGE Publications, 2005, p. 310.

73. Framework for the European survey on language competence. [tiešsaiste]. Communication from the Commission to the Council, Brussels, 13.4.2007 [skatīts 2011.g. 20.febr.]. Pieejams: <http://www.eur-lex.europa.eu>.
74. Francozi, R.P. Content Analysis. Handbook of Data Analysis/ ed. by Hardy M. and Bryman A., SAGE Publications, 2004, p. 547-567, ISBN 07619 66528.
75. Freeman, D. Second Language Teacher Education. The Cambridge guide to teaching English to speakers of other languages/ ed. by Carter R. and Nunan D. Cambridge University Press, 2001, p. 72 - 79.
76. Fullan, M. Causes/Processes of Implementation and Continuation. Managing Change in Education: Individual and Organizational Perspectives/ed. by Bennett N., Crawford M., Riches C. London: The Open University, 1992, p 109 – 131.
77. Garleja, R. Izglītības produktu mārketingš. Ekonomika IV, Latvijas Universitātes raksti, 689. sēj., Rīga: Latvijas Universitāte, 2005, 94.-104. lpp., ISBN 9984-783-12-X.
78. Geske, A., Grīnfelds, A. Izglītības pētījumu metodoloģija un metodes. Rīga: RaKa, 2001. 108 lpp. ISBN 9984-15-341-X.
79. Geske, A., Grīnfelds, A. Izglītības pētniecība. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2006. 261 lpp. ISBN 9984-802-03-5.
80. Golubeva, A. Vadītāja kompetences: pamats studiju programmas direktora kompetenču modelim. Sabiedrība, integrācija, izglītība, Starptautiskās zinātniskās konferences materiāli 2010. gada 19. – 20. februāris, Rēzekne: RA Izdevniecība, 2010, 49.-56. lpp., ISBN 978-9984-44-034-7.
81. Green, P.C. Building Robust Competencies [tiešsaiste]. 2009 [skatīts 2008.g. 23.sept.]. Pieejams: <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/doc>.
82. Grīnfelds, A. Izglītības salīdzinošās novērtēšanas kvantitatīvās metodes. Starptautiskais pētījums „Informācijas un komunikāciju tehnoloģija izglītībā”. Izglītības kvalitāte un vadība. LU zinātniskie raksti Vol. 626, 2000, 66.-77.lpp.
83. Grin, F. Language Planning as Diversity Management: Some Analytical Principles. Plurilingua XXI, p.141-156.
84. Grin, F. Language Policy Evaluation and the European Charter for Regional or Minority Languages. Palgrave Macmillan, 2003, p.1-281.
85. Haberland, H., Mortensen, J., Fabricius, A., Preisler, B., Risager, K. and Kjaerbeck, S. (eds.). Higher Education in the Global Village. Roskilde: University of Roskilde, 2008.

86. Hamp-Lyons, L. English for Academic Purposes. The Cambridge guide to teaching English to speakers of other languages/ed. by Carter R. and Nunan D. Cambridge University Press, 2001, p. 126 - 130.
87. Hanson-Smith, E. Computer-assisted language learning. The Cambridge guide to teaching English to speakers of other languages/ed. by Carter R. and Nunan D. Cambridge University Press, 2001, p. 107 - 114.
88. Higher Education Language Policy in Europe: a Snapshot of Action and Trends [tiešsaiste]. 2005 [skatīts 2008.g. 4.nov.]. Pieejams: <http://www.fuberlin.de/>.
89. Hornberg, N., Vaish, V. Multilingual language policy and school linguistic practice: globalization and English-language teaching in India, Singapore and South Africa. *Compare. A Journal of Comparative & International Education*, May 2009, Vol. 39 Issue 3, p. 305-320.
90. Hughes, R. Internationalisation of Higher Education and Language Policy: Questions of Quality and Equity. *Higher Education Management and Policy* 20 (1), 2008., p.111-128.
91. Hymes, D. H. On Communicative Competence. *Sociolinguistics, Selected Readings/* ed. by Pride J.B. and Holmes J.. Harmondsworth: Penguin, 1972, p.269 – 293.
92. Izglītības attīstības koncepcija 2007.–2013.gadam [tiešsaiste] : Ministru kabineta rīkojums 2006.g. 27.sept. Nr.742 [skatīts 2011.g. 15.apr.]. Pieejams: http://www.aip.lv/kocept_doc_att-kocep.htm.
93. James, A. Theorising English and globalisation: semiodiversity and linguistic structure in Global English, World Englishes and Lingua Franca English. *Apples-Journal of Applied Language Studies*, Vol. 3,1. Centre for Applied Language Studies, University of Jyväskylä, 2009, p.79-92, ISSN 1457-9863.
94. Kalve, I. Vadības izglītība mūsdienu sabiedrībā. Promocijas darbs, Rīga: 2008.
95. Kangro, A. Skolotāju profesionālā izglītošana Latvijā Eiropas kopējās izglītības telpas veidošanas kontekstā. *Izglītības vadība. LU raksti.* 675. sēj., Rīga: Latvijas Universitāte, 2004, 15-26. lpp.
96. Kangro, A. Starptautiskā salīdzinošā izglītības pētniecība un izglītības kvalitāte. *Izglītības kvalitāte un vadība. LU raksti.* 626. sēj., Rīga: Latvijas Universitātes, 2000, 12. – 29. lpp.
97. Kaplan, B. and Baldauf, R.B. Jr. (Eds.) *Language Planning and Policy. Europe, Vol. 1. Finland, Hungary and Sweden.* Clevedon: Multilingual Matters, p. 125–232.

98. Kelo, M. Alternative learning paths and cross-border education in Europe. Kelo M. (ed.) Beyond 2010 Priorities and challenges for higher education in the next decade, Bonn: Lemmens Medien GmbH (ACA Papers on International Cooperation in Education), 2008, pp43-65.
99. Kemp, N. Funding the internationalisation of higher education. Beyond 2010 Priorities and challenges for higher education in the next decade/ed. by Kelo M. Bonn: Lemmens Medien GmbH (ACA Papers on International Cooperation in Education), 2008, p. 97-119.
100. Kincāns, V. Pedagoģa autoritāte un uzticības problēma. Izglītības vadība, Rīga: LU raksti, 749. sēj., 2009, 48. – 61. lpp., ISBN 978-9984-45-114-5.
101. Kinner, P. R., Gray, C. D. SPSS 15 Made Simple. New York; Hove: Psychology Press, 2008, p. 620 ISBN 978-1-84169-686-7.
102. Knapp, A., Schumann A. Multilingualism and Multiculturalism in Higher Education [tiešsaiste]. Peter Lang-Verlag: Frankfurt am Main, 2008; 196 pp.: ISBN 9783631563212, SAGE Publications [skatīts 2011.g. 13.janv.]. Pieejams: <http://www.iss.sagepub.com/content/26/2/275.citation>.
103. Komisijas paziņojums. Pieaugušo izglītība. Mūžu dzīvo – mūžu mācies [tiešsaiste]. Brisele, 23.10.2006 COM(2006)614 galīgā redakcija [skatīts 2008.g. 11.maijā]. Pieejams: <http://www.eur-lex.europa.eu/>.
104. Kramiņa, I. Multi-purpose Language Learning at the Tertiary Level. Svešvalodas profesionālai un zinātniskai darbībai, Starptautiskās zinātniskās konferences materiāli, Rīga, 2000. gada 31. martā, Rīga: RTU Izdevniecība, 2002, 9.-27. lpp, ISBN 9984-32-031-6.
105. Kramsh, C. Intercultural Communication. The Cambridge guide to teaching English to speakers of other languages/ed. by Carter R. and Nunan D.. Cambridge University Press, 2001, p. 201- 207.
106. Kreitner, R. Management. Boston:Houghton Mifflin Company, 1983, p. 667 ISBN: 0-395-32620-6.
107. Kriaučiūniene, R. Acquiring Values in the English Language Learning. Valodu apguve: problēmas un perspektīva, V Zinātnisko rakstu krājums. Liepāja :LiePa, 2006, 153.-160. lpp., ISSN 1407-9739.
108. Kristapsone, S. Zinātniskā pētniecība studiju procesā. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2008, 349 lpp.

109. Kroplijs, A., Raščevska, M. Kvalitatīvās pētniecības metodes sociālajās zinātnēs. Rīga: RaKa, 2004, 178 lpp. ISBN 9984-15-616-8.
110. Kropp, C., Wagner, J. Knowledge on Stage: Scientific Policy Advice [tiešsaiste]. *Science Technology Human Values* 2010 35: 812. Article from SAGE [skatīts 2010.g. 9.okt.]. Pieejams: <http://www.sth.sagepub.com/content/35/6/812143>.
111. Krūmiņa, A., Krūmiņš, O. Stratēģiskā plānošana izglītības iestādē. *Ekonomika.Vadības zinātne. LU raksti*, 743. sēj. Rīga: Latvijas Universitāte, 2009, 142.-151. lpp., ISBN 978-9984-45-153-4.
112. Lam, A. Bilingualism. The Cambridge guide to teaching English to speakers of other languages/ed. by Carter R. and Nunan D. Cambridge University Press, 2001, p. 93 - 99.
113. Lasmanis, A. Datu ieguves, apstrādes un analīzes metodes pedagoģijas un psiholoģijas pētījumos.1. un 2. grāmata. Rīga: Izglītības soļi. 2002, 236 lpp. ISBN 9984-617-58-0.
114. Lasmanis, A. Pedagoģijas un psiholoģijas pētījumu plānošana un norise. Rīga: Mācību apgāds NT, 1999. 49 lpp. ISBN 9984-617-44-0.
115. Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam [tiešsaiste] : LR Saema, 2010. gada jūnijs [skatīts 2011.g. 25.apr.]. Pieejams: http://www.latvija2030.lv/upload/latvija2030_10062010.pdf.
116. Law, G., Bush, T, Midlewood, D. Leading and managing people in education. SAGE Publications Ltd, 2000, p 209.
117. Leeuwen, van C. Feasibility of policy in university language teaching today [tiešsaiste]. 2003 [skatīts 2010.g. 17.okt.]. Pieejams: <http://www.charlesvanleeuwen.nl/docs/2003.pdf>.
118. Leiks, N. Stratēģiskā plānošana. Rīga: SIA Multineo, 2007, 247 lpp., ISBN 978-9984-9957-0-1.
119. Līdumnieks, A. Vadīšana. Rīga: Autora izdevums L, 1996, 244 lpp.
120. London Communique. Towards the European Higher Education Area: responding to challenges in a globalised world [tiešsaiste].18.05.2007 [skatīts 2011.g. 18.febr.]. Pieejams: http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/MDC/London_Communique18May2007.pdf.

121. Lūka, I. Profesionālās angļu valodas kompetences veidošanās augstskolā. Monogrāfija. Rīga: SIA Biznesa augstskola Turība, 2008, 176 lpp. ISBN 978-9984-828-15-2.
122. Lūka, I. Studentu profesionālās angļu valodas kompetences veidošanās tūrisma studijās. Promocijas darbs. Rīga: Latvijas Universitāte, 2007, 321 lpp.
123. Making a European Area of Lifelong Learning a Reality [tiešsaiste]. Communication from the Commission, November 2001 [skatīts 2008.g. 4.maijā]. Pieejams: http://ec.europa.eu/education/policies/lll/life/communication/com_en.pdf.
124. Mayring, P. Qualitative Content Analysis. A Companion to Qualitative Research/ ed. by Flick U., von Kardoff E., Steinke I. London: SAGE Publications, 2004, p. 266-269.
125. McKay, L.S. Teaching English as an International Language. Oxford: Oxford University Press, 2002. p 150.
126. McRoy, I., Gibbs, P. Leading Change in Higher Education [tiešsaiste]. *Educational Management Administration & Leadership*. Vol 37(5) 687–704, 2009. Article from SAGE [skatīts 2009.g. 26.okt.]. Pieejams: <http://www.online.sagepub.com/>.
127. McWilliam, R. Popular Politics in Nineteenth Century England, Routledge: 1998, p. 116.
128. Meddis, R., Statistical Handbook for Non-statisticians. London, McGraw-Hill, 1975.
129. Modebadze, N., Mikeladze, T. The Integration Aspects in European Education Area of Academic Staff and Students of Telavi State University. Sabiedrība, integrācija, izglītība, Starptautiskās zinātniskās konferences materiāli 2010. gada 19. – 20. februāris. Rēzekne: RA Izdevniecība, 2010, 101.-108. lpp., ISBN 978-9984-44-034-7.
130. Muijs, D. Doing Quantitative Research in Education with SPSS. SAGE publications, 2004.
131. Multilingualism: an asset for Europe and a shared commitment. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Brussels, 18.9.2008.COM (2008).
132. Mūžizglītības memorands [tiešsaiste]. Brisele, 30.10.2000 SEC (2000) 1832 [skatīts 2008.g. 15.apr.]. Pieejams: <http://www.laea.lv/>.

133. Nancy Declaration. Multilingual Universities for a Multilingual Europe Open to the World. European Language Council, 2006.
134. Nelson, B., Economy, P. The Management Bible. Wiley, 2005, p. 305, ISBN 9780471725602.
135. New Skills for New Jobs - Anticipating and matching labour market and skills needs [tiešsaiste]. Commission Staff Working Document, Commission of the European Communities, Brussels, 16.12.2008 [skatīts 2008.g. 21.sept.]. Pieejams: http://www.ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/sec3058_en.pdf.
136. No zināšanām uz darbību. Latvijas izglītības reforma Eiropas kontekstā [tiešsaiste]. Rīga, 2005 [skatīts 2007.g. 2. dec.]. Pieejams: <http://www.ppf.lu.lv/eduinf/files/Konference-1d.pdf>.
137. Nugent, S. A. Foreign language instruction in a global community [tiešsaiste]. *NASSP Bulletin*, 84 35-40, 2000, SAGE [skatīts 2008.g. 30.okt.]. Pieejams: <http://www.bul.sagepub.com/>.
138. Nunan, D. Second Language Acquisition. The Cambridge guide to teaching English to speakers of other languages/ed. by Carter R. and Nunan D.. Cambridge University Press, 2001, p. 87 – 92.
139. Opinion of the European Economic and Social Committee on the "Proposal for a Recommendation of the European Parliament and of the Council on the establishment of the European Qualifications Framework for lifelong learning" [tiešsaiste]. COM(2006) 479 final [skatīts 2008.g. 26.janv.]. Pieejams: <http://www.eur-lex.europa.eu/>.
140. Padomes secinājumi (2008. gada 22. maijs) par starpkultūru kompetencēm (2008/C 141/09) [tiešsaiste]. 2008 [skatīts 2010.g. 7.okt.]. Pieejams: <http://www.eur-lex.europa.eu/>.
141. Padomes un Padomē sanākušo dalībvalstu valdību pārstāvju secinājumi par prasmju un zināšanu attīstības nozīmi, īstenojot Lisabonas mērķus [tiešsaiste]. Eiropas padomes normatīvais dokuments. *Oficiālais vēstnesis* C 292, 24/11/2005, lpp. 0003. – 0004. [skatīts 2008.g. 23.sept.]. Pieejams: <http://eurlex.europa.eu/>.
142. Pallant, J. SPSS Survival Manual (3rd ed.). Open University Press, 2007, p.335.

143. Parlamenta un Padomes ieteikums (2006. gada 18. decembris) par pamatprasmēm mūžizglītībā (2006/962/EK) [tiešsaiste]. [skatīts 2008.g. 26.janv.]. Pieejams: <http://www.eur-lex.europa.eu/>.
144. Phillipson, R. English in the New World Order, Variations on a Theme of Linguistic Imperialism and „World” English. Ideology, Politics and Language Policies, Focus on English/ed. by Ricento Thomas. John Benjamins Publishing Co., 2000, p. 87 -107.
145. Phillipson, R. Language Policy and Education in the European Union. Encyclopedia of Languages and Education (2nd ed.), Vol. 1: Language Policy and Political Issues in Education/ed. by May S. and Hornberger N. H. Springer Science + Business Media LLC, 2008, p 255-265.
146. Politikas plānošanas dokumenti [tiešsaiste]. LR IZM mājas lapa [skatīts 2008.g. 2.maijā]. Pieejams: <http://www.izm.izm.gov.lv/normativie-akti/politikas-planosana.html>.
147. Praude, V., Beļčikovs, J. Menedžments: teorija un prakse. Rīga: Vaidelote, 2001, 507 lpp.
148. Presidency Conclusions, Barcelona European Council 15 and 16 March 2002 [tiešsaiste]. [skatīts 2008.g. 4.maijā]. Pieejams: http://www.ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/report07/competences_en.
149. Presidency conclusions, Lisbon European Council 23 and 24 March 2000 [tiešsaiste]. [skatīts 2008.g. 15.janv.]. Pieejams: <http://www.ue.eu.int/>.
150. Presidency Conclusions, Stockholm European Council 23 and 24 March 2001 [tiešsaiste]. [skatīts 2008.g. 5.jūn.]. Pieejams: <http://www.consilium.europa.eu/>.
151. Priekšlikums Padomes un Eiropas Parlamenta ieteikumam par turpmāko Eiropas sadarbību augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanā [tiešsaiste]. Brisele, 12.10.2004 [skatīts 2008.g. 12.janv.]. Pieejams: <http://www.eurlex.europa.eu/>.
152. Profesiju standarti [tiešsaiste]. 2.pielikums Ministru kabineta 2010.gada 18.maija noteikumiem Nr.461 [skatīts 2011.g. 23.martā]. Pieejams: http://www.lm.gov.lv/upload/darba_devejiem/prof_stand_1210.pdf.
153. Promoting Language Learning and Linguistic Diversity: An Action Plan 2004-2006 [tiešsaiste]. Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions

- Brussels, 24.07.2003, COM (2003) 449 final [skatīts 2008.g. 21.sept.]. Pieejams: http://www.ec.europa.eu/education/doc/official/keydoc/actlang/act_lang_en.pdf.
154. Quality and Education. Vol. 3, Nr. 1, April 1997, Carfax Publishing Company, 1997.
155. Rahimi, A., Faravardin, M. T. Critical Issues of Language Policy in Multilingual Educational Contexts. *Petroleum-Gas University of Ploiesti Bulletin, Educational Sciences Series*, Vol. 61 Issue 1, 2009, p 48-57.
156. Ramasamy, T. Principles of Management. Global Media, 2010, pp191, ISBN 9789350243466.
157. Raščevska, M., Kristapsone, S. Statistika psiholoģijas pētījumos. Rīga: Izglītības solī, 2000, 356 lpp. ISBN 9984-9436-1-5.
158. Realising the European Higher Education Area [tiešsaiste]. Communique of the Conference of Ministers responsible for Higher Education in Berlin on 19 September 2003 [skatīts 2011.g. 20. aug.]. Pieejams: http://www.bologna-bergen2005.no/Docs/00-Main_doc/030919Berlin_Communique.PDF.
159. Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning [tiešsaiste] (2006/962/EC) [skatīts 2008.g. 26.janv.]. Pieejams: <http://www.eur-lex.europa.eu>.
160. Ricento, T. Historical and Theoretical Perspectives in Language Policy and Planning. Ideology, Politics and Language Policies, Focus on English/ed. by Ricento T John. Benjamins Publishing Co., 2000, p 9 – 25.
161. Richards, J. C., Rodgers, T. S. Approaches and methods in language teaching (2nd ed.). Cambridge University Press, 2001, p. 270.
162. Rimšāne, I. Development of Foreign Language Teacher Education in Latvia. Ph. D. Thesis. Riga: University of Latvia, 2010. p 224.
163. Rimšāne, I. Influence of the Historical Context and Labour Market on the Education of Foreign Language Teachers, *Izglītības vadība, LU raksti*, 749. sēj., Rīga: Latvijas Universitāte, 2009, 154. – 168. lpp., ISBN 978-9984-45-114-5.
164. Risager, K. The teacher's intercultural competence. *Sprogforum*, vol.18, N 6, 2000, p. 14-20.
165. Saarinen, T. Internationalisation of Finnish higher education – is language an issue? Manuscript submitted to the thematic issue “Sociolinguistic Issues in University Internationalization”. *International Journal of the Sociology of Language*, 2010, pp.19

166. Sadlak, J. The emergence of a new 'Geopolitics' of higher education: context, causes and frameworks. Beyond 2010 Priorities and challenges for higher education in the next decade/ed. by Kelo M. Bonn: Lemmens Medien GmbH (ACA Papers on International Cooperation in Education), 2008, p133 – 139.
167. Schneider, G., Lenz, P. European Language Portfolio: Guide for Developers [tiešsaiste] 2001 [skatīts 2010.g. 19.jūn.]. Pieejams: http://www.coe.int/T/DG4/Portfolio/documents_intro/Eguide.pdf.
168. Skrinda, A. The Development of Communicative Competence in Teaching English as a Foreign Language. ATEE Spring University. Decade of Reform: Achievements, Challenges, Problems II. Riga: SIA Izglītības soļi, 2003, p.346-356.
169. Smith, J., Boyns, T. British Management Theory and Practice: the impact of Fayol. Management History/ed. by Lamond D. Emerald Group Publishings, 2005, p.176, ISBN 9781845448738.
170. Spencer, L.M., Spencer, S.M. Competence at Work. Models for Superior Performance. John Wiley & Sons Inc., 1993.
171. Spolsky, B. Language Policy. ISB4: Proceedings of the 4th International Symposium on Bilingualism/ed. by J.Cohen, K.McAlister, K.Rolstad, J.MacSwan. Somerville, MA: Cascadilla Press, 2005, p. 2152-2164.
172. Spolsky B., Shohamy E. Language Practice, Language Ideology, and Language Policy, Language Policy and Pedagogy, Essays in Honor of A.Ronald Walton/ed. by Richard D.Lambert and Elana Shohamy. Philadelphia/Amsterdam: John Benjamins publishing company, 2000, p 1- 41.
173. Standarti un vadlīnijas kvalitātes nodrošināšanai Eiropas augstākās izglītības telpā [tiešsaiste] ENQA ziņojums par standartiem un vadlīnijām kvalitātes nodrošināšanai Eiropas augstākās izglītības telpā, 2005 [skatīts 2009.g. 8.okt.]. Pieejams: <http://www.enqa.net/bologna.lasso>.
174. Stašāne, J. Pieaugušo izglītības pārvaldība kā mūžizglītības veicināšanas nosacījums. Promocijas darbs. Rīga: Latvijas Universitāte, 2007, 266 lpp.
175. Stemler, S. An overview of content analysis. Practical Assessment, Research & Evaluation [tiešsaiste] 7(17), 2001 [skatīts 2011.g. 6.apr.]. Pieejams: <http://www.PAREonline.net/getvn.asp?v=7&n=17>.
176. Stimpson, C.R. Anxieties and trusts: the United States views Bologna and its future. Beyond 2010 Priorities and challenges for higher education in the next

- decade/ed. by Kelo M. Bonn: Lemmens Medien GmbH (ACA Papers on International Cooperation in Education), 2008, p151–155.
177. Tarone, E., Yule, G. Focus on the Language Learning. Oxford: Oxford University Press, 1989, 206 p.
178. Teaching and Learning – Towards the learning society. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1996.
179. The Bologna Declaration on the European space for higher education [tiešsaiste] 1999 [skatīts 2008.g. 15.janv.]. Pieejams: <http://www.ec.europa.eu/education/policies/educ/bologna/bologna.pdf>.
180. The Bologna Process 2020 – The European Higher Education Area in the new decade [tiešsaiste] Communique of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education, Leuven and Louvain-la-Neuve, 28-29 April 2009 [skatīts 2011.g. 12.sept.]. Pieejams: http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/conference/documents/Leuven_Louvain-la-Neuve_Communicu%C3%A9_April_2009.pdf.
181. The Definition and Selection of Key Competences [tiešsaiste] 2005[skatīts 2011.g. 10.apr.]. Pieejams: <http://www.oecd.org/document/17/0,3343Pdf>.
182. The Lisbon strategy [tiešsaiste] 2000[skatīts 2008.g. 28.janv.]. Pieejams: http://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm.
183. Tochon, F. V. The Key to Global Understanding: World Languages Education—Why Schools Need to Adapt. *Review of Educational Research*, June 2009, Vol. 79, No. 2, pp. 650–681 SAGE [skatīts 2009.g. 12.okt.]. Pieejams: <http://online.sagepub.com/>.
184. Tollefson, J.W. Language Planning and Education. Encyclopedia of Languages and Education (2nd Ed.), Vol. 1: Language Policy and Political Issues in Education/ed. by May S. and Hornberger N. H. Springer Science + Business Media LLC, 2008, p 3-14.
185. Tool for Quality Assurance of Education for Democratic Citizenship in Schools, UNESCO, Council of Europe, CEPS, 2005.
186. Towards a comprehensive strategy for multilingualism in the European Union. [tiešsaiste] Final Report. Commission of the European Communities High Level Group on Multilingualism. Brussels: Commission of the European Communities, 2007

- [skatīts 2010.g. 10.aug.]. Pieejams: http://ec.europa.eu/education/policies/lang/doc/multireport_en.pdf.
187. Treanor, P. The Languages of Universities [tiešsaiste] 2003 [skatīts 2011.g. 21.febr.]. Pieejams: http://web.inter.nl.net/users/Paul.Treanor/lang_issues.html.
188. Ukolovs, V., Mass, A., Bistrjakovs, I. Vadības teorija. Rīga: Jumava, 2006, 246 lpp., ISBN 9984-38-035-1.
189. Vadībzinības rokasgrāmata, viss par uzņēmējdarbību un vadību. R. Helera red. Rīga: Zvaigzne ABC, 2004, 256 lpp.
190. Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca [tiešsaiste] Rīga, 2007 [skatīts 2009.g. 25.janv.]. Pieejams: <http://www.termiņi.lza.lv/>.
191. Vankevič, I. The Main Skills and Competences of Multilingualism in the Context of the European Union [tiešsaiste] Limes, 2010, Vol. 3 Issue 1, p55-66. Article from EBSCO [skatīts 2011.g. 15.janv.]. Pieejams: <http://web.ebscohost.com>.
192. Vilkaste, A. Skolas ilgspējīgas attīstības plānošana, RaKA, 2003, 104 lpp., ISBN 9984-15-474-2.
193. Wächter, B. Mobility and internationalisation in the European Higher Education Area. Beyond 2010 Priorities and challenges for higher education in the next decade/ed. by Kelo M. Bonn: Lemmens Medien GmbH (ACA Papers on International Cooperation in Education), 2008, p13-42.
194. Warschauer, M. On-line Communication. The Cambridge guide to teaching English to speakers of other languages/ed. by Carter R. and Nunan D. Cambridge University Press, 2001, p. 207 - 212.
195. Weber, R. P. Basic Content Analysis (2nd ed.) Newbury Park, CA: SAGE, 1990.
196. White Paper on Education and Training. Teaching and Learning – Towards the Learning Society. Brussels: European Commission, 1995.COM(95)590.
197. Wiersma, W. Research Methods in Education. A Pearson Education Company, 2000, 475 p.
198. Wilkinson, B. Internationalization, problem-based learning, and languages: towards an integrated centre for communication. Placing the Student at the Centre. Current Implementations of Student-Centered Education/ed. by Wassenberg, M. and Philipsen, H. Maastricht: Maastricht University, 1996.

199. Zaščerinska, J. Sabiedrība, integrācija, izglītība, Starptautiskās zinātniskās konferences materiāli 2010. gada 19. – 20. februāris, Rēzekne: RA Izdevniecība, 2010, 411.- 418. lpp., ISBN 978-9984-44-034-7.
200. Zēberga, L. Skolotāja kompetence un valodas kultūras kopšana. RPIVA Zinātniskie raksti III. Rīga, 2001.
201. Бююль, А., Цефель, Р. SPSS: искусство обработки информации. Санкт-Петербург: 000 „ДиасофтЮП”, 2005. 608 с.

Citi avoti:

1. CBS Language Policy [tiešsaiste] [skatīts 2011.g. 10.martā]. Pieejams: http://www.uk.cbs.dk/about_cbs_campus/quality/language_policy.
2. Jyväskylä University Language Policy [tiešsaiste] [skatīts 2011.g. 19.febr.]. Pieejams: https://www.jyu.fi/hallinto/strategia/en/JY_languagepolicy.pdf.
3. Language Policy for Göteborg University [tiešsaiste] Göteborg University, Pdf document [skatīts 2011.g. 19.febr.]. Pieejams: http://www.gu.se/digitalAssets/761/761270_sprakpolicy_eng_gu06.pdf.
4. Language policy guidelines for the University of Oslo [tiešsaiste] Homepage of University of Oslo[skatīts 2011.g. 19.martā]. Pieejams: <http://www.uio.no/english/for-employees/support/profile/language/>.
5. Ortiz, I. ABV languages modules at the Language Centre of the Freie Univesitat Berlin [tiešsaiste] [skatīts 2011.g. 20.apr.]. Pieejams: <http://www.molan.info/case-studies/motivating-through-integration-accreditation-and-certification>.
6. Peters, H. University of Greifswald, member of EUF-CE[tiešsaiste] [skatīts 2011.g. 20.apr.]. Pieejams: <http://www.molan.info/case-studies/motivating-language-learners-through-language-policy>.
7. Reiser, F. Language Teaching Center, University of Freiburg [tiešsaiste] [skatīts 2011.g. 20.apr.]. Pieejams: <http://www.molan.info/case-studies/motivating-language-learners-through-language-policy>.
8. Tassinari, M.G. Tandem Programme at the Language Centre of the Freie Univesitat Berlin [tiešsaiste] [skatīts 2011.g. 20.apr.]. Pieejams: <http://www.molan.info/case-studies/innovative-teaching-and-learning-practices>.
9. University of Helsinki Language Policy [tiešsaiste] University of Helsinki Administrative Publications 45. Strategies and Plans, ISBN 978-952-10-4192-1 (PDF)

[skatīts 2011.g. 19.febr.] Pieejams:

http://www.helsinki.fi/inbrief/strategy/HYn_kieliperiaatteet.pdf.

10. Urbanikowa, J. The University of Warsaw System of Language provision – languages for all[tiešsaiste] [skatīts 2011.g. 20.apr.]. Pieejams: <http://www.molan.info/case-studies/motivating-language-learners-through-language-policy>.
11. Vosicki, B.F. Motivate students via the introduction of fee exemption and ECTS credit award for language modules at the Language Centre of the University of Lausanne [tiešsaiste] [skatīts 2011.g. 20.apr.]. Pieejams: <http://www.molan.info/case-studies/motivating-through-integration-accreditation-and-certification>.
12. Winklbauer, S. Language Centre of the University of Vienna [tiešsaiste] [skatīts 2011.g. 20.apr.]. Pieejams: <http://www.molan.info/case-studies/motivating-language-learners-through-language-policy>.

PIELIKUMI

1. pielikums. Augstskolu vadītāju anketa

Anketa

Par valodu politiku Latvijas augstskolās

Ar šīs anketas palīdzību iegūtie dati tiks izmantoti Ivetas Boges promocijas darbā „Valodu politikas īstenošanas vadība augstskolā”. Anketas mērķis ir iegūt informāciju un noskaidrot viedokli par valodu politiku Latvijas augstskolās. Aptaujā iegūtie dati ir anonīmi un tiks izmantoti pētījumā apkopotā veidā. Lūdzam Jūs atbildēt uz anketas jautājumiem.

Lūdzu atzīmēt attiecīgo atbildi, pie kvadrātiņa pieliekot krustiņu (X), vai ierakstīt attiecīgo informāciju.

1. Augstskolas nosaukums, fakultāte (lūdzu ierakstīt):

.....

2. Jūsu amats

- studiju prorektors
- studiju programmas vadītājs (lūdzu ierakstīt studiju programmas nosaukumu):

.....

- studiju daļas vadītājs
- valodu katedras/centra vadītājs
- cits

3. Vai Jūsu augstskolā ir izstrādāts konkrēts studentu svešvalodu veicināšanas plāns vai stratēģija, oficiāli apstiprināts ar dokumentu, kurā aprakstīta augstskolas valodu politika?

- jā
- nē

Ja jā, lūdzu, pievienot paraugu.

4. Ja nav, tad kādu iemeslu dēļ tā nav izstrādāta Jūsu augstskolā?

(lūdzu atzīmēt atbilstošo kvadrātiņu ar krustiņu, ja cita, ierakstīt)

- Finansiālo resursu trūkums
- Neuzskatām valodu politiku par prioritāti
- Cilvēkresursu trūkums

Cits (lūdzu ierakstīt) .....

.....

5. Ja jā, valodu politika tiek vadīta:

- Augstskolas vadības līmenī
- Augstskolas vadības līmenī un Valodu katedras līmenī
- Valodu katedras/valodu institūta/valodu centra līmenī
- Kā integrēta modeļa daļa

6. Vai Jūsu augstskolā studentu svešvalodu pilnveides jautājums ir integrēts citos augstskolas

dokumentos?

- jā
- nē

Ja jā, kādos? .....

7. Vai Jūsu augstskolā notiek augstskolas valodu politikas īstenošanu konsultēšanās, lai veidotu augstskolas struktūru valodu mācīšanās atbalstīšanai?

- notiek regulāri
- notiek vairākas reizes studiju gadā
- notiek vienreiz studiju gadā
- nenotiek

8. Vai Jūsu augstskolā notiek augstskolas vadītāju konsultēšanās, lai veidotu augstskolas struktūru valodu mācīšanās atbalstīšanai?

- notiek regulāri
- notiek vairākas reizes studiju gadā
- notiek vienreiz studiju gadā
- nenotiek

9. Jūsu augstskolā tiek pilnveidota studentu valodu kompetence:

- iekļaujot studiju programmas A un/vai B daļā svešvalodu studiju kursus;
- iekļaujot studiju programmas A un/vai B daļā profesionālo svešvalodu studiju kursus;
- iekļaujot studiju programmas C daļā svešvalodu studiju kursus;
- iekļaujot studiju programmas C daļā profesionālo svešvalodu studiju kursus;
- piedāvājot studiju kursus svešvalodā vieslektoru un/vai savas augstskolas docētāju vadībā;
- piedāvājot e-studiju programmu svešvalodā
- piedāvājot palīdzību izbraucošajiem studentiem (apmaiņas programmās) uzlabot svešvalodu
- (citā veidā) .....

10. Vai valodu studiju kursu plānošanā piedalās arī citu studiju kursu docētāji?

- šis jautājums ir valodu docētāju ziņā
- jā, piedalās

11. Vai studenti piedalās valodu pilnveides plānošanas aktivitātēs?

- jā
- nē
- nezinu

12. Vai Bakalaura programmas iestājpasībās ir jautājums par svešvalodu zināšanām?

- jā (Kādā veidā? Lūdzu ierakstīt) .....
- nē

13. Vai jautājumi par valodu piedāvājumu un mācīšanu ietverti studiju programmu/augstskolas pašvērtējumā?

- jā
- nē
- nezinu

14. Vai valodu studiju kursu docētāji regulāri paaugstina savu kvalifikāciju?

- jā
- nē
- nezinu

15. Ja jā, kādā veidā?

- Regulāri piedalās valodu semināros un konferencēs
- Piedalās docētāju mobilitātē

Citā veidā (ierakstiet).....

Citā veidā (ierakstiet).....

16. Kas pēc Jūsu domām kavē palielināt valodu piedāvājumu un mācīšanos?

- Mācību programmu aizpilda citi studiju kursi
- Nepietiekams mācībspēku skaits

Cits faktors (ierakstiet).....

.....

.....

17. Vai vēlaties vēl kaut ko pateikt?

.....

Paldies par atsaucību!

2. pielikums. Kodu sistēma augstskolu vadītāju anketai

1. Augstskola:

X02 Latvijas Sporta pedagoģijas akadēmija 1 X14 Latvijas Universitāte 9
X09 Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija 2 X08 Vidzemes Augstskola 10
X06 Latvijas Mākslas akadēmija 3 X07 Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmija 11
X11 Daugavpils Universitāte 4 X13 Rīgas Stradiņa universitāte 12
X04 Latvijas Jūras akadēmija 5 X12 Liepājas Universitāte 13
X05 Banku augstskola 6 X15 Rīgas Tehniskā universitāte 14
X16 Latvijas Kultūras akadēmija 7 X01 Latvijas Lauksaimniecības universitāte 15
X10 Rēzeknes Augstskola 8

2. Amats:

Studiju prorektors 1 Studiju programmas vadītājs 2 Studiju daļas vadītājs 3
Valodu katedras vadītājs 4 Studiju programmu metodiķis 5
Valodu institūta un studiju programmas vadītājs 6 Rektora palīdzē 7

3. Dokuments:

Jā 1 Nē 2 Jā/nē 3

4. Iemesls:

Finansiālo resursu trūkums 1 Svešvalodu prasmes – daļa no prasmju, zināšanu kopuma 2
Ir profesionālo svešvalodu un filoloģiju kursi 3 Jautājums integrēts citos dokumentos 4
Valodu pilnveide iekļauta kopējos mērķos 5 Studiju programmas būtiska sastāvdaļa
(valodu kursi) 6 Nav bijusi vajadzība pēc šāda dokumenta 7 Ir svešvalodu studiju kursi 8
Pašlaik nav augstskolas darba plānā (valodu politika) 9 Stratēģija ir vairāk Sociālo zinātņu
fakultātes līmenī 10

5. Valodu politika:

Augstskolas vadības līmenī 1 Augstskolas vadības un Valodu katedras līmenī 2
Valodu katedras līmenī 3 Augstskolas vadības līmenī un kā integrēta medeļa daļa 4

6. a) Integrēšana:

Jā 1 Nē 2

6. b) Dokuments, kurā valodas integrētas:

Studiju programmās 1 Visos studiju plānos 2 Līgumos par dubultajiem diplomiem 3
Svešvalodu kursu aprakstos, studiju programmā 4 Studiju programmās, pašnovērtējumu
ziņojumos 5 Studiju reglamentā 6 Sadarbības līgumos ar citām augstskolām 7
Atsevišķās studiju programmās vai studijuursos 8

7. Politikas īstenošanu konsultēšanās:

Notiek regulāri 1 Notiek vairākas reizes studiju gadā 2 Notiek vienreiz studiju gadā 3
Nenotiek 4

8. Augstskolas vadības konsultēšanās:

Notiek regulāri 1 Notiek vairākas reizes studiju gadā 2 Notiek vienreiz studiju gadā 3
Nenotiek 4

9. a) Valodu kompetences pilnveide, iekļaujot studiju programmas A un/vai B daļā svešvalodu studiju kursus:

Jā 1 Nē 2

9. b) Valodu kompetences pilnveide, iekļaujot studiju programmas A un/vai B daļā profesionālo svešvalodu studiju kursus:

Jā 1 Nē 2

9. c) Valodu kompetences pilnveide, iekļaujot studiju programmas C daļā svešvalodu studiju kursus:

Jā 1 Nē 2

9. d) Valodu kompetences pilnveide, iekļaujot studiju programmas C daļā profesionālo svešvalodu studiju kursu:

Jā 1 Nē 2

9. e) Valodu kompetences pilnveide, iekļaujot studiju programmā studiju kursus svešvalodā vieslektoru un/vai savas augstskolas docētāju vadībā:

Jā 1 Nē 2

9. f) Valodu kompetences pilnveide, piedāvājot e-studiju programmu svešvalodā:

Jā 1 Nē 2

9. g) Valodu kompetences pilnveide, piedāvājot palīdzību izbraucošajiem studentiem (apmaiņas programmās) uzlabot svešvalodu:

Jā 1 Nē 2

10. Valodu politikas plānotāji:

Valodu docētāji 1 Citi studiju kursu docētāji

11. Studentu dalība valodu pilnveides plānošanas aktivitātēs:

Jā 1 Nē 2 Nezinu 3

12. Jautājums par svešvalodu zināšanām Bakalaura programmas iestājprasībās:

Jā 1 Nē 2

13. Jautājumi par valodu piedāvājumu un mācīšanu studiju programmu/augstskolas pašvērtējumā:

Jā 1 Nē 2 Nezinu 3

14. Valodu studiju kursu docētāju kvalifikācijas paaugstināšana:

Jā 1 Nē 2 Nezinu 3

15. Kvalifikācijas paaugstināšanas veids:

Regulāri semināri un konferences, piedalīšanās mobilitātē 1 Piedalīšanās mobilitātē 2

Regulāri semināri un konferences 3

16. Kavējošie faktori:

Citi studiju kursi aizpilda programmu 1 Zems vidējais studentu svešvalodu zināšanu līmenis 2

Citi studiju kursi, un valodu apguve ir studentu ziņā 3 Nepietiekams finansējums,

nepietiekama interese par valodām 4 Citi studiju kursi, nepietiekams finansējums 5

Nepietiekams finansējums 6 Nepietiekams finansējums, studentu motivācijas trūkums,

pārslodze citos studijuursos 7 Nepietiekams mācībspēku skaits 8

3. pielikums. Augstskolu vadītāju aptauja: Standartnovirze (SPSS izdruka)

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	Variance	Skewness		Kurtosis	
	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Std. Error	Statistic	Std. Error
Dokuments	15	2	3	2,13	,352	,124	2,405	,580	4,349	1,121
Iemesls	15	0	10	4,33	3,395	11,524	,162	,580	-1,276	1,121
Valodu politikas vadīšana	15	0	2	,20	,561	,314	2,919	,580	8,388	1,121
Integrēšana	15	1	2	1,27	,458	,210	1,176	,580	-,734	1,121
Dokuments, kurā integrēts	15	0	8	2,53	2,800	7,838	,827	,580	-,729	1,121
Politikas īstenošanu konsultēšanās	15	0	4	2,67	1,496	2,238	-,815	,580	-,791	1,121
Augstskolas vadītāju konsultēš.	15	0	4	2,93	1,163	1,352	-1,111	,580	1,328	1,121
Svešvalodu kursi A, B daļā	15	1	2	1,07	,258	,067	3,873	,580	15,000	1,121
Profesionālo svešvalodu kursi A, B daļā	15	1	2	1,20	,414	,171	1,672	,580	,897	1,121
Svešvalodu studiju kursi C daļā	15	1	2	1,33	,488	,238	,788	,580	-1,615	1,121
Profesionālo svešvalodu studiju kursi C daļā	15	1	2	1,60	,507	,257	-,455	,580	-2,094	1,121
Studiju kursi svešvalodā vieslektoru vadībā	15	1	2	1,40	,507	,257	,455	,580	-2,094	1,121
E-studiju programma svešvalodā	15	1	2	1,80	,414	,171	-1,672	,580	,897	1,121
Palīdzība mobilitātes studentiem	15	1	2	1,47	,516	,267	,149	,580	-2,308	1,121
Plānotāji	15	1	2	1,40	,507	,257	,455	,580	-2,094	1,121
Studenti	15	1	3	1,47	,743	,552	1,335	,580	,471	1,121
Iestājasprasības	15	1	2	1,20	,414	,171	1,672	,580	,897	1,121
Pašvērtējums	15	1	3	1,33	,724	,524	1,981	,580	2,550	1,121
Kvalifikācija	15	1	1	1,00	,000	,000	.	.	.	.
Kvalifikācijas veids	15	1	4	1,67	1,047	1,095	1,214	,580	-,003	1,121
Kavējošie faktori	15	1	8	2,73	2,374	5,638	1,215	,580	,396	1,121
Valid N (listwise)	15									

4. pielikums. Kodu sistēma augstskolu bakalaura programmu dokumentu kontentanalīzei

1. Augstskola:

X01 Latvijas Lauksaimniecības universitāte	1	X10 Rēzeknes Augstskola	10
X02 Latvijas Sporta pedagoģijas akadēmija	2	X11 Daugavpils Universitāte	11
X03 Latvijas Jūras akadēmija	3	X12 Liepājas Universitāte	12
X04 Ventspils Augstskola	4	X13 Rīgas Stradiņa universitāte	13
X05 Banku augstskola	5	X14 Latvijas Universitāte	14
X06 Latvijas Mākslas akadēmija	6	X15 Rīgas Tehniskā universitāte	15
X07 Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmija	7	X16 Latvijas Kultūras akadēmija	16
X08 Vidzemes Augstskola	8		
X09 Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija	9		

2. Studiju programma:

Profesionālā programma 1 Akadēmiskā programma 2

3. Programmu grupas:

Dabas zinātnes 1 Humanitārās zinātnes 2 Inženierzinātnes 3 Izglītības zinātnes 4 Sociālās zinātnes 5 Veselība un veselības aizsardzība 6 Lauksaimniecība 7 Pakalpojumi 8

4. Valoda:

Angļu val. 1 Vācu val. 2 Angļu vai vācu val. 3 Angļu vai vācu val. 4 Angļu vai vācu un latīņu val. 5 Angļu vai vācu un itāļu un franču val. 6 Vācu un latīņu val. 7 Angļu un latīņu val. 8 Angļu un vācu vai krievu vai franču val. 9 Angļu un vācu vai franču un krievu vai spāņu val. 10 Nav 11 Angļu vai vācu vai krievu val. 12 Latīņu val. 13 Angļu un vācu un franču val. 14 Angļu un krievu val. 15 Angļu un vācu un franču vai spāņu 16 Angļu un vācu vai franču val. 17 Angļu un vācu vai franču vai spāņu val. 18 Angļu un latīņu, grieķu val. 19 Angļu vai vācu un lietuviešu vai krievu val. 20 Angļu un franču val. 21 Angļu vai vācu vai franču val. 22

5. Kredītpunktu skaits.

6. Valodu piedāvājums:

Nav 0 Viena 1 Divas 2 Trīs 3 Četras 4 Piecas 5

7. Valodu izvēle:

Nav 0 Viena 1 Divas 2 Trīs 3

8.-16. Valodas:

Angļu val.(Nav 0, Ir 1) Vācu val.(Nav 0, Ir 1) Latīņu val.(Nav 0, Ir 1) Itāliešu val.(Nav 0, Ir 1) Franču val. (Nav 0, Ir 1) Krievu val. (Nav 0, Ir 1) Spāņu val. (Nav 0, Ir 1) Lietuviešu val. (Nav 0, Ir 1) Latīņu, grieķu val. (Nav 0, Ir 1)

5. pielikums. Pilotanketa LR valsts augstskolu studentiem par svešvalodu mācīšanos valodu politikas ietvaros

Anketa

Par valodu politiku Latvijas augstskolās: pilotpētījums

Ar šīs anketas palīdzību iegūtie dati tiks izmantoti Ivetas Boges promocijas darbā „Valodu politikas īstenošanas vadība augstskolā”. Anketas mērķis ir iegūt informāciju un noskaidrot viedokli par valodu politiku Latvijas augstskolās. Aptaujā iegūtie dati ir anonīmi un tiks izmantoti pētījumā apkopotā veidā. Lūdzam Jūs atbildēt uz anketas jautājumiem.

A Lūdzu, novērtējiet savu svešvalodas kompetenci.
(Lūdzu atzīmēt vienu atbilstošo kvadrātiņu ar krustiņu)

Valodas lietošana profesionālajā darbībā

Par savstarpējo mutvārdu komunikāciju

1.

- Saprotu garu, sarežģītu sarunu par vispārīgām un profesionālām tēmām.
- Saprotu galveno domu garās, sarežģītās sarunās par vispārīgām un profesionālām tēmām.
- Saprotu galveno domu vienkāršā, lēnā runā par vispārīgām un profesionālām tēmām.

2.

- Spēju profesionāli sazināties svešvalodā par profesionālām tēmām, izveidojot skaidru, pareizi strukturētu runu un izmantojot situācijai atbilstošu leksiku un gramatiku.
- Spēju sazināties svešvalodā par iepriekš apgūtu tematu, izveidojot skaidru, pareizi strukturētu runu, kas ietver profesionālo leksiku.
- Spēju sazināties svešvalodā par iepriekš apgūtu tematu, ja saņemu sarunas biedra atbalstu.

3.

- Spēju uzstāties svešvalodā saistībā ar ikvienu savas specialitātes jomu, pamatot savu viedokli, uzturēt sarunu, jautājot un atbildot uz specifiskiem, ar savu specialitāti saistītiem jautājumiem.
- Spēju uzstāties svešvalodā par iepriekš sagatavotu profesionālo tematu, uzturēt sarunu, jautājot un atbildot uz jautājumiem, kas saistīti ar profesionālo darbību.
- Uzstājoties par iepriekš sagatavotu profesionālo tematu, spēju dot īsas atbildes uz jautājumiem, kas saistīti ar ikdienas profesionālo darbību.

Par profesionālā teksta izpratni

4.

- Detalizēti saprotu garus, sarežģītus, ar profesionālo jomu saistītus tekstus.
- Saprotu profesionālos tekstus ar tiešajiem darba pienākumiem saistītā jomā.
- Saprotu teksta pamatdomu, neizprotu detalizētu informāciju.

5.

- Atšķiru dažādus valodas stilus, izprotu profesionālā teksta nianšes, tieši un netieši izteiktus viedokļus, izskaidroju tos.
- Spēju atrast profesionālā tekstā galveno domu un interpretēt to, izmantojot iepriekš apgūtus paraugus.
- Vāji saprotu profesionālo terminoloģiju specifiskos profesionālos tekstos.

6.

- Caurskatot garus un sarežģītus profesionālos tekstus, ātri atrodu nepieciešamo informāciju.
- Caurskatot dažādus profesionālos tekstus, atrodu nepieciešamo informāciju, terminu pārbaudei lietojot vārdnīcu.

Izmantojot vārdnīcu, spēju caurskatīt īsus, vienkāršus profesionālos tekstus, lai atrastu nepieciešamo informāciju.

Par lietišķās sarakstes veikšanu

7.

Spēju uzrakstīt skaidrus, pareizi strukturētus, ar profesionālo darbību saistītus lietišķos dokumentus.

Izmantojot savā specialitātē lietotos dokumentus, spēju uzrakstīt līdzīgus ar profesionālo darbību saistītus lietišķos dokumentus, izmantojot standarta frāzes un izteicienus.

Izmantojot vārdnīcu, atbilstoši paraugam spēju uzrakstīt īsus lietišķos dokumentus, kurā doto informāciju aizvieto ar jaunu.

8.

Spēju sniegt atbildes uz jautājumiem, izmantojot atbilstošu profesionālo leksiku, bez liekvārdības, precīzi atbildot uz jautājumiem.

Spēju sniegt atbildes uz jautājumiem, izmantojot pamata profesionālo leksiku un vienkāršas teikumu konstrukcijas.

Spēju sniegt atbildes uz jautājumiem, izmantojot elementāri veidotus teikumus, atdarinot paraugu.

9.

Ievēroju korektu ortogrāfiju (pareizrakstību).

Pareizrakstībā pieļāvu nenožīmīgas kļūdas, jaucu britu un amerikāņu pareizrakstību.

Man ir kļūdaina pareizrakstība.

Starpkultūru komunikācijas spējas

Par atvērtību un sapratni

10.

Praktiski dzīvē radoši izmantoju starpkultūru saskarsmes un sadarbības prasmes.

Teorētiskajā līmenī apgūtās saskarsmes un sadarbības prasmes spēju izmantot līdzīgās situācijās.

Teorētiskajā līmenī apgūtās saskarsmes un sadarbības prasmes spēju izmantot ar citu palīdzību.

11.

Izrādu interesi par citu tautu kultūras vērtībām, spēju novērtēt tās un salīdzināt ar savas tautas kultūras vērtībām.

Teorētiskajā līmenī apgūtās citu tautu kultūras vērtības, taču ir grūtības tās salīdzināt ar savas tautas kultūras vērtībām.

Esmu ieguvis informāciju par tautu kultūras vērtībām, taču neizrādu interesi par tām un/vai savas tautas kultūru vērtēju augstāk par citām.

12.

Esmu apguvis dažādu sabiedrību atšķirīgo domāšanas un uzvedības veidu, praktiski dzīvē izmantoju apgūtās zināšanas.

Esmu apguvis dažādu sabiedrību atšķirīgo domāšanas un uzvedības veidu, praktiski dzīvē līdzīgās situācijās izmantoju apgūtās zināšanas.

Esmu vāji apguvis dažādu sabiedrību atšķirīgo domāšanas un uzvedības veidu, praktiski dzīvē izmantoju apgūtās zināšanas ar citu palīdzību.

13.

Labprāt pieņemu izaicinājumus radoši izmantot jaunas iespējas, esmu atvērts pārmaiņām, spēju patstāvīgi strādāt citā atšķirīgā kultūrvidē.

Pārmaiņas un jaunas iespējas izmantoju pēc citu pamudinājuma, saņemot atbalstu, spēju strādāt citā kultūrvidē.

Noraidoši iztuos pret jaunu iespēju izmantošanu, priekšroku dodot jau zināmām vērtībām, man ir grūti iejusties un strādāt citā kultūrvidē, saņemot atbalstu, spēju strādāt tikai līdzīgā kultūrvidē.

B Lūdzu, novērtējiet savu darbību ar svešvalodu mācīšanos saistītās jomās.
(Lūdzu atzīmēt atbilstošo kvadrātiņu ar krustiņu)

14. Studiju laikā esmu mācījies/klausījies studiju kursu(-us) svešvalodā (piemēram, ekonomiku angļu valodā) vieslektora vai savas augstskolas docētāja vadībā

- reizi semestrī reizi studiju gadā
 reizi vai divas visos studiju gados nekad

15. Ja jā, kādā valodā?

- angļu valodā vācu valodā franču valodā krievu valodā
 (citā, lūdzu uzrakstīt) .....
 (citā, lūdzu uzrakstīt) .....

16. Gatavojoties studiju kursa nodarbībai svešvalodā (piemēram, ekonomiku angļu valodā), lasu tekstus (studiju materiālus) svešvalodā

- katru dienu dažas reizes nedēļā dažas reizes mēnesī
 dažas reizes gadā nekad

17. Ja jā, kādā valodā?

- angļu valodā vācu valodā franču valodā krievu valodā
 (citā, lūdzu uzrakstīt) .....
 (citā, lūdzu uzrakstīt) .....

18. No studiju programmas C daļas (brīvās izvēles kursi) izvēlos mācīties svešvalodu studiju kursus

- reizi semestrī reizi studiju gadā
 reizi visos studiju gados nekad

19. Ja jā, kādu valodu?

- angļu valodu vācu valodu franču valodu krievu valodu
 (citu, lūdzu uzrakstīt) .....
 (citu, lūdzu uzrakstīt) .....

20. Studiju laikā esmu piedalījies studentu mobilitātes programmā

- vienu reizi divas reizes trīs vai vairāk reizes nekad

21. Piedaloties studentu mobilitātes programmā, esmu mācījies jaunu valodu

- jā nē

22. Ja jā, kādu valodu?

- angļu valodu vācu valodu franču valodu
 (citu, lūdzu uzrakstīt) .....
 (citu, lūdzu uzrakstīt) .....

23. Studiju laikā komunicējos ar cittautu studentu(-iem), kas augstskolā mācās mobilitātes vai ārvalstu studentu programmā

- ļoti bieži bieži dažreiz reti nekad

24. Ārpus studijām lasu žurnālus/grāmatas svešvalodā

- katru dienu dažas reizes nedēļā dažas reizes mēnesī
 dažas reizes gadā nekad

25. Ārpus studijām rakstu e-vēstules/vēstules svešvalodā

- katru dienu   dažas reizes nedēļā   dažas reizes mēnesī
 dažas reizes gadā   nekad

26. Ārpus studijām sarunājos svešvalodā

- katru dienu   dažas reizes nedēļā   dažas reizes mēnesī
 dažas reizes gadā   nekad

27. Ārpus studijām skatos TV pārraides vai klausos radio pārraides svešvalodā

- katru dienu   dažas reizes nedēļā   dažas reizes mēnesī
 dažas reizes gadā   nekad

28. Manu zināšanu un prasmju vērtējums pēdējā svešvalodas studiju kursā, ko mācījies, bija

- vājš   viduvējs   labs   ļoti labs   teicams

29. Dzimums

- vīrietis   sieviete

30. Pirms iestāšanās augstskolā es mācījos

- mazas pilsētas vidusskolā   lielas pilsētas vidusskolā

31. Šobrīd studēju (uzrakstiet studiju programmas nosaukumu) .....

.....

32. Vai bija grūtības atbildēt uz kādu no anketas jautājumiem?

nē

jā

(kādas?) .....

Paldies par sadarbību!

6. pielikums. Anketa LR valsts augstskolu studentiem par svešvalodu mācīšanos valodu politikas ietvaros

Anketa

Par valodu politiku Latvijas augstskolās

Ar šīs anketas palīdzību iegūtie dati tiks izmantoti Ivetas Boges promocijas darbā „Valodu politikas īstenošanas vadība augstskolā”. Anketas mērķis ir iegūt informāciju un noskaidrot viedokli par valodu politiku Latvijas augstskolās. Aptaujā iegūtie dati ir anonīmi un tiks izmantoti pētījumā apkopotā veidā. Lūdzam Jūs atbildēt uz anketas jautājumiem.

1. Kuru svešvalodu esat apguvis vislabāk? (Lūdzu iekrāsot vienu atbilstošu kvadrātiņu)

- angļu valodu   vācu valodu   franču valodu   krievu valodu
- (citu, lūdzu uzrakstīt) .....
- (citu, lūdzu uzrakstīt) .....

Lūdzu, novērtējiet savas vislabāk apgūtās svešvalodas kompetenci. (Lūdzu iekrāsot vienu atbilstošu kvadrātiņu)

Valodas lietošana profesionālajā darbībā - Par savstarpējo mutvārdu komunikāciju

- 2.
- Saprotu garu, sarežģītu sarunu par vispārīgām un profesionālām tēmām.
  - Saprotu galveno domu garās, sarežģītās sarunās par vispārīgām un profesionālām tēmām.
  - Saprotu galveno domu vienkāršā, lēnā runā par vispārīgām un profesionālām tēmām.
- 3.
- Spēju profesionāli sazināties svešvalodā par profesionālām tēmām, izveidojot skaidru, pareizi strukturētu runu un izmantojot situācijai atbilstošu leksiku un gramatiku.
  - Spēju sazināties svešvalodā par iepriekš apgūtu tematu, izveidojot skaidru, pareizi strukturētu runu, kas ietver profesionālo leksiku.
  - Spēju sazināties svešvalodā par iepriekš apgūtu tematu, ja saņemu sarunas biedra atbalstu.
- 4.
- Spēju uzstāties svešvalodā saistībā ar ikvienu savas specialitātes jomu, pamatot savu viedokli, uzturēt sarunu, jautājot un atbildot uz specifiskiem, ar savu specialitāti saistītiem jautājumiem.
  - Spēju uzstāties svešvalodā par iepriekš sagatavotu profesionālo tematu, uzturēt sarunu, jautājot un atbildot uz jautājumiem, kas saistīti ar profesionālo darbību.
  - Uzstājoties par iepriekš sagatavotu profesionālo tematu, spēju dot īsas atbildes uz jautājumiem, kas saistīti ar ikdienas profesionālo darbību.

Par profesionālā teksta izpratni

- 5.
- Detalizēti saprotu garus, sarežģītus, ar profesionālo jomu saistītus tekstus.
  - Saprotu profesionālos tekstus ar tiešajiem darba pienākumiem saistītā jomā.
  - Saprotu teksta pamatdomu, neizprotu detalizētu informāciju.
- 6.
- Atšķiru dažādus valodas stilus, izprotu profesionālā teksta nianšes, tieši un netieši izteiktus viedokļus, izskaidroju tos.
  - Spēju atrast profesionālā tekstā galveno domu un interpretēt to, izmantojot iepriekš apgūtus paraugus.
  - Vāji saprotu profesionālo terminoloģiju specifiskos profesionālos tekstos.
- 7.
- Caurskatot garus un sarežģītus profesionālos tekstus, ātri atrodu nepieciešamo informāciju.

- Caurskatot dažādus profesionālos tekstus, atrodu nepieciešamo informāciju, terminu pārbaudei lietojot vārdnīcu.
- Izmantojot vārdnīcu, spēju caurskatīt īsus, vienkāršus profesionālos tekstus, lai atrastu nepieciešamo informāciju.

Par lietišķās sarakstes veikšanu

- 8.
- Spēju uzrakstīt skaidrus, pareizi strukturētus, ar profesionālo darbību saistītus lietišķos dokumentus.
  - Izmantojot savā specialitātē lietotos dokumentus, spēju uzrakstīt līdzīgus ar profesionālo darbību saistītus lietišķos dokumentus, izmantojot standarta frāzes un izteicienus.
  - Izmantojot vārdnīcu, atbilstoši paraugam spēju uzrakstīt īsus lietišķos dokumentus, kurā doto informāciju aizvieto ar jaunu.

- 9.
- Spēju sniegt atbildes uz jautājumiem, izmantojot atbilstošu profesionālo leksiku, bez liekvārdības, precīzi atbildot uz jautājumiem.
  - Spēju sniegt atbildes uz jautājumiem, izmantojot pamata profesionālo leksiku un vienkāršas teikumu konstrukcijas.
  - Spēju sniegt atbildes uz jautājumiem, izmantojot elementāri veidotus teikumus, atdarinot paraugu.

- 10.
- Ievēroju korektu ortogrāfiju (pareizrakstību).
  - Pareizrakstībā pieļāuju nenozīmīgas kļūdas.
  - Man ir kļūdaina pareizrakstība.

Starpkultūru komunikācijas spējas

Par atvērtību un sapratni

- 11.
- Praktiski dzīvē radoši izmantoju starpkultūru saskarsmes un sadarbības prasmes.
  - Teorētiskajā līmenī apgūtās saskarsmes un sadarbības prasmes spēju izmantot līdzīgās situācijās.
  - Teorētiskajā līmenī apgūtās saskarsmes un sadarbības prasmes spēju izmantot ar citu palīdzību.

- 12.
- Izrādu interesi par citu tautu kultūras vērtībām, spēju novērtēt tās un salīdzināt ar savas tautas kultūras vērtībām.
  - Teorētiskajā līmenī apgūtās citu tautu kultūras vērtības, taču ir grūtības tās salīdzināt ar savas tautas kultūras vērtībām.
  - Esmu ieguvis informāciju par tautu kultūras vērtībām, taču neizrādu interesi par tām un/vai savas tautas kultūru vērtēju augstāk par citām.

- 13.
- Esmu apguvis dažādu sabiedrību atšķirīgo domāšanas un uzvedības veidu, praktiski dzīvē izmantoju apgūtās zināšanas.
  - Esmu apguvis dažādu sabiedrību atšķirīgo domāšanas un uzvedības veidu, praktiski dzīvē līdzīgās situācijās izmantoju apgūtās zināšanas.
  - Esmu vāji apguvis dažādu sabiedrību atšķirīgo domāšanas un uzvedības veidu, praktiski dzīvē izmantoju apgūtās zināšanas ar citu palīdzību.

- 14.
- Labprāt pieņemu izaicinājumus radoši izmantot jaunas iespējas, esmu atvērts pārmaiņām, spēju patstāvīgi strādāt citā atšķirīgā kultūrvidē.
  - Pārmaiņas un jaunas iespējas izmantoju pēc citu pamudinājuma, saņemot atbalstu, spēju strādāt citā kultūrvidē.
  - Noraidoši iztuos pret jaunu iespēju izmantošanu, priekšroku dodot jau zināmām vērtībām, man ir grūti iejusties un strādāt citā kultūrvidē, saņemot atbalstu, spēju strādāt tikai līdzīgā kultūrvidē.

Lūdzu, novērtējiet savu darbību ar svešvalodu mācīšanos saistītās jomās. (Lūdzu iekrāsot atbilstošo kvadrātiņu)

15. Studiju laikā savā augstskolā esmu mācījies/klausījies studiju kursu(us) svešvalodā (piemēram, Ekonomiku angļu valodā; Pedagoģiju krievu valodā) vieslektora vai savas augstskolas docētāja vadībā

- reizi semestrī reizi studiju gadā
 reizi vai divas visos studiju gados nekad

16. Ja jā, kādā valodā?

- angļu valodā vācu valodā franču valodā krievu valodā
 (citā, lūdzu uzrakstīt) .....
 (citā, lūdzu uzrakstīt) .....

17. Gatavojoties dažādu studiju kursu nodarbībām (piem. Psiholoģijas, Tūrisma vadības), lasu tekstus (studiju materiālus) svešvalodā (*Šeit nevērtējiet svešvalodu studiju kursu nodarbības*)

- katru dienu dažas reizes nedēļā dažas reizes mēnesī
 dažas reizes gadā nekad

18. Ja jā, kādā valodā?

- angļu valodā vācu valodā franču valodā krievu valodā
 (citā, lūdzu uzrakstīt) .....
 (citā, lūdzu uzrakstīt) .....

19. No studiju programmas C daļas (brīvās izvēles kursi) izvēlos mācīties svešvalodu studiju kursus

- reizi semestrī reizi studiju gadā nav izvēles
 reizi visos studiju gados nekad

20. Ja jā, kādu valodu?

- angļu valodu vācu valodu franču valodu krievu valodu
 (citu, lūdzu uzrakstīt) .....
 (citu, lūdzu uzrakstīt) .....

21. Studiju laikā esmu piedalījies studentu apmaiņas (mobilitātes) programmā

- vienu reizi divas reizes trīs vai vairāk reizes nekad

(Ja jā, atbildiet uz 22., 23., 24., 25. jautājumu, ja nē, pārejiet pie 26. jautājuma.)

22. Piedaloties studentu apmaiņas (mobilitātes) programmā, esmu uzlabojis savu svešvalodas kompetenci

- jā nē

23. Ja jā, kādas valodas?

- angļu valodas vācu valodas franču valodas
 (citas, lūdzu uzrakstīt) .....
 (citas, lūdzu uzrakstīt) .....

24. Piedaloties studentu apmaiņas (mobilitātes) programmā, esmu mācījies jaunu valodu

- jā nē

25. Ja jā, kādu valodu?

- angļu valodu vācu valodu franču valodu

- (citu, lūdzu uzrakstīt) .....
- (citu, lūdzu uzrakstīt) .....

26. Ārpus studijām esmu mācījies jaunu valodu

- jā
- nē

27. Ja jā, kādu valodu?

- angļu valodu
- vācu valodu
- franču valodu
- (citu, lūdzu uzrakstīt) .....
- (citu, lūdzu uzrakstīt) .....

28. Ja jā, kādā veidā to mācījāties?

- patstāvīgi no grāmatām
- patstāvīgi no interneta programmas
- valodu kursos
- (citādi, lūdzu uzrakstīt) .....

29. Studiju laikā komunicējos ar cittautu studentu(-iem), kas augstskolā mācās apmaiņas (mobilitātes) vai ārvalstu studentu programmā

- ļoti bieži
- bieži
- dažreiz
- reti
- nekad

30. Ārpus studijām lasu žurnālus/grāmatas svešvalodā

- katru dienu
- dažas reizes nedēļā
- dažas reizes mēnesī
- dažas reizes gadā
- nekad

31. Ārpus studijām rakstu e-vēstules/vēstules svešvalodā

- katru dienu
- dažas reizes nedēļā
- dažas reizes mēnesī
- dažas reizes gadā
- nekad

32. Ārpus studijām sarunājos svešvalodā

- katru dienu
- dažas reizes nedēļā
- dažas reizes mēnesī
- dažas reizes gadā
- nekad

33. Ārpus studijām skatos TV pārraides vai klausos radio pārraides svešvalodā

- katru dienu
- dažas reizes nedēļā
- dažas reizes mēnesī
- dažas reizes gadā
- nekad

34. Manu zināšanu un prasmju vērtējums pēdējā svešvalodas studiju kursā, ko mācījos, bija

- vājš
- viduvējs
- labs
- ļoti labs
- teicams

35. Dzimums

- vīrietis
- sieviete

36. Pirms iestāšanās augstskolā es mācījos

- mazas pilsētas vidusskolā
- lielas pilsētas vidusskolā

37. Šobrīd studēju (uzrakstiet studiju programmas nosaukumu)

.....
Paldies par sadarbību!

7. pielikums. Kodu sistēma studentu anketai

1. Vislabāk apgūtā valoda:

Angļu val. 1 Krievu val. 2 Vācu val. 3 Nav ziņu 4 Angļu un krievu val. 5 Spāņu val.

2. Valoda profesionālajā darbībā (Anketas jautājumi no 2.-10.):

Z 1 Z/V 2 V 3 V/A 4 A 5

3. Starpkultūru kompetence (Anketas jautājumi no 11.-14.):

Z 1 Z/V 2 V 3 V/A 4 A 5

4. Svešvalodu kompetence (Anketas jautājumi no 2.-14.):

Z 1 Z/V 2 V 3 V/A 4 A 5

5. Kursi svešvalodā (atbildes uz 15. jautājumu):

Nekad 1 Reizi vai divas visos studiju gados 2 Reizi studiju gadā 3 Reizi semestrī 4

6. Kursu svešvalodā valoda (atbildes uz 16. jautājumu):

Angļu val. 1 Krievu val. 2 Angļu un krievu val. 3 Vācu un krievu val. 4 Angļu, vācu un krievu val. 5 Vācu val. 6 Franču val. 7 Angļu un vācu val. 8 Angļu un franču val. 9

7. Studiju materiāli (atbildes uz 17. jautājumu):

Nekad 1 Dažas reizes gadā 2 Dažas reizes mēnesī 3 Dažas reizes nedēļā 4 Katru dienu 5

8. Studiju materiālu valoda (atbildes uz 18. jautājumu):

Angļu val. 1 Krievu val. 2 Angļu un krievu val. 3 Angļu un vācu val. 4 Angļu, vācu un krievu val. 5 Vācu val. 6 Franču val. 7 Angļu, spāņu un krievu val. 8

9. C daļas valodu kursi (atbildes uz 19. jautājumu):

Nekad 1 Reizi vai divas visos studiju gados 2 Reizi studiju gadā 3 Reizi semestrī 4 Nav izvēles 5

10. C daļas valodu kursu valoda (atbildes uz 20. jautājumu):

Angļu val. 1 Spāņu val. 2 Krievu un spāņu val. 3 Krievu val. 4 Vācu val. 5 Franču val. 6 Norvēģu val. 7 Angļu un franču val. 8 Angļu un vācu val. 9 Angļu un krievu val. 10

Vācu un krievu val. 11 Angļu un spāņu val. 12

11. Mobilitāte (atbildes uz 21. jautājumu):

Nekad 1 Vienu reizi 2 Divas reizes 3 Trīs un četras reizes 4

12. Kompetences pilnveide (atbildes uz 22. jautājumu):

Jā 1 Nē 2

13. Mobilitātes valodas pilnveide (atbildes uz 23. jautājumu):

Angļu val. 1 Angļu un vācu val. 2 Angļu un lietuviešu val. 3 Angļu un franču val. 4

Angļu un čehu val. 5 Angļu un krievu val. 6. Angļu un norvēģu val. 7

14. Jaunas valodas apguve (atbildes uz 24. jautājumu):

Jā 1 Nē 2

15. Jauna valoda mobilitātē (atbildes uz 25. jautājumu):

Somu val. 1 Bulgāru val. 2 Angļu val. 3 Zviedru val. 4 Vācu val. 5 Itāliešu val. 6 Spāņu val. 7

Vācu un turku val. 8 Turku val. 9 Norvēģu val. 10 Flāmu val. 11 Lietuviešu val. 12 Dāņu val. 13

Čehu val. 14 Franču val. 15 Igaunu val. 16

16. Jaunas valodas apguve ārpus studijām (atbildes uz 26. jautājumu):

Jā 1 Nē 2

17. Jauna valoda ārpus studijām (atbildes uz 27. jautājumu):

Vācu val. 1 Spāņu val. 2 Vācu un spāņu val. 3 Franču val. 4 Krievu val. 5 Angļu val. 6 Angļu un vācu val. 7 Angļu un spāņu val. 8 Portugāļu un spāņu val. 9 Poļu val. 10 Čehu un itāliešu val. 11

Itāliešu val. 12 Krievu un somu val. 13 Zviedru val. 14 Portugāļu un itāliešu val. 15

Igaunu un franču val. 16 Lietuviešu val. 17 Vācu, franču, spāņu un norvēģu val. 18 Vācu un franču

val. 19 Poļu un lietuviešu val. 20 Lībiešu un franču val. 21 Spāņu un itāliešu val. 22

Japāņu val. 23 Angļu, somu un norvēģu val. 24 Franču un spāņu val. 25 Īslandiešu val. 26

Ungāru val. 27 Spāņu un baltkrievu val.

18. Apguves veids (atbildes uz 28. jautājumu):

Patstāvīgi no grāmatām 1 Patstāvīgi no interneta programmām 2 Valoduursos 3 Sarunājoties ar citu cilvēku 4 No plašsaziņas līdzekļiem 5 No grāmatām un interneta programmām 6 Dzīvojot ārzemēs un valoduursos 7 Dzīvojot ārzemēs 8 No grāmatām un valoduursos 9 Sarunājoties ar draugiem un no interneta programmām 10 Sarunājoties un no TV 11 Sarunājoties ar draugiem un no grāmatām 12 No grāmatām un individuāli ar pasniedzēju 13 Valoduursos un individuāli ar pasniedzēju 14 Individuāli ar pasniedzēju 15 Ar drauga palīdzību 16 No grāmatām un no filmām ar subtitriem 17 No grāmatām, valoduursos un no valodas nesēja 18

19. Komunikācija (atbildes uz 29. jautājumu):

Nekad 1 Reti 2 Dažreiz 3 Bieži 4 Ļoti bieži 5

20. Grāmatu lasīšana (atbildes uz 30. jautājumu):

Nekad 1 Dažas reizes gadā 2 Dažas reizes mēnesī 3 Dažas reizes nedēļā 4 Katru dienu 5

21. Rakstīšana (atbildes uz 31. jautājumu):

Nekad 1 Dažas reizes gadā 2 Dažas reizes mēnesī 3 Dažas reizes nedēļā 4 Katru dienu 5

22. Runāšana (atbildes uz 32. jautājumu):

Nekad 1 Dažas reizes gadā 2 Dažas reizes mēnesī 3 Dažas reizes nedēļā 4 Katru dienu 5

23. Skatīšanās, klausīšanās (atbildes uz 33. jautājumu):

Nekad 1 Dažas reizes gadā 2 Dažas reizes mēnesī 3 Dažas reizes nedēļā 4 Katru dienu 5

24. Docētāju vērtējums (atbildes uz 34. jautājumu):

Vājš 1 Viduvējs 2 Labs 3 Ļoti labs 4 Teicams 5 Nav norādīts 6

25. Dzimums:

Vīrietis 1 Sieviete 2

26. Mācījās vidusskolā (atbildes uz 36. jautājumu):

Mazas pilsētas vidusskolā 1 Lielas pilsētas vidusskolā 2 Nav norādīts 3

27. Studiju programma:

Organizācijas un sabiedriskās pārvaldes socioloģija 1 Mežzinātne 2 Sporta zinātne 3

Tekstilmāksla 4 Etnomuzikoloģija 5 Taustiņinstrumenti 6 Vokālā mūzika 7 Klavieres 8

Sitamie instrumenti 9 Horeogrāfija 10 Komunikācija un sabiedriskās attiecības 11

Pirmskolas un sākumskolas skolotājs 12 Pamatskolas bioloģijas un sporta skolotājs 13

Programmēšanas inženieris 14 Mārketinga vadītājs 15 Sociālais pedagogs 16

Pamatizglītības skolotājs sākumskolā 17 Ekonomika 18 Sporta skolotājs 19 Informācijas

tehnoloģijas 20 Tiesību zinātne 21 Fikcija 22 Datorzinības 23 Mākslas menedžments 24

Matemātika 25 Uzņēmumu vadība 26 Tūrisma vadība 27 Vides pārvalde 28 Iestādes un

uzņēmuma vadība 29 Žurnālistika 30 Sabiedriskās attiecības 31 Latviešu valodas un

literatūras skolotājs 32 Pirmskolas skolotājs 33 Arhitektūra 34 Transportbūves 35 Eiropas

ekonomika un bizness 36 Maza un vidēja biznesa vadība 37 Starptautiskais mārketings un

reklāma 38 Ergoterapija

28. Augstskola:

X01 Latvijas Lauksaimniecības universitāte 1

X12 Liepājas Universitāte 9

X02 Latvijas Sporta pedagoģijas akadēmija 2

X13 Rīgas Stradiņa universitāte 10

X06 Latvijas Mākslas akadēmija 3

X14 Latvijas Universitāte 11

X07 Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmija 4

X15 Rīgas Tehniskā universitāte 12

X08 Vidzemes Augstskola 5

X16 Latvijas Kultūras akadēmija 13

X09 Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija 6 X05 Banku augstskola 14

X10 Rēzeknes Augstskola 7

X11 Daugavpils Universitāte 8

8. pielikums. Profesionālās svešvalodas kompetences mērījums (pēc I.Lūkas, 2007, 2008)

Studenta kods	Valodas lietošana profesionālajā darbībā									Starpkultūru komunikācijas spējas				K o m p e t e n c e
	Savstarpējā mutvārdu komunikācija			Profesionālā teksta izpratne			Lietišķās sarakstes veikšana			Atvērtība un sapratne				
	2. jaut.	3. jaut.	4. jaut.	5. jaut.	6. jaut.	7. jaut.	8. jaut.	9. jaut.	10. jaut.	11. jaut.	12. jaut.	13. jaut.	14. jaut.	
1	Z	V	Z	Z	Z	V	V	V	A	V	Z	Z	A	V
4	V	V	A	V	V	Z	Z	V	V	A	A	A	A	V
39	V	V	A	V	A	A	A	V	A	A	A	A	A	A

Studentu sākumdatu tabulā ievietotie rādītāji:

Valodas lietošana profesionālajā darbībā 1 **V** ; 4 **V**; 39 **A**

Starpkultūru kompetence (komunikācijas spējas) 1 **V** ; 4 **A**; 39 **A**

Profesionālās svešvalodas kompetence 1 **V** ; 4 **V**; 39 **A**

9. pielikums. LU valodu politikas dokumenta kopija

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

Reģ. Nr. 3341000218

Raina bulv. 19, Rīga, LV-1586; tālr. 7034301, 7034320; fakss 7034513, 7225039; e-pasts: lu@lanet.lv

SENĀTA LĒMUMS

Rīgā

28.06.2010.

20

Nr. _____

Par Latvijas Universitātes
valodu politiku

Noklausījis un apspriedis Stratēģijas komisijas priekšsēdētāja vietnieka J. Rozenvalda ziņojumu, ņemot vērā komisiju atzinumus, Senāts

NOLEMJ:

Apstiprināt Latvijas Universitātes valodu politiku (pielikums).

Senāta priekšsēdētājs

M. Kļaviņš

Senāta sekretāre

I. Upacere

LATVIJAS UNIVERSITĀTES VALODU POLITIKA

Latvijas Universitātes valodu politika ir izstrādāta, lai sekmētu Latvijas Universitātes Satversmē, Latvijas Universitātes misijā, Latvijas Universitātes stratēģijas pamatnostādnēs un Stratēģiskajā plānā noteikto mērķu sasniegšanu un plānoto pasākumu īstenošanu.

Latvijas Universitātes kā Eiropas Savienības dalībvalsts augstskolas valodas politikā ir ievērotas Eiropas Savienības un Eiropas Padomes direktīvas un rekomendācijas, tajā skaitā "Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment" un "Multilingualism: an asset for Europe and a shared commitment", un Latvijas Republikas tiesību akti un plānošanas dokumenti: *Latvijas Republikas Satversme, Valsts valodas likums, Izglītības likums, Augstskolu likums, Zinātniskās darbības likums, Latvijas Nacionālais attīstības plāns (2006) un Valsts valodas politikas pamatnostādnes 2005.-2014. gadam.*

1. Latvijas Universitātes valodu politikas mērķis ir:
  - 1.1. prioritāri veicināt Latvijas Universitātes personāla un studējošo *latviešu valodas* kā valsts valodas un *angļu valodas* kā starptautiski atzītas zinātniskās komunikācijas valodas *prasmes*;
  - 1.2. veicināt tādu multikulturālu studiju, pētniecības un darba vidi Latvijas Universitātē, kas nodrošinātu tai vai tās absolventiem plašākas sadarbības saites citviet pasaulē;
  - 1.3. garantēt latviešu valodas korektu lietošanu studijās, pētniecībā un komunikācijā, veicinot latviešu valodas terminu attīstību un iedzīvināšanu Latvijas sabiedrībā;
  - 1.4. progresīvi palielināt angļu valodas lietošanas īpatsvaru studijās no bakalaura līdz doktora studiju līmenim, ievērojot humanitāro un sociālo zinātņu specifiku lietot arī citas valodas.

2. Latvijas Universitāte valodu politikā ievēro šādus principus:
  - 2.1. Latvijas Universitāte kā nacionāla universitāte uzņemas atbildību par latviešu valodas aizsardzību un attīstību augstākajā izglītībā un zinātnē un rada priekšnosacījumus latviešu valodas atpazīstamībai pasaulē;
  - 2.2. Latvijas Universitātes multikulturālā studiju un darba vide un tolerance ir obligāts priekšnosacījums akadēmiskās vides ilgtspējas nodrošināšanai;
  - 2.3. valodu kompetence – latviešu, angļu un citu svešvalodu prasme – ir nepieciešams nosacījums profesionālai izaugsmei mūsdienu sabiedrībā.

3. Lai koptu latviešu valodu un nodrošinātu latviešu valodas aizsardzību un attīstību, Latvijas Universitāte apņemas:
  - 3.1. nodrošināt visu līmeņu studiju programmās latviešu valodas prasmju apguvi saskaņā ar studiju programmā plānotajiem studiju rezultātiem;
  - 3.2. nodrošināt studiju programmu piedāvājumu latviešu valodā visās Latvijas Universitātē pārstāvētajās zinātnes nozarēs;
  - 3.3. nodrošināt latviešu valodas studiju kursu piedāvājumu ārvalstu studentiem;
  - 3.4. nodrošināt iespēju apgūt un pilnveidot latviešu valodu Latvijas Universitātes akadēmiskā personāla locekļiem, kuriem latviešu valoda nav dzimtā valoda;
  - 3.5. attīstīt terminoloģiju latviešu valodā un veicināt tās lietošanu;
  - 3.6. sekmēt vismaz bakalaura līmenī mācību līdzekļu un studiju materiālu sagatavošanu latviešu valodā;
  - 3.7. popularizēt latviešu valodu un kultūru.

4. Lai sekmētu svešvalodu apguvi studējošajiem un personālam, Latvijas Universitāte apņemas:
  - 4.1. paralēli latviešu valodai attīstīt atsevišķus studiju kursus un studiju moduļus angļu valodā, tā nodrošinot iespēju studējošajiem iegūt starptautiskajā darba tirgū konkurētspējīgas angļu valodas prasmes;
  - 4.2. paplašināt tādu visu līmeņu studiju programmu piedāvājumu, kurās studijas notiek svešvalodā;
  - 4.3. veidot kopīgas studiju programmas ar ārvalstu universitātēm;
  - 4.4. piedāvāt iespēju universitātes studējošajiem un personālam papildināt vai apgūt angļu valodu;

- 4.5. radīt apstākļus, kas dotu iespēju studējošajiem un personālam apgūt vismaz vēl vienu svešvalodu papildus angļu valodai;
  - 4.6. uzsvērt nepieciešamību apgūt Latvijas kaimiņu valstu valodu un kultūru, sekmēt to apguvi.
5. Lai publicētu pētījumu rezultātus un attīstītu zinātnisko terminoloģiju latviešu valodā un latviešu valodu kā zinātnes valodu, Latvijas Universitāte apņemas:
    - 5.1. attīstīt latviešu zinātnes valodu promocijas darbu kopsavilkumos un promocijas darbos, kas ir rakstīti latviešu valodā, augstākās izglītības mācību un zinātniskajā literatūrā;
    - 5.2. popularizēt pētījumu rezultātus latviešu valodā un ievērot šos sasniegumus, vērtējot akadēmisko darbību;
    - 5.3. piedāvāt valodas atbalstu, publicējot pētījumu rezultātus svešvalodās.
  6. Lai veidotu multikulturālu darba vidi, Latvijas Universitāte apņemas radīt tādu valodas vidi, ka studijām un darbam nepieciešamā informācija, arī Latvijas Universitātes Informatīvajā sistēmā, ir pieejama gan latviešu, gan angļu valodā.

10. pielikums. Informatīvo materiālu par Eiropas augstskolu valodu politikām un LU valodu politikas dokumenta apraksti

Gēteborgas Universitātes, Zviedrija, informatīvais materiāls par valodu politiku
(Language Policy for Göteborg University, Pdf document.
http://www.gu.se/digitalAssets/761/761270_sprakpolicy_eng_gu06.pdf)

Līdz ar internacionalizācijas procesiem augstākajā izglītībā Zviedrijā viens no mērķiem ir piesaistīt ārvalstu studentus. Runājot par valodām augstskolās, ir pieaugošs angļu valodas īpatsvars, tādēļ ir svarīgi jautājumi par zviedru valodas lietošanu, īpaši pētniecībā. Valodu politikas galvenais mērķis ir palielināt augstskolā studējošo un strādājošo valodu saprašanu. Gēteborgas Universitātes valodu politika izvirza uzdevumus: attīstīt studentu valodu prasmes, lai studenti lietotu valodas akadēmiskajā vidē un lai viņi spētu sazināties dažādās valodās; veicināt studentu un personāla mobilitāti, nodarbinātību un konkurētspēju darba tirgū, nodrošinot valodu studijas un citu valodu nekā zviedru valoda lietošanu; veicināt valodu daudzveidību augstskolā; piesaistīt starptautiskos zinātniekus, docētājus un studentus; nodrošināt informāciju mājas lapās un publikācijas citās valodās nekā zviedru valoda, galvenokārt angļu valodā. Augstskolā bakalaura līmenī jāveicina studentu izteikšanās skaidrā zviedru valodā. Jāveido studiju moduļi, lai uzlabotu studentu runāšanas un rakstīšanas prasmes zviedru un angļu valodā. Augstskolai jāpiedāvā arī profesionālā zviedru valoda. Maģistra līmenī jāveicina augstāks profesionālās zviedru valodas līmenis, jādod plaši kopsavilkumi zviedru valodā, ja pats darbs ir rakstīts citā valodā. Augstskolai jāveicina pareizas terminoloģijas zviedru valodā lietošana. Jāmāca angļu un citas valodas un jāpalielina studiju kursu mācīšana angļu valodā, lai piesaistītu ārvalstu studentus, docētājus un zinātniekus, un arī jāveicina zviedru studentu mobilitāte uz ārvalstīm.

Docētājiem jāvar mācīt angļu valodā vai bilingvāli. Visiem augstskolas zinātniekiem jācenšas publicēties angļu valodā vai citā svešvalodā. Disertācijām, kuras uzrakstītas zviedru valodā, jāiekļauj plašs kopsavilkums angļu valodā, un otrādi. Jāveicina studentu un docētāju citu valodu nekā angļu un zviedru valoda mācīšanās un kompetences pilnveide, un citu kultūru izpratne un starpkultūru kompetence. Augstskola piedāvā pasaulē svarīgāko valodu studiju kursus. Valodu studiju kursu vērtējumam jābūt iekļautam diplomā. Novērtēšanai jāizmanto Eiropas valodu pases kritēriji.

Valodu kompetencei jābūt par kritēriju, pieņemot darbā. Pētījumu rezultāti jāpopularizē sabiedrībā. Zinātniekiem jāceļ valodu kompetences līmenis un jāpārzina terminoloģija zviedru un angļu valodā.

Kopenhāgenas Biznesa Skolas (KBS), Dānija, informatīvais materiāls par valodu politiku (CBS Language Policy, http://uk.cbs.dk/about_cbs_campus/quality/language_policy)

KBS stratēģija ir vērsta uz pētniecības un studiju programmu internacionalizāciju. Abas valodas - dāņu un angļu valoda – ir studiju valodas. KBS valodu politikas stratēģija ietver šādus uzdevumus: nodrošināt studentus ar labu valodu kompetenci (dāņu un angļu valodas kompetenci un vēl papildus citu valodu kompetenci), ar komunikatīvajām un starpkultūru prasmēm; veicināt visu studentu valodas kvalitātes paaugstināšanu; radīt starptautisku vidi augstskolā; uzlabot dāņu valodas kompetenci gan pētniecībā, gan studijās; uzlabot administratīvā personāla valodu kompetenci; atbalstīt un palīdzēt ārvalstu studentiem attīstīt dāņu valodas un dāņu kultūras kompetenci; veicināt studentu un personāla izpratni par valodu kompetences attīstīšanas nepieciešamību. KBS valodu politika akcentē profesionālās valodu kompetences attīstīšanu un starpkultūru kompetences attīstīšanu kā vienotu veselumu.

Studentu un personāla angļu valodai jābūt pareizai un labā līmenī, kādā to lieto starptautiski, jāuzlabo rakstīšanas prasmes. Jāpopularizē zinātniskā dāņu valoda.

KBS valodu politikā seko modelim – dzimtā valoda plus divas svešvalodas, un praktiski tas ir dzimtā valoda plus angļu valoda plus viena vai vairākas citas valodas. Docētāju angļu valodas kompetences paaugstināšana ir svarīgs uzdevums. Docētājiem jāpublicē raksti angļu valodā starptautiskā līmenī un labā, profesionālā dāņu valodā savā valstī. Vadības personālam jāpārzina dāņu un angļu valoda. Starp darbiniekiem jābūt tādiem, kas spēj labi sazināties ar ārvalstu studentiem.

Helsinki Universitātes, Somija, informatīvais materiāls par valodu politiku (University of Helsinki Language Policy. University of Helsinki Administrative Publications 45. Strategies and Plans, ISBN 978-952-10-4192-1 (PDF) http://www.helsinki.fi/inbrief/strategy/HYn_kieliperiaatteet.pdf)

Helsinki Universitātes Senāts apstiprināja valodu politiku 2007. gada 14. martā. Valodas jautājumi šajā augstskolā tiek skatīti nacionālās divvalodības (somu un zviedru valodas ir valsts valodas) un internacionalizācijas kontekstā. Helsinki Universitātē uzskata, ka divvalodība un daudzvalodība ir tās priekšrocība un resurss.

Helsinki Universitātes viens no mērķiem ir attīstīt starptautisku studiju vidi. Valodu prasmes ir līdzeklis, lai izprastu citu valstu kultūras un lai popularizētu somu kultūru. Universitāte veicina studentu un personāla valodu kompetenci un zināšanas par dažādu valstu kultūrām. Tā uzskata, ka daudzvalodība un starpkultūru vide veicina radošu domāšanu. Helsinki Universitāte uzskata, ka jāatbalsta Somijas nacionālā kultūra un tās valsts valodas pētniecībā.

Īstenojot valodu politiku, Helsinku Universitāte veicina lietoto valodu augstāku līmeni pētniecībā, mācībās, pārvaldē, apkalpojošajā darbībā un saziņā; veicina valodu kompetenci un dažādu valodu lietošanu; nodrošina valsts valodu lietošanu pētniecībā un akadēmiskajā vidē; stiprina augstskolā divvalodību un daudzvalodu darba vidi. Universitāte paredz studiju programmu, kuras māca angļu valodā, palielināšanu. Tā veicina arī skandināvu valodu, igauņu, krievu, vācu, franču, spāņu u.c. valodu mācīšanos. Universitāte veicina studiju kursu mācīšanu valsts valodās un svešvalodās, īpaši angļu valodā un arī pareizas terminoloģijas lietošanu.

Docētājiem augstskolā ir jāpilnveido mācīšana dažādās valodās labā līmenī. Studentiem ir jāuzlabo rakstīšanas un runāšanas komunikatīvās prasmes dažādās valodās. Universitāte atbalsta ārvalstu studentus un docētājus valsts valodu apgūvē. Helsinku Universitāte veicina zinātnisko un akadēmisko darbu publicēšanu valsts valodās un svešvalodās.

Universitāte paredz veicināt labāku valodu kompetenci arī apkalpojošajam personālam, kas strādā ar ārvalstu studentiem, docētājiem un pētniekiem, un arī nodrošināt informāciju valsts valodās un angļu valodā.

Oslo Universitātes, Norvēģija, informatīvais materiāls par valodu politiku (Language policy guidelines for the University of Oslo. Homepage of University of Oslo. <http://www.uio.no/english/for-employees/support/profile/language>)

Oslo Universitātes rektors apstiprināja valodu politiku 2010. gada septembrī. Valodu politikas mērķis ir panākt, lai Universitātei būtu augsts, starptautisks līmenis pētniecībā. Norvēģu valoda ir pirmā valoda Universitātē, angļu valoda ir galvenā svešvaloda. Oslo Universitātes valodu politikas uzdevumi ir: veicināt un attīstīt norvēģu valodu un tehnisko terminoloģiju; atkarībā no situācijas mācībās jālieto angļu valoda vai cita svešvaloda; mācībās un saziņā Universitātē valodas kompetence jāuzskata par mācību rezultātu.

Norvēģu valoda ir galvenā mācību valoda. Var mācīt arī vēl zviedru un dāņu valodās. Studentiem jāzina un jāvar lietot tehnisko terminoloģiju norvēģu un angļu valodā vai kādā citā svešvalodā. Studijām jāpaaugstina studentu valodu kompetence un akadēmiskās rakstīšanas prasmes. Starptautiskajiem studentiem un docētājiem jāpiedāvā apgūt norvēģu valodu.

Visām doktora disertācijām jāietver kopsavilkums angļu valodā un norvēģu valodā.

Informācija jāpublicē tajā valodā, kura ir piemērotākā konkrētai cilvēku grupai, uz kuru informācija attiecas. Universitātes mājas lapā jābūt arī informācijai angļu valodā.

LR valsts augstskolas izstrādātās valodu politikas dokumenta kopijas materiāls

LR valsts augstskola ar Senāta lēmumu apstiprināja valodu politiku 2010. gada jūnijā. valodu politikā ir ievērotas ES direktīvas un rekomendācijas un LR tiesību akti un plānošanas dokumenti. Augstskolas valodu politikas mērķis ir veicināt personāla un studējošo latviešu valodas un angļu

valodas prasmes; veicināt multikulturālu studiju, pētniecības un darba vidi, lai nodrošinātu labāku sadarbību ar pasaules valstīm; garantēt latviešu valodas korektu lietošanu studijās, pētniecībā un komunikācijā, veicināt latviešu valodas terminu attīstību un iedzīvināšanu Latvijas sabiedrībā; palielināt angļu valodas lietošanu studijās no bakalaura līdz doktora studiju līmenim, lietot arī citas valodas.

LR valsts augstskola valodu politikā ievēro šādus principus: tā uzņemas atbildību par latviešu valodas aizsardzību un attīstību augstākajā izglītībā un zinātnē, rada priekšnosacījumus latviešu valodas atpazīstamībai pasaulē; augstskolas multikulturālā studiju, un darba vide un tolerance ir priekšnosacījums akadēmiskās vides ilgtspējas nodrošināšanai; valodu kompetence – latviešu, angļu un citu svešvalodu prasme – ir nepieciešams nosacījums profesionālai izaugsmei mūsdienu sabiedrībā.

LR valsts augstskola apņemas: nodrošināt visu līmeņu studiju programmās latviešu valodas prasmju apguvi saskaņā ar studiju programmā plānotajiem studiju rezultātiem; nodrošināt studiju programmu piedāvājumu latviešu valodā visās augstskolā pārstāvētajās zinātnes nozarēs; nodrošināt latviešu valodas studiju kursu piedāvājumu ārvalstu studentiem; nodrošināt iespēju apgūt un pilnveidot latviešu valodu akadēmiskā personāla locekļiem, kuriem latviešu valoda nav dzimtā valoda; attīstīt terminoloģiju latviešu valodā un veicināt tās lietošanu; sekmēt mācību līdzekļu un studiju materiālu sagatavošanu latviešu valodā; popularizēt latviešu valodu un kultūru.

LR valsts augstskola apņemas arī: attīstīt atsevišķus studiju kursus un studiju moduļus angļu valodā, tā nodrošinot iespēju studējošajiem iegūt starptautiskajā darba tirgū konkurētspējīgas angļu valodas prasmes; paplašināt studiju programmu piedāvājumu, kurās studijas notiek svešvalodā; veidot kopīgas studiju programmas ar ārvalstu universitātēm; piedāvāt iespēju universitātes studējošajiem un personālam papildināt vai apgūt angļu valodu; radīt apstākļus, kas dotu iespēju studējošajiem un personālam apgūt vismaz vēl vienu svešvalodu papildus angļu valodai. Augstskola uzsver nepieciešamību apgūt Latvijas kaimiņu valstu valodu un kultūru.

LR valsts augstskola veicinās latviešu zinātnes valodas attīstīšanu promocijas darbu kopsavilkumos un promocijas darbos, kas ir rakstīti latviešu valodā, augstākās izglītības mācību un zinātniskajā literatūrā; popularizēs pētījumu rezultātus latviešu valodā; piedāvās valodas atbalstu, publicējot pētījumu rezultātus svešvalodās. Augstskola veicinās informācijas pieejamību latviešu un angļu valodā.

11. pielikums.Valodu politiku informatīvā materiāla analīze: Biežumi (AQUAD izdruka)

|||===== lg_policy 6 =====|||

: Alphabetical Order -----	Frequency	order -----
abstract	1	1 abstract
another	2	1 communication
communication	1	1 courses
courses	1	1 develop
develop	1	1 diversity
diversity	1	1 high
foreign	5	1 languages
high	1	1 linguistic
international	3	1 offered
language	14	1 parallel
languages	1	1 plan
linguistic	1	1 purposes
offered	1	1 skills
other	2	1 strategic
parallel	1	1 study
plan	1	1 used
policy	3	1 writing
proficiency	2	2 another
promote	2	2 other
purposes	1	2 proficiency
research	2	2 promote
skills	1	2 research
strategic	1	2 terminology
students	5	3 international
study	1	3 policy
teaching	5	4 use
terminology	2	5 foreign
university	9	5 students
use	4	5 teaching
used	1	9 university
writing	1	14 language

Total: 77
Different words: 31

|||===== lg_policy1 =====|||

: Alphabetical Order -----	Frequency	order -----
another	1	1 another
articles	1	1 articles
bilingually	1	1 bilingually
clear	6	1 competitiveness
communicate	4	1 cultural
communication	5	1 cultures
competence	7	1 employability
competitiveness	1	1 encouraging
courses	7	1 environment
cultural	1	1 exchange
cultures	1	1 high
develop	2	1 job
development	4	1 market
different	3	1 mother
diversity	2	1 publish
employability	1	1 publishing

encourage	2	1 scientists
encouraging	1	1 speaking
environment	1	1 standard
exchange	1	1 summary
first	5	1 tongue
foreign	2	1 web
high	1	1 writing
higher	3	2 develop
home	2	2 diversity
improve	3	2 encourage
increased	2	2 foreign
information	7	2 home
international	10	2 increased
internationally	5	2 provide
job	1	2 quality
knowledge	6	2 second
language	45	2 staff
languages	21	2 summaries
linguistic	7	2 terminology
market	1	2 terms
mobility	3	3 different
mother	1	3 higher
other	24	3 improve
plan	6	3 mobility
policy	3	3 policy
proficiency	3	3 proficiency
promote	3	3 promote
provide	2	3 purposes
publish	1	3 skills
publishing	1	3 specific
purposes	3	4 communicate
quality	2	4 development
research	15	4 study
researchers	7	4 teach
scientists	1	4 teachers
second	2	5 communication
skills	3	5 first
speaking	1	5 internationally
specific	3	5 support
staff	2	6 clear
standard	1	6 knowledge
students	21	6 plan
study	4	7 competence
summaries	2	7 courses
summary	1	7 information
support	5	7 linguistic
teach	4	7 researchers
teachers	4	7 teaching
teaching	7	7 used
terminology	2	10 international
terms	2	11 use
tongue	1	15 research
university	27	21 languages
use	11	21 students
used	7	24 other
web	1	27 university
writing	1	45 language

Total: 360
Different words: 73

|||===== lg_policy2 =====|||

: Alphabetical Order -----	Frequency	order -----
articles	2	1 clear
clear	1	1 communicate
communicate	1	1 competitiveness
communication	6	1 correct
competence	27	1 increased
competitiveness	1	1 job
correct	1	1 labour
courses	10	1 learn
cultural	2	1 listening
culture	2	1 multilingualism
development	7	1 plan
diversity	2	1 promote
document	2	1 provide
employability	2	1 reading
environment	2	1 services
exchange	5	2 articles
foreign	20	2 cultural
high	9	2 culture
higher	5	2 diversity
improve	5	2 document
increased	1	2 employability
intercultural	5	2 environment
international	26	2 internationally
internationally	2	2 multilingual
job	1	2 proficiency
knowledge	4	2 purposes
labour	1	2 speaking
language	81	3 offer
languages	27	3 parallel
learn	1	3 researchers
linguistic	5	3 specific
listening	1	3 terms
market	5	4 knowledge
mother	5	4 second
multilingual	2	4 strategic
multilingualism	1	4 teach
national	5	4 two
offer	3	5 exchange
offered	5	5 higher
other	12	5 improve
parallel	3	5 intercultural
plan	1	5 linguistic
policy	21	5 market
proficiency	2	5 mother
promote	1	5 national
provide	1	5 offered
purposes	2	5 standard
quality	19	5 support
reading	1	5 tongue
research	16	5 used
researchers	3	6 communication
second	4	7 development
services	1	7 skills
skills	7	7 strategy
speaking	2	7 teachers
specific	3	7 use
staff	25	8 study
standard	5	8 writing

strategic	4	9	high
strategy	7	10	courses
students	78	12	other
study	8	15	university
support	5	16	research
teach	4	16	teaching
teachers	7	19	quality
teaching	16	20	foreign
terms	3	21	policy
tongue	5	25	staff
two	4	26	international
university	15	27	competence
use	7	27	languages
used	5	78	students
writing	8	81	language

Total: 598
Different words: 73

|||===== lg_policy3 =====|||

: Alphabetical Order -----	Frequency	order -----
another	1	1 another
bilingual	7	1 communicate
communicate	1	1 competence
communication	3	1 competitiveness
competence	1	1 courses
competitiveness	1	1 foreigner
courses	1	1 higher
cultural	4	1 learn
culture	3	1 market
cultures	3	1 multilingualism
develop	3	1 proficiency
development	7	1 second
different	9	1 writing
document	2	2 document
encourage	2	2 encourage
environment	7	2 first
first	2	2 improve
foreign	15	2 increased
foreigner	1	2 labour
high	4	2 parallel
higher	1	2 publish
improve	2	2 publishing
increased	2	2 speaking
information	7	2 strategy
international	17	2 terminology
knowledge	4	3 communication
labour	2	3 culture
language	61	3 cultures
languages	59	3 develop
learn	1	3 linguistic
linguistic	3	3 multicultural
market	1	3 provide
mother	4	3 standard
multicultural	3	3 study
multilingual	12	3 two
multilingualism	1	3 use
national	17	4 cultural
offered	4	4 high
other	22	4 knowledge

parallel	2	4 mother
plan	8	4 offered
policy	31	4 quality
proficiency	1	4 researchers
promote	5	4 tongue
provide	3	5 promote
publish	2	6 teachers
publishing	2	7 bilingual
quality	4	7 development
research	14	7 environment
researchers	4	7 information
second	1	7 support
services	11	8 plan
skills	10	8 staff
speaking	2	9 different
staff	8	9 strategic
standard	3	9 used
strategic	9	10 skills
strategy	2	11 services
students	16	12 multilingual
study	3	14 research
support	7	15 foreign
teachers	6	16 students
teaching	28	17 international
terminology	2	17 national
tongue	4	22 other
two	3	28 teaching
university	98	31 policy
use	3	59 languages
used	9	61 language
writing	1	98 university

Total: 602
Different words: 70

|||===== lg_policy4 =====|||
(control code "\$do not count" was applied)

: Alphabetical Order -----	Frequency order -----
angļu	8 1 citas
apgūt	4 1 citu
apguvi	3 1 dokumenti
ārvalstu	2 1 dzimtā
attīstību	3 1 informācija
attīstīt	3 1 kompetence
citas	1 1 komunikācijā
citu	1 1 komunikācijas
darba	4 1 konkurētspējīgas
dokumenti	1 1 kopsavilkumos
dzimtā	1 1 korektu
iespēju	4 1 kursus
informācija	1 1 languages
kompetence	1 1 lietošanas
komunikācijā	1 1 lietot
komunikācijas	1 1 multikulturālā
konkurētspējīgas	1 1 multilingualism
kopsavilkumos	1 1 palielināt
korektu	1 1 paralēli
kultūru	2 1 pētniecībā
kursos	1 1 pētniecības
languages	1 1 pilnveidot

latviešu	23	1 plānā
lietošanas	1	1 plāns
lietošanu	2	1 politikas
lietot	1	1 prasme
multikulturālā	1	1 publicējot
multikulturālu	2	1 publicētu
multilingualism	1	1 starptautiskajā
nodrošinātu	2	1 starptautiski
palielināt	1	1 stratēģiskajā
paralēli	1	1 studējošo
personāla	2	1 studentiem
personālam	3	1 svešvalodā
pētījumu	3	1 svešvalodās
pētniecībā	1	1 teaching
pētniecības	1	1 terminu
piedāvājumu	3	1 veicinot
pilnveidot	1	1 zinātnē
plānā	1	1 zinātniskajā
plāns	1	1 zinātnisko
politika	2	2 ārvalstu
politikā	2	2 kultūru
politikas	1	2 lietošanu
politiku	2	2 multikulturālu
prasme	1	2 nodrošinātu
prasmes	2	2 personāla
publicējot	1	2 politika
publicētu	1	2 politikā
sekmēt	2	2 politiku
sekmētu	2	2 prasmes
starptautiskajā	1	2 sekmēt
starptautiski	1	2 sekmētu
stratēģiskajā	1	2 studijās
studējošajiem	4	2 universitātē
studējošo	1	2 valoda
studentiem	1	2 zinātniskās
studijās	2	3 apguvi
studiju	13	3 attīstību
svešvalodā	1	3 attīstīt
svešvalodās	1	3 personālam
svešvalodu	3	3 pētījumu
teaching	1	3 piedāvājumu
terminu	1	3 svešvalodu
universitātē	2	3 valsts
universitāte	7	3 veicināt
universitātes	14	3 vidi
valoda	2	3 zinātnes
valodā	8	4 apgūt
valodas	17	4 darba
valodu	16	4 iespēju
valsts	3	4 studējošajiem
veicināt	3	7 universitāte
veicinot	1	8 angļu
vidi	3	8 valodā
zinātnē	1	13 studiju
zinātnes	3	14 universitātes
zinātniskajā	1	16 valodu
zinātniskās	2	17 valodas
zinātnisko	1	23 latviešu

Total: 228
Different words: 80

12. pielikums. LU rīkojuma „Par valodu politikas īstenošanu” kopija

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

RĪKOJUMS

Article I. Rīgā

19.05.2011.

Nr. 1/158

Par valodu politikas īstenošanu

Šim dokumentam grozījumu nav

Lai nodrošinātu Latvijas Universitātes (LU) Senāta 28.06.2010. lēmuma Nr. 20 „Par Latvijas Universitātes valodu politiku” izpildi, APSTIPRINU šādus LU valodu politikas īstenošanas pasākumus:

1. Sākot ar 2011. gada rudens semestri, piedāvāt studējošajiem brīvās izvēles daļas (C daļas) studiju kursus angļu valodā un:

1.1. Akadēmiskajam departamentam sadarbībā ar fakultātēm līdz 15.06.2011. sagatavot angļu valodā docējamo LU brīvās izvēles daļas (C daļas) studiju kursu sarakstu;

1.2. Studentu servisam nodrošināt 1.1. punktā minēto brīvās izvēles daļas studiju kursu administrēšanu;

1.3. fakultāšu dekāniem sadarbībā ar katedru un nodaļu vadītājiem sagatavot angļu valodā docējamo fakultātes brīvās izvēles daļas (C daļas) studiju kursu sarakstu un nodrošināt to īstenošanu.

2. Sākot ar 2012. gada rudens semestri, studiju programmu ierobežotās izvēles daļā (B daļā) piedāvāt studējošajiem iespēju izvēlēties studiju kursus angļu valodā un:

2.1. studiju programmu padomēm līdz 31.12.2011. sagatavot priekšlikumus par angļu valodā docējamiem studiju kursiem 4 – 6 kredītpunktu apjomā, ņemot vērā programmas specifiku;

2.2. fakultāšu dekāniem nodrošināt 2.1. punktā minēto studiju kursu īstenošanu angļu valodā.

3. Studiju programmu padomēm sākt nozares studijuursos lietoto svarīgāko terminu elektroniskās vārdnīcas izveidi latviešu, angļu un citās svešvalodās saskaņā ar nozares specifiku.

4. Studiju programmu direktoriem, sākot ar 2012. gada 1. janvāri, iestrādāt programmas sasniedzamajos studiju rezultātos latviešu valodas un svešvalodu prasmes prasības atbilstoši studiju programmas līmenim un specifikai saskaņā ar Eiropas valodu prasmes līmeņu klasifikāciju (pielikums).

5. LUIS grupai nodrošināt:

5.1. iespēju studiju programmu plānos, nodarbību sarakstos un akadēmiskā personāla individuālajos darba plānos, sākot ar 2011. gada rudens semestri, identificēt svešvalodā docētos studiju kursus, norādot studiju valodu;

5.2. iespēju studējošajiem, piesakoties un reģistrējoties studiju kursu apguvei, izvēlēties studiju valodu gadījumos, kad studiju kursu docē paralēli latviešu valodā, angļu vai citā svešvalodā.

6. Fakultāšu dekāniem, akadēmisko amatu darba uzdevumos nosakot svešvalodu prasmes prasības, sākot ar 01.09.2011., nepieciešamības gadījumā paredzēt studiju kursu docēšanu svešvalodā saskaņā ar nozares specifiku.

7. Sabiedrisko attiecību departamentam sadarbībā ar pārējiem departamentiem nodrošināt studijām un darbam nepieciešamās informācijas pieejamību LU portālā latviešu un angļu valodā un kontrolēt šīs informācijas kvalitāti.

8. Lietvedības departamentam sagatavot angļu valodā tulkojamo LU iekšējo normatīvo aktu sarakstu un grafiku to tulkošanai angļu valodā un iesniegt LU administratīvajam direktoram.

Pamats: Studiju padomes 13.04.2011. sēdes lēmums un AkD priekšlikums.

Pielikumā: Eiropas valodu prasmes līmeņu klasifikācija uz 1 lp.

Rektors

M. Auziņš

Izsūtīt: visām fakultātēm, departamentiem, LUIS, LUSP.